

LÉON BLOY

Poutník
Absolutna

Poutník Absolutna

LÉON BLOY

Poutník Absolutna,

jímž se navazuje na
Žebráka Nevděčnicka,
Můj Deník,
Čtyři léta Zajetí v Prasečím na Marně,
Neprodajného
a Starce s Hory.

1910 — 1912

Z frančiny přeložil Otto A. Tichý

Jsou doby, v nichž nesmí se plýtvati opovržením, leda s šetrností pro velký počet těch, kdož ho zasluhují.

CHATEAUBRIAND

FILIPU RAOUXOVI

Vzpomínáte si, milý příteli, na onen šťastný den loňského roku, když jste mne navštívil v Mévoisinsu, dříve než jste se vrátil do svého truchlivého Polska. Nemohl jste pobýti u mne než několik hodin, a měli jsme si příliš věcí říci.

Tu naše dvě duše patřily na sebe mlčenlivě, naše dvě ubohé duše, kterých neznáme a které se samy neznají. Věděli jsme toliko, že Náš Pán Ježíš Kristus byl s námi a radoval se, že nás vidí pospolu.

Nabízím vám teď tuto knihu, z níž cizinci nevyčtou snad leda zlobu, která jest v jejich srdcích, ale vím, že vy v ní najdete moje srdce, které jest zcela vám oddáno, můj drahý Filipe.

L É O N B L O Y

Bourg-La-Reine, 20. ledna 1914

1910

27. Moji dobří přátelé Martineau-ovi, vrátivše se z La Saletty, kde pobyli několik dní, vypravují mi o obročnicích, kteří o mně soudí, že jsem z nejnebezpečnějších spisovatelů. Žádná moje kniha nemá se čísti. Paní Martineau-ová chtěla pro svého synka škapulír s Hory Karmelské. Obročník, k němuž se obrátila, poradil jí, jakožto věc *vhodnější*, aby koupili v poutnickém krámě jakousi medailku, neboť tu možno připevniti na hodinkový řetěz, nebo vložiti uctivě do přihrádky u *peněženky*!

30. Mám psáti knihu o Melanii, Pasačce La Salettské; zavázal jsem se k tomu, a nesmírná neshodnost tohoto úkolu mne děsí. Vlastně nemám leč dokument, jež mi dal abbé C. . . , který byl nějakou dobu duchovním vůdcem Světice, totiž její *Zivot*, jak jej sama sepsala na výslovný rozkaz tohoto církevníka. Moje kniha bude tak jen komentářem tohoto dokumentu, nedostatečně historického v přesném smyslu slova. Potřeboval bych jíti po stopách Melaniiných všude, v Anglii, v Itálii, ve Francii a nemám nic nebo skoro nic. Potřeboval bych cest výzpytných, poměrně značných peněz, snad také čím nakloniti si lidi. Jsem krajně stísněn. Od první řádky bude mi chyběti všeho, kromě tohoto jediného dokumentu, který jest, pravda, skvělý, ale který nejde nad dětství Melaniino.

Zatím, než se mi vše rozjasní, pracuji o *Starci s Hory*, pátém svazku tohoto Deníku, který se počíná *Zebrákem Nevděčником*.

2. V *Echo de Paris* neuvěřitelný článek od Frederika Massona, o němž možno se domnívat, že jest psán zuřivým nějakým milovníkem cizí ženy; zlobí se, že nedědil po jakési staré couře. Ton jest neslýchaný, zvláště v listě tak slušném.

Řeklo by se, že tento článek byl vyroben za několik stosofových mincí nějakým mladíčkem, jemuž nebylo dopráno milostných úkojů. [Dnes, po třech letech, nevím již, oč běželo.]

3. List Filipa Raouxu. Vyvolává už po kolikáté „nevýslovnou sladkost“ své pouťi na La Salettu, se mnou, minulého června. Za řeči o své roztomilé dcerce uvádí mi věru *praktické* slovo jistého buržoy, nařikajícího si, že jeho syn má dobré srdce: „To aby se člověk utrápil, pomyslí-li, jak záhodno teď býti ozbrojenu do života.“ A dodává: „Jak jest hrozno opovrhovati darem Božím! — Pane, praví kramář, ať tvůj Duch lásky neopováhá se sestoupiti na mne nebo na mé potomky!“

5. Zdálo se mi dnes v noci, že domy hrozily všude sesutím.

6. *Velamen* Židů co nevidět přejde na křesťany.

7. Paní Marii A. . .

Milá Marie, list vaší sestry nám oznamuje štěstí, jež vás navštěvuje. Budeme se modlíti tady za malého křesťana, který se právě narodil, i za jeho matku. Kdyby váš starý přítel měl moc, které není leč v pohádkách, obdařiti něčím toto dítě, přál bych mu archy, by plul později nad soudobou potopou hlouposti

a bezbožnosti, jež hrozí všemu záplavou. Ale vy sama a váš milý manžel dáte mu tento dar, aniž zchudnete, a snad jednoho dne, dá-li mi Bůh ještě žítí, budu příliš šťasten, budu-li smět chytit se některého jejího vesla. Dejte ho bez výjimky Té, jejíž jméno nosíte, a která jest vlastně sama touto Archou, Té, která pláče, a jejíž slzy byly požehnaným podnětem mého setkání s vaším otcem. Jaké nadpřirozené pojítko mezi námi!

Vyňato z katalogu katolického knihkupectví: „*Naše Milá Pani Vod* či Příručka zbožnosti pro lázeňské období“!!!

Povídala nám včera večer Veronika za řeči o aeroplanech, které rozrušují všechny mozky, želéčkou demonovou dnes jako na počátku jestiž *zvědavost* a že v tomto smyslu mám pravdu, když dím, že všechno moderní jest z ďábla.

Přišel k nám kněz a hovoří s jakousi výmluvností o slovech Našeho Pána, zesílajícího Apoštolu: *Ite euntes*. . ., řka, že kněží neměli by míti pevného a stálého příbytku, že jest protivno duchu Evangelia, by kněz se zařizoval ve faře s nábytky, s obyčejí, se vztahy; že jest to málo přiměřeno, ne-li protivno povolání apoštolskému, a že by bylo žádoucno, aby faráři, přetvoření v missionáře, chodili ustavičně s místa na místo, bez ustání se střídající s jinými. Tak by se zařalo tak často pohoršlivému kupčení s pobožnými. Svazky přátelství, pitomého obdivu, které rozdávají jistým kněžím, farářům nebo kaplanům, nebyly by již možny, a Církev by neskonale tím získala. Ale jaká revoluce!

Tyto myšlenky se mi líbí, že jsou shodny s tím, co jest oznámeno o Apoštolích Posledních Dob.

9. V *Paris-Journalu*:

Básně evangelické. Pan abbé Petr Lelièvre pokouší se, by převedl Evangelium ve verše, což jest, jak známo, kvadratura kruhu v literatuře. Podobnostvím dává obnovený čtveračivý rytmus La Fontainův. Má ještě nešťastnější přílepek než autor pověstného alexandrinu: *Nechte přijíti ke mně děťátka* BLONDÝŇÁTKA. Hle, kterak „poetisuje“ slovo Kristovo o boháči:

— A co o boháči? Velbloud *svižnější než úhoř* spíše proleze uchem jehly.

Pozdravení Andělské stává se *Zvěstováním Panny* (Rondeau):

Pozdravuji tě, ó tebe, které Pán žehná, Ó Panno nejkrásnější, v níž milost překypuje. Nikoliv. nermuť se, co nevidět dáš světu Syna, který nazván bude Pán Ježíš Kristus. — Ale, děla cudná Panna, jež se *začervenala*, Nepoznávám muže. . .

10. *Fouché*, od Madelina. Výbornost této četby, by se opovrhovalo Revolucí, ještě hloupější než krutou.

12. Hle, co mi vypravuje Veronika. Když byla u stolu Páně, kněz ve chvíli, když podával osobě před ní, upustil jednu hostii na zem a šel dále, aniž, jak se zdá, toho spozoroval. Veronika, vrátivši se na své místo, trápená myšlenkou na tuto hostii, přemáhá svou krajní nesmělost a jde oznámit to do sakristie, domnívajíc se, že se ihned něco učiní. Nejen se dokončila Mše, ale ještě požehnání a nevím kolik ještě jiných modliteb, — neboť horlivost těchto kněží jest neobyčejna — dříve než jeden z nich přišel sebratí Tělo Kristovo, ležící na zemi!!!

13. Myslil jsem, že nebude nám již činiti se zastavárnou dnes ráno. Bylo třeba se tam zase pustiti.

14. Dvě ohromné katastrofy. Obrovská srážka v Saujonu, více než sto obětí v *zábavném vlačku*, a Výstava Bruselská úplně zničena ohněm. Postrašná a komická podrobnost. V jednom zvěřinci nechali utéci všechny šelmy. Dav poblázněný již požárem, spatřil se před rozzuřenými plavňáky.

Nenapsal jsem, že se přibližuje chvíle, kdy pohromy si budou podávati ruce, kdy budou jenom katastrofy? Tyhle pro Vigilie Nanebevzetí.

16. Věnování na *Zoufalce*;

Milý Leone Bellé, toť ta kniha, která mne proslavila a za niž jsem již vytrpěl dvacet let psanství. Nabízím vám ji, jako potápěč uniklý zubům žraloků nabízí perlu milovníku vzácností. Jste jediný přítel, jehož jsem mohl nalézt v neproniknutelné tvrzi Prasat v době svého zajetí. Odměnou za toto dobrodiní co nevidět vám vyrostou ploutve vydavatelské.

18. Četl jsem v *Journalu*: „Oblet Východu jest uzavřen. Vítězoslavný návrat. Vždy dále, vždy výše.“

Troyes, Nancy, Vogesy, Mosa a Ardenny, Vlámsko a l' Isle de France. Lidé létající vykonali tuto cestu a jejich sláva jest nekonečná.

Obyvatelé měst a venkova hledí na nebe, *nikoliv již proto, by tam hledali a tam spatřili nějakého Boha, ale protože tam právě objevují člověka...* Prometheus není již připoután na své skále, a když sup přiletí trhat mu játra, vystoupí na Olymp, tak vysoko jako sám pták, nehledat již ohně, ale nésti jej do nebe!“

Autor těchto řádků, jež s hanbou opisuju, snad by se velmi podivil, kdyby zvěděl, že jest z nejškod-

livějších živočichů a že jeho pitomé rouhání přijde draho oněm vítězivcům a mnoha jiným: *Descendit autem Dominus ut videret...*

Svému přemilému příteli Filipu Raouxovi:

... Řekl jsem vám, že *Krev Chudého* mi vynesla u Juvena devadesát jeden frank, ačkoliv dle samého přiznání tohoto počestného vydavatele prodalo se asi 500 exemplářů (snad mnohem více)? Jest pravda, že mi uvalil mrzce na bedra mnohé věci, jež vždycky obstarává vydavatel, aniž jsem se mohl brániti. Hle, kterak se se mnou jedná v mém věku, po všem, co jsem učinil, a při takovém díle! Pochválen buď Bůh, který chce, abych byl chudým!

Nezačal jsem ještě Života Melaniina. Chtěl jsem napřed oprostíti si úplně ducha dopisuje *Starce s Hory*, který se blíží teď ke konci. Tato velmi tlustá kniha jest plna La Saletty. Najdete v ní vypravování o naší pouťi a bude vám, jako byste tam ještě byl. Ihned potom pohroužím se s Dětkami Svědky do Světle Naší Paní Slitovnice.

Heslo vymyšlené Brouem na moje *ex-libris*: „Krvácím“ (v obou smyslech slova).¹

19. Mluvil jsem s Valettem o tom zvláštním v mém postavení spisovatelském, že se nemohu uživit svým pérem a že přes to trvám, *nepochopitelným* účinkem svých knih na lidi jakéhokoliv vzdělání a i prostředí, kteří mi zjednávají samovolně nezbytné živobytí.

Velmi se tomu diví Valette, který nemyslí nebo nemá ponětí o síle Modlitby. „To, pravil, se nikdy

¹ Francouzský smysl jest též „zařezuji“, „pouštím žilou“, což Bloy obojí činí.

nikomu nepřihodilo.“ V čemž se klame. Jsou Svafí, z nichž, pravda, já nejsem.

20. „Paříž oslavuje vzduchoplavce.“ Jen to se čte v žurnálech. Všechn život intelektuální jest přerušen. Ba i politika jest odložena. Nesmírný triumf vítězův „Obletu Východu“. Myslelo by se, že se vracejí od Marathonu nebo od Salaminy. Přijetí v Radním Domě, hostiny a řeči, zapsání do „Zlaté knihy Obce“, odměny a řády. Kudy jdou heroové, chvějí se nábožně všichni klasové pýchy a hlouposti. Běda tomu, kdo by pozdvihl hlasu, aby protestoval! Myslím na Carlyla. Co by řekl tento strašný pohrdáč davem?

Ale i opovrzení jest zmalomyslněno, když se uváží, že „Problém“ dlužno teprve rozřešiti, že ubozí ti lidé *nic nenalezli*; že nemohou ničeho slíbiti, aby nelhali druhým i sobě; že daleko majíce do toho, by „dobyli vzduchu“, jsou na jeho milosti a nemilosti, že jejich život závisí každou minutou na tom Duchu neviditelném, který „věje, kde chce, aniž kdo řící může, odkud přichází a kam jde“, že nejsou vlastně než akrobaty, a že v celku všechna jejich úsilí jsou naprosto marna. A dav, ten jest k pláči. Toť stařecká dětinskost národa, toť dělán pod sebe a brzká smrt.

Vše na zemi vyjma vítr přísluší knížatům.

Vítr jest výhradou Boha, který neučinil člověka, by létal. Jest jako Den Páně, jehož není dovoleno se dotýkati pod trestem smrti.

Ovšem že pro triumf aviatiků nezapomíná se na břicho. Syndikální komora vinárníkův a hospodských sezvala včera své údy. Předseda pronesl vřelě

provolání k *Družstvu* všech těchto udatných, když jde o to, by se s moudrostí a opatrností pouštělo žilou spotřebovateli. Sklizeň jest směšna, ale proto nesmí býti směšný přljem.

Na denním pořádku. Podražení všeho, co se pije nebo co se jí, zprvu prozatímní, potom trvalé, samo sebou se rozumí, ať příští žně budou jakkoliv hojny. Akklamací a zdvihnutím ruky shromáždění přijímá tuto resoluci.

21. Veronika, četši Evangelium, pravila mi toto: „Bůh nepřikazuje lidem než to, co sám činí.“ A ukazuje to na celém kázání na Hoře. Jest všecka světlá, moje Veronika.

„Býti sebou, dobytí své osobnosti.“ Obecná rčení, značící Svatost. Nemožno býti *sebou* než znovu se dostatí do stavu, který předcházel před Pádem.

22. *Aeroplan nástroj míru.* Hle, co čtu v listech od několika dní. Zamýšlí se „oblet hlavních měst“, totiž let vzduchoplavců, vzlétnuvších v Paříži, táhnoucích přes Berlín, Brussel a Londýn, by se vrátili znovu do Paříže. Zdá se, že to zajistí vesměrný mír. Neřská se proč.

Ujišťuji mne, že vzduchoplavci berou s sebou každý nějakého fetiše pro štěstí. Jeden si odnáší kočku, druhý opici, třetí snad karty. Jindy modlívali se k svatému Křištofu. Vše se změnilo.

Pod tímto blbým záhlavím: „Nástroj míru“ *Journal* přinesl článek dokonale výjimečné hlouposti, v němž jest řeč o našich borcích, kteří „*trasují v azuru*“ historii díla svornosti a míru.“ „Naši králové vzduchu“, „kavalkáda prostorem“, „205.000 franků ceny... Hero-

ický sport. . . Marně by se hledal *tenor vzduchu*; na prázdno se vyvolává. . . Předčí sami sebe dobyvatelé vzduchu. . . Mezi mnoha jinými výtečnický jest to Legagneux, dlažbošlap, Uličník atmosféry, ten, jehož pořadatelé schůzí nejvíce milují, protože se vysmívá *velikému foukateli*. . . Jest to Latham, jehož klid jest olympický. . . Jest to kterýsi třetí, jenž se projevil se zázračnou rychlostí člověkem *zrozeným pro vzdušné prostory*. . . Tento zase jest virtuosem vzduchu, *který hra na svůj nástroj jako na housle*. . . Zlatá kniha vzduchoplavby. . . Zázračná falanga. . . Nezapomenutelná manifestace krásy a z nejvelkolepějších, jaké se kdy nabízely oku lidskému. . . A teď k oponě a pro triumf.“

Jakýkoliv komentář byl by směšný. Vezměte právě opak tohoto jarmarečného lyrismu a dostanete prósu žurnálů zítřejších nebo pozítřích.

Zvláště ať si pospíší připravit si rakve.

24. Nesmírný čin Pia X. Rozhodl a svrchovaně nařídil denní přijímání, nejen pro dospělé, ale i pro děti, které bude možno připustiti k prvnímu přijímání *k sedmému roku*, ba i dříve, vyspějí-li záhy k rozumu. Zafalo by se tak galikanismu, hanebnému to ocasu Janseniovu a vlilo by se posléze Nadpřirozeno do moderního katolicismu. Jaká zázračná změna! A jaké pohoršení! *Ignis ardens!*

27. Johance Termierové:

. . . Jsem teď tady v Perigordě na několik dní. V hodinu, kdy vám píšu, v sousedství starých stromů, neskonale daleko od automobilů a aeroplánů, v duši mi jihne, že slyším svou drahou Islu, sladkou řeku mého dětství, jež svedena mlýnskou hrází

ječí vroucně hned vedle mne. Cítím se tedy velmi snílkem jako kdysi před čtyřiceti lety, když jsem nevěděl ještě o tolika krásných moderních věcech, které učinily ze mne Starce, jehož pocíváte svou přízní.

Nuže, v kůži takového mladistvého snílka pokusím se vám dátí zprávy o vašem otci, který snad nevrátí se ještě do V . . . , když tento list tam dojde. Nepsal mi, pravda. Přece však vím o čemsi, čeho vy snad nevíte, o zklamání, o hořké mrzutosti, která živě zarmoutila tohoto člověka ještě mladého, -- jak jsou, výsadou, polytechnikové i nejsešlejší — uchovávajícího houževnatě některé illuse.

Když přišel do Švédska, řekl si: Jest tady Štokholmská Akademie, která přisuzuje, jinak pitomě, cenu Nobelovu, a tam dole jest Leon Bloy, pro něhož tato cena byla založena. Nuže, jsem z francouzského Institutu. Půjdu tedy a vyhledám tyto předměstské obyvatele o světového hlavního města světa, a snad je přemluví, by vykonali už jednou svou povinnost.

Ah! milá Johanko, jaké zahanbení pro vašeho nešťastného otce! Vidím ho, jak vchází do V. v bílých vlasech, slzy řinou se mu po tvářích, obrán o své poslední illuse a všecek zahalen do náramné skandinavské *kazajky*. . . Potěšte ho a obejměte ho za mne, s největší obezřelostí.

31. *Sillon* jest odsouzen papežem. Marek Sangnier, který myslí o sobě, že jest člověkem prozřetelnostním a nezbytným, prohlašuje, že požene osobně svou demokratickou propagandu až do krajností. Vlastně jest Sangnier obětí papežovou. To má společného se všemi kacíři v jejich počátcích.

3. Byl bych se velmi divil, kdyby Hanotaux neměl říci něco rozhodného o vznešené otázce vzduchoplavby. Právě vychází od něho článek, nadepsaný: *Vice vzduchu! vice prostoru!* Již tato slova sama jsou hezky silná. Jest rozhodně pro tento *nástroj míru*. „Zdarem“, praví, „přezka bude věru zapiata.“ Zdůrazňuje „internacionální ráz“ věci. „Konec časům, kdy genius vsazován byl do žaláře s okovy na nohou!“

Vskutku, nepomyslíte si Gabriele v něčem takovém.

„Usnadněte, rozšiřte, otevřete brány a okna dokořán (arci neopomeňte jich pojistiti, samo sebou se rozumí), vždy více vzduchu, více světla, více prostoru, *v tomť jest pravda!* . . . Sjednoťte národy, neodděľujte jich. . . Vzduch všem, přátelská shoda mezi mocnostmi. . . Mapy vzduchu. . . Neznáme více ovzduší, než jak se znala Afrika před třiceti lety. Záhodno ji studovati, v tomť vše. . . Není námitky, která by se rovnala *dobrému poporazu k pokroku*.“

Dlužno čísti občas Hanotauxa, by se vědělo, s jakou kompetencí a s jakou autoritou akademik smí napsati sto řádků, by nic neřekl.

5. Znamenitý spisovatel *Nastoupení Bonapartova a Napoleona a Alexandra I.*, Albert Vandal, právě zemřel. Byl neskonanou ctí Akademie. Kým nebo čím ho nahradí?

8. Tiskovina *Tout Paris*. Žádají o mně zpráv pro příští vydání. Takovéto jsou moje odpovědi: *Čestné tituly?* „Pamfletář a Žebrák Nevděčnsk.“

Vlastní Hotel? „La Morgue.“ Oznamuji, že si nezamlouvám žádného exempláře.

12. Návštěva nešťastného kněze z mých přátel. Jest bez peněz, bez bytu, neví než jak jen kdy k něčemu přijde a skoro odkázán na žebrání. Takový jest účinek, praví, nesmířitelné nenávisti kteréhosi církevníka, majícího převahu v jeho diecési, který ho léta již stíhá. Často nám již o něm vyprávěl. Nevím, pravda, původu této nenávisti. Tento ubohý kněz jistě si kdysi v něčem zadal, učinil ani nevím jakou hloupost nebo neopatrnost, kterých mu neodpouštějí. Všechno mu vyčítají, mezi jinými věcmi i to, že se mnou obcuje! Pokaždé, když již již dostává se mu některého slíbeného stanoviště, bez něhož brzy nebude mu již možno žítí, tajemnou zlobou bývá o ně olupován a marně by doufal nějaké pomoci od svého biskupa. De Vigny vyprávěl o Služebnosti vojenské. Toto jest služebnost kněžská, mnohem jinak strašná.

13. Dvě věnování na *Zoufalce*:

Svému přemilému příteli Filipu Raouxovi, na památku krásných hodin, jež jsme spolu prožili v Corpsu a na La Salettě a v očekávání Ráje, v němž se již neopustíme; tato kniha nejtrpčí bolesti, jejíž titul není ironií. „Zoufalství, zahnané dosti daleko“, pravil Carlyle, „doplňuje kruh a stává se zase vroucí a plodnou nadějí.“

Jakubovi, Raisse, Věře. Tato kniha zvláštní a trnitá, a — vždyť jest nasycena bolestí, ukáže vám lépe než jiná, snad, moji přemilí, tak skvěle trýzněnou duši vašeho kmotra. Není to autobiografie, ale není tam stránky, která by nebyla pravdivá, aspoň ve smyslu enigmatičkém nebo parabolickém. Ta neb ona fakta

historicky nepravá jsou překladem v *podobnostech* a krutě přesným překladem jistých episod, nahánějících strachu, jichž neměl jsem práva vypravovati. Mám taková tajemství uchovati, a od třiceti let tak těžké břemeno na srdci! (Znovu čistí stranu 61. *Mého Denníku*.) Na zítří, na pozítří, na vždy.

15. Na čtyři dni, hle, ocitám se na líbezném pobřeží Binickém, kamž jsem přišel za Johankou a dětmi. Zdálo se mi, že ze Saint-Briexu do Biniku cestoval jsem ve snu. Krajina jest *příliš* krásna, příliš rozdílna ode všech, jež jsem kdy viděl. Jistě něco z pozemského Ráje zbylo v Bretaňsku. Atlantis, domyšlená oblast Edenu, sousedila nejspíše s naší Armorikou.

16. Návštěva u rektora.¹ Hovoříme o dekretu Pia X., vztahujícím se na první přijímání malých dětí, při čemž bylo možno pozorovati odpor liknavostí, jež bylo možno předvídati, totiž poslušnost, obcházenou všelijakými záminkami. Tento rektor, který jest nejspíše člověkem dobré vůle, dostal, jako všichni jeho spolubratři, biskupský rozkaz, by poslal zprávu o nynějších dispozicích svých farníků, aby se tak usmířila opatrnost a poslušnost. Vidíme, kam to vede.

17. Kermaria a Lanloup. Návštěva prastarého kostela v Kermarii, na sřícení, v němž se však stále konají bohoslužby, velmi zajímavý svým portálem s malovanými sochami dvanácti Apoštolů, svými černými pilíři, oděnými mechem mnoha věků a zvláštěnými freskami tanců smrti ve výšce, podél celé lodi.

¹ V Bretaňsku tak říkají farářům.

Illuze náhlého couvnutí až do hlubin Středověku. Dějí se tam ještě zázraky.

Lanloup jest pravá bretaňská vesnice z dávných dob, na neštěstí plná vojáků na manévrech. Odejdou však a budeme moci posnítati v klidu. Zatím navštěvujeme kostel méně starodávný nebo méně porouchaný než kostel Kermarijský, ale kterak zajímavý! Bretaňský obyčej, jehož jsem neznal. Nemožno vstoupiti do ohrady, která uzavírá hřbitov a kostel, postavený vprostřed hřbitova, aby se nepřekračovalo přes žulové balvany. Proti zvířatům byla by to překážka nedostatečná, a jistě bude to míti význam symbolický. Cosi dojemného jest v těchto hrobech, skupených kolem kostela, a v celé této skromné vsi, tísnící se na několik krokův od ohrady! Co z toho všeho zůstane za několik let? Bretaňsko se civilisuje, běda!

Snídaní, potom procházka čarovným lesem až k malé zátoce Brehecké, drobounkému pobřeží, kde se stavějí již moderní letohrádky. Líbezný kraj, kterého v brzkou již nebude.

18. Na procházce po pobřeží Binickém Johanka mi vypravuje svou příhodu s malým plavčíkem, s nímž se setkala mezi dánskými námořníky, kteří sem před několika dny přistali. Našedši ho samého na ulici, mluvila s tímto dítětem, vychovaným u protestantů v nejdokonalejší náboženské nevědomosti, o Svaté Panně, až si vzal i zázračnou medailku. Ba slíbil naučiti se na paměť *Ave Maria*, jež mu napsala v jazyce dánském. Ubohý hoch, málo zvyklý takovým pozornostem, zdál se býti silně dojat, a Jo-

hanka zvěděla, že mnoho z jeho druhů bylo více nebo méně pohnuto. Takový byl snad jediný důvod této cesty do Biniku.

Odpoledne procházka cestou, která vede k Naší Paní Dvoru Andělského. Zastavujeme se na uchvacujícím místě, jež mi moje dcery opověděly jako kout Ráje. Stinná lučinka, plná jabloní a kolkol obtékaná roztomilou bystřinou. Místo pokoje a sladkosti, na němž dlíme skoro hodinu. Léta a léta již jsem se neválel s takovou rozkoší v čerstvé trávě.

19. Návrat do Paříže. „Zatím co vám naspěch píšu těchto několik řádek“, píše mi jistý přítel, „vidím přelétati nad hlavou dva aeroplány. Kam to letí, ti blázní? Co chtějí? Jejich těla vystupují tou měrou, jakou jejich duše sestupují.“

20. Dovídám se, že jistý venkovský farář prudce mne odsoudil s kazatelny. Posléze tedy přece by mne sláva navštívila?

Nenadálá návštěva mladého řeholníka, jehož jsem kdysi velmi miloval. Ba myslím, že jsem ho naučil poznání Boha. Stal se knězem v Tovarišstvu. Vidím ubohého hochu, jehož velmi mrzí, že jest jesuitou, jenž se cítí na dně propasti, odkud posléze pozoruje, že mám proč opovrhovati, čím opovrhuju, totiž moderním světem řeholním, usilujícím o další trvání nebo prodloužení pohřbené minulosti, které Bůh již nechce. Přichází tedy ke mně bázlivě, zbídačen. I vzbuzuje ve mně soucit tím spíše, že mu zbývá z jeho čtrnácti nebo patnácti let jesuitského útlaku žalostná nemohoucnost pozdvihnouti se k jiným myšlenkám než jaké mu vecpali jeho představení. La

Saletty nemůže připustiti, zrovna jako by byl biskupem. A já zase nemohu zapomenouti jistých zranění, takových, jako jeho odpověď na mé zaslání *Té, která pláče*, přede dvěma léty, odpověď ironickou a sprostou.

Dostal jsem prospekt jakéhosi díla, nadepsaného *Francie a Papežství*, od jakéhosi Otce Lechieny (Psa), které se prodává u *Putois* (Tchoře) v Gieně, s obsahem, z něhož patrno, že vše jest vysvětleno, v minulosti, přítomnosti i budoucnosti.

24. Náš Petřík raduje se dnes již čtrnácté léto v Ráji a já pláču při Mši, mysle na něho a na celý náš strašný život po dvacet let.

29. Nemaje odvahy psáti, čtu znovu *Výpravu Almogavarů* od Schlumbergera, knihu všecku zlatou.

30. Uvolněn ze *Starce s Hory*, jehož rukopis právě odevzdávám, a chtěje psáti úplný život Melaniin, žádám toho, jenž mi je může dáti, o všechny nevyhnutelné dokumenty, lakomě až dosud vězněné.

4. K Úvodu do života Melaniina, práce, která mi nahání strachu, беру v potaz veleučené dílo o Mystice, doufaje nějakých ideí. Nudný, málo odměněný pokus. Nesčetní uvedení doktoři nemají vlastně kromě superlativů čeho mi nabídnouti, když mluví o Svaté Panně. Jaké pomoci mohu od nich očekávat?

Neřád nalezený ani nevím v kterém žurnále:

Hezounké slovo jistého preláta, nepřátelského politice Pia X. Pravil onehdy:

— Náš Svatý Otec hřeší zvláště lehkou zaslepeností, která mu překáží viděti a posouditi věci moderní. Ah! kéž mu Bůh otevře oči...

Zastavil se chvítku, potom, pozdvihnuv mírně svou bílou církevní ruku, dopověděl větu:

— ... nebo ať mu je zavře.

Rád bych znal jméno tohoto preláta.

8. Jisté přítelkyni:

... Velmi mne těší rozhodnutí papežovo o prvním přijímání malých dítek. Byl již čas zatnouti mrzkým vrtochům galikanismu, vzpírajícího se poslouchati dekretů Koncilu Tridentského tři sta let. Ale jest příliš snadno předvídati odpor našich biskupů, odpor medový, který se přičiní, by se vyhnul vůli Svatého Otce seč bude, a Pius X., soužený smutkem, nečiní si jistotně žádné illuse o této věci. Ví tak dobře, že život nadpřirozený vyvětral a vyvětrává víc a více ze světa křesťanského!

Zmiňujete se o *Sillonu*; znám Marka Sangniera a daleko nepřidávám se k vašemu nadšení. Jeho podrobení jest jen zdánlivo. I když by měl úmysly přímé, vidím v něm člověka hluboce

nevědomého a marnivého, který bude dále cepovati svou pitomou demokratickou propagandu, aniž kdy pochopí, že pracuje o stržení autority Církve. Též v této věci, buďte ujištěna, milá přítelkyně, papež vidí velmi jasně a úpěje, odevzdává se i s tímto trápením do vůle Boží.

9. Všímám si, že jsem se ani nezmínil o revoluci v Portugalsku, která se stala již před několika dny, a již noviny jsou plny. Neskonalá, hnusná všednost. Španělsko, tuším, pospíší si co nevidět za tímto krásným vzorem, jiné země též, a dostane se nám posléze evropské anarchie, očekávané Satanem a Duchem Svatým.

Zadržovatel dokumentů o Melanii, kněz C. . . , který mne prohlásil jediným možným historikem Svěťice, nevysvětlitelně mi jich odpírá, považuje nesmyslnými moje dovolávky a moje stesky.

V Perigordě jistý mladý chudý muž chce si vzít mladou chudou dívku, kterou miluje. Odpověď jejího otce: *Pryč s city v manželství.*

10. Termierovi a jeho dceři Johanně do Karthága:

Dostal jsem váš list včera v neděli, na slavnost svatého Diviše, Pomocníka, sfatého na dva kroky odtud, brzy tomu bude dva tisíce let, hezky dávno před Červeným Mlýnem. Návrší se velmi změnilo od této události, již Stařec s Hory jest snad jediným ještě živým svědkem.

Takto Arcopagita chtěl mne potěšiti ze zrady abbéa C. . . , faráře D. . . , který mne opouští, odpíraje právě dnešního jitra v listě nezpůsobném svěřiti mi dokumenty, jež má v moci, nezbytné přece historikovi Pasačky, jehož ve mně uznal. Praníc nerozumím tomuto vrtošivému knězi, hned nadšenému a hned zdráhavému

i zpupnému, který, prohlásiv velmi okázale, že jsem sám spisovatelem, schopným takové knihy, vytáčí se najednou s urážlivou nedůvěrou.

Budu tedy nucen spokojiti se tím, co mám v rukou. Vinou tohoto člověka, který zpronevěřuje se nepochopitelně svému poslání, život Melaniin, její celý život, ježž jsem chtěl vypravovatí, scvrkne se na jakési pojednání o jejím zázračném dětství jehož všech podrobností daleko neznám. Bůh nejspíše chce mne vždy chudým, i po této stránce. Snad též chce mi dáti Sám Svou Rukou, čeho mi jeho kněz odpírá, jako mi dává můj denní chléb.

V Karthagu, kde jste, ariánští Vandalové V. století uřezávali jazyky katolíkům, by jim zabránili chváliti Boha, a tito mučedníci bez jazyka mluvivali ještě lépe než před tím, zázrak to dosvědčovaný mnoha očitými nebo ušními svědky, mezi nimiž slavným Prokopiem. Takový bude můj osud.

Nevidím vás tuze dobře, Johanko Termierová, na zříceninách Karthaginy, jako sveřepého a těkavého Maria, zhoubce barbarů. Zdá mi se, že tato pohanská starožitnost není tím, čeho třeba k vaší inspiraci. Ostatně nevím. Básníci jsou poddáni více než ostatní lidé bezděčným hnutím a jest možno, že tato cesta, zvláště ve společnosti vašeho otce, určí vám nový, zcela neočekávaný směr.

Viděl jsem minulý čtvrtek doktora, jenž přišel na jakýs, kongres a pobyl se mnou asi hodinu. Tento „muž krvavý“ pravil mi, že vás nečetl, Johanko, a to zásadně, neboť jeho pojmání života jest prý příliš rozdílno od vašeho. Takové byly jeho výrazy. Vzdal jsem se toho, abych mu říkal, že takový rozdíl neosvědčuje v něm než pojetí smrti. Ale vše to, pamatujte si, „jsou samé žvásty“, jak to řekl s větší energií, nacpáváje si dýmku, starý jakýsi účastník volebních schůzí, a myslím, že tento dobrý doktor, který vás dle všeho četl, staň se posléze skromným kněžourem.

Myslím vskutku, moji drazí přátelé, že bych byl šťasten vedle vás, tam dole. Tento rok jaksi pozměnil nebo zmírnil můj odpor k cestování. Jest možno, že budoucnost nebude viděti leč mne ve vozích nebo na lodích. Ale tato nová záliba není ještě dosti jasna. Tu chvíli zdá se, že nezbytno, by velikými cestovateli byli mocnáři. S královským řemeslem možno to daleko přivést, zvláště když se koná s příslovečnou veselostí portugalskou. Vidíme z toho cosi v této hodině. Netřeba býti prorokem a možno předvídati brzké putování Alfonsovo, Vilémovo, Mikulášovo a některých jiných. Tuze záhodno, by předpovědi La Saletty se splnily...

11. Velikou událostí jest stále portugalská revoluce. Četl jsem článek od Naudeaua, list datovaný z Lisabonu, v němž vypravuje pekelné pobuřování antiklerikální. Tento žurnalista, neschopný viděti příčiny v účinku, podivuje se této revoluci lituje, že ne-se ihned takové ovoce. Není možno býti prostřednějším. Kterak třeba býti ustrojenu, by se nevidělo, že všeho toho, co se děje dnes, jest právě příčinou tento antiklerikalismus, o němž myslí, že jest následným zjevem politického vzrůstání? Podrobnosti jsou však přece neobyčejně významny a jak ošklivy!

12. Rozmýšlím s hořkostí, že mi odepřeno dokumentů, ale posléze se mi světlí. Možná, že nějaký *Život Melaniin*, ba i dokumentovaný, nevyrovnal by se prosté reprodukci kusu, který mám v ruce.

15. Praví se mi, že jest v Agenu ulice Svobodné Myšlenky! To jest jistě ulice bordelů.

16. *Non est regnum Dei esca et potus*: sed *justitia et pax et gaudium in Spiritu Sancto* (Řím XIV, 17). V absolutnu ESCA et POTUS nezname-

nají zajisté leč Spůsoby eucharistické. Svatý Pavel mluví zde tedy jako prorok, neboť Království Boží vlastně nebude až Třetí Osobou.

Jaká zázračná radost, čísti Písmo v takových záblescích!

18. Četl jsem malý životopis Otce Milleriota, jehož jsem dobře znal kolem r. 1875. Jest to zábavno, ba povzbuzující, chcete-li, ale dětinské. Tento Otec Milleriot, jehož ctnosti zdají se nesporny, byl typem jesuity *šprýmaře* a populárního. Ve smyslu tom byl předchůdcem časopisu *Kříže*. Veselí nedůstojné, svatost nízká, smím-li tak říci.

Ale byl dobře jesuitou. Zanechal na mně nemsazatelnou skvrnu, jedinou mastnou skvrnu, které jsem nikdy nemohl zbýti. Byl jsem tehdy velmi nešťasten, velmi chud, a přál jsem si účastníti se exercicií, pořádaných Jesuity na venkově. Svěřil jsem se s tím Otci Milleriotovi. Odpověď neprodlená: *Pět franků na den*. To bylo vše. Ještě jsem se z toho nevykřesal.

19. *La Maternelle* (Mateřská) od Leona Frappié-a, dílo, jemuž byla přisouzena cena Goncourtova, totiž obdivu Huysmansova, ani nevím v kterém roku. Tento román jest zajímavý v tom smyslu, že se pokouší, by silně vzrušil srdce lidská hroznou bídou chudých dítek v Paříži, by však Bůh nezasáhl ni jediný okamžik. Snad právě tímto siláckým kouskem oslněn byl katolický Huysmans.

23. Potkal jsem ubohého dobráka, který mi pravil o své nesmírné ošklivosti ze všeho, co se dnes děje, aniž chápe, že příčinou všeho zla jest úplné

zapomenutí na Boha, což jest právě jeho neštěstím.

25. Balzac. *Beatrice*. Druhá nebo třetí četba od třiceti let. Už se nikdy k ní nevrátím. Stále štěstí z lásky v dekoru bohatství. Stále náboženství z obecných rčení bez jakéhokoliv pochopení Nadpřirozena. Katolicismus jestiž Balzacovi neproměnně útočištěm pro zraněná srdce, útěchou, ničím více, zvláště ničím *jiným*. Ve všech jeho knihách Církev jest ukazována jako nástroj vlády, vyšší jakási správa, mechanika, jíž možno dáti přednost. Neuvěřitelná neznalost všeho, co není lidské. Hluboce se mi to oškliví.

26. Dvě věnování. *Poslední Sloupové Církve*:

Já nejsem sloup. Monolith daleko v poušti. Toť vše, čeho se mi dopřává. Pramáo lvů navštěvuje mou samotu, očmuchávanou jenom v určitých dobách některými smrdutými velbloudy, a vy jste ze vzácných smělců, kteří ke mně zavítali, přivedeni byvše tou šlechetnou myšlenkou, že obelisk snad též potřebuje útěchy.

Křištof Kolumbus před Býky:

Jest lépe před býky než před prasaty? Toť otázka, kterou se pokusím rozřešiti v T..., kde vepři mají před vepřovým dobytčím Pařížským tu výhodu, že jsou jedlí. Pravda, neobjevil jsem Ameriky, ale vynalezl jsem pověstný prášek na štěnice; což mne staví na podstavec.

Filipu Raouxovi:

Váš smutný list zastihl člověka smutného. Nemám jako vy, zármutku, býti odloučen od drahého dítky, ačkoliv...! — zármutku, na nějž bych nebyl dnes dosti silen. Nejsem ani sám, ani ve vyhnanství jako vy, můj ubohý příteli, ale mám jiné strasti. Nechci mluvit o nesmírných nesnázích se živobytím sobě a *svým*,

ustavičné trýzni, ostatně velmi mírněné několika přáteli, jež Bůh mi poslal. Nemyslím ani na trvalou nespravedlnost, nepřekonatelnou, jak víte. Včera ještě marně jsem mluvil, bych dobyl nového vydání *Zoufalce*, slavné knihy, ustavičně žádané, dávno rozebrané, které žádný vydavatel nechce znovu tisknouti, nevím proč.

Nikoliv, běží o něco jiného. Vidím se dnes v naprosté nemožnosti napsati *Život* Melaniin. Abbé C. . . , farář v D. . . , který mně tolik pomáhal při *Té, která pláče*, odpírá mi nevysvětlitelně svého přispění. Byv čtyři léta zpovědníkem a duchovním vůdcem Melaniiným, přinutiv svatou dívku jménem poslušnosti, by mu odhalila celý svůj život, vše, co měla nejdražšího, majetník všech dokumentů, bez nichž nemohu býti jejím historikem, odpírá mi jich najednou nepochopitelně a hrubě, před tím prohlásiv, že nevidí na světě nikoho k tomuto dílu kromě mne.

Ač zmaten a bolestně zraněn, myslel jsem zprvu, že Bůh chtěl takto ukázati mi cestu, naučiti mne, že mojím jediným úlohou teď bude, nikoliv přesná a dokumentovaná historie Melaniina, ale jakýsi úvod k této historii, souborná studie tohoto výjimečného života, provázeného nebo následovaného vypravováním jejího dětství, jak je sama napsala, jež bych s větším nebo menším světlem komentoval. Ihned jsem se zaradoval nad touto novou úlohou, domnívaje se, že jest snadna.

Kterak jsem se klamal! Hned v začátcích viděl jsem, že stojím před obludou nesnadnosti. *Život* Melaniin, který sama napsala na rozkaz svého zpovědníka, jest překrásná řada vidění, svědčících o nejneobyčejnější svatosti, ale bez jakékoliv spojitosti historické. Ani údajů časových, ani osob neb okolností přídatečných, sotva neurčitá a vzdálená naznačení míst. Rámec stále chybí. Vyjma samých vidění a hnutí duše vznešeného dítky, nevidím nic nebo skoro nic. Co tedy činiti? Vydati toto dílo,

vadné formou a někdy i temné, provázeti je obflumocením, zbožným, ale bázlivým a nezbytně nejistým, potom očepiti vše jakousi pohřební řečí, koho by taková robota neděsila? V listě velmi nevlídném farář D. . . mi pravil, že jest se mi omeziti na dětství Melaniino a spokojiti se proto tím, co mám v rukou, což jest určitě nemožno z řečených důvodů. Tak chvílí u sebe se ptám, zda tento kněz neminul se s rozumem. Zbaven každého nového historického dokumentu, nemohu jediného kroku učiniti nad *Tu, která pláče*, již látka zdá se vyčerpána.

Farář C. . . , který pranic nerozumí mému posláni umělcovu, přál by si mne míti *pánbičkářem*, jsa pitomě přesvědčen, že by to bylo účinnější. Psal mi to tím neb oním způsobem vícekrát. Tedy vidíte, milý příteli, že jsem skoro dohnán vzdáti se svého krásného záměru a proto i velmi nešťasten. V pondělí, v týž den, kdy mi přišlo vaše psaní, cítil jsem se jako v agonii, a v hodinu, kdy vám píši, nevím konce této zkoušky. Něco takového se mi ještě nepřišlo. Vždy skoro jsem věděl, kam jíti, co dělati, čeho třeba dělati, čeho se ode mne žádá. Ze všeho toho nic již nevím. Až tam se mnou došlo, že již necítím než nechuf k dílu, které mne naplňovalo nadšením. Potom jsem si řekl, že umělec má dělati, co se mu líbí, v opak jiným lidem, obyčejně přidržovaným k tomu, co se jim nelíbí; že to jest jeho známka a jeho zákon, kterého nemožno změniti. Vidíte, že teď jsem dohnán vzdáti se, aspoň prozatím, *La Saletty* a zaměniti ji nevím jakým jiným podnikem a, opakuju to, jsem velmi nešťasten. . .

Pozoruju, jak přichází zima, která se připojí pro mne k šedesáti třem zimám. Oznamuje se nám se všech stran hlad, což se přirozeně a správně odvozuje z meteorických poruch tohoto roku, a ty zase z nevýslovné ohavnosti celého světa. Mluvíte o stávkách a o mrzkém Briandovi. Nezapomeňme, že tato osobnost jest nyní zástupcem Boha a že buržoa spoléhá sám na sebe, by zachránil svou dršťku. Slušno o tom mluvíti s uctivostí.

27. Jistý kazatel mluvě o Ježíši dámskému posluchačstvu a nevěda již, kterak vyjádřiti neskonanou krásu, sladkost, mírnost a rozmilost Spasitelovu, nalézá posléze toto: „Božský Bourget!“

29. Šeredná historie o pronásledování nešťastné ženy jejím manželem, rozvzteklým, že ji vidí křesťankou a nemohoucí hned uvrhnouti v hnilobu jejich mladé dítě. Želím moderního zákona, který nedovoluje potlačiti sverepých hovad.

30. Včera zuřivé zasedání Sněmovny. V této vřavě lotrů nebo pitomců, kteří činí, co by se rádo nazvalo národním zastoupením, ohavný Aristide Briand, president Státní Rady, potupen a ohrožován ve své osobě krajní levicí, která ho viní, že chce diktaturu, zdá se býti jediným mužem tohoto shromáždění, jež ovládá svou chladnokrevností a svým zdravým smyslem. Tak už jest Francie zchátralá, že takový cídíč záchodů působí takovým dojmem!

1. Málokdy jsem viděl, by přšlo s takovou prudkostí. Co klení a rouhání u květinářů nebo prodavačů věnců a u buržoů, kteří mají zvykem dnes zavalovati hřbitovy svou sentimentální bezbožností!

8. Věnování na *Syna Ludvika XVI.*:

Milý Ondřeji Duponte, když jsem psal *Syna Ludvika XVI.*, nevěděl jsem ještě, že tímto Ludvíkem XVII. jsem vlastně sám. Byste se o tom přesvědčil, stačí znovu čísti moje ostatní knihy. Což by takové trýzně slušely jiné osobě a kdo jiný než syn všech králů by je unesl?

11. Povídám jistému bohatému křesťanu, který mne navštívil, o své svrchované žádosti neskončiti svého bolestného života možným krvavým mučednictvím, aniž bych neoslavil Melanie, této dospělé *Dcery* křížované, tupené, šlapané kozly svatyně a rozlícenými jehňaty sloupořadí; ale záhodno, by mi bylo pomáháno *čím možno*, neboť jsem z vůle Boží a své vlastní volby „starým žebrákem na prahu Kostela.“

Arcibížádny účinek tohoto začátku. Jest jen jedna řeč bohatcům: Budete odsouzeni těmi, kdož nesou vaše břímě.

Slovo jistého poslance pravice: „Pan president státní rady (Briand) jest sans-culotte, který hledá nějakých kalhot.“

12. Raïssa nám oznamuje obrácení onoho hrozného vřešťouna, který nás navštívil dnes více než dvě léta. (Viz *Starce s Hory*, 3. srpna 1908.) Dá

se pokřtí k velkému zoufalství některých protestantských pastorů.

14. Dnes ráno Jakub znenadání: přináší mi podivnou depeši obrátence, který mu praví, by přiběhl se mnou do F... odpoledne: *Opusťte vše a přijďte*, bez vysvětlení. Nemožno odepřít. Dlouhá a trapná cesta. Posléze přijíždíme. Obrátenec nás objímá jednoho i druhého s nesmírnými projevy přátelství, přijímaje nás jako apoštoly.

Skoro ihned veliká scéna nevalně evangelická. Kde kdo křičí v tomto domě a obrátenec dvacetkrát silněji než ostatní. Jeho žena, již nevidíme, ale kterou jakoby zlobila naše přítomnost, ječí kletbami na schodech a její matka, které rovněž nevidíme, chrlí naň své zlořečení z kuchyně. Nešťastník, který vyšel na chvílku, by rozdmýchal hluk, vrací se k nám s očima vypoulenýma, a vysvětluje nám posléze co nejbouřlivěji, že nás pozval, bychom rozdrtili nepřítelé.

Ustupuje své ženě, zuřivé protestantce, svolil hloupě přijati tlupu pastorů, kteří přijíždějí z Paříže drahou, v automobilech, na bicyklech potlačit rozhodnutí jeho nebo aspoň přemluvit ho, by je odložil. Neboť tento hřmotivý a sympatický žvastal jest u nich považován za ovci velmi vzácnou, kterou jaksi z povinnosti hájí proti vlkům hltavým. Spoléhá tedy na nás, že mu pomůžeme v zuřivé hádce, již předvídá, a tak porazíme jeho odpůrce.

Odpověděl jsem, že zamítám naprosto jakoukoliv rozepři, že nechápu, proč tak pitomě se vystavovati jejímu nebezpečí, a že když, jak se domnívám, mne četl, — jak sluší každému dobrému křesťanu —

jest neslýcháno míti mne za schopna k tomu svoliti. „Pravda“, řekl jsem mu, „jest nesmířlivá a nestrpí námitek. Ti nešťastníci, nemohou než vás popléstí přinášejíce vám své bláto a své temnoty. Nechte mne, ať je vyhodím, jsem ze všech lidí na světě k tomu nejzpůsobilejší.“ Zbytečno povídati, že Jakub byl úplně a rozhodně se mnou, ba i v potřebě facek.

Náš obrácenec vykřikuje, řka, že pro jeho ženu nemožno tak učiniti; že po dobrém uvážení chápe, že nechci se přítí s kacíři, ale že naše pouhá přítomnost mu dodá srdce bronzového. Zkrátka ubytoval nás do komnatky sousedící s místností, kde míní přijmouti pastory. „Budiž“, pravím mu, „ale s jednou podmínkou, že se totiž nebude hulákati, sice vyrazím a vše rozmlátím. Jmenujete mne, směšně ostatně, apoštolem, svým apoštolem. I přikazuju vám v této hodnosti klid.“ Slíbil mi, objev mne ještě jednou, že bude zticha, jakož i nepřemožitelný, a ... dostál slovu. Byl to zázrak ten den.

Šišaté hlavy kalvinské scházely se znenáhla a dostavily se v počtu *sedmi*, jako sedmero hlavních hříchů nebo sedm číší Hněvu Božího, a my čekali dvě smrtelné hodiny ve zmíněném kabinetě, kořist nejkrutější nudy, obtěžování až do zadušení smradlavostí těchto nádob protestantismu a neslyšíce dveřmi než nezřetelná slova bez jakéhokoliv křiku. Želeli jsme, že jsme byli odsouzeni k mlčení. Ob chvíli náš hostitel zaskočil k nám na minutku, prose nás úpěnlivě, bychom měli strpení a vyzýváje nás, bychom obdivovali jeho brnění. „Dejž Bůh“, pravil jsem mu, „bychom i my nějaké dostali proti nudě,

která nás užírál“ Na konec chápaje, že jsme vyčerpáni, vede nás k vozu a odváží; zasedání ostatně též právě skončilo.

Neviděl jsem nikdy nic dokonaleji hnusného a rmutnějšího nad tuto dělnickou osadu, založenou jakýmsi milionářem, teď již nebožtíkem, jehož pomník zdobí jediné náměstí tohoto pekla; pomník sám jest věru nejbezvadnější sochařskou nestoudností, již možno uzříti. Císař cvočkářství patří na svou továrnu jako Napoleon na bojiště, s nevýslovným výrazem pýchy a blbosti, zatím co allegorie Průmyslu a Myšlenky (!) v bronzu sní nesmrtelně pod jeho mramorovým poprsím a svou kotlářskou černotou vyzdvihují jeho bělost. Byly nezbytny prosby našeho obrácence, jenž zděšen jsa mým úmyslem přičinil se, bych odolal pokušení a nepochcal tohoto obrazu.

Na malém nádraží, nad nesmírnou stokou postaveném, byli jsme dohnáni třemi pastory, majícími v čele proslulého Robertyho, zvláštního nepřítel Svaté Panny a Svátostí, velmi obdivovaného *evangelického* kazatele. Nezapomenu nikdy ohavné tváře tohoto starce, kterou se podobá lichváři chudých a kterou na nás pohlížel kradmo každou minutou, zvláště na mne, nevěda, že jsme byli *apoštoly* a jako by se bál, že ho kopnu do zadnice, k čemuž mne, pokorně to vyznávám, pokoušela divoká žádost. Až v Paříži byli jsme zbaveni tohoto pokušení. Tak se skončil jeden z nejškaredějších dní mého života, přece užitečný, protože naše nuda snad byla prospěšna člověku, který bude pokřtěn zítra nebo pozítří.

15. Johanka mi připomíná, co nám Jakub vypravoval o neofytovi, že odmítl dědictví po svém tchánovi, protože soudil, že toto jmění bylo špatně nabyto. Tak neobyčejné zamítnutí jistě se zdálo pastorům nejzřejmějším příznakem poruchy jeho schopností, a jeho žádostí křtu bylo asi takové podezření potvrzeno. Ale pak jest dovoleno dohadovati se u nich *tajemného* úmyslu zneužití násilí, dobře známého tomuto nešťastníkovi, by ho dali uvězniti. Klidem, jehož jsem zmohl u něho včera, byla by tedy zmařena tato hanebnost.

17. Jakubovi:

Jest mi třeba zprávy od tebe. Myslel jsem ve své antimodernistické prostotě, že X. . . mi pošle depeši řkoucí: „Jsem pokřtěn.“ Nic nepřišlo. Nevím nic a tážu se, zda tento křikavec bez ráznosti nepotkal se s nějakou novou překážkou. Jeho mlčení jeví se mi velmi nespravedlivě po takovém dni, jež jsme mu věnovali a službě snad *nesmírné*, za niž nám dluží.

18. Jakub mi dává čísti list X. . . , který byl pokřtěn někde u Montpellieru, a který prý byl u prvního přijímání včera nebo předevčírem. Ale myslíme, že toto veliké dítě potřebovalo by býti opatrováno proti jistým církevníkům nebo pobožným lajkům, kteří neopomenou těžiti z jeho obrácení, by ho uvrhli do konání dobrých skutků, v nichž jen by se rozptyloval. Hodlám mu psáti.

19. Stále ta kniha. Nevím již než tuto modlitbu: — Prosím tě, Moje Paní Sedmibolestná, dej mi, čeho se mi nedostává, protože nemám nic, a učiň vše pro mne, místo mne a za mne, až i napiš Sama mou slabou rukou tuto knihu, jíž jsem neschopen.

Panu X.:

Z celého srdce blahopřeju vám, že iste posléze pokřtěn. Ale bylo třeba cesty do Versailles, bych to zvěděl; což se mi zdá velmi nespravedlivě. Od týdne čekal jsem den co den, hodinu za hodinou depeši, která by mi ohlásila tuto událost. Vaše mlčení jest nepochopitelné.

Dnes vám píši: *Potřebuju vás viděti*, potřebou velmi velikou a velmi naléhavou, nikoliv pro sebe, ale pro vás. Když jste nás volal, Jakuba a mne, psal jste: *Opusťte vše a přijďte*. Žádal jste mnoho od nás. Učinili jsme, co nebylo příliš snadno, a ne nadarmo. Neboť naše přítomnost byla pro vás dobrodiním *větším než myslíte*. Nežádám od vás, byste vše opustil. Pravím jen, že to naléhá.

20. Náš neofyta přichází. Ihned se hrnou ohlušující slova. Tento muž jest konvertita zvučný. „Jsem stvořen jen a jen pro lásku, abych dal život svůj“, křičí nám co chvíli, a jest patrné, že tomu věří. Vychází ze sebe jako ruka, by vás bral za vlasy, máte-li jakých, a vás vlácel po točitých schodech svého myšlení, neboť ztáčí se na sebe sama zuřivě a mele stále jednu s úsilovností, která se zrychluje od minuty k minutě až k zběsilosti. Máme pocit zvláštní nevolnosti a chápu vztek protestantů, kteří se vidí vyhození ze sedla tímto olifantem.

Slova nemožno uplatniti. Schůzka jest tedy dokonale bez užitku a jsem šťasten, když zase živlové nahrazují tohoto strašného návštěvníka.

Nežádal jsem ho arcí o nic, ale on nechce se vzdáliti jinak než v nádherném postoji a slibuje mi nejskvělejší hmotnou pomoc. „Přátelé, u nichž jsem učinil své odpřisáhnutí, jsou velmi bohatí a velmi

šlechetní“, křičí odcházeje, „přáli by si vás poznati a vás přijati u sebe.“

Ach ouvej!

22. Oběžný list *Intransigeantu*. Tento žurnál, „který nesmí žádnou literární otázku pominouti lhostejností“, dotazuje se mne na toto: „Které tři francouzky zdají se vám zvláště hodny volby našich Nesmrtelníků?“ Dohaduju se, že jde o to uvést dámy do Akademie. Ale proč *tři*? Jest jich snad deset tisíc stejně hodných. Neodpovídám na papíře, ale dumám, že Akademie by zpříjemněla, kdyby se křesla od nynějška zaměnila pohovkami.

Jistý starý legitimista, který jest zamilován do Přežití, oznamuje mi tuto věc rozrušující, že jest *ještě jeden* dědic trůnu, jakýsi kněz Valois, prostý kaplan v Marseille a osobnost velikých zásluh, zdá se. Tento kněz byl by pravým potomkem Železné Masky (?), staršího to bratra Ludvíka XIV. (???) Ocítáme se přímo v románu. Pokouším se vysvětliti, že ať tak nebo tak věřím, že Rod Bourbonů jest odvržen a že netřeba se již zabývati touto havětí.

24. Nový přítel! Tento jest chemikem povoláním, též hudebníkem a silně umělcem. Jest nebo myslí, že jest úplně se mnou ve všem všudy a prohlašuje, že jest hluboce rozhořčen mrzkou válkou proti Melanii. Intelektuální a morální bída kněžstva, jeho hnusná lakota ho děsí a jako já ani on nevidí več doufati. Vypravuje mi, že jistý farář z Alais, ve farnosti svatého Josefa, přibíl na dveře svého kostela tuto bullu, psanou vlastní rukou: „Počestná žena ať nikdy nevstupuje do kostela bez klobouku.“ Před

samýma očima tohoto důstojného kněze můj nový přítel napsal na tutéž bullu: „Každá žena bez klobouku jest kurva.“

Ovšem cedule ihned zmizela. Ale jaká junda pro farníky! Jiný kněz, týž, osměluju se věřiti, končil takto jakousi konferenci nebo cvičení mladým dívkám: „Napodobujte Marii, moje milé dívky, buďte jak ona *pannami matkami!!!*“

25. Našel jsem v *Journalu* kroniku Hano-tauxovu, v níž staví do téže řady svatého Františka Assiského, J.—J. Rousseaua a Tolstoje, který právě doklepal. Závěrek: „Nemožno žíti člověku samotnému. Ba jest hříšno tvrditi to, a nemůže to vésti leda k zoufalství.“ Hanotaux myslí, že svatý František z Assisi zemřel v zoufalství.

28. Jistému opravdovému knězi, který se vynasnažil horlivě a beze zdaru zjednatí mi doklady, jichž potřebuju:

Vracím vám pramálo uspokojivou odpověď faráře Argoeu-veského. . . Nejprve tomu se divím, že tito stateční lidé, abbé Rigaux jako abbé C . . . chtějí býti výlučnými držiteli Melanie. Pasačka jest jejich soukromým vlastnictvím. S úmysly, o nichž rád věřím, že jsou dobré, a sami toho nepozorující, zdají se mi „... chrániti si své autority a panovati s pýchou.“ Ale pak v jakou úlohu mne zapletají a proč C . . . mne prohlásil historikem Melaniiným?

Abbé Rigaux vám píše: „Daleko, běda! nemáme všech podrobností, jež Leon Bloy vyjmenoval ve svém listě faráři z D . . .“, a o něco dále praví, že C . . . ve svém zátiší „bude zpracovávati své doklady a doklady, jež jsem mu odevzdal.“ Jest mi tedy nezbytno mysliti, že ta ubohá korouhvička C . . . rozhodnuv, že jsem

historikem Melaniiným, změnil své mínění a řekl si, že nikdo jiný kromě něho nemůže býti tímto historikem. Tudíž střeží svých dokumentů a shrábl rukou pevnou i dokumenty svého spolubratra Argoeuvského, v kterém jistotně vzbudil ke mně nedůvěru.

A co z toho vyplývá? Místo knihy, kterou bych býval já sepsal, kdyby bylo důvěry ve mne, uvidíme, až vyjde, bůhví kdy, pámbíčkářský životopis, v němž vznešená Pasačka bude uvedena v úroveň a na dosah čtenářů Dobrého Tisku; historik, vstupující na mé místo, není právě vyšším spisovatelem, jakého by bylo třeba, by vštípil tento neobyčejný Život křesťanům vznešenější vrstvy intelektuální. To bude svrchovaným a úplným potřením, rozhodným zahubením Melanie, která bude žalobkyní před Bohem na toho, jehož jmenovala svým otcem.

Tento nešťastný C... bere si toho mnoho na svědomí a třesu se vida ho, do čeho leze. Četl mé knihy a zná mne velmi dobře. Nemůže nevědět ani neuznati, že jsem mu byl označen velmi zvláštním způsobem a že zabírá nespravedlivě moje místo. Jest tedy zpronevěrcem *sciens et prudens*. Není to hrozné? A jaké jest teď moje postavení? Čím se stává moje *poslání*, k němuž, jak jsem věřil, jak věřím ještě přese vše, jsem tak zřejmě určen, a jakou knihu mohl bych napsati? Opravdu, ničemu z toho nerozumím.

Kdosi mysle mně býti užitečným, dal mi čísti papíry, týkající se jakési *Marie Josefy*, již považují za svěťici, a jejíž život prý jest, jak mne ujišťují, ustavičným ověřováním La Saletty. Pokouším se spolknouti tuto hojnou látku, která mi nechutná a mne ihned pobuřuje. Co chvíle tato osoba, která říká, že má poslání, jehož nerozeznávám, dává mluvíti Našemu Pánu, jak by nemluvil ani poněkud vzdělanější obchodní

cestující. Podobá se to ďábelským hlupotám, jimiž spiritisté jsou oslňováni. Zastavuju se v polovině této ohavné čerby.*

30. Jakub se odhodlal doběhnouti do Montpellieru k D... , do domu, v němž náš neofyta složil své vyznání víry — k němuž ovšem bylo třeba tohoto dekora — k lidem hanebně bohatým, přejícím si viděti ho, nevím proč. Jakub jest ještě zvědavějším poznati jich a zvláště zvěděti, co jest pravdy v opětovaných a hulákaných tvrzeních X... , který ručil za vznešené úmysly těchto zvířat, nachystaných zahrnouti mne zlatem, dříve než mi se naskytlo nebo než jsem si pomyslně vyjádřiti jakékoliv přání této pomoci, v níž neskonale daleko nevěřím a při pouhé myšlence na ni div nezvracím. Takovýto jest list mého milého kmoťrence:

Vracím se z Montpellieru naprosto sklamán. Nelze, aspoň na tu chvíli a snad na dlouho, naprosto ničeho čekati od D... , kteří jsou nejošternějšími lidmi, co jsem živ viděl. Pokusím se a vysvětlím ti to. Jsou dokonalým obrazem katolicismu amerického (o němž se říká, že jest kvetoucí). Velmi bohati, upevnění ve světě, příliš modlení nenadělají, velmi orthodoxní a zároveň velmi pohodlní a zbavení naprosto *ducha* Církve. Pravdě se to nepodobá. Ne že by našli něco lepšího než Evangelium, nikoliv, ale *přidali* k Evangeliu jakousi filosofii, pochycenou v Chicagu. Jedním slovem, *katolíci antilatinští!* Divadlo hluboce pokořující. Nikdy toho

* Toto jest asi jiná Marie Josefa, než jakou jsme my kdysi vydali. Dlužno pamatovati, že ta naše sama nepsala a že ani to, co jiní kolem ní a dle jejího vypravování zaznamenali, sama nepřezkoumávala. Běží zde nejspíše o nějaké veliké spisování velkohubého církevníka, který svými řeči úplně zavalil a ohlušil pípání posledního rajskeho ptáče Legitimity, jak se jeví v naší knížce ta naše Marie Josefa. (Poznámka vydavatelstva Dobrého Díla.)

nepochopí. A X. . . , ten se zavazoval bez jakéhokoliv jejich slibu nebo projádření. Velmi se tomu podivili. Tentokrát jest to poněkud silnější než naše cesta do F . . . Nemám to příliš X . . . ovi za zlé, který se právě rodí, ale není dovoleno býti tak dětinským.

1. X . . . ovi :

Jakub vám již jistě psal, jak se mu vydařila jeho cesta. Odešel v nejistotách, jedině sílen nadějí, že mi prospěje. Na jeho místě nebyl bych býval měl žádné důvěry, neboť jsem řekl a napsal často, že ze všech zázraků zázrakem nejúžasnějším — rovným aspoň vzkříšení mrtvého — bylo by pohnouti bohatce k šlechetnému činu. Ale kterak si pomyslí, že krok našeho ubohého Jakuba, jemuž bych se byl opřel, kdybych jej byl býval tušil, bude tak trýznivým a tak marným?

Zdá se, že jste se zavázal nejpovážlivějším způsobem a že D . . . neučinili žádného slibu. Nemožno býti více dětinou ani lehkomyšlnějším, jak jste byl vy v tomto pitomém jednání, nevedoucím než ke sklamání a ke krajnímu pokoření mého nešťastného kmotřence, který utratil čas a peníze na pouhou zábavu spatřiti boháče. Na tom nechci míti žádné účasti. Kdyby neběželo leč o mne, kdybych byl jen sám pokořen, nemyslí bych již na to, věda velmi dobře, že všichni boháči *bez výjimky* jsou otroci demonovi a tím neschopni jakékoliv šlechetnosti. Ale nemohu pomlčet o mrzké potupě, kterou pro mne vytrpěl Jakub, jehož jste neměl nikdy zaplétati bez naprosté jistoty.

Kdybyste nebyl děckem zblblým dlouhým pobytem v protestantismu, věděl byste, že Američani, i katoličtí — arci zase po svém — jsou pro svůj bastardní původ lidmi nejodcizenějšími citu *ctí*. Francouz by se styděl nechatí Jakuba, příšedšího z pouhé lásky, by opustil jeho dům s takovou tíží na srdci. Byť nerad, neochotně, byl by něco učinil.

Podívejte se jen, milý X . . ., co jste natropil od svého vstoupení do Církve. S úmysly, o nichž rádi věříme, že byly velmi dobrými, ale účinkem nepochopitelné lehkomyšlnosti, zranil jste

dvě duše, duši mého kmotřence a moji duši. Nedošel jste ještě k tomu poznání, že nesmíme nikdy slíbovat, o čem nemáme jistoty, že splníme. Prosím vás proto, byste se nezabýval již mými věcmi. Jste přítelem příliš nebezpečným. Sám Bůh se stará o moje potřeby více než dvacet let. Jsem Boží chudý a nesmím spoléhat na lidi, zvláště ne na lidi bohaté, jimiž jste oslněn a kteří jsou ve skutečnosti přátelé, sluhové ďáblůvi, schopni jen působiti záští a zoufalství.

2. Věnování Renátu Martineau-ovi:

Objevitel Globu. — Žvatlot novorozeného spisovatele.

Příležitostné slovo Podnikatele bourání. — Vzdálená vzpomínka z doby, kdy jsem se jal sám sebe bourati. Jest mnoho hlupot v těchto starých stránkách.

Brelan Vyobcovaných. — Jaký jsem to byl tehdy ubohý karbaník! Hrál jsem vždy zuřivě, aniž jsem kdy upozoroval, že můj jetýlek měl čtyři lístky.

Urážlivé povídky. — Jsou zde vskutku dvě nebo tři povídky, které i mne urážejí a jež bych rád škrtl v příštím vydání. Byl jsem v smrdutém ovzduší *Gil Blasů*, na kolik miliard mil od *Té, která pláče*.

Krvavý Pot. — Této době svého života se nejvíce divím. Třicet pět let uplynulo od onoho Dramatu. Mohl jsem jej *znovu prožiti* jako zázrakem, a věřím opravdu, že tato kniha jest nejlepší historií strašného Roku. Jest pravda, že jsem nemohl míti — byv spolubojovníkem — těchže dojmů jako bratři Marguerittové, kteří ještě cucali r. 1870.

Zde se vraždí velikáni. — Kdo by dnes uměl dobře vraždit? Otázka, která by se měla předložiti Akademii Štockholmské.

Chudá Žena. — Jistý můj přítel potkává osobnost, která mu praví: „Jsem člověk spravedlivý. Vypravuje se všude, že Leon Bloy jest hrozný padouch. Viní ho, že lže chudobu, že jest

lupič, pohotový vrah, ožrala, mrzký pomluvač, závistník a zbabělec. Ba zdá se, že má mravy děsné. Ale z toho všeho si nic nedělám. Má talent nebo nemá talentu? Taková jest pro mne otázka. Nuže, hle: Leon Bloy *neumí psátí*. Vezměte si to k srdci, ó Martineau."

Žebrák Nevděčník. — Kdo jest žebrákem nevděčníkem? Ten, kdo přijav od bohatce almužnou dva sous, nedává svého života a života všech svých, by se odplatil dobrodinci. Jest-li tímto žebrákem Náš Pán Ježíš Kristus, dobrodinec jest vyrovnán za Pot Krvavý, Chrchly, Poličky, Bičování, Hanbu, Ukřižování a Smrt. Nezbyvá než Vzkříšení a Sláva, které mu budou jistotně přičeny nádavkem.

Křištof Kolumbus před Býky. — Tuto knížečku autora, který se živil výlučně mlékem ze vzteklé krávy.

Obviňuju se... — že jsem zběhem z nespočetné armády prasat a doufám pokorně, že neuniknu svému trestu.

Od několika dnů čtu po malých doušcích knihu koupenu velmi draho přede dvěma lety: *Zkrácené vypravování o posedlosti Voršilek Loudunských a o trýzních Otce Surina*. Autorem jest sám Otec Surin. Není snad druhé knihy tak úžasné. Tento otec jesuita, o jehož kanonisaci, myslím, se žádá, svolal na sebe trápení řeholnic, jež exorcisoval a jež se mu podařilo osvoboditi. Byl více než dvacet let posedlý nejhroznější posedlostí, domnívaje se býti zatracencem, aniž kdo byl schopen změnití v něm tohoto domnění. Nečtl jsem nic podobného tomuto vyznání, v němž se obviňuje ze svých dobrých skutků, jako by běželo o největší zločiny.

Zpovědník mne poučil, že se nesluší viniti z dobrých skutků, jimž já se posmíval. Odpověděl jsem mu, že upřímně jsem

se tím cítil vinen, a protože dle řádu Božího zatracenec nemůže již konati dobra a v skutku nic dobrého nekoná, byl jsem vinnější, že jsem převrátil tento pořádek, jsa na tu chvíli zavrženecem, jako bych byl zabil všechny lidi; tak velikou se mi jevila božská velebnost, že všechny zločiny světa nebyly v mých očích než lehkými chybami v srovnání s mým odporováním řádu božskému. A tak jsem se zpovídal jako zatracenec a nikoliv jako člověk žijící na zemi, který má ještě nějakou naději.

Snad celé toto místo, s výbornou odpovědí zpovědníkovou, bude se zdáti jak ohromujícím tak neuvěřitelným. A přece, jaká podivuhodná prostota! Životy svatých nepodávají nic krásnějšího.

4. Odpověď X...ova, se vztekla pěnou u huby:

Pane, z křesťanské *lásky* zdržoval jsem se až do dneška souditi vás svým duchovním soudem. Po ohavném listě, který jste mi napsal — jehož napsáním jste mi prokázal čest — moje křesťanská *láska* mne zavazuje poraditi vám více skromnosti a více *lásky*. Nebyl jsem postaven Bohem na vaši cestu, *bych vám zjednával důchody(!)* a bojím se tuze, pane, že nebudeme míti nikdy téhož pojetí, jedině křesťanského, o pravé práci a pravé pobožnosti. Zůstanu tedy k vám v citech nejryzejší *lásky*, zcela ochotným, atd.

Tím zjišťuje se netušené špindírství tak láskového neofyty; takováto jest moje odpověď na tuto odpověď:

Myslím, milý pane X. . ., že jste mi psal ve chvíli třeštění nebo opilosti, a až najdete svou rovnováhu, pocítíte, že jste povinen žádati mne o odpuštění.

Bez pochyby zardíte se nad touto větou jak nespravedlivou tak hrubě urážlivou; „Nebyl jsem postaven na vaši cestu,

bych vám zjednával důchody." Což jsem vás o něco žádal? Zapomínáte, že vy sám samovolně jste mi vše nabídl, ba i skvělé pohostinství vašich Amerikánů pro mne, pro mou ženu a mé dcery, jako by místo lidí, bojících se Boha, bylo u milionářů?

Stal-li jste se opravdu křesťanem, tu jen zásluhou *chudých*, kteří se za vás modlili a pro vás trpěli.

Mluvíte mnoho o *lásce*. Až budete poněkud vyučen, čehož se vám žalostně nedostává, zvíte, že tato hlavní ctnost založena jest na pokoře, která se zakládá v uznávání vlastních chyb, v tom, že přijímáme bez reptání výčitky, jichž jsme zasloužili, a že činíme se zcela maličkými před *staršími* a *vyššími*. Čekám vašich omluv. Váš starý přítel.

Jaká truchlivost! Viděl jsem ubohého mladého muže, podobného ztroskotanci, který pozbyl sil a právě opouští vrak. Dnes večer při společné modlitbě najednou zaběhla mi myšlenka na Evu jako útěcha. Viděl jsem tuto Matku nepomyslitelnou, jejímiž dítkami jsou všechny lidské bytosti, a jejíž pokání jistě bylo nad jakékoliv chápání, protože viděla s prorockým duchem, jejíž možno srovnati s inteligencí andělů, všechno ovoce své chyby lesem věků.

5. Psaní Petra van der Meera z Walchere-nu, onoho roztomilého Holanďana, spisovatele slavného v jeho zemi, který mne loni navštívil. Prosí o dovolení, by směl přijít, což jest mu uděleno ochotně a s radostí. [Na vzdálenost tří let kterak neviděti v této události přímé splnění útěchy, tušené včera? Vím dnes, že tento cizinec, který se mi stal tak drahým, byl mi poslán Matkou všech *živých*.]

Druhá odpověď X...ova, velmi hanebná:

Nikoliv, pane, nejsem vám dlužen žádné omluvy a také se

vám z ničeho omlouvatí nebudu a nepřeju si ode dneška s vámi žádných vztahů, což mi nebrání chovatí vůči vám citův *nejmilosrdnějších*. Moji představení vědí, jak mne vésti k dobrému. Ale vás jsem nikdy k tomu neuznal a neuznám nikdy, ani vás, ani Jakuba Maritaina...

Člověk rád vzpomíná andělů strážných, když pomyslíme, že tento milosrdník jest lékařem a že má klientelu. Dříve, v době *Kůlu*, bych mu napsal, bych tomu učinil konec: „Nemohu než blahopřáti Církvi za přívětilek, kterého se jí dostalo ve vaší osobě. Byla již zásobena kejklří, nechyběl jí než zubní lékař.“

Chvátám již, bych uzavřel komický román tohoto obrácení, který zavaluje můj Deník, beztak již přecpaný tímto nudným vypravováním. Jako pohořelý vrátil se můj ubohý kmotřenec od neofyty, o němž myslel, že ho získal, a nevidí již v něm leda odpory a lež. Ba věří v jakousi zvláštní a ďábelskou posedlost. Co mysliti o včera pokřtěném člověku, jenž začíná svůj náboženský život odkopáváním a zuřivým zapíráním těch, kteří ho chtěli zachrániti, kteří ho snad vskutku zachránili od žaláře? Zvěděl jsem cosi děsného. Hned po svém křtu X... prý běžel se *omluvití* pastorům!...

Z apoštolů, jimiž jsme byli na začátku, stali jsme seskoro ihned „špinavými jesuity“, „mrzkými ilháři“(?). Ctil nás ještě energičtějšími epithety, neboť tento milosrdník jest snadně ožralou. Několik přátel seskupilo se kolem nás a každý utržil svou dávku urážek, aniž který porozuměl, oč vlastně běží. Neviděl jsem nikdy nic tak neobyčejného.

Zdá se, že nešťastník jest stížen vzteklostí do-

těrného nabízení, jedem, pozorovaným v pánvi Rhônu a Garonny. Naslibuje kde komu zlatých hor a dolů a vytočí se z toho potom bez jakékoliv nesnáze. V jisté chvíli poměrného klidu tento nový katolík poslal Jakubovi bouřlivou dissertaci nejsmradlavějšího protestantismu, z níž vyplývá, že má zvláštní poslání choditi mezi lidi, by jim dopomáhal k štěstí. Potká-li se jeho poslání s nezdarem, jest to chybou lidí, stížených tou neb onou „kletbou“, „interdiktem“ (tím neb oním obyčejným zpronevěřením se povinnosti), jímž se překáží Prozřetelnosti, že nemůže zasáhnouti. Všechno jest chybou chudých, jimž od té možno vše slíbiti s jistotou svědomí a bez jakéhokoliv nebezpečí. Nauka čerpaná zjevně u katolických Amerikánů a miliardářů, u nichž náš pitomec učinil své od přísáhnutí.

„Tento nešťastník“, psal mi jistý exorcista, „má temperament abnormální prudkosti jsa *nevědomě* a nezdolně puzen k přepjatostem, k jižnímu lhaní. K tomu se připojuje jed, vssatý od Lutheru, který naplnil mu ducha bludy, který pohroužil jeho vůli v nepořádek (jejž považuje za činnost), a který mu namlouvá, že má zvláštní poslání, přímou inspiraci, atd.

„Zároveň má jistotně povahu dítěte a ušlechtilý základ. Zarmucujícím jest, že šel ke křtu bez jakékoliv přípravy, bez jakéhokoliv předběžného vymezení. Kněží se vrhli před ním na břichla, dávajíce mu na jevo bezmezný úžas, že „bratr odloučený“ ráčí pomýšleti na obrácení, obdivujíce jeho „křesťanskou statečnost, přijímajíce ho jako *spasitele*, opomíjejíce posléze naprosto nejzřejmějších povinností. (Bylo, myslím, v *Kříži Tarnském* vypravování o tomto obrá-

cení, článek, z něhož by zvracel krokodil.) Nepoučili ho, šel ke křtu jako k nějaké manifestaci. Oklamali ho o jeho povinnostech k jeho dítkám, radíce mu odložit jejich křest, by se nepohoršila jejich matka. *Láska především!* Neví, co jest Církev, neví, že nemá již než umlknouti a přijímati. *Autorita* některého pravého kněze byla by ho vzpřímila a byla by z něho učinila pravého křesťana.“

11. Konec feuilletonu X. . . mi poslal směšné omluvy.

Jakubovi:

... Protože ty se s ním zase uvidíš, řekni mu, že jest mi velmi nesnadným odpustiti mu jeho křivdy, protože mne neurazily, ale nechceme, aby jeho noha překročila náš práh. Toto jest výslovné a jest třeba, by to pochopil. Nevzpírám se naprosto viděti se s ním jinde, nikdy však tady. Nejprve proto, že důvěra zmizela. Věříme o něm, že jest lhářem nebo aspoň vrtkavým rozvrácencem. A pak, my vidíme v něm *špindíru*. Člověk, jehož duše nebyla by nízká, nebyl by mohl nikdy, byť v návalu hovadského hněvu, říci a zvláště napsati jistých slov. . .

Objevil především, že nebyl „*dostatečně*“ tichý a pokorný srdcem“, což jest nevýslovně komické. Dnes nebo zítra objeví snad, s něčí pomocí, že jeho omluvy byly heroické. Pak bude možno, by se urážky znovu začaly. Máš tisíckrát pravdu, díš-li, že toto individuum nezmůže se nikdy na to, by mne pochopilo. Jest to katolík, zůstavší protestantem, znám to. Proč a jakým právem takový žvстал vstoupil do mého života? Ještě jednou, řekni mu, že mu odpouštím velmi rád, moje žena též, ale ať nás nechá ode dneška na pokoji. Hlupství a dvojakost jsou nám stejně nesnesitelnými.

Jsa ostatně latiníkem *ad unguem*, rozeznávám směšno neomylně, a bylo opravdu příliš hojné.

Nesmírná událost. Petr van der Meer [dnes můj vřele milovaný kmotřenec, od tří let] žádá mne okněže, by ho vyučil. Jest katolíkem žádostí a přál by si státi se zcela katolíkem. Myslím ihned na jednoho kaplana od Nejsvětějšího Srdce, který by se mu hodil.

K součinnosti. Dřlo p. abbéa Cuga. Papír poslaný kýmisi, jenž mne chce poučiti. Jest to kupectví v kněžství. Abbé Cug „dodává oleje, kávu, mýdla, kadidlo, atd., za podmínek vylučujících jakoukoliv zákonnou soutěž.“ Pokouším se mysliti o Evangelii prohlížeje tento prospekt, v němž čtu mezi jiným toto: „Lahodná čokoláda *Svatý Bernard*, zaručené čisté kakao a vanilkovaný cukr. Výborný podnik katolický.“ Namlouvá se mi, že jest to jakýsi způsob potírání *modernismu*. To pochází přirozeně z Ústí-Rhônu.

12. Návštěva knězi L... u Nejsvětějšího Srdce k vůli van der Meerovi. Kněz zbožný a vzdělaný, podivuhodně uzpůsobený pro mne a pro ty, ať to budou lidé jacíkoliv, které mu já přivedu. Dávám mu *Spásu skrze Zidy* s tímto věnováním: „Tato kniha vzešla z mnoha let modliteb a utrpení, a jistě by byla zpozorována před třemi stoletími — když byli ještě milovníci Slova Božího — která však nemůže již dnes zajímati nikoho.“

15. Uvedl jsem dnes k abbému L... van der Meera. Vrací se uspokojen přijetím, ale nevidím, že by si co jiného s sebou přinášel než radu vyučiti se a vypůjčený jakýsi *Koncil Tridentský*. Zdá mi se, že bylo třeba něčeho lepšího.

Filipu Raouxovi:

... Nevíte, že Pius X. požaduje prvního přijímání od sedmi let. Tento dekret jest nesmírně důležit, neskonaleho dosahu. Jest jím naprosto přerušena jakákoliv tradice galikánská. Náš podivuhodný velekněz vida jasně a nadpřirozeně, že se svět hroutí, že křesťanská společnost zápasí se smrtí, odhodlal se k všeobecné Křížádě Nevinnosti. Malé dítky budou od nynějška přijímati Tělo Kristovo do duší ještě čistých, místo aby je přijímaly jako dříve mnohem později do duší již poskvrněných, a Svátosti bude možno pak způsobiti všechny své zázračné účinky.

Zvláště pozoruhodno jest, že tento dekret jest jakýmsi prohlášením války biskupům a kněžstvu vůbec. Nikdy nic podobného nebylo viděti. Pomyslete jen! Všichni faráři Francie, od nejváženějších až k nejposlednějším, čekají tradicionálně na první přijímání jako domovníci na den Novoroční. Jsou toalety, svíce, dary peněžní a v přírodninách a ještě jiné výhody. Přirozeně biskupové, zaměstnaní starostmi hospodářskými, jsou málo schopni změniti tyto věci a skoro všude první přijímání ztrácí svůj nadpřirozený ráz, by se stalo přičiněním rodičů *rodinnou slavností*, při níž marnivost hraje pěknou úlohu, a přičiněním kněžstva čím dál tím více výnosnou formalitou.

Z toho nevyhnutelně — a čeho jistotně Pius X. netušil — vyplývá, že všeobecný pud odporu ze zmrtvělosti nebo vytáček snad půjde až k výslovné neposlušnosti. Víte snad, že naši biskupi, jsouce velmi daleci toho, by poslouchali s hbitostí a prostotou, předložili papeži své *námítky*, a že papež odpověděl příkazem naprostým, čímž se staví tak vysoko jako jeho největší předchůdci.

Ze všeho toho vzejde prazvláštní stav: prostému knězi, který chce konati svou povinnost, bude nezbytno devětadevadesátkrát ze sta prositi rodičů, při udílení svátosti Eucharistie

dítěti, by ničeho nikomu neříkali, by tak unikli hněvu a trestům svých biskupů. Až tam jsme to dotáhli...

16. Abbému L..., kaplanovi u Nejsvětějšího Srdce:

Milý abbé, vaše první schůzka s van der Meerem poněkud mne rozladila. Čekal jsem poněkud rychlejšího postupu. Máte snad svoje důvody. Dovolte mi však vypravovatí vám dosti bolestnou krátkou historku.

Jednoho krásného letního dne ložského roku navštívil mne mladý žid, skvělý inženýr, ženatý, otec rodiny, duch velmi vzdělaný, člověk nejvzácnější intelektuální a mravní rozlišivosti. Neobyčejně puzen jsa milostí, dojat mými knihami a nějaký čas mnou obráběn přiznal se, že jest přemožen a že nenalézá v sobě již námitky. Vzpomínám s něhou tohoto člověka tak ušlechtilého, vrhajícího se v mé náručí a řkouceho mi: „Jsem posléze křesťanem! chci býti křesťanem jako vy.“ Plakali jsme společně. *Ecce vere Israelita in quo dolus non est*, pomyslíl jsem si.

Moje odpověď byla velmi prostá: „Naučte se jen katechismu malých dětí, který vlastně již z části znáte, potom žádejte si křtu. Jest to vaše jasné právo, ani svatý jáhen Filip nevymáhal na ethiopském eunuchovi leda vyznání víry a žádost. Milost svátosti ostatek dokoná.“

Co následovalo, jest neskonale žalostným. Vyhledal si kněze, jakéhosi sulpiciána, přecpaného formulkami, který odkládal se křtem říkaje, že dlužno dříve ze základu býti vyučen, jako by Bůh žádal na svých ubohých dítkách, by byly theology. Předepsal mu četbu ani nevím kolika děl apologetických, Freppela a jiných, jimiž se neomylně omrzl a z nichž zvracel člověk již velmi zaměstnaný, neřku-li přetížený svými povinnostmi. Ba došlo to až tam, že mu řekl toto věru obludné slovo: „Vaše obrácení nesmí býti sňatkem z lásky, ale sňatkem z rozumu!!!“

A ovoce? Horlivost mého neofyty takto zastrašená úplně zhasla a všechny plody tohoto skvělého obrácení, jež mohly býti nesmrtelnými, se ztratily. Nechtěl bych býti na smrtelném loži tohoto kněze. . .

Poslal jsem vám velmi tiché a pokorné dítě, které Bůh volá. Proč nedopouštíte mu přijíti ihned k Ježíši Kristu? *Ego plantavi, tu sacerdos riga, deus incrementum dabit.* Podivuhodný Pius X. nemluvil by k vám jinak. Dáváte mu čísti objemný *Koncil Tridentský*. Zajisté není četby prospěšnější člověku *již usmířenému*, ale jinak jest to možno? a zvláště jest to opatrné?

Poslechně vás, jsa až do dneška člověkem dobré vůle, ale Nepřítel, v jehož drápech dosud jest, neopomine těžiti i z této četby, by mu ukázal na zdánlivě nerozřešitelné nesnadnosti, o nichž nemá ani ponětí. Uvidíte, co z toho vzejde.

Proč nemít skvělé a úplné důvěry v Boha? Což netvoří On všechny naše žádosti? Můj mladý přítel jest jich pln. Čeho možno od něho ještě žádati? Doufal jsem, snil jsem — maje oči upřeny na našeho svatého Otce v Římě, jehož nadpřirozená důvěra jest nejkrásnějším divadlem, jakého svět nikdy nespasí, — že bude pokřtěn o Vánocích nebo aspoň o Zjevení Páně, a že zázračné účinky samy se dostaví. Mám se vzdáti tohoto snu? Jsem smuten a úzkostliv. Kéž by vám Náš Pán a Moje Paní Sedmibolestná, které jsem zasvětil svůj život, dali dobrou vnuknutí!

18. Věnování na jeden z mých nejvzácnějších exemplářů *Zoufalce*:

Mému neporovnatelnému příteli Petru Termierovi. Tu jest ten proslulý *Zoufalec*, pro vás přehlédnutý a opravený, takový skoro, jaký bude v příštím vydání. Nechybí v něm již leda předmluva, které snad nikdy nenapíšu.

Ostatní knihy pozdější jsou lépe psány nebo silněji myšleny, ale myslím, že právem jsem jmenován vždy autorem *Zou-*

false. Není snad druhé knihy tak úplně *upřímné*. Vlastnost podivuhodná, které nenalézám již v žádné své zásuvce. Titul ostatně jest antifrási, by byl skryt velmi špatně nejplamennější optimismus. Vy jste to pochopil, milý Termiere.

Nevstoupil jste tehdy ještě do mého života a myslím, že bych vám byl tehdy naháněl hrůzy. Bylo třeba v čase určeném, aby Moje Paní Sedmibolestná ráčila mi vás ukázatí. Byl jsem v oné době, již tak vzdálené, příliš málo slušně oděn.

Návštěva jistého přítele. Běží o první přijímání jeho syna, které mělo býti velmi brzy, čemuž on se vzpírá s dokonalou svéhlavostí. Marně jsme mu mluvili o Vánocích. Nevidí rozdílu mezi tímto dnem a jiným. Hustá nevědomost a skrovná víra. Zvláště nemohoucnost pochopiti Nadpřirozené. Všude totéž.

19. Opravdový kněz, rozhořčený, že se mi stále odpírá nezbytných dokladů k životu Melaniině, postupuje mi list, který právě napsal tomu, jenž mi jich odpírá:

... Dle mého mínění jestiž třeba *správcům* zprvu (zvláště kněžím), tak zbaveným, bědal ducha nadpřirozeného, Melaniina života napsaného mistrovsky křesťanem vysokého vzletu, jenž by nad to byl velikým umělcem, *aby nebylo ani za mák záminky k posměškům*. . . Třeba od počátku, aby pýcha čtenářova a jeho rozum byly zdeptány *dojmem zdrcující surchovanosti*. . . A pak vždyť jste vytušil, že tato historie nemohla býti napsána vámi pro rozsudek Indexu, jehož jste byl obětí. . . Za těchto podmínek považoval jsem zasáhnutí Leona Bloy, *sladkého* mystika a touženého umělce, za milost s nebe. . . Něco mi praví v srdci, že budete plakati jednoho dne, že jste překazil jeho dílo.

Co asi myslí nebo cítí abbé C. o tomto listě, který ho uvrhuje v niveč a vymáhá jakoby od Boha, by zmizel přede mnou?

Paní Pavlíně B. prose jí, by mne nevinila z nedbalosti:

Považujte mne za člověka chudého, odsouzeného běhati stále do kuchyně, buď proto, že oheň již již uhasíná, buď zase, že příliš silně hoří a hrozí zuhelnití pečení. Jinými slovy, nepřestávám psát z rozličných stránek kněžím nebo laikům na povzbuzení více nebo méně uctivé výstrahy, k obrácením, k odpřisáhnutím nebo k opětným vylovením. Neboť mnoho lidí přichází ke mně od nějakého času... Brzy budou ode mne požadovati zázraků. Tehdy, není-liž pravda?, budu docela ve svém živlu.

22. Jisté paní, která mi poslala ovoce:

Tedy jste myslila na mne, chtěla jste mi učiniti toto potěšení. Doslovně jako byste mi dala nejvroucnější políbení. Rmoutím se, že nemohu vám nabídnouti oplátkou než přátelství ubohého spisovatele, považovaného obecně za kruté hovado ve vlídném a roztomilém světě, v němž máme štěstí žíti. Ale vy víte, že soudci se někdy klamou. V mém zvláštním stavu, prosím vás, pomyslete si — možno-li v Saint-A., — beránka, skrytého v kůži tygří, nebo, chcete-li raději, starého, velmi mírného osla pod hrozivým štítem nosorožcovým. Učiníte si takto přibližný pojem o autorovi všech mých knih...

24. Četl jsem *Proces Johanky z Arku*, uveřejněný u Hachetta Josefem Fabrem, nevím již kterého roku. Věru, úzko jest z kruté nespravedlnosti těchto církevnických soudců XV. věku! Ostatně nezměnili se, nebo tak málo. Ale nemají k ruce již moci světské, na štěstí pro mne a pro několik jiných.

25. Vánoce. První přijímání Terezie Brouovy, pravnučky ve druhé řadě Johanny d' Arc. Líbezný dojem, hluboké pohnutí. Modlil jsem se z celého srdce za toto dítě, které zobrazuje mé my-

šlence na svém skrovninkém klekátku krok ode mne celou historii křesťanské Francie.

27. Jistý přítel poslal cukrovinky. Johanka mu děkuje; poněvadž však jeho list činí zmínku o malém počtu mých čtenářů, odpovídá, že kdyby nebylo kromě Tří Božských Osob nikoho, kdo by mé knihy četl, stačilo by to.

29. Petr van der Meer měl býti pokřtěn za osm dní, o Zjevení Páně, zároveň se svým synem, rozmilým dítětem sedmiletým. Ale chlapec jest stížen kašlem a svátost jest nezbytně odložena.

1911

1. Dekret papežův, příkře kárající kněze záležitostí, všechny ty, řeholní nebo světské, kteří se zúčastňují průmyslných nebo peněžních podnikání, ať jakýchkoliv. Jest jim přikázáno vzdáti se toho všeho do čtyř měsíců. Strašná rána velikému jich počtu. Pius X. zemře dle všeho zavražděn.

2. Abbé C..., odpírající mi dokladů, jichž potřebuju, jest člověkem, který se nechce pokořiti a jehož za trest Bůh zbavuje jasnosti mysli. Jsem již pevně rozhodnut. Uveřejním, co mám, s úvodem. To bude vše.

4. Opisuje pro vydavatele *Život Melaniin*, jak ho sama napsala, čímž se velmi zveličuje pro mne dojem četby, myslím, že se mi dostane z toho, čeho se Pasačce samé dostalo v jejím ranném dětství duše Blažené, a kniha se mi zdá teď snadnou.

Při tom však nespouštím s mysli Napoleona a často přerušovanou četbou Alberta Sorela vyvstává mi čím dál tím přesnější celkový obraz této doby neslýchané, která se jaksi počíná Ludvíkem XVI., by se skončila v Restauraci. Napoleon jest ve středu a chápou lépe tento předobraz Ducha Svatého. Sorel se mi zdával zkosnatělým pedantem, vidím v něm ode dneška skoro velikána.

Listy od van der Meera a jeho rozmilé ženy. Nevědí, kterak vyjádřiti svou radost, že nás poznali a zvláště, když cítí, že se stávají křesťany. Praví o sobě, že jsou „šileni žádostí.“ Jaké požehnání na nás, na mne! „Rcete si jen bez rozpaku, pane Leone Bloy,

že vaše knihy měly hluboký vliv na naše přetvoření."

5. Napsal jsem van der Meerovi, že „pan“, kterým mne protokolárně daří, jest nespravedlností, neboť jsem pracoval a trpěl třicet let, bych se stal posléze zcela krátce Leonem Bloy. Jest to tak, jako bych, vyšed z hodnosti kaprálské, stal se po mnoha válečných výpravách a zraněních maršálkem Francie. Tím svým „pane“ mne zase zařazuje mezi obyčejné vojáky.

7. „Počkejte, až dokonám svůj *vývoj*“, praví nám jistý člověk na sofnách, jehož se pokoušíme obrátiti.

9. Znameníť církevnické darebáctví. Abbé Rataud, farář od Naší Paní Vítězné, jemuž jsem doporučil statečného dělníka, nejen že nechal čekatí tohoto ubožáka tři hodiny předevčím, ale i dnes ještě nechává ho čekatí velmi dlouho, by mu posléze odpověděl, že ho nemůže potřebovati, protože si již pomohl. Chudým, počínaje Naším Pánem Ježíšem Kristem, jest určeno pro vždy čekatí a nebýti nikdy potřebovánu.

10. Navštěvuje mne Petr van der Meer. Nepřestávám se diviti božskému působení v této duši *primitiva*.

12. Arcibiskup Rouenský, Mgr. Tuzet, v jakémisi pastýřském listě o prvním přijímání dítek praví, dovolává se „zdravého smyslu“, že nesmí se „nic rozhodovati lehkovážně, nic unáhlovati.“ Toť lekce, kterou dává papeži.

13. Vzpomínka při malomocných a Otci Damiánovi, apoštolu Molokaje, což jest zdrobnělé polynejské jméno *Molocha*. Ve středověku v Bretagni

býval strašlivý liturgický obřad, jakási úmrtní mše, slavená za malomocné ve chvíli, kdy každý z těchto ubožáků měl býti odklizen, by tam přišernou smrtí dokonat, na místo osamělé. Myslím o této liturgii nad malomocnou Francií, která se zdá odsouzenou k záhubě . . .

15. List chemika, který mne navštívil 24. listopadu loňského roku. Píše mi, že rozmlouval dlouho s kterýmsi knězem, který mu tvrdil, že Melanie, přijatá dvakrát od Pia IX. (!!!), popřela *pisemně* své tajemství, atd.

Před čtrnácti dny tento kněz dostal jakýsi list z Říma, oznamující mu, že Tajemství La Saletteské jest dávno odsouzeno. Lež, která se stává nudnou a protivnou.

Tento chemik má zvláštní dar vyslíditi kněze hloupé a mrzké. Přál bych si, by mne ušetřil takových sviňstev.

16. Dostávám výpověď. Náš domácí pán, osobnost tajemná, zdá se býti jen nastrčeným panákem, a jistě správně se dohaduju, že jsme vypuzeni z vůle jistého kněze, teď faráře jedné nejbohatší farnosti pařížské. Náš smutek dobře se mu hodí v souhrn jeho kombinací faráře záležitostí. Nejspíše účinek nedávného papežského dekretu. Ve čtyřech měsících dlužno vyřídit všechny církevní spekulace. Tato roztomilá strana výšiny Montmartreské bude prodána divochům a přetvořena hanebně podnikateli nebo staviteli, jež Bůh ztrestej! Nebude již pak Hory Mučedníků.

21. Zase jednou na nás padá neštěstí. Ve-

ronika jest vážně nemocna. Zápal plic. Nebezpečí smrti.

22. Nemoc se rozmáhala děsivým postupem, ale dobrý lékař, poslaný Prozřetelností mohl jí učiniti přítrž. Ricardo Viñes přišel k snídani do našeho bolestného domu; nemocná ho prosí, by jí malounko zahrál něco velmi líbezného, co by slyšela z dálky.

Dnešní den — o slavnosti Svaté Rodiny — obnovil pro mne nejkrutější vzpomínky. Ráno v kostele nepřestával jsem plakati, připomínaje si strašlivá léta. Ale tehdy měli jsme málo přátel nebo jsme jich vůbec neměli. Čas milosrdenství posléze přišel.

24. Lékař prohlašuje o Veronice, že jest mimo nebezpečí.

25. Časopis *Correspondance Romaine* z 31. prosince uveřejnila toto: „Leon Bloy *illuminát*, právě zemřel.“

Domácí paní, zpravená o mém rozhořčení a vědouc, že bych měl právo zůstatí až do října, napsala mi komický list, prosíc mne, bych byl tak *šlechtný* a vystěhoval se k polovici května. Moje neústupnost by škodila jistému pobožnému krámku, toť jasno.

26. Veronika již se jistě uzdraví.

27. Hrozný poplach těchto minulých dní všechny nás uondal. Nemohu se úplně zotaviti ani zvyknouti tomu, že jsme viděli naši Veroniku již již umíratí.

28. Malý van der Meer stále leží a křest otce i syna tudíž odložen. Určen jest na Hromnice. Navrhuju svatého Matěje, apoštola Ducha Svatého, neobyčejně vzácný patronát.

29. Veronika přijavši Tělo Páně na lůžku, pronesla roztomilé slovo: „Ponejprv řškala jsem Pánu Bohu: vstupte.“ Vskutku kněz, který stoupal po schodech před námi, zaklepal na dveře.

Přichází mi ani nevím jaká návštěva. Zachycuji se, seč jsem, každé lidské bytosti, od níž by bylo lze čekati nějaké útěchy. Smutek mne drtí a každá síla mne opouští.

31. Onen člověk na shasnutí, na jehož „vývoj“ jsme měli čekati, ještě žije: „Později“, pravil mi, „později uvidíte.“ Načež odpovídám: „Později neuvidím nic, umru-li. Možno zemřítí dnešní noci.“ Vše jest marno.

Jakýsi kanovník Féron, profesor semináře Tournaijského, jal se vyčisťovati *Mučedníky* Chateaubriandovy. Všude, kde se setkal se slovem *lásky*, zaměňuje je za slovo *násili!* atd. Skoro aby člověk věřil, že nějaký oplzlý demon mučí tohoto ctnostného muže.

3. Termierovi, který mi poslal včera sto franků více než potřebných, „aby náš den Hromnic neskončil se bez něčeho, co se podobá radosti a úsměvu“:

Dal jste mi často toto něco, ale v tento den Hromnic zvláště jsem to pocítil. Leden tak krutě si s námi zahrál! Veronika vrací se zdaleka, ale tak zvolna a třeba jí ošetření tak pozorného, tak ustavičného! Moje žena, jejíž péči zachráněno bylo toto dítě, jen jakýmsi zázrakem drží se na nohou. Sama byla krátce před tím nemocna. Já bych neměl tolik síly. Ano, potřeboval jsem krapet posily, neboť necítil jsem nikdy černějšího smutku, ani ve dnech nejhorších. S tím bude mi hledatí nového pelechu, což jest neskonale nesnadno, neboť domácí pání obrali si úkolem svými požadavky rozhořčovati chudé až k zoufalství...

6. Neobyčejnou pomoc přináší s prostosrdečností sestra Martineau-ova, která se podobá přelíbezné a přepokorné kněžně, a kterou vidím dnes ponejprv. Její několikahodinná přítomnost rozsvěcuje a hřeje v našem domě.

8. Věnování *Spásy skrze Židy*:

Alfredu Pouthierovi: Toto jest moje nejlepší kniha a ze všech nejlépe tištěná. Spočtete slova, jako byste počítal mravence nějakého mraveniště a rcete si, že úhrn sotva vyváží krůpěje potu a často slzy, za něž tato kniha o tak málo stránkách vskutku byla koupěna. Jindy, za dob krásných katedrál, *Spása skrze Židy* byla by zvlášť upozorována a utržil bych za ni aspoň *řeřavé uhlí* nějaké veselé hranice. Dnes na takovou četbu není leda několik vzteklivců jako vy, z nichž každý, pravda, mi poskytuje přelud množství.

11. Sestře Martineau-ově:

Milá Magdaleno, jste tak vysoko srdcem, že sotva bych se vám zalíbil, kdybych vám mluvil o dobru, jež jste nám prokázala, jež nám prokazujete v této chvíli, a které jest větší než si myslíte. Ale neshledáte špatným, budu-li vám mluvit o vás.

Zajisté jste pocítila, kterak naše setkání bylo neobyčejné. Viděl jsem vás ponejprv, sotva před několika dny, ale již před deseti lety vstoupila jste do mého života a ihned do veliké hloubky. Váš bratr mi vyprávěl o vašich strastech, a Bůh chtěl, bych jimi byl dojat způsobem vážným, velmi zvláštním, ač v očích světa nebyla jste pro mne leč cizinkou. Osoby zvyklé jediné na běžné dojmy a úsudky nemohou pochopiti leč příbuznost těla, pokrevnost viditelnou. Jest však přece něco jiného. Jest *příbuznost duchovní*, která jest tajemstvím.

Máme všichni v tomto širém světě bratry a sestry, kteří nebudou nám ukázáni až v životě budoucím, duše zdánlivě daleko a daleko od nás, které však přece bývají nám časem bližšími než duše těch, které jsou spjaty s námi svazky krevními. Můj život, vy jej znáte, byl neobyčejně bolestný. Nuže, když jsem trpíval skoro nad své síly, zdálo se mi často, že jsem platíval za jiné, za neznámé, kteří nemohli platiti, a že moje trýzně spěly nad hlavami více nebo méně drahých, kteří mne obklopovali, by šly neskonale daleko, by šly k zajatým, k živým nebo zemřelým utištěným, kteří se mnou tajemně souviseli. Právě to naše svatá Církev jmenuje Obcováním Svatých a jest to jedním ze dvanácti článků Víry.

Stává se však, že tito neznámí, pro něž trpíme a za něž se modlíme, bývají zjeveni někdy smyslově v tomto životě, a právě to se nám přihodilo. Neboť domnívám se, aniž toho vím, že jste trpěla za mne. Kdyby tomu tak nebylo, kterak by bylo možno, bych byl puzen nezdolně za vás se modliti, Magdaleno, jak jsem

se nikdy za nikoho nemodlil? Kterak bych mohl pocíťovati vás tolik let tak blízko sebe, tak snažně prosící a tak sladkou? To, hle, milá přítelkyně, jsem cítil, že bylo potřebno vám napsati, a jak jsem cítil, píši z hloubky srdce.

12. Pouthier mi přináší útržek článku, v němž se o mně praví, že jsem „*prostopášný kanovník*“ kathedrály katolických spisovatelů, v nichž Barbey, Hello, Huysmans zasedají na stolcích biskupských.“

Vlci (časopis *les Loups*) uveřejnili zároveň s mou podobiznou dlouhý a nesmyslný článek od Marka Stéphanovi, kterým se mi zamýšlí podívat.

Jistá se smrtí zápasící mi posílá z Moravy toto: „Trpěti pomíjí, ale vytrpěné nikdy nepomine.“

13. Belvalovi Delahayeovi, pořadateli *Vlků*:

Dostávám snůšku *Vlků*, váš svazek veršů a spěchám, bych vám poděkoval. Měl bych též poděkovati, zdá se, Marku Stéphanovi. Ale moje rozpaky jsou přílišné. Jsem ubohé dobračisko veřejný spisovatel, nemající k svému použití než pranepatrný slovník krajinský a přiznávám se, že jsem neporozuměl. Říká o mně ten dobrý pán zlé nebo dobré? Nevím o tom ničeho. Lepý list, jímž mne pocíť, budou tomu brzy dvě léta, list příliš blahovolný bez pochyby, oznamoval mi co nejurčitěji, že jsem „odporné individuum“; za čtyry dny jiným listem prohlašoval, že jsem nejsrdnatějším chlapíkem země. Tedy nevím, na čem jsem. Snad jest to prostý odstín, kterého můj zchátralý duch neschopen jest rozeznati.

Ať tomu jakkoliv, děkuji. Dělá to dobře, když člověk slyší občas o sobě. Nabýváme illuse, že jsme již pohřbeni.

14. Jsouce nuceni hledati nového bytu, myslili jsme, že ho najdeme v Mendonu. Třeba se toho

vzdáti. Bydlí tam Rodin a sousedství tohoto božstva nebylo by nám zdrávo.

17. Křest van der Meerů jest rozhodně určen na 24.

19. Dovídam se o smrti starce, kterého jsem viděl den jak den v Basilice po šest let a který byl vzorem svou zbožností. Vyznamenával se tou zvláštností, že kráčival v ulici, maje stále v ruce svůj starý klobouk, ať bylo počasí jakékoliv. „Kráčel vždy“, vysvětluje se mi, „v přítomnosti Boží a právě proto mívával ustavičně smeknuto.“ Dnes bude mít pohřeb.

20. Petru van der Meerovi. Udržuju ho v jeho radosti a jeho naději. „Jsem vaším kmotrem z *dola*. Stal jste se křesťanem, byste mi pomáhal duchovně.“

Máme malou služku obludné špinavosti. Jsou bytosti pod tíhou celých pokolení sviňstev, které mají nepřekonatelnou náklonnost k hnojišti.

22. V *Journalu*. Titul jakéhosi článku: MOR. *Veřejné vyučování*.

23. Byl mi představen v Auteuilu kněz, který si přál poznati mne. Málo zajímavý. Jest to tlustý stařec, který rád by se zdál dobrákem, velmi prý učený a zbavený illusí o soudobém kněžstvu. A toť vše. Zdá se, že nemá čeho říci. A také nic neříká. Zdá se, že miluje slovní vtípy a neví naprosto o mých knihách. Proč se lidem zachtělo mne s ním seznamovati? Nesmím si na něho pomyslití, aby se mi nevynořovalo v duchu slovo *'spleklost*.

Nastěhovali jsme se do Bourg-la-Reine.

Neobyčejně vyzdobují děti mou prostrannou

pracovnu, kde budeme snídati zítra po křtu. Všude kvítí a zeleň.

24. Svatého Matěje. Křest v Saint-Medardu, nynější farnosti našich kmotřenců. Podivuhodná a kterak dojemná liturgie Obrození dospělých a obrození dítek! Otec dostal jména Petr Matěj a syn Petr Leon, patronáty mnou navržené, a teď hle jsou křesťany a jak září! Zdá mi se, že slepnu radostí. Ztratil jsem pojem času. Zrovna jako by na mne pršely zlato a vůně. Jsem tedy někdo s nebe, že jsem mohl dátí tyto duše Bohu, tyto drahé duše, které budou pro mne mluvití proti všem psům pekla, až budu na sotnách?

25. *Mercure de France* vykupuje od Juvena *Krev Chudého*. Jsem posléze zbaven tohoto děsného vydavatele.

26. Zajímavý list mého chemika:

Kterak se křivdí chemii, když se myslí, že jest to věda nevďěčná! Naopak, jest plodná poučením pro toho, kdo umí viděti za její křivule.

Opravdu nic nezdá se všednějším než přesná synthesisa, nic studenějším než hrubá analysa. A přece tato synthesisa a tato analysa, pozorované v jejich podstatě, jsou vždy potvrzením velikého zákona kompensací, který vládne jak světem mravním, tak světem fysickým.

Bůh jest jeden. Stvoření jest jedno. Všechno bylo spořádáno dle jednotného plánu, který se ověřuje v nejnižších podrobnostech a v nejvelkolepějších projevech. Všechno se kompensuje naprosto, s krutou přísností, a právě v živlu nejnezbytnejším našemu životu, ve vzduchu, který dýcháme, nalézáme nejúchvatnější ukázkou, nejnespornější potvrzení tohoto neměnného zákona.

Vzduch jest složen z 20ti částí kyslíku, plynu v pravém smyslu slova oživujícího, a 80ti částí dusíku, plynu velmi smrtivého. Kdyby množství kyslíku stouplo, náš život byl by mnohem příjemnějším, ale naše hoření bylo by příliš prudkým a byli bychom v krátkce *spálení*. Kdyby naopak přibýlo dusíka, životní projevy dospěly by v opačném smyslu k téměř koncům. Byli bychom rychle otráveni.

Kyslík jest symbolem dobra, dusík symbolem zla. Bylo za všech dob, jest v tuto chvíli, bude vždy čtyřikrát více zlých než dobrých. Zvětší-li se koeficient dobrých, nastává všeobecné veselí, jsme příliš šťastni. Nabývají-li zlí vrchu, přijdou pohromy.

Platíme jeden den poměrného štěstí čtyřmi dny nejmožnějších úzkostí a starostí.

Jest čtyřikrát více chudých než bohatých, totiž že třeba fysických a mravních utrpení čtyř vydědenců, by byla kompensována radost jednoho sytého. . .

Nemožno zrušiti souvislost kyslíka a dusíka, dobra a zla
Co tajemství, co poučení na dně zkoumavky!

Skličující návštěva onoho israelského inženýra, o němž jsem vypravoval minulého 16. prosince. Mluví s ním o jeho krásných záměrech z 25. srpna 1909. Jak se zdá, nic z toho všeho. Nešťastník myslí, že Víra jest stavem *anesthesie*. Událost s van der Meerem, o níž jsem myslel, že jest schopnou dotknouti se ho, nečiní na něho žádného dojmu a jsem hluboce nešťasten.

27. Moje odpověď:

Přemilý příteli, jsem puzen vám psáti, úsilně puzen. *Coarctor nimis*. Řekl jste mi včera slovo neblahé, nesnesitelné, které mne rozrušuje a zarmucuje. Nesnesitelné, protože *prostřední* a poněvadž člověk jako vy nemá říkati věcí prostředních, zvláště

mně. Jsem povinnen arci přiznati, že jste se za ně skoro ihned poněkud hanbil; ale přes to řekl jste je, toto slovo žalostné, které mne stíhá, a to mi stačilo, bych vás viděl zajatcem ve velmi smutném vězení.

Mluvil jste o *anesthesii*. Víra křesfanská, *substantia rerum sperandarum*, zdá se vám anesthesií. Mají-li slova určitý smysl, to znamená, že věřící jest nemocný, zbavený citlivosti mravní a zvláště rozumové činnosti. Leon Bloy, dejme tomu, bychom nejmenovali než tohoto jediného věřícího, jest jedním z těchto nespočetných nešťastníků — mezi nimiž se nevysvětlitelně vyskytují velmi velicí lidé — kteří se vzdali myšlení a stali se takto neschopnými jednání a cítění. Jinými slovy, přilnutí k Bohu, který jest Život sám, jež není možno leč Věrou, bylo by výslovným zřikáním se života.

Kterak bylo možno, že jste sestoupil až na tento stupeň? Vy, jehož jsem viděl tak vysoko jednoho dne, bude tomu brzy dvě léta! A to mi drásá srdce a nevím již, co mám říci. Nejsem kazatalem, víte to dobře. Bylo-li mi dáno často dojati jisté duše a zmoci jejich přetvoření, tu jediné proto, že jsem jim ukázal svoje přetvoření a rmoutí mne, že nemohu taktéž dosíci vašeho. Když nemáme víry, nemožno věděti, co jest duše, protože nezbytně se neví, čeho bylo třeba za ni zaplatiti. *Magno pretio empti estis*, pravil žid svatý Pavel, váš nesmírný krevní bratřenec.

Chcete dobro, toť mi velmi zřejmo. Ba jste zcela náchylen se ožebračiti. Ale jaké dobro? Mluvíte o *zlepšení* postavení těch, kteří trpí. Kterak jen věříte, že jest to možno, nemáte-li na zřeteli leč jejich hmotné dobro? A vy jste nucen nemíti než toho na zřeteli, protože nemáte naprosto ničeho, co byste dal jejich duším. Nikdo neučinil tolik pro ně hmotně, jako lidé velké víry, které Církev jmenuje Světci. Ale svatí věděli, že tělo lidské není

než zdáním člověka, i pracovali zvláště pro duše, které neumírají. Věděli také, že Utrpení jest nadpřirozeně dobré všem, a že člověk, který netrpí, nebo který nechce trpět, jest vyděděným dítkem Syna Božího, který zasnoubil se s Bolestí, neboť jen ten může zahlédnouti cenu své duše, kdo přijímá utrpení.

Vy snad netvrdíte, jak činí socialisti, že není již chudých a že utrpení mizí s tohoto světa. *Kdo by tedy platil?* Tím by se společnost proměnila v stádo insolventních prasat nevýslovné šerednosti.

Nemluvím o tom *k svému pohodlí*. Trpěl jsem dobrovolně a výslovným přáním od třiceti let asi, mnohem více než víte, mnohem více, než jsem říkal nebo psal, a nechtěl bych za miliardy nemíti tohoto strašného života, který mne uvedl na práh Radosti. Tolik jsem si žádal pro vás této radosti, a jak rád bych byl platil. Neboť takový jest duchovní zákon. Pokaždé, když člověk veselí se ve svém těle nebo ve své duši, *jest někdo, jenž platí*.

Měl jste radosti, jsa člověkem srdnatým a duchaplným, ale Radosti neznáte. Ta jest údivnou dcerou Boží, zastřenou krví a lejnem, nahánějící světu strachu. „Ó bys znal“, pravil Ruysbrock *Podivuhodný*, „radosti, jež Bůh dává, a rozkošnou chuť Ducha Svatého!“ Proč jich nechcete? ... Objímám vás z celého srdce s velkou útrpností.

Jakou umělkyni objevujeme v Kristině van der Meerové, družce Petra Matěje! Vymýšlí a dělá s nevystihlou zručností vyšívání, která poskytují illusi malby nejstarších Primitivů. Spojováním nebo pořádáním hedbáví, jak vlastně, nikdy nevysvětlím, dostihuje reliefů, stínů, odlesků, vibrací světla, jak jen by to mohli svými štětci pozemského Ráje Giottové, Fra Angelicové, Filipo Lippiové, jejichž jest krevní

sestřenkou po způsobu věčnostním. Její výšivky, jichž tajemství a výkon sama zná, jsou pravými *plátny* podivuhodné a *kajicné* prostosrdečnosti, kde každá tvář má vzezření, jako by vyjadřovala radost z toho, že trpí láskou, jako by plakala u brány nebe.

2. Sestře Martineau-ově :

Milá Magdaleno, jsem snad velmi domýšliv, ale myslím na vás tak vroucně, že se mi zdá, že asi čekáte list ode mne. A pak jsme v postři. Jest to doba, v níž praví křesťané, přátelé Boží, ti, kteří znají lásku a bolest, mají si vzpomínati něžněji na sebe. Jde tedy moje srdce přirozeně k vám s velkým mírem a hlubokou žádostí, aby moje přátelství, chtěné, jak věřím, Naším Pánem a jeho Matkou v slzách, bylo vám útěchou.

Myslím, milá přítelkyně, že budete dojata, zvíte-li takovouto překrásnou událost:

Na počátku prosince mladý Hollandan, jehož jsem sotva znal, viděv ho jen jednou nebo dvakrát loňského roku, přichází a praví mi co nejpokorněji, že se chce stát katolíkem, byv až dosavad bez náboženství, ba i v nejistotě o jsoucnosti Boha. Dodal, že se rozhodl četbou mých knih a prosil mne, bych ho uvedl ke knězi, který by byl té lásky a vyučil ho. Znal jsem právě kaplana u Nejsvětějšího Srdce, kněze výborného, pozoruhodného jak svým duchem, tak svou láskou, který se hodil dokonale mému neofytovi, jenž jest velmi váženým básníkem ve své zemi, a jehož by snad byla odrazila nejapnost všedního vůdce.

Ovoce překonalo moji naději. Minulý pátek, 24. února, na slavnost svatého Matěje, konal se křest tohoto nového křesťana, křest jeho syna, roztomilého dítěte sedmiletého, a posléze katolický sňatek otce a matky. Byl jsem kmotrem otci a synu, moje žena kmotrou otcovou a naše Magdalena kmotrou hošíkovou. Sama si domyslíte, zda naše srdce nepřetékala.

Vězte, že tiito noví příchozí do Církve jsou obdařeni skvělými dušemi. Přál bych si, byste četla jejich listy. Nevědí, kterak vyjádřiti svou radost, svou vděčnost. Kdyby jim bylo navr-

ženo mučednictví, přijali by je s opojením. Viděl jsem je včera, přede včirem, uvidím je zítra. Sotva můžeme na sebe hledět i a nerozplývat se v slzách. A považte, Magdaleno, jaké požehnání pro mne! Tito vroucně milovaní nepřestávají říkat, že jejich obrácení jest mým dílem nebo aspoň že jsem je nezdolně určil, rozhodl a usplíšil. Jest mi, jako by Náš Pán Ježíš mne políbil na rty svými božskými Ústy. Jako by jeho Matka, Moje Paní Sedmi-bolestná vzala mne do svého náručí a přitiskla mne na své Srdce. Neumím toho vyjádřit. . .

Víte o hrozné strasti, která nás stihla tak krátce před tím, o nebezpečné nemoci naší Veroniky. Myslil jsem, že jsme takto koupili si tuto zázračnou radost, neboť, jak dobře víte, sladká Magdaleno, dívka Bohem milovaná, dlužno vše koupiti, vše platiti.

3. Dostávám od Broua knihu (!) Karla Morrice: *Vstal z mrtvých*. To J. se zjeví v Paříži a dává se interviewovati. Jistě tato brožurka není ničím, ale nejspíše tušení zvláštní jakési božské manifestace jest všeobecným, že ani tento boulevardník tomu neuniká!

4. Též na mne jde trochu roboty. Jest vyplniti listiny na sčítání lidu. Práce nemá významu, věc sama ve mně vzbuzuje neobyčejný odpor. Vzpomínám si na ztrestání Davidovo v druhé knize *Králů*. Mám ostatně důvěru v ona hnutí pudového hnusu, která se podobají nadpřirozeným výstrahám.

Zvláštní list. Přeje si kdosi ode mne rukopisu *Exegese Obecných Řčení* v gotických literách s illuminacemi. Práce nesmírná. „Vaše cena bude i mojí cenou“, píše mi. Adresa do poštovního úřadu v Paříži. Podpis: Sergěj Barclay de Tolly. Byla by tato osobnost potomkem ministra války v Rusku r. 1812?

Ba až tam jde jeho přízeň, že mi nabízí příjemný letohrádek v kraji kyjevském.

5. Odpověď:

Pane, váš list jest, vskutku, velmi „neobyčejný.“ Vášnivě miluje dějiny a zvláště děje Napoleonovy, podivil jsem se, čta proslulé jméno Berclaye de Tollyho. Není-li list oblouzením, — a právo k obavám dává mi velmi zvláštní adresa, na níž mám psáti — byl bych nucen připustiti nejužasnější zázrak v naší době amerikanismu: Veliký pán se zajímá o chudého umělce!

Ne že by se mi zásadně váš návrh nelíbil, ale poněkud mne leká. Jsou s ním nesnáze, o nichž vám povím, až budu míti časť a vás uvidím. Ba myslím, že budu míti něco lepšího vám nabídnouti než čeho žádáte. Ale toho vám nechci psáti.

Poněvadž ráčíte mne ujišťovati o svém „hlubokém obdivu“, dohaduji se, že nebude vám odporným mne navštívití. Moje zdraví jest dobré, ale chůze mne namáhá a žiju jako samotář. V auto jste hbitě u mých dveří a tuším, že naše schůzka nebude míti do sebe nic všedního. Chcete tak? Depeši mne zadržíte doma. Ale přál bych si, by to bylo brzy. Rád mám věci, které se konají čile hned. A pak jako Napoleon r. 1812. bojím se vašeho spojení s nějakým druhým Bagrationem.

[Z této události *přírozeně* nic nevzešlo.]

7. Zoufalý list kněze v nemilosti a vykázáního do nemožné farnosti. Nevím, kterak se to skončí s tímto nešťastníkem, neschopným resignace, rozhořčeným až k šlenství kněžským kramářstvím, jehož jest svědkem. Těším ho, seč jsem, nemaje mnoho naděje. Myslí, že jest nešťastnějším než jak já byl po čtyřicet let? A nebyl jsem vždycky *sám*. Arciť nikdy jsem nepřestal doufatí. Proč nemá důvěry?

Bůh vás chce, kde jste, v nouzi, v samotě, v opovržení.

Máte modlitbu, Písmo; učiňte se poustevníkem a posvěcujte se. Vás ještě na světě nebylo a já byl již nešťasten. Hle, již čtyřicet let vyčkávám v síních, kde všichni sluzi mi plivají do tváře. Jest tedy tak nesnadným přijati, co Bůh chce?

8. Basilika Nejsvětějšího Srdce, procházíště turistů, zvláště odpoledne. Vedle mne čtyry ženy zřejmě rozvejřené nebo lépe *veřejné*, ožralé snad, smály se bez přerušení a proud přicházejících a odcházejících návštěvníků valil se před vystavenou Nejsvětější Svátostí jako hovada. Jest nepochopitelné, že superior nečiní nic, by překazil toto ustavičné znesvěcování.

9. Žádná zpráva od Barclay de Tollyho. Mlčení tohoto Rusa nebo dělajícího se Rusem a velmi nepohodlné slovo, jímž jsem se zavázal čekati ho denně, jsou mi velmi trapny, přiznávám to, neboť jeho list vzbudil ve mně naděje. Jest to nízké a kruté oklamání? Radil bych každému, by se toho vystříhal.

16. Kristina dává Johance skvostnou výšivku, Naši Paní La Salettskou ve slávě jejího Zjevení, s oběma dítkami, poslouchajícími ji u jejích nohou. Naivní a hluboká kresba, svědčící o duši lačné věcí božských. Věru, jak jsem pravil výše, jakási bolestná suggesce se line z obrazu, která jest zde velmi vhodná. I ve své oslňující slávě Maria jest vždy Paní Sedmiboletnou a Probodenou. Vidíme ji plakati, a slyšíme celý svět vzlykati v Neviditelnou.

Veronika zasedá k pianu a improvizuje, slovy i hudbou píseň nejlíbeznější nesouvislosti. Úplně se zotavila ve svůj bývalý krásný život. Jakých radostí

nám uchovává toto dítě a jaká odplata za všechny sfrasti minulosti!

Vypravuje se mi toto. Farář od Svatého Vavřince, abbé Olmer, tak oceněný v jedné mé knize, vynalezl automatického chlapíka, jehož postavil ke dveřím svého kostela, a jenž kropí svěcenou vodou osoby, vpustivší dvousouovou minci do jeho pokladničky. Zdá se, že diecesánní vrchnost shledala to přece poněkud přílišným a zakázala mu to pro příště.

18. Návštěva jakéhosi inspektora veřejné bezpečnosti, jenž přišel, by se mne vyptal na mrzkého Rouquina (viz *Starce s Hory*), který bude posléze vstrčen do šatlavy a souzen. Jsem bedliv, bych netvrdil žádného fakta, jehož bych nemohl ihned dokázat, ale přispívám naprostými míněními a prohlašuji, že osobnost tu považuji za špinavého lupiče, schopného všech mrzkostí a všech možných zločinů, jež možno páchat i bez nebezpečí pro čelist nebo propáteř.

21. Jest řeč o matce Melanie, pasačky La Salettské, jejíž zázračný *Život* přepisuju.

Tato bídná žena, tak krutá k své dceři a tvrdosti srdce tak neuvěřitelné, poslouchala jistotně podnětů z dola, pro ni neodolatelných. Lidé, jejichž svědomí jest pokaleno, mají strach a hrůzu z Nadpřirozena, z Absolutna. Ba možná, že ve velmi výjimečném stavu nevědomé matky Melaniiny byl zbytek křesťanského, velmi porušeného citu, jímž viděla nebo tušila v tomto dítěti ďábelnici. U Melanie vskutku a od jejího útlého dětství Nadpřirozeno prosvítalo způsobem příliš *okázalým*, aby to její matku, oddanou duchu světa, nepobuřovalo.

Myšlenka, která ve mně vzrostla neobyčejně.

22. Nový list zoufalého kněze, jemuž jsem psal sedmého. Žádná moje námitka nedonesla se až k němu. Chce, by mu byla schválena jeho vzpoura, by se mu dalo za pravdu, když si hryze srdce, když soudí jiné a nechce souditi sebe. Zdá se, že se vyvíjí k protestantismu. Již mluví jeho jazykem. Nemám již čeho říci tomuto nešťastníkovi. Otcovský nějaký biskup by ho snad zachránil, když by mu láskyplně vyhověl. Fenelon, který přece nebyl světec, nebyl by se býval zdráhal, tomu možno věřiti. Ale biskup tohoto kněze v agonii jest příliš zabaven gymnastikou a fanfarami.

23. List řkoucí nám, že Řím se stává místem nebezpečným. Italové hodlají míti světovou výstavu, které papež překáží, rozhodnuv, by se letos velké poutě nekonaly. Vystavující a všelící kramáři, kteří spoléhali na tyto návštěvníky, zuří. Často jsem si řekl, že se Pius X. jistě leckdy zamyslí, že nebudou trpěti dlouho tak nepohodlného Náměstka Ježíše Krista.

25. Přinuceni byvše uchýliti se do kavárny, jsme obětmi fonografu, který se přiči jakémukoliv úsilí rozprávky. Moderní mor, sevšeobecněvší. Tuším den, kdy kazatelé budou zastupováni na kazatelnách těmito ďábelskými nástroji. Ujišťuji mne, že se tak již děje v Americe v jistých chrámech. *

Smrdutý list jistého mladého hlupáka, kterého jsem odbyl, a který snaží se vejíti oknem nebo komínem. Myslí, že nemohu si zabrániti kochať se v něm s něžností, a jmenuje mne svým „sladkým otcem.“

26. Neděle *Laetare. Raduj se.* Přichází mi právě do rukou reklama na *Jurançonnu*, „likér a elixiry Lurdské.“ Brožurka jest ozdobena medaillo-nem Jindřicha IV., *Galliae restitutori!* a vydána jakýmsi hrabětem Xavierem de Cathelineau. Krásné kupčení. Jde o to, obohatiti se podporováním Církve. Jméno tohoto likéru jest vypůjčeno z onoho proslulé-ho vína Jurançonského, jehož několik kapek dal prý se otec Jindřicha IV. napítí svému novorozenému synu, při čemž neznabožka a čubka matka zvolala: „Ovce dává život lvu.“

Rozhodli jsme se, praví papír, zaříditi v Lurdech svou to-várnu; poněvadž naše dílo jest od základu katolické, považovali jsme za svou povinnost věnovati je Panně zázračné, usídlující se u její svatyně. *Zdar Jurançonny, zdar díla (křesťanského).*

Lurdy jsou jmenovány „Francouzským Římem.“

Tento dokument přidává málo k mému opovr-žení, které jest dávno úplné.

28. Jakýsi zpravodaj mi píše, že by mne rád interviewoval o otázce venkovských kostelů. Rád by věděl, co myslím po Mauricovi Barrèsovi. Moje od-pověď:

Maurice Barrès jest takový velikán, že není slušno, ba ani možno mysliti „po něm.“ Ostatně ošklivím si interviewy. Napsal jsem mnoho svazků, s nimiž vám možno radu bráti, byste poznal moje cíty k rozličným věcem. Prosím vás tedy, byste mne ušetřil své návštěvy.

Přívětivě přijímám, vhod vašemu přání a v míře svých sil, ujištění o vaší hluboké úctě a vašem obdivu, ale raději bych měl jadrné urážky. Zmladily by mne o třicet let. Mám čest se vám znamenati atd.

30. Jistému advokátu *genealogistovi* (!?)

Pane, již čtyři léta si ze mne tropíte smích. Nezdá se vám, že obluzování, mrvažení domnělým dědictvím dostatečně trvalo?

Mluvíte mi o jakémisi právním zástupci v Périgueux, o advokátovi, jehož bych si měl vzít, ani nevím o jakých dědicích, s nimiž dlužno se dorozumět. Dle všeho vás tato fraška baví a máte na to kdy. Já však jsem umělec, jsem peněžními pletichami obrací se žaludek, a věnoval jsem svůj život dílům ušlechtilým, což se vám bude zdát ovšem velmi směšným. S troškou úsilí však pochopíte snad mou nechuť utrhnouti si parcelu svého času, bych se zabavoval lidmi kupčivými, kteří si mne zvolili za terč svých vtipů.

Mladé nevěstě:

Váš otec mi oznamuje vaše zasnoubení, novinu, která nás velmi překvapila. Mohl bych vám k této události poslati příslušná obecná rčení, jejichž seznam byl by dosti dlouhý, a jichž jsem na neštěstí opomenul ve svých *Exegesich*. Jiní už si dají s tím rádi práci, by vás jimi zahrnuli, o tom nepochybuje. Zhostiv se dávno jásotu a blahopřání zdola, spokojím se vykonati, čeho váš výborný otec ode mne vroucně žádá, a počal jsem dnešním jítrem s velkou něhou.

Slavnost dnešního dne mluví o radosti srdcí těch, kteří hledají Tváře Páně a obě čtení mešní, epištola i evangelium mluví o Vzkříšení. V jistém hlubokém smyslu každá svátost jest jaksi vzkříšením a není ničím jiným. Svátost, kterou chcete přijmouti, zcela vás obnoví a vás „ukáže, vynese zcela slavnou“, jako Církev zasnoubenou Kristu, „nemající ani poskvrny, ani vrásky, aniž co podobného, ale která jest svatá a bez úhony.“ Taková jsou slova Ducha Svatého, jež budou čtena při vaší svatební Mši.

Neznám p. Petra C..., ale stačí, že jest milován vámi a

vašimi. Nemohu leč mu blahopřáti, že je poněkud, že jest, jak říkal váš otec, mým „horlivým obdivovatelem, čímž se vysazuje nespokojenosti svého otce. Ať se má na pozor! Ale vy mi ho představíte jednoho dne a podaří se mi ho snad z toho vyléčiti.

1. List mého israelského inženýra, oznamující mi, že se dá odvézt zítra na kliniku, by se dal operovati od zánětu. Shledal můj list ze 27. února „neobyčejně krásným a dojemným“, ale vzdal se odpovědi, nejsou ještě „hotov s jistými přijetími.“ Ale „když mi bývá velmi těžko a bývám-li unaven, říkám *Pater*, kterému mne naučil Termier a vy, a to mne ukonejší, občerství neuvěřitelně. *Lituji, že katolicismus se neomezuje na toto, neboť pak byl bych již katolikiem*. Máte můj slib, že zítra budu si jej říkat před svou operací.“

Tenebrae densissimae super terram Aegypti.
Ubohý nešťastník!

5. Rozrušující depeše, oznamující mi, že právě zemřel hnisavým zánětem plic, stonaje jen třicet šest hodin...

6. Termierovi:

Vaše zpráva, jež mi došla včera, velmi pozdě, tuze mne zkormoutila. Dnes ráno na Mši, *oděn v šaty tohoto nebožtíka*, modlil jsem se a plakal o něho. Tady vizte jeho poslední list ze soboty. Jeho poslední čin, jeho poslední myšlenka byly tedy pro mne. Ubohá drahá duše beze světla! Tento list, kterého nebudete čísti bez křečí srdečních, byl žalostnou odpovědí na moje psaní, jež jsem vám dal čísti 28. února, a jehož rukopis jsem schoval.

Žalostnou, ano, v tom smyslu, že duch tohoto nešťastníka nedal se proniknouti, ač srdce bylo hluboce dojata. Říkal *Pater* s radostí. Všeho tedy jest se nadíti. Kéž by mu Bůh býval dal milost, by říkal též *Ave Maria*, jak bych mu byl jistotně poradil!

v u u u n u i r i i

Ale považte! jaké hrozné odpovídání onomu bídnému knězi z Neuilly, který odrazil, vše jí zoškliviv, takovou duši, která se nabízela přede dvěma lety, a jehož povinností bylo uspíšiti křest! Kdybych znal jeho jméno, dostal by ode mne strašný list.

Upozorňuju vás a prosím vás, byste si toho všiml, že váš přítel bude pohřben zítra na slavnost Naší Paní *Sedmibolestné, Slitovnice!*

Při této smrti jistý nevěrec, jehož miluju, aniž ho však mohu přetvořiti, vypráví mi o stavu své duše, mající též klásti počet. „Někdy“, praví, pochvaluji se, podivuju se sám sobě pro ten neb onen dobrý skutek, ale jakýsi hlásek přeruší mou spokojenost: Příliš si o sobě myslíš. Jsi hrd na to neb ono; ano, pamatuješ na to, co jsi učinil v tu neb onu dobu a čím jsi sobě pošpinil srdce, atd?“ Jaký smutek, nemoci přivéstí takové duše k nohám kněžovým!

7. *Smích Padesáti pěti miliard.* Pod tímto nápisem jistý žurnál odvážil se uveřejniti obrázek nejnesmírnější mrzkosti, „fotografii po hostině Klubu Čtyř set, onoho pověstného stolování amerických miliardářů.“

„Snad páčí se na padesát pět miliard jmění veselých hodovníků, shromážděných tuto, by se smáli z plna hrdla.“

Z této gigantické summy, vyšší než úhrnný rozpočet všech států světa, přijde na každého z těchto hodovníků průměr 150 ti milionů, — v jakých sviňstvech nahrabaných! Možno v ní viděti slzy a krev aspoň dvou třetin několika pokolení na celém povrchu zeměkoule!

Snad právě to vzněcuje smích v těchto úděsných hovadech, jejichž tváře panchartských chrapounů zdají se tím odpornější. Člověk se cítí odzbrojen a zstrašen při tomto vyzývání Spravedlnosti, při této neuvěřitelné můře. Bůh jest opravdu příliš daleko a příliš mlčenliv...

Ale co mysliti o národu, v němž hemží se a hledbají se takoví zločinci, jichž beztrestnost hanobí lidské svědomí?

11. Jistý missionář mi posílá tuto poznámku:

Četl jsem v kapli Pas-de-Calais podivné distichon pod obrazem (?) Umučení. U paty kříže, ponořeného v temnoty deváté hodiny, klečl karmelitky s obličejem, tonoucím v blaženství. Potom toto čtení:

Na tuto horu svatou čisté včelky zalétají *mlsnout* si mezi božských ctností.

12. Středa Velkého Týdne. První přijímání Petra van der Meera a jeho syna u Nejsvětějšího Srdce. Obnovení nadpřirozených dojmů, jichž se mi dostalo na témže místě r. 1906 při prvním přijímání mých jiných kmotřenců Jakuba, Raissy a Věry.

Jen pomyslím-li na stěhování, zmocňuje se mne horečka, ale věřím dále a víc a více, že toto vypuzení z Paříže jest milost od Boha, který nechce z nás mít *palivo*. Melanie před šedesáti lety radila těm, kdož chtěli jí poslouchati, aby nebydleli v Paříži, odsouzené v plameny.

14. Návštěva onoho kněze, který mi byl představen 23. února a na něhož již jsem pomalu zapomínal, neuchovav si na něho leda vzpomínku nudné hodinky. Tentokrát má co říci, a jaké věci! Tento

kněz vybral si Velký Pátek, by mi přinesl trochu jedu, špíně jiného kněze, o němž ví, že jest mým přítelem. Opírám se tomu, seč jsem, ale otrava se přichycuje. A po odchodu této kleriky zmocňuje se mne zvláštní úzkost, málo vysvětlitelná, protože tuším pomluvu, ale hrozně bolestnou.

18. Sám jsa s dětmi pokouším se rozptýliti chmurný nepochopitelný smutek. Tento stav sklíčenosti stává se tak krutým, že žádám o pomoc svou Veroniku, prose ji, by mi přispěla, řka jí, že nesu již třicet let přetěžké břemeno, které mne drtí a od něhož mne nic nemohlo osvoboditi, něco strašlivého, co Bůh na mne vložil, jakousi předtuchu tak trýznivou jako přesné vidění nejděsivějších neštěstí. Milé dítě, něžně dojata, těší mne ze všech svých sil, ukazujíc mi svou duši světice.

Tajemství Melaniino praví, že r. 1864 Lucifer a veliký počet demonů budou puštěni s řetězů. Právě v tomto roku začal můj pařížský život. Jest podivno, že to pozoruju dnes ponejprv. Veronika, dovídajíc se této souvislosti, jest tím nadšena.

19. Knězi O..., jehož podezírám, že jest vyzvědačem nejnebezpečnějšího druhu:

Pane abbé, vaše návštěva na Velký Pátek, právě v hodinu, kdy ukřižovali Našeho Pána, zanechala mne v nejtrapnějším dojmu. *Volba* tohoto dne a této hodiny knězem, by zničil jiného kněze, poněkud mne rozrušila. Dnes myslím, že již rozeznávám útek vyzvědačství a pomluv, v nichž jsem se rozhodl nemíti žádné účasti, a právě proto vám píši, bych se sebe stříasal jakoukoliv domyslitelnou spoluvinu. Mám důvody, bych prohlásil, že nevěřím hrozným obviněním, která jste promluvil proti knězi

L... , jehož, myslím, znám lépe než vy. Má své nedostatky, ovšem, jako většina jeho nejctihodnějších spolubratří, ale *to* ne, nikdy! Ať jak byste byl lépe v pátek učinil, kdybyste šel uctít Kříž, čta při tom vznešené officium toho dne.

22. Nešťastnému umělci, který se domnívá, že potřebuje mých rad:

Dovídám se od vaší sestry, že hovoříte o mně s nadšením: a vím též, že máte v této chvíli mnoho strastí. Tyto dvě věci mají mne k tomu, bych vám psal. Nevíte, že můj již dlouhý život byl více než velmi trudný. Tudíž s hroznou zkušeností a odvážím-li se tak říci, se svrchovaností křesťanského umělce, jemuž přiznáváte poněkud velikosti, přávím vám z hloubky své duše: *Není se vám čeho strachovati*. Neobyčejná zkouška, jíž nyní trpíte, jest chtěna Bohem a z ní poznávám, že jste *mezi předurčenými*.

Chcete-li, bych vám mluvil o sobě, spokojte se, když víte, že *Zoufalec* jest skoro autobiografii a že *Chudá Žena*, kniha ještě bolestnější, jest druhou autobiografií, aspoň v druhé části. Vytrpěl jsem tedy vše to, ba i mnohé jiné muky, o nichž jsem nemohl vypravovati, protože by se byly zdály pravdě velmi nepodobnými. Nuže, vždy jsem skládal svou důvěru na Boha, usílujíc o to, bych mu sloužil přes svou ustavičnou nehodnost a On mne ostříhal jako zřítkelnice svého oka, potěšuje mne, když jsem byl v přílišných souženích a pomáhaje mi způsobem nejzáračnějším pokaždé, když jsem byl v nebezpečí. Mějte tedy důvěru i vy a pohrdejte strašidly, jimiž vás chce nepřítel uděsiti. Budete ochráněn a velmi ochráněn, ač-li se jen poněkud ukážete věrným.

26. Pokoušel jsem se čísti knihu, která mi byla doporučena: *Několik rysů ze života ctihodného otce Pavla de Molla, benediktina, 1824—1896*. Nedaří

se mi v tom. Předvádí se tento řeholník jakožto nejnesmírnější divotvorce věků a těchto „několik rysů“ jest seznamem jeho ustavičných zázraků. Činí to spoustu více než 200 stran. Děje se to v Belgii a jest to psáno po belgicku. Třikrát mi kniha padla z rukou. Mám dojem, jako bych četl reklamy na pilulky Pink nebo americké Thé. Padá na mne nesmírná nuda a zároveň jsem uchvácen tajemným odporem. Se svatým Gerardem Majellou cítil jsem se v sousedství Božím, s tímto Otcem Pavlem jest to pravý opak.

2. Veronika v zahradě, vidouc čermáčka na stromě, volá ho tichým zamlasknutím jazykem; pták znenáhla sestupuje, přibližuje se jako přikouzený a usedá jí na dlaň, s níž mu dává zobu. Naše služka byla svědkem tohoto výjevu, jehož Veronika nepopírá.

3. U paty Kříže Melanie našla pozemský Ráj, jímž jest Utrpení, a na zemi není jiného Ráje. Vlastně člověk jest vždy v Ráji Rozkoše. Jenže po Pádu uviděl sebe nahým, uviděl nahou zemi, a vše, co jest na zemi; poznal, že Utrpení není nic jiného než Rozkoš zcela nahá.

Úžasné stránky Melaniiny, *Dobrý Rok*, zplodily ve mně žádost ukázati s tohoto hlediště Pozemský Ráj a to bude trestí mého Úvodu.

Pofouchlé interview, jež jsem sám zrobil s Brouem, chtěje se zbaviti dotírání jistého zběsilého zpravodaje, jemuž jsem nedopustil vniknouti do domu. Ubožák to včera večer podepsal do *Intransigantu*.

ZDVOŘILÁ NÁVŠTĚVA „ŽEBRÁKU NEVDĚČNÍKU“

U LEONA BLOY

Když jsem hbitě stekl Pahorek Mučedníků, zastavil jsem se rozpačit před čtyřicítkou ulice Rytíře-de-la-Barre, a přiznávám se, že nikoliv bez obav zatáhl jsem za zvonec strašného toho brlohu. Dobře známá přívětivost Leona Bloy odnímá mi všechnu chuť chlubiti se vřelým přijetím; sám mi otvíral, vzal mou na-

vštitvenku a aniž jí četl zeptal se mne, s jakým h mu přicházím.

Interviewovati vás, drahý mistře!

Leon Bloy na tato slova chopil se jakéhosi klacku, asi stále zavěšeného na skobce u jeho dveří a pískl na velikého hafana, který vrče postavil se mu po bok.

Potom přečtl mou navštitvenku, zvědavě si mne prohlížel a vida mou zaraženou tvář, jal se usmívati, odložil kyj, uklidnil psa a hlasem přesladkým, který mne mrazil v zádech, pravil mi:

— Pane Toussainte, vaše jméno mne odzbrojuje. Jsem člověk nábožný, to každý dobře ví, a připomínka všech svatých, vyvolaných vaším jménem, připomíná mi Den Dušiček. Vstupte tedy, vyjdete živ odsud.

Zdá se, že nevíte, že se nepropůjčuju žádnému z těch sviňstev, jež jmenujete interviewy, a že místo názvu „drahý mistře“ raději bych slyšel nejhrubší urážky. Přece však pro jedenkrát a jenom se zřetelem k vašemu jménu, poslouchám vás:

— Praví se, že opouštíte Montmartre. Proč tento odjezd?

— Poněvadž mám přesné zprávy, že Paříž vyletí do povětří; že maje ještě zhovadovati své vrstevníky, nechci býti palivem požáru, který se připravuje a jemuž budete, jak se velmi obávám, prvním *pařížkem*.

— Co myslíte o Církvi a jejích vztazích k vládě?

— Nevím, co myslíte Církvi, nepokusím se vám dáti světla; život jest příliš krátký! O vládě budu výslovnější. Od čtyřiceti let Francie jest ovládána lidmi, jimž nikdo by se neodvážil světit své peněženky.

— Zajímá vás vzduchoplavba? Sledujete postup aeroplánů a řiditelných balonů?

— Vášnivě! Denně slyším s největším uspokojením, že některý z těchto akrobatů si srazil vaz.

— Máte nějaké mínění o otázce marocké a obáváte se pro své krajany blízké války?

— Neznám marokinů leda na vazbách, ale volím raději kůži sviní pro své nádherné svazky. A příští války čekám s netrpělivostí, jsa přesvědčen, že bude vyhlazovací a že počet pítomců — rozumíte mi dobře, pane! — bude značně zmenšen.

— A mladá literatura?

— Není mladé literatury, jsou jen talentovaní lidé a bzdi-nové.

Po těchto posledních slovech upřel na mne pohled a dodal:

— Nevím, které z obou kategorií náležíte. . .

To bylo jeho poslední slovo; trpělivost mu docházela, ha-fan, udiven dlouhou zdvořilostí svého pána, jevil známky netrpělivosti, i vzal jsem do zaječích.

MORIC TOUSSAINT

4. Jistému jesuitkovi, který na mne doráží od nějaké doby a od něhož jsem dostal dnes ráno list osmi stránek skoro nečitelných, v nichž mi praví, že mne miluje, jak mne ještě nikdo nemiloval, a že jest mým nejstarším přítelem, „poznáv mne na Kal-varii“.

„Neodpovídal jsem na vaše listy předchozí z důvodů takovýchto: 1. Nemiluju jesuitů. Přiznávám sám, že vaše korespondence může býti *přerušena*. Takový jest duch domu svatého Ignáce a to mi nahání hrůzy. Milujete mne a podivujete se mi, protože jste velmi mlád. Dovedou vás vyléčiti z této nemoci. 2. Doporučujete se mi Otcem. . . , který jest mi dlužen více než myslí, ale který, stav se jesuitou, zavřel mi srdce, jako vy mi zavřete jednoho dne své srdce. 3. Vaše písmo jest nečitelné.

znám nic trapnějšího, nic jitrivějšího než takovouto práci
štění kliků háků, ukládané člověku, který má málo času a
málo trpělivosti. Váš předposlední list mi vypadl z rukou. Vzdal
sem se četby od první stránky. Tentokrát měl jsem více stálosti
děl jsem se, ale o mnoho jsem nepokročil, neboť příliš velký
počet slov mi unikal. 4. Posledze jsem od nynějška vázán nepsati
ež málo listů; moji přátelé, četnější, než si myslíte, vědí to a
tí mou zaměstnanost. Modlíte se za mne. Za to vám děkuji. Toť
ště nejlepší, co pro mne můžete.

6. Jistému člověku na sotnách, jehož jsme
ohnuli, by přijal svátosti, arcif s prevelikou náma-
ou, a jehož houževnatý život podobá se zázraku,
aří se lépe. Jeho žena žádá mne dnes ráno z jeho
ůle o *Spásu skrze Židy*. Bude-li moci toto spolknouti,
ze se nadíti návratu k dokonalému zdraví.

Nový list mého jesuitka. Tentokrát psal pečlivě,
le nepouští mne ze zubů a rmoutí se „až k slzám“
nými předtuchami. Jest však přece velmi třeba, bych
e hájil. Praví mi, že ve svém okolí neslyší než všed-
ostí nebo hlupot a že právě proto spoléhal na mne.
Krásný zisk z toho náležeti Tovaryšstvu Ježíšovu!

8. Dovídam se o Rouquinově uvěznění. Na
še dojde.

11. Vychází *Stařec s Hory*, pátý svazek
ného deníku. Tato novina mne zastihuje v prostřed
říprav našeho přestěhování. Učiníti knihu, byť o-
avnou, toť něco, ale třeba býti autorem, by se vě-
ělo o hrozné útrapě *věnování* nebo poslání, zvláště
dyž se člověk stěhuje.

12. Byv zavolán k vyšetřujícímu soudci, bych
svítil tohoto úředníka o mravnosti Rouquinově, ne-

mohu než opakovati, co jsem již řekl 18. března policejnímu inspektorovi; odcházejí však, dobývám ceny ctnosti, neboť jsem se zdržel a nenařádkoval jsem prudce jistému lichváři, který přišel do soudního paláce za jakousi špinavou pletkou a který si dovolu-
je vyčítati mi s kyselostí jisté zpronevěry.

21. Po několika dnech nesmírné únavy jsme jakžtak usídlení v Bourg-la-Reine. Na přivítanou farář s kazatelny nám oznamuje neštěstí aeroplanu, jež se přihodilo dnes ráno v Issy-les-Moulineaux, a která připravila o život našeho bídného ministra války, Maurice Berteauxa. Přiznávám se, že necítím ani soustrasti ani bolesti z této smrti „náhlé a nepředvídané“. Dovídám se o něco později, že tento nepřítel Boha, který snul, jak rádi věříme, nějakou vyšší hanebnost, by ji co nejdříve uvedl v život, byl doslovně skosen.

22. Let v aeroplanech z Paříže do Madridu, nařízený nebožtíkem Berteauxem, nebyl překažen jeho pádem. Jakýsi Védrines byl vítězem. Sto tisíc franků vyhrál a nesmírnou slávu. Listy, jimž to vyprávěl sám tento limousinský hrdina, který není ani za mák gaskoňcem, oznamují, že letě nad Pyrenejemi, byl nucen bojovati s *orly*, kteří mu překáželi v letu. Chybí nám Viktor Hugo, by to opěvoval.

24. Věnování na *Starce s Hory*:

Milý Petře Termiere. Tady jest ten *Starzec* plný vás. Přesvědčte se, že není skoro stránky, které byste byl nepsal se mnou, tolik jsme spolu od tak dávna!

25. Raoux navrhuje tento text k obrázkům,

reprodukcí smrt Berteauxovu: „Neučiní člověk nikdy všeho zla, jehož se mu chce učiniti.“

29. Poslání *Starce s Hory*:

Felixu Raugelovi:

V očekávání *tunica molesta* a hranice, která nás snad jednoho dne spojí.

Leonu Bonhommovi:

Wells snil o jakémisi podivínu (*un bonhomme*), neviditelném s podmínkou, že bude úplně nah. Leon Bonhomme, oděný slušně, jak rád věřím, jest přes to neviditelný. Toť silnější.

31. Jiné poslání.

Ricardo Viňesovi:

Stařec s Hory byl ve XII. století váženým zakladatelem skvělé školy vrahů. Autor této knihy jest typem také takovým, jen s tím rozdílem, že nenalézá žáků, neboť jeho hodiny jsou příliš drahé. Živoří tedy, seč jest, zprovozuje se světa nálevníky.

1. Další poslání neb věnování.

Bedřichu Brouovi:

Rád bych napsal na tuto stránku něco, co by bylo hodno inkoustu a papíru. Nenalézám než toto: Viděl jsem vás ponejprv 20. srpna 1904. Jste hlavním nájemníkem tří mých knih, z nichž jedna, nejbolestnější, jest vám věnována. To činí sedm let bez nejmenší roztržky. Jsme tedy v plném *klimakterickém* roku našeho přátelství, totiž na tom místě, kdy se máme rozvésti, bude-li tomu osud chtíti.

Johance Termierové:

Literární kmotřence Žebráka Nevděčníka, pramáti zvláště básníků příštích, kteří budou věřit v Boha a budou hledati jeho klanění hodného Syna mezi „smetím“ tohoto světa.

Renatu Martineau-ovi:

Poznal jsem vás jako Touřana před deseti lety, stal jste se Versailcem a já sestoupil s Hory. Hubneme pro *vraždění*, a Všední rčení, netrpěliva, by se mstila, číhají na nás jako tygři. Ale nepůjdou za námi, kam nám zbývá jíti: vám, milý příteli, k jasné Historii, a mně ke krvavému Mučednictví, když Ta, která plakala v pozítřku mého narození, prolila dosti slzí za to, bych se stal jejím svědkem.

Ondřeji Dupontovi:

Ze všech svých sil chtěl jste mne oslaviti, nebo mi aspoň dáti poněkud té spravedlnosti, kterou mi tolik jiných upírá. Buďte za to požehnán a Bůh dejž, by tato láska vám byla neskonale ku spáse. Nosím vás v srdci sedm let, milý Ondřeji. Toť více než třeba k těhotenství přátelství předpotopních.

2. G. V...:

Ještě jedno věnování. Neznají se dosti trýzně těchto vě-

ování po vyrobení nějakého díla. Jest pravda, že jest to vhodná
avšle na stupňované rozpětí citů. Pro většinu svých autorských
oslání vyvlékám se z toho vybíraje příslovce nejméně schop-
á, bych se přivázel. Pro vás to bude spojka :

G. V... a jeho vášnivý přítel L. B...

Tento přivázaný privilegovanec opustil mne
mradlavě za čtyři měsíce potom.

4. Terezii C...:

„Mravenec nelichvař“, ale často dává velmi rád. A toho
a Fontaine nevěděl. Nuže jsem z rodu *formica leo*. Psáno v
rozném vedru, kterým velmi pitomím.

5. *Karel Gaubert anarchista*, od Evžena
Marthy(?). Jest trochu talentu v této knize, jež o vše-
cos zavádí, čeho jsem nepochopil. Šerednost a ni-
ota anarchie jsou tam ukázány z vůle autorovy nebo
ez ní, někdy způsobem velmi trýznivým. Jest zde
vláště válka dílům uměleckým, požár Louvru, bi-
arní a zvlášť názorný pud mozkového zmatku, způ-
obeného touto naukou smrti a temnot. Kdo jest
Martha? Řeklo by se žena dle jistých míst.

6. Jistá ubožačka, dávno odvyklá sváto-
tem, ba jim i nepřátelská, odhodlavši se ke zpovědi,
niká do kostela a žádá si kněze. Vidí přicházeť ře-
olníka neobyčejně pozoruhodného svou vysokou
ostavou, svou tvář výjimečně zhublou pokáním,
zářivým světlem jeho očí. „Myslila jsem, že vidím
Našeho Pána“, pravila. Vyzpovídá se, a ihned vidí
ycházeť ze zpovědnice zcela jiného kněze malé
ostavy, otlého a tvářnosti zcela obyčejné.

7. Mladému muži:

...Píšete mi listy o osmi stránkách, když by stačilo na-

psati mi velmi *prostých* dvacet řádek bez jakékoliv *literatury*. Přirovnáváte moji ubohou Veroniku k „oněm vznešeným Pan-nám...“ A mne přirovnáváte k „nesmírné jímce nádhery.“ O-smělujete se mi psáti s neslychaným nedostatkem taktu, že se „mám vám oddati „naprosto jako zálibná žena nešťastníkům, které rozněcuje“; mluvíte o mé „obrovské osobnosti“ a o mých „pohledech otcovské něhy“. Váš přítel R... , který nemá jistě smyslu směšna, jmenoval mne „svým sladkým otcem“.

Nalézám to nesnesitelným, ohavným, a není, kterak jistěji se mi zprotiviti. Rád věřím, že jste velmi mlád a nezapuzuju vás. Ale jsem *samotář* velmi zaměstnaný. Žádám si tedy, by se mi psalo prostě a ne více než dvacet řádek.

Za čtyři dni Rouquin bude postaven před kárný soud, Brou a já jsme povoláni na svědectví. Budeme asi hojně potupeni jeho advokátem, rohounovým sekretářem proslulého Josefa Menarda, jednoho z mých důvěrných nepřátel. Čekají nás líbezné věci.

9. Četl jsem novou knihu Baumannovu *Jáma lvi*. Špatný titul neosvětlující látky. Jest to jakýsi pokus návratu k bonaldiánským a patriarchálním idejím zemanského šlechtice. Děje se to ve Ven-deé, poslední prý zemi, kde jsou ještě křesťanští rolníci. Ač napřed bez naděje, Baumann zdá se dou-fati, že tento návrat jest možný. Dovolává se vše-obecného hlasování běda! Styl bez lesku, matný, přes příliš zřejmou vůli býti tragickým a barvitým. Osobnosti jsou bohaty, tedy bez zájmu pro mne.

12. Soud Rouquinův. Jsem volán jako první svědek. Moje výpověď jest dostatečně tvrdá, ale velmi krátká. Věda, jak Brou jest hrozně ozbrojen, do-mníval jsem se, že jest rozhodnut zašlápnouti tuto

nečistou a zlou osobnost, nechtěl jsem ho připravit o jeho triumf. Sklamání úplné. Brou se sotva odvažuje mluvit hlasem tlumeným, málo srozumitelným, jak jen možno nadlehčuje protivníkovi, kterého sliboval rozmačkat. Státní zástupce marně se činí, připomínaje špinavou minulost a mrzké mravy žalovaného, již odsouzeného v Grenoblu; šťastný a zářící Rouquin, jemuž ulehčily zmírněné výpovědi jeho hlavní oběti, vyvlekl se ze všeho jenom s osmi měsíci vězení. Příštím rokem bude moci znovu začít své kousky.

Jeho advokát na neštěstí zapomněl nás potupit, neboť stačilo tomuto rekovnému obhájci obměkčit soudce připomenutím bídy, která podněcovala jeho chráněnce shrábnouti vždy peníze, jež mu procházely rukama.

Když jsme vyšli, vyčítám Brouovi žalostnou slabost jeho počínání; povídá mi, že se nemohl rozhodnouti srazit člověka k zemi. Posléze vím, na čem jsem. Jest z těch, kdož myslí, že dlužno *býti dobrým* k havěti.

Doplňková poznámka. Když president mi kázal pozdvihnouti ruky, povzdychnuv si, uposlechl jsem řka: — Ah! ano! Úředník překvapený připomněl mi, že jsem dal na jevo odpor. Neodpověděl jsem. Ale div jsem již neopatrně neprošplechl, že toto pitomé gesto nikdy nezabránilo lháti žádnému padouchovi.

13. Jistý ubohý řeholník mi píše: „Hřích jest zraněním, hříchové jsou zraněními, ale ješitnost jest otrava.“

15. Jisté přítelkyni. Varuji jí od výčitek, jež

by snad zaslechla ve svém okolí proti mým knihám, vysvětluje jí, že pamfletová forma, o níž se mluví s takovou kyselostí, není pro mne vlastně než brněním, oružím, které mne má chránit jako *missionáře*. Kdybych nebyl, co se rádo nazývá „strašným pamfletářem“, nikdy bych nemohl vecpat do duší svého křesťanství. Kde kdo by mne vyblil.

17. Všechny noviny jsou plny „Evropského aviatického obletu.“ Čtyřicet nebo padesát aeroplánů vzlétne zítra ráno. Myslím, že by náleželo říkat modlitby za umírající.

18. Dnešního jitra mnoho tisíc lidí bylo se dívat, až se vznesou vzduchoplavci do výše. Hned na začátku dva se zabili. Jeden z nich, jakýsi důstojník, shořel za živa.

Věnování na *Chudou ženu*:

Až budete znovu číst tyto stránky, moje milá přítelkyně, rcete si, že to není jen tak román, a že jest velmi pravdivo, že takto trpí tvorové Boží. Tato myšlenka přidá vám mírnosti a se silíte proti všednímu preludu toho, co se uvyklo nazývat *štěstím* v našem bolestném vězení.

19. Johanka mi vypravuje neobyčejný sen. Viděla ženu oděnou bíle, sama jsouc bílá nevidanou bělostí. Myslila, že stojí před Svatou Pannou, když toto zjevení jí vniterně pravilo: *Jsem Morová Rána!*

21. Věnování na *Zoufalce*:

Vroucně milovaný kmotřenče Petře Matěji, tuto ti posílám nejvzácnější exemplář této slavné knihy, které žádný vydavatel nechce znovu otisknouti, neznámo proč. Uvidíš, čta tuto skoro autobiografii, v jaké lázni vroucího oleje byla psána, a víš z mých deníků, jakož i z *Chudé Ženy*, co Bůh vložil na

moje ramena ve čtvrt století, které následovalo. Nachyl se nad tuto černou jámu a řekni si hluboce, že snad bylo třeba všech těchto trýzní ubohého člověka, bys se stal křesťanem.

23. Termierovi:

Bylo mi smutno a zase jste mne potěšil. Nevím nic lepšího, než vám opsati, co mi psal chudý umělec, jemuž jsem častokráte k své radosti mohl pomoci: „Máte na svém účtě ve veliké Knize Věčného spořitelní knížku, které vám závidím.“ Přál byste si, pravíte, byste mi mohl poslati „mléčnou dráhu.“ Právě to činíte po léta, poněvadž mi posíláte své srdce.

„Žádný člověk nemůže *vidět* než to, co jest v něm“, psal jsem více než před šestnácti lety. „Vidíme-li mléčnou dráhu, tu *opravdu* jest v naší duši.“ Po tomto slově ať si páni hvězdáři říkají, co jim libo. Ukrátí se tím čas tohoto života a jest to méně hloupé než hrát v karty nebo zabývat se vzduchoplavbou. Myslím zarytě, že prostý *Otče náš*, říkaný s vírou velmi pokorným člověkem, má více moci, by prorazil nebe, než nejobrovštější teleskop, a že vše, co není Modlitbou jest klamem.

Zemru bez pozemské odměny, to se velmi pravdě podobá, ale bez illusí a příliš krutých zklamání od života, a zdaří-li se mi sejmuti s některé hvězdy jejich skob, jak tvrdil onen mluvka, bude to, bych je vhodil v srdce několika přátel, takových jako vy.

Můj chemik, jemuž jsem poslal *Starce*, děkuje mi způsobem rozrušujícím. Neuviděl v této knize než samé stránky vztahující se na Židy, aniž z nich čemu porozuměl. Napálím pro něho svou svítilnu:

Odpovídám na váš „podiv“ svým nejvyšším úžasem. Tak tedy nezpozoroval jste v celém mém díle než několik stránek o Židech, a tyto stránky jste četl brýlemi p. Drumontovými! To děsí. Doufal jsem více od vás než od mnoha jiných, a hle, co vše vy mi na to dáváte: jakýsi článek *Volného Slova* a to pán-

bíčkářské a nesmyslné rozlišování „dvou židovských plemen Ježíšova a plemena Jidášova“, kteréžto rozlišování dokazuje, že jste ani nečetl stránek, jimž se *divíte*, protože právě toto rozlišování haním jakožto plod nejnižšího patra intelektuálního, které mi namítáte.

Mluvím v Absolutnu, myslím, že jste to pochopil, a vy, zdá se, nechcete Absolutna. Kterak si tedy rozuměti? A pak, přicházíte příliš pozdě. Bylo to r. 1892., před devatenácti lety, co jsem uveřejnil *Spásu skrze Židy*, v níž otázka židovská jest probrána do základů a neskonale vysoko, ve smyslu XI. kapitoly svatého Pavla, inspirovaného Duchem Svatým v jeho epistole k Římanům, o níž, zdá se, nevíte. A zcela nedávno r. 1909. uveřejnil jsem *Krev Chudého*, kde se dočtete ve dvou kapitolách XVII. a XVIII. týchž tvrzení, a kapitoly ty kladu mezi věci, na něž jsem nejvíce hrd; o to jste neklopýtl. Proč?

Posléze pokoušíte se činiti mi námitky ze samých mojích knih uváděje to neb ono místo. *Quantum mutatus!* voláte. Marný triumf. I když nepřipustíme antifrásu neb ironie, často u mne domyslitelných, bez upejpání se přiznávám, že již ve vzdálené době *Zoufalce*, aniž bych sestupoval až do mythologických dob mých let lycejských, snad jsem mluvíval nebo psával hlupoty, jež můj věk zralejší ničival. Nazývám to šťastnou a normální proměnou.

Ale jest něco jiného, čeho vy nevidíte, poněvadž jste mne tak málo nebo tak špatně četl; osvojil jsem si důkaznou metodu svatého Tomáše Akvinského a ta zakládá se na tom, že vyčerpáváme námitky protivníkovy, dovolujíce mu mluvíti, pokud může. Právě to jsem učinil ve *Spáse skrze Židy*, knize, myslím, dosti pevně stavěné.

Není nic snadnějšího, víte to, než zpotvořiti myšlenku autorovu osamocováním jistých textů nebo zchytralým jich spojo-

váním. Mnoho se tím proti mně nahřešili. Takový není váš sklon, vím to. Vy mne zcela prostě neznáte. Tedy čtěte mne. Toť rada, kterou jsem dával jistě pobožné, zázrakem laskavé a dobrotivé, ačkoliv čtoucí *Kříž*, v obou psaních, kterým jste se tak velmi podivil. Jako vy i ona mně předkládala „dvě pokolení.“ Z toho se dovíte, na jakou úroveň jste po mém zdání sestoupil. Můžete ještě vystoupiti, ale třeba chtít Absolutno.

24. Brou v Bourg-la-Reine. Vidí před jedním domem dosti krásného zevnějšku skupinu lidí v smutku, velmi nakvašených. Jeden z nich zvoní. Jakási osoba bez kabátu pootevírá dveře tážíc se, čeho si žádají. „Jsme dědici, zní odpověď, a rádi bychom si prohlédli nemovitosti, bychom je odhadli.“ Rozhodné odmítnutí člověka bez kabátu, který nechce tohoto vtrhnutí v neděli a který zavírá dveře. Rozhořčení skupiny. Brou se přibližuje. „Co chcete?“ tážíc se ho zuřivě. — „Ale, odpovídá Brou, jsem také dědic.“ Čekal nadávek. Způsobuje toliko nejsilnější ohromení, ba zděšení. Vida, že vrhl právě dlažici do řábí louže, odchází.

25. Noví přátelé, nedávno získaní mými knihami, rozhodli se vzít nás letos na venkov, do okolí Perigueuxského, kde nám připravili malý domek. Odjezd jest stanoven na 4. června.

28. Sen Johančin. Naši milí přátelé Borrel a Raugel byli v Římě a viděli papeže. Podávali mu nakolenoujednou knihu. Na první stránce Johanka četla tato slova, jež jsem napsal velkými písmeny: *Sám proti všem zápasím zoufale, bych zavedl viru do nrtvých srdci.* Toť vše. Na Johanku to působilo domem neobyčejné síly a určitosti.

29. Článeček od Ondřeje Duponta v *Intransigeantu* (Nesmířlivec):

Stařec s Hory od Leona Bloy. „Páté kolo kočce jeho bedných pamětí.“

Někdejší nepřátelé pomřeli, ti, kteří zůstávají a kteří ztratili své záštitě se svými zuby, zpěčují se nasadití své bačkory by jich nepozbyli v mele.

Mladí jsou zároveň přitahováni a zastrašováni tímto starým chudým, který ohrožuje a který pláče. Varují se dotyku s tímto zoufalcem, zatíženým břemenem šedesáti let bídy a neopovažují se vysloviti jeho jména leda doma za kamny a šeptem.

Urážky a potupy zmlkly, obdiv i sám hněv zmlkly. „A tu chápe, že byla vůle Boží, by byl sám v mukách, i kráčí do černé nesmírnosti, nesa před sebou své srdce jako pochodeň.“

Vše jest bez užitku ode dneška, odvaha, soucit nebo láska. Duše visí příliš nízko.

Jakožto poslušný právní vykonavatel, stojí na prahu zpuštěné Církve, žebrák plný vzlyků a modliteb, očekává Panny Sedmibolestné, Té, která se smáti bude v den poslední.

30. Termierovi:

Předevčírem, ve vigílii svatých Petra a Pavla, bylo mi asi o třicet let méně. Byl jsem v kostelíčku Bourg-la-Reineském, který jest nám vlídný a libý. Znovu jsem se najednou ocitl jako jindy a jako při tolika jiných okolnostech uprostřed požáru. Jednoho dne v Dánsku pokusil jsem se to vyjádřiti: *Přítel Boží!* Nezapomněl jste té stránky. Se srdcem požíraným, s očima žhnoucími slzami, myslil jsem na vás, zvláště na vaši nemocnou. Zdálo mi se, že v takové chvíli mohl bych jí říci se svrchovaností naprostou: „Buď zdráva“, a že by to nebylo marno. Zázrak není nic jiného než nezbytný, neskonale prostý účinek nejúplnějšího úkonu vřry, poněvadž pak nejbídnější z lidí do-

sazuje za sebe vskutku a úplně Ježíše Krista. V nejnespornějším smyslu evangelickém Bůh jest velmi poslušným služebníkem těch, kteří ho milují a špatní křesťané jistě se poznají po tom znamení, že nemohou činiti zázraků. Říkal jsem často tyto věci. Kdo je chce slyšet i a je pochopiti? Bude však přece velmi třeba, by se k tomu došlo, protože křesťanství jest absolutní, a že hory samy jsou povinny poslechnouti nejmenších bratří Syna člověka.

Náš odjezd jest určen na úterek ráno. Deset nebo dvacet hodin drahou, toť mnoho na mne. Ale zdá se, že Bůh mne chce mít stěhovavým na konci mého života, a nemám co lepšího, než k tomu svoliti jak jen možno nejradostněji.

4. Odjezd. Cesta. Ubytování. Kruté vedro, nesmírné mdlo. Srdečně nás vítá náš hostitel, doktor Ampelosse, na neštěstí nervosní, zbavený veškeré energie dvacet dní v měsíci, a ještě nešťastněji připravený o život náboženský. Kterak takový nemocný mohl se vznítiti pro mne do té míry, že prohlašuje každému, kdo ho chce slyšeti, že jsem geniálním spisovatelem, *jediným spisovatelem*, a že právě vroucnost a prudkost mého křesťanského nadšení obdivuje? O tajemství více v mém životě, napěchovaném již dosti velkým počtem tajemství.

Přijímaje jak s odevzdaností tak s radostí tento perigordský letní byt, doufal jsem zvláště působiti užitečně na duši tohoto nešťastníka. Bude to možno?

Náš domek, velmi venkovský, ač zařízený velmi pohodlně, stojí na břehu Iselu, roztomilé řeky mé mladosti, několik kroků od zámku Piélevé, obydlí Ampelossova, a deset minut od Svatého Expedita, praskrovné vesničky, osazené sto padesáti nebo dvěma sty lidských bytostí, nesporného chrapounství.

Právě v Piélevé byl jsem pohostinu několik dní loňského léta, na počátku své známosti s výborným naším doktorem, který pojal tehdy úmysl, nyní uskutečněný, míti nás celé léto ve svém sousedství.

5. Viděl jsem starý kostel do tří čtvrtí zbořený a zbavený jakékoliv okrasy, již snad měl v XIV. nebo XV. století, dávno před mrzačením a znesvěcováním hugenotským, když byl, jako tolik jiných nynějších trosek, kostelem opatským, v němž se mo-

dlívali národové křesťanští, nevzpomínající si dnes již žádných modliteb. Ale starobylost těchto ubohých kamenů nás dojmá a myslíme s citem přesladké melancholie, že právě jen zde budeme moci po tři měsíce navštěvovati Našeho Pána Ježíše Krista.

Farář ne méně nuzný než jeho kostel, vždy prázdný, jest potěšen, když se dovídá, že budeme věrnými účastníky jeho denní Mše; ulevuje si hořkými nářky na nevléčitelné pohanství svých farníků, počínaje naším hostitelem, který by měl býti vzorem kuze.

7. Nicotný článek v *Correspondance de Rome*(?), v němž pojednávajíce o *Starci* spílají mi modernistů a illuminátů!!!

Na teploměru jest více než 30° ve stínu.

8. Cesta do Périgueux, bychom nakoupili nezbytných věcí. Nemám ani odvahy ani času vniknouti do tohoto města, v němž jsem se narodil tak dávno, které mi však již nemůže dáti než hořkost a jehož předměstí, v sousedství nádraží, zahrnuje mne ošklivostí.

9. Z kterých míst v mé knize mne vlastně viní *Correspondance de Rome*? Zřejmá nepoctivost a dokonalá hloupost. Právě z toho, co jest v mé knize nejlepší a nejsilněji křesťanské. Věc dojemná. Nevyčítá se mi žádného bludu, ale prostě a jediné to, že jsem, že říkám, že mám poslání, jako by každý neměl svého poslání. Výtku *modernismu* neznamená nic, leda žalobcovo sprostáctví a potřebu lháti, neboť chce *vznítiti* k podezření. Moje velmi čestná pře jest při Melaniinou. Moje osoba se jim oškliví. Vše, co pravíme,

ona i já, přijalo by se snad ať od kohokoliv. My jsme Antipathičtí. Poněvadž však vidí ve mně umělce, jsem ještě odpornější než Melanie.

10. Pohřeb a zádušní Mše. Byli jsme všeho všudy čtyři v kostele, nepočítaje ropuchy, která přišla najít si poněkud svěžího chládka, a cvrčka, zbloudilého sem daleko od slunce.

13. Laici měli by se dnes postiti a zdržeti od masa, poněvadž jest vigilie 14. července, největší slavnosti roku.

14. Nedožralá bouře, nepatrný déšť, po němž následuje ještě úpornější vedro. Ani listy ani noviny 14. července nic se neroznáší. Na Boží hod velkonoční nebo svatodušní se roznášívá, ale o velkém dni Národní Slavnosti nikoliv.

15. Paní L....:

Prokázala jste mi velkou čest a velkou radost napsavši mi, že jste nikdy „nečetla nic krásnějšího“ nad mou *Chudou Ženu*. Pravda, bylo mi to již říkáno, ale zřídka způsobem, který by mi byl tak příjemným, a ve chvíli příhodnější. Děkuji vám tedy z hloubky srdce, že jste učinila toto milosrdenství starému spisovateli, jehož lidé málo odměnili, a který nečeká od nich žádné mzdy, pracovav jedině pro Boha. Asi jste to pochopila.

Podivuju se vám, paní, že jste se nebála odhaliti poněkud svou duši obludě, již se zdám býti a již jsem vskutku, poněvadž náležím k onomu již vyhynulému rodu lidských bytostí, které ještě myslí a které se odvažují říci svou myšlenku.

16. Neděle, farní Mše. Vyrušují mne mrzká děvčata ze sousedního zámku, jež se nepřestávají smáti a pošklebovati přinesše si jakýsi časopis s ka-

rikaturami, který čtou při Mši. Co pak přivádí do kostela tyto courinky?

Mlynář, muž řádný, který nemele než pramalounko sádry do mouky, povídá mi o „ubohých lidech“, kteří jsou nuceni ze strachu před deštěm kliditi v neděli, dáváje mi na srozuměnou, že tito pohaní jsou hodni soucitu, ne-li chvály.

Neobyčejný feuilleton *Gazetty Francouzské*, vysvětlující, že patronem vzduchoplavců jest nezbytně prorok Eliáš. Pomýšlelo se na Henocha, ale ohnivý vůz nabyl vrchu. Dlužno se při tom podívat, že se ulpělo na dvou jediných lidech, kteří dle tradice nezemřeli, by opatrovali lidi, jižto si ustavičně přerážejí páteře.

17. Jdou mi zprávy o abbé Bethléemovi, pitomém autorovi *Románů, jež možno čisti a románů, jež dlužno zavrhnouti*, o němž jsem mluvil ve *Starci*. Tento abbé mi vyčítá zvláště to, že rozhlašuju přepjatosti Melaniiny, její „vymyšlená vidění.“ Jest z těch kněžských spisovatelů, kteří by zapřeli stokrát Ježíše Krista, by se pomstili za jedno pokárání. Kněžské modré punčoškářství nebo kurevnictví.

18. Zdá se, že biskup Grenobleský zemřel... „Tady jest jiný nebožtík“, píše mi Borrel, „a snad jest to totéž v absolutnu.“ (Výstřižek z novin):

Spojené Státy. Pohřben pod pytlí zlata. — Málo všední věc přihodila se právě v San Franciscu jistému úředníku Pokladu. Tento úředník, zatahuje jakýsi vozík do podzemí budovy, byl náhle doslovně pohřben pod spoustou pytlů zlata, které se svezly z jakéhosi sklípku, kolem něhož jel. Vybaven by ihned průvodčími, byl vytažen v takovém stavu, že jest málo naděje na záchranu.

Konec listu Borrelova:

Četl jsem s nadšením kanon koncilu Orleánského ze VI. nebo VII. století, v němž biskupové jsou jmenováni pravými hostiteli chudých a poutníků, a jiný sněm téže doby prohlašuje, že ti, kdož se dotknou statků nemocnic, budou považováni za *vražedníky chudých*. Pokrok, za nějž jsme díky povinní Voltairovi, požaduje, by dnes tomu bylo právě naopak.

Strašné vedro, jako by den ze dne stoupalo.

20. Náš farář hltá moje knihy. Jsa člověk prostý a dobré vůle, přijímá velmi rád, že laik by mohl míti, čím ho poučiti, což jest neslýcháno u kněze, zvyklého až dodnes ukájeti žízeň jen a jen u zřídla oslího moče, jež se zvyklo jmenovati *Dobrým Tiskem*. Poučuju ho, seč jsem, o soudobém literárním ruchu, upozorňuje ho na všeobecnou ochrnutlost našich spisovatelů katolických. Vidím s potěšením, že jsem chápán.

21. Býval čas, kdy jsem se nevydával na letní pobyt na venkově a kdy jsem se cítil nešťastným!

22. Počínám pozbývati naděje, že něco zmožu u Ampelossa a jeho ženy, ještě zarytější než on, zdá mi se. Žádné viditelné nepřátelství, ale tak dokonalá nevědomost a tak zřejmé přání dále dřepěti! Když mluvím o náboženství, což činím s největší opatrností, jest jasno, že *raději slyší, než aby byli hlui*.

24. Vedro stoupá tolik, že se tážeme, zda vše nehodlá zhynouti.

25. Janu de L....:

Po vašem listě z 5 tého, po *obou* listech poněkud pro mne opojných od p. de L... zasluhoval bych si býti ztrestán, kdy-

bých vám neodepsal. Jsem k tomu ostatně pevně odhodlán, pu-
zen citem povinností, jež se zdá zcela mou povinností. Nemluvě
o děsném vedru, jež mne tu ubíjí po dvacet dní, ani o zuřivých
moskytech, kteří mne sžirají, jak chcete, abych spal v pokoji,
věda, že kdosi mnou milovaný snad uvelebil se v tom žalostném
tvrzení, že „není z věřících Absolutna“ ?

Nejprve zřejmý rozpor, poněvadž mne čtete s takovou
vášní, až „zvracíte vše ostatní“. Potom zase rozpor a mnohem
vážnější, poněvadž jste křesťan. Víte přec, že ať chceme či ne-
chceme, nezbytně přijdeme jednou k tomu, že Bůh jest Abso-
lutno ve všech smyslech a že my jsme Jeho skrze Našeho Pána
Ježíše Krista, *in quo omnia constant*; tak že účinkem hrozné ne-
pozornosti opravdu díte, že nejste v počtu věřících Ježíše Krista.

Jsem tolik v této myšlence Absolutna, že když se nemluví
absolutně, zdá se mi, že se mi nepraví zhola nic, a tehdy — ne-
rozumím. Moje nechápavost, vždy v přímém poměru k Relativ-
nu, skýtá tak někdy jakoby obludnou podívanou. Řekne-li mi
třebas někdo, kopaje do Evangelia, že jest možno býti učeníkem
Ježíše Krista, *aniž bychom vše opustili*, na místě stávám se blb-
cem. Toť i vítaným povyražením.

Totéž pozorování u antisemitismu, kterého k mé hrůze a
bolesti ani vy nejste prost, jak se dovídám. Přece jsem ozdobil
vaši knihovnu krásným výtiskem *Spásy skrze Židy*. Co jste s ním
učinil? Jest tu zvláště, oh, zvláště kapitola XI. svatého Pavla k
Římanům, jíž nevalně můžete popíratí. Toť Duch Svatý, jenž
mluví. Jest řečeno, že dary a povolání Boží jsou bez litosti: *Sine
poenitentia enim sunt dona et vocatio Dei*. Toto jest v Absolutnu
a hrozně výslovné. Tož Židé jsou stále Lidem Božím a vše jim jest
přislíbeno. Kolik ještě jiných textův! Co mi pak po tom, že jsou
lichváři, mrzcí spekulanti, svobodní zednáři? Jsem povinen se roz-
hodnouti, nejísti už chleba, když většina pekařův jsou zloději?

Podvod základní ostatně, bystřeji-li přihlédnete. Ďábel-ský sofismus *žida* Drumonta byl s to, by přesvědčil, že Židé jsou protagonisty nebo chcete-li podněcovači, zatím co nemohou nikdy býti — z *Ustanovení božského* — leč více méně subtilními nástroji v rukou svých dočasných pánův — křesťanů, — kteří ukřižovali *jimi* Vykupitele. Prosím vás, čtěte pozorně každé slůvko z tohoto odstavce, který není obecným rčením.

Slovo Boží mi stačí. I kdyby *všichni* Židé — ó té nesmyslnosti! — byli sběř, vyjímaje jednoho jediného, který by byl spravedliv, *sub velamine*, tento jedinec by nesl na sobě Slib, čestné Slovo Boží v jeho plnosti a v jeho síle, a nic by se na tom neměnilo.

Mimo to vězte, že každého rána pojídám Žida, který se zove Ježíš Kristus, že trávím část svého života u nohou Židovky se Srdcem probodeným, jejímž jsem se učinil otrokem, posléze že jsem složil svou důvěru ve stádo Židákův — jak je nazýváte — jednoho předkládajícího Beránka, jiného držícího klíče nebeské, třetího pověřeného učití všechny národy atd. a vím, že nelze býti křesťanem leč s takovými city. Vše ostatní jest banální náhodnost a *absolutně* neexistuje.

27. Vycházka na jeden veliký ostrov naší řeky. Ampelosse nám o něm mluvil jako o čemsi mimořádném a nenadsazoval. Zdá se mi, že si naň budu vzpomínati vždycky, právě tak jako si vzpomínáme na ty dětské a zázračné obrázky, jimž jsme se podívovali v dětství a jež se zdají *skutečnějšími* všeho toho, co možno spatřiti v životě.

Illuse zakletého hvozdu. Stín a ticho pod druidskými duby, z nichž některé jsou několikrát staleté. Chtí je, jak se zdá, skáceti z mrzké spekulace a toť věru k pláči. Souží mne, že nemohu zachrániti této vznešené samoty, v níž by se dobře postavila pou-

stevna a kaple. Vracíme se s touto smutnou myšlenkou a nasycení podivem.

28. Krutá parna trvají. Takové bývají z vyššího rozhodnutí moje letní vyjíždky: hrůza tvrdě zakoušená, že není v Absolutnu sboru, jenž má býti mým presbyteriem a z něhož nemohu vyjít, leč vydada se všanc nejnebláším náhodnostem meteorickým i lidským.

31. Jsem příliš pověstným na Moravě. Přítel Josef Florian mi oznamuje smýšlení více než bizarní jedné řeholnice ze své země, která zdá se mne četla. Tato sestra Veronika, Polka z Řádu svatého Františka, uložila mu, by mi napsal, ať se modlím za papeže Lva XIII., jenž trpí v „ohni žízně“ za to, že nebyl pozoren hlasu Leona Bloy, který jest dle ní „kohoutem zpívajícím“. Naléhá, aby bylo spomoženo mnou tomuto papeži, „který nechtěl panovati“.

Josefu Florianovi:

Vaše sestra Veronika jest v klamu nejpodivnější. Praví, že Lev XIII. pyká za *svou neposlušnost*, že nebyl pozoren mého hlasu! Sestra Veronika se patrně domnívá, považujíc mne za inspirovaného Božího, že jsem muž přeslavný, jehož hlas se mocně rozléhá daleko a daleko. Pravý opak jest pravda. Jsem neznám skoro obecně, zvláště v Římě, a Lev XIII. jistě že nikdy se nedoslechl mého jména. Možná že přísně vzato mohl ho znáti, kdyby byl ráčil *zevrubně* přehlížeti všechny intelektuální síly Francie. Pátrání málo složitě, které by bylo bývalo třeba svěčiti muži bystrosti povýšené a oživené duchem Spravedlnosti. Ale Lev XIII., běda, neměl horlivosti leč pro politiku a jakou politiku! Tento nešťastný papež nemohl tedy býti vinen, pokud se jím zabýváme, leč zpronevěrou velmi nepřímou, velmi slepou a

naprosto ne, jak se domnívá vaše františkánka.

Nevím ostatně, jak by bylo možno, vyjma zázrakem, i při nejlepší vůli, aby můj hlas dolétl k Hlavě Církve. Jsa apoštolem, chcete-li, *absolutního* křesťanství budím a nezbytně budím hrůzu nebo alespoň nejzazší nedůvěru u valné části moderního kléru, ať biskupův či prostých kněží, kteří chtějí, nedbajíce svatého Pavla, aby Evangelium bylo „shodno“ se zásadami světa! Kdybych se stal dosti slavným, aby již nebylo možno mne udusiti, tisícové hlasy nepřátelské by se zdvihly proti mému hlasu a pravda, co mne se týče, nedostala by se k prahu vatikánskému. Přesvědčil jste se o tom na Moravě při *Té, která pláče*, již jste se snažil rozšířiti, a nemožno, byste měl jaké illuse.

Přece však jsem učinil, oč jsem byl žádán pro duši Lva XIII., dobře věda, jak tento papež ani zdaleka nevyplnil svého úkolu na zemi a že snad mu jest mnoho trpěti. Ale prosím vás, řekněte sestře Veronice, že si nepřeji, aby mne považovala za to, co nejsem, totiž za proroka, a že tato úloha mi nikterak nesvědčí. Jsem jen ubohý muž, pokoušející se říci pravdu těm, kteří ji chtějí slyšeti, a toť vše. Nežádám jí, než aby mi byla nápomocna svými modlitbami, neb moje cesta jest velmi drsna.

Paris-Journal začíná román od Pavla Bourgeta *Veliká Sestra*. Příležitost možná k tomu, co jsem učinil v Dánsku pro Zolovu *Plodnost*, totiž napsati řadu poznámek den ode dne.

Nevím, bude-li mi možno vybrati co z tohoto feuilletonu. Prostřednost úvodu jest dokonalá. Jedná se nejprve o „nedostatek přizpůsobení mezi kulturou mozkovou a prostředím“, totiž u chudého jinocha, který dává hodiny v bohatém domě a který jím jest oslněn až k „hypertrofii“! Jako bych viděl Pavla v dvaceti letech.

Dává se ostatně úplně všecek v těchto dvou řádcích:

Zpravidla existence (*sic*) lidská jest tím hlubší, čím jest stísněnější, ač-li však tato stísněnost nejde až k nouzi.

Chce asi říci, že chudoba obohacuje srdce, ale bída je rozdrcuje. Takový jest jeho překlad prvopočátečního axiomatu. Něco dále:

Tento organismus příliš vibrující byl postižen chorobou čivní, a toho jste si dosti nevšimli (před Bourgetem), vyšinutí z rovnováhy snadno vychýlí naši vnitřní osu s boku na bok, vzhůru nebo dolů (I). Syn knihkupečkův však vyšinul se vzhůru.

Syna professorova, Pavla Bourgeta nepotkalo toto dobrodružství. On se jistě vyšinul z rovnováhy oba konci a na ten způsob se stal akademikem.

Tento ubohý Bourget jest tak *těsně* zbaven osobitosti, že mu nemožno psáti, aby si nevypůjčoval forem Balzakových nebo Stendhalových, a to čím dál tím více, jak se mi zdá. I jiní než já to snad zpozorují.

1. Pokračování feuilletonu:

Který fyziolog (zdá se, že Pavel už pociťuje, jak jest směšno býti na věčné časy *psychologem*) vysvětlí v *neuvědoměných hlubinách* ženského organismu trvání výstražného instinktu, který uvádí ženu ve spojení s dítkem vyšedším z jejího těla a nebezpečím, která by je snad potkala?

Nejbujařejší z našich stylistův, Cambronne, byl by uměl odpověděti na tuto otázku.

Měl onu vlastnost obávanou a málo definovanou (tož ji definuj, pitomče!), kterou jest *obraznost citu*.

Připomeneme-li si, že to mluví Bourget, sám sebe pozoruje, pochopíme slovo *obávanou*. Ježto jsem silen proti nudě jako Jakob proti Āndělu, tato četba mi slibuje přece trochu povyražení.

Dovídám se, že hodiny nesou chudému jinochu měsíčně pět set frankův, věc načisto pravdě podobná. Jde o to, není-liž pravda, by se nezlehčilo jinošství Pavlovo, jenž dával hodiny prvé, než se stal nesmrtelným. Chudoba intelektuálního jinocha záleží v tom, že jest zbaven zámků a dam s nehty „stkvoucími jako kameny v jejich prstenech“, a nouze téhož jinocha, toť nemíří než šest frankův mzdy a cpátí se jediné brambory.

2. Borrel neunavně mne uvědomuje o svých nálezcích:

... Na zatímní hrobce jednoho židovského podnikatele pohřebního na Montparnassu čte se toto úžasné slovo: *Vytahovač*. Ah ano, ti *makabejci*,* zcela tak jako vy a já, užívají teď vy-

* Fr. m a c c a b é s znamená též mrtvolu (zvl. utopencovu) a v lidové mluvě žida a kuplíře.

tahovače, by si pooddechli na svěžím vzduchu. Přeptav se, dovídám se, že opravdu jakýsi vyťahovač vybírá hrobky Zatímní. Ale s tímhle dělati reklamu!

Republika vypisuje 100.000 frankův (padněte na břicho) v odměnu umělci (!), který si bude dosti jist před mořskou nemocí, aby vypodobnil hnilobné tlamy pí. Boucicautové a pí. de Rothschildové!!! Nepamatuji se, má-li pomník býti bronzový nebo mramorový či z jiné látky. Vizte tuto látku předloženu Michel-Ángelovi! To jest vyvěšeno na bílých plakátech, v úřední to barvě státní, po celé Paříži.

Pokračování feuilletonu:

Nálady jsou též ceny jako sentibility. Pod zevnějškem hrubým a nejapným nálada Eugena Montrieuxa byla vybraná.

Chabá žeň. Již asi po třicet pět let jsem věděl, že sensibilita Bourgetova jest dokonale vybraná a že tudíž jeho rozpoložení vždy a na každém místě, zvláště v Akademii, nemohlo nebýti vybraným. Styl:

Cítil se šťasten, vesel, lehký dýchaje vzduch hezkého jasného májového jitra. Patřil na nebe blankytu něžného, jemného a zamženého, na laskání slunce na hubených stromech boulevardních, vystrojených svou novou zelení. . .

3. První přijímání. Jenom tři děti. Cítím se velmi dojat modle se za tyto chuderky, jimž bude oděpřeno vyjma zázrakem všelikého života nadpřirozeného po této Svátosti, v jejich bestiálním prostředí pohanských a pokryteckých sedlákův.

Přes vroucnost krásné přátelství Ampelossův jako by pronikala plíseň. Nadšení prvních dní zdá se, že skoro pohaslo. Nevíme proč. Jest pravda, že noví hosté, neznámý muž se ženou, jsou v Piélevé. Honosí se před námi tím, že jsou lecjací a zvláště že ne-

znají Boha, což nás utápí. Jsou stále zdvořilí, ba pozorní, aby se nám neznelsbili, ale pomalu stáváme se nejsoucímí a začíná hledět na nás v tomto kraji jako na přechovávané chudé přátele. Postavení nové. V Paříži nedávno nevěděli, jak se bez nás obýti, a stůl byl vždycky prostřen. Když jsme přicházeli jednou nebo dvakrát za čtrnáct dní, vítaly nás výkřiky radosti. Vše to se změnilo. Za více než čtyři neděle ani jedinkrát jsme nebyli pozváni na oběd. Byli bychom snadno umřeli hladu na vzdálenost, co by kamenem dohodil. Toť neslýcháno v Périgordu, kde jsou ještě tradice pohostinství. Nechápu z toho nic. Co do nadějí, které jsme si snad činili, o duších těchto ubohých lidí, třeba se jich rozhodně vzdáti. Ale potom, nač jsme sem přišli?

4. Další část feuilletonu:

Nevolíme svého osudu, poněvadž nevolíme své lásky. On (hrdina, totiž Bourget) náležel ke skupině těch mladých plebejův silné kultury, kteří se přes Taina a jeho žáky vrací k dávším pravdám sociálním. . . Neštěstí chce tomu, by u valné části těchto mladých lidí byla neshoda mezi rozumem a citem. Myslí tradičně a cítí romanticky.

Náš Pavel, na štěstí ekvilibrista, uměl zmiznouti tohoto neštěstí. Jest-li co znamenitého na něm, tož identická úroveň jeho rozumu s jeho citem a rovný stupeň teploty. Krom toho přiznává si „bohatou obraznost“, „složiv od svého patnáctého roku do pětadvacátého tisíc veršův.“

Procházeli tou krisí čtvrtého pokolení, která jest zkouškou všech aristokracií, průmyslných i finančních, tak jako ostatních. Řekli byste, že sociální příroda, dychtící bez ustání zakalovati

rodiny v obecném tyglíku, vzpírá se ustalovati povýšené vlastnosti v téže linii. Postupuje brzy vyčerpáním typu a degenerováním, brzy atd.

Bourget, který jest aspoň vévodou v aristokracii románu-feuilletonu, není na štěstí ze vznešeného domu a nemá se báti vyčerpání typu. Ostatně poodhaluje nám něco dále, jak „reality života pohlavního“ byly jistě „jeho cudnému jinošství zkouškou nanejvýš bolestnou.“

6. Další část feuilletonu. — Ruka průmyslníka, arci velmi bohatého:

Byla velmi pozoruhodna tato ruka, tak intelektuální ve své bujarosti, s jejími prsty dlouhými a jemnými.

Slova průmyslníkova:

Nepraví se: můj statek, moje zařízení, praví se: statek, který ostavím synovi atd. Praví se: moje dědictví. Pro otce toť nejkrásnější slovo jazyka.

Což však nejsme-li otci či nemůžeme-li jimi býti, jaké tehdy jest nejkrásnější slovo?

Potřeba přežítí sebe ve svých dílech někým ze své krve jest z nejkrásnějších věcí lidských.

Idea málo geniální, kterou si Pavel vypůjčil od přítele Bedřicha Massona ze směšného Úvodu Massonova k jeho ubíjející historii Krále Římského.

Než přece, přežítí Bourgeta v dílech Pavla Bourgeta!!! Slyšte to, o cudné hvězdy?

7. Není si co vybrati ve feuilletonu. Mluví se o jinochu, samo sebou se rozumí, o bohatém, jenž vzdychá a vykřikuje hrůzou a ošklivostí, že jeho martinka hýří, což jest zajisté tak nové jako očekávané, tím více očekávané, že tento jinoch dle všeho neví,

že jest Bůh. Jeho učitel Pavel Bourget, sloup Církve, zapomněl ho o tom uvědomiti.

Náš farář dále hltá s nejveselejší chutí mé knihy. Jestliť to tak nové pro něho! Zvláštní věc. Nezná Mučedníkův Pomocníkův, řečených *Apotropeův*, kteří byli velikými Přímlovčími ve Středověku, ačkoliv jeho ubohý starý kostel jest zasvěcen jednomu z nich. „Nikdy nám o tom nemluvili v semináři“, vysvětluje. Jaké vzdělání tedy dávají těm ubohým seminaristům? Žalostné přetrhání dávných Tradic. Přerování vznešeného toho života od šestnáctého století.

Začat můj přenesnadný Úvod k *Životu Melaniinu*.

8. Vedro stoupá ještě. Teploměr, vystavený na několik minut slunci, praská při 62°. Hyneme v této tavné peci.

9. Další část feuilletonu:

Toť všední pravda, že trpí-li se ve dva, trpí se méně.

Toť asi *jediné* vysvětlení oženění Pavlova. Ale zůstavuji to autoru Exegese *Obecných Řčení*, který nám možná poví, co se děje, když jsou tři nebo čtyři nebo i padesáte. Sloh:

Nepokusil-liž se Eugen setřásti ten hrot zabodnutý do svého srdce bouře se *naproti tomu*? Útlý a bázlivý Eugen (čti Pavel), tak jako kdysi Mořic de Guérin, nikdy nemohl čísti proslulého verše (přilepek, proč *proslulého*?) La Fontainova: „Byl rozpačit, nepokojen“, aby se v něm nepoznával.

To by věru přesnadno bylo ze mne. Barbey d'Aurevilly mi vypravoval nejednou, a já jsem to asi řekl Pavlovi, že jedním z jeho mohutných dojmů v jinošství byl začátek této bajky: *O zajíci a žábách*,

přednášený jeho druhem Stanislavovi, totiž Mořicem de Guérinem. „Shrnoval v nich“, pravil mi Barbey, „všecku elegii nepokoje.“

Ach, kdyby Bourget mohl věděti, že tak pečlivě čtu jeho *Velikou Sestru*! Přichází naprosto nečekaná historie s hodinami, nevysvětlitelný zákusek, který se jeví jako vlasy kuchařčiny na zavařenině. Jsou to zcela prosté hodiny Pavlovy, „zázrak klenofnictví“, jež bylo zajisté potřebí kamsi postavit, a jež mu bijí „s hezkým stříbrným a jasným zabarvením tónu“. Ale zdráhá se pověděti, zač byly, boje se, aby nebyl jmén „marnotratníkem“, a píše dále své dramatické potvorstvíčko.

Článek abbé Moreuxe *Bizarnosti hromu*, v němž jsou vypravovány v dosti velikém počtu příhody opravdu bizarní, při nichž se zdá, že hrom si oblíbil prapodivně nás míti za blázny: lidé více neb méně obnaženi bleskem; věci přenešeny daleko, se směšnými podrobnostmi atd., atd.

Všude to jsou rozmazy, vrtoch *podle pravidla*, často umrlčí šprýmy, a vše to se nám zdá takovým, *poněvadž* jsme neskonale neznalí zákonův, jež ovládají elektřinu.

Ten, jenž to píše, jest *kněz*! Tento církevník, neznající svatého Pavla, nebéře ani výstrahy z této příhody, již vypravuje jako cosi jedinečného: „Hrom udeřil do pijana okoušejího vína ze stříbrného poháru; vyrve mu číši z rukou a přenáší ji kamsi do prostřed dvora, aniž vylije jen kapku tekutiny.“ *Spiritualia nequitiae in coelestibus*.

Dostal jsem *Krista a Vlast* od Grillota de Givry. Čtu ze zvědavosti tuto antimilitaristickou studii. Ho-

ledbavá obecná rčení na zatajení sentimentální drbavky. Důsledné, zaryté matení internacionalismu s katolicismem. „Není vyvoleného kmene“, odvažuje se říci, a to jak o Židech tak i o Francouzích. Zdůrazňuje s velmi nudným zápalem tu otřepanou frasi: „Vrah osamocený nahání hrůzy, vrah u velikém počtu jest slavný.“ Taková jest intelektuální úroveň tohoto okkultisty.

10. Domníval jsem se, že nesmírné vedro jest nejhorším zlem. Naléhlo se much v neskončeném počtu, které mne bez přestání trýzní, rozčilují, přivádějí v zoufalství, a to tehdy, kdy mi jest potřebí veškeré mé síly. Jsemť v nejnesnadnějším místě svého *Úvodu*.

11. Ondřeji Dupontovi:

Dostávám váš krátký list, který nepraví ani slova o mrzuté nehodě, jež vás potkala. Lehkomyšlnost nebo roztržitost nepochopitelná. Musil jsem včera ráno čísti jakýs časopis, abych se o tom dověděl. Tož tedy jste byl bez mého vědomí důstojníkem jízdy a byl jste *zabit* především automobilem, před tím hrozně hýřiv. Roztomilé. Chápete, s jakým vzrušením jsem to četl.

Nemysleme na to již. Dostal jsem váš článek v *Katoliku* a jsem s ním velmi spokojen, přemilý nebožtíku. Lituji jenom, že se vám nedostalo příjemnějšího hřbitova než tato belgická revue. Přece však mne vaše řádky trochu posilnily.

12. List Florianův, další historie se sestrou Veronikou, málo pochopitelnou pro mne. Tato sestra tvrdí, že Lev XIII. byl dokonale uvědoměn o mně a o mých spisech „od mého anděla strážného a anděla strážce papežova“! Jistí ze zjevení, že Ludvík XVI., dalek toho, by byl světcem a mučedníkem, „jest

proklatec v pekle pro tajné hřích *proti VI. příkázání*", což jest zajímavé. Ale též praví, že jeden král francouzský vzejde ze „semene“ Naundorffova. Toto cosi neslýchaného o Bonifáci VIII., Basilu II. a o Napoleonovi, v nichž vidí převeliké světce! Toť načisto fantastické.

Přál bych si, aby tato osoba mluvila tak o jistých velikých činitelích historických, *o kterých bych byl neřekl ani slova* ve svých knihách, které patrně četla v překladě Florianově, aniž jich pochopila, a jimiž se mi zdá hypnotisována. Bulharobijce třeba, stojící pohotov k službám u „Svaté Panny“ a „hned vedle svatého Michaela“! To mne úplně předstihuje.

„Měl jsem ji jen za pobožnou“, píše mi Florian. „Nyní vidím, těchto věcí se jí dostává z jakéhosi nadpřirozeného chápání vašeho díla. Jisto jest, že má dar rozeznávání duchův.“

Já však myslím, že by bylo třeba podrobiti zkoušce její *pokoru*. To by bylo rozhodujícím.

14. *Výzva k malým duším!* Titul jedné pobožné brožury, objevené jedním mým přítelem.

18. *Věnování Spásy skrze Židy* jedné dívce:

Tuto jest ona z mých knih, již si nejvíce vážím a za niž mi bylo nejvíce zaplatiti. Jest v ní jen 160 stránek, ale řekněte si, že každá z nich jest možná jednou kapkou Krve Ježíšovy v Zahradě jeho Agonie, a pomodlete se někdy za ubohého muže, jenž je zachycoval na kolenou a pláče.

Pozorujeme zase, jako cosi prapodivného, že od té, co jsme se tu ubytovali, naši hostitelé ani jedinkrát nás nepoprosili, abychom pojedli u nich, ne-

pozornost, jíž bychom byli my nikdy nebyli schopni. Nevíme, co si myslí.

20. Rozehnavší se bouře, jako už tolik jiných. Hřmění a déšť, právě tolik, aby se rozdráždilo slunce a hmyzové.

Bourget přestává býti *znamenit*, ale Anglie jest v ohni a jsou tam řeže. Toť jakási útěcha.

21. Můj kmoťřenec Jakub Maritain mi píše, že se mu naskytlo býti na *kantonálním kongresu*, je- muž předsedal Mgr. Gibier. Tento výborný biskup versailleský jest přesvědčen, že spása Francie tkví v tělocviku, a jeho nešťastní faráři, byť i měli duše kontemplativní, jsou nuceni se tím zabývat. Prelát mate zřejmě ona dvě slůvka: Obrození a *vzpor*.

Podařený kousek, ježž mi potvrzují jako pravdivý, jednoho faráře pařížského, obracejícího se na děti, které připravuje k prvnímu přijímání. „Tož, děti“, vece jim, „kdo pak chce přijímat na rok s náramenníkem či letos bez náramenníku? Kdo chce s náramenníkem, zdvihni ruku.“

Všecky arci zdvihly ruce. A takhle se poslouchá papeže.

22. Dopsán Úvod k *Životu Melaniinu*. Nevím, jakou má cenu tato práce, jež mne stála nejkrušnější úsilí.

Pročítáno dílko Arnošta Hella, jež jsem dostal dnes ráno, řada chabých modliteb, poškrabky ze staré zásuvky. Hello byl laskavým a ctižádostivým hostitelem, vezdy ochotným pohostiti s největším přepychem; ale navštěvovalo ho mnoho myšlenek

chudých, jež měl za bohaté, jež častoval dle toho a jež ho zahrabaly.

Nečekaný, zcela náhlý konec *Veliké Sestry* Bourgetovy. Zřekl jsem se psáti si poznámky, ale nadál jsem se aspoň *vysvětlení titulu*. Třeba se zřící i toho a díti sobě, že tento román-feuilleton bezbranný a vykleštěný se podobá oněm záhadným lístkům, jež šly na odbyť tak před dvaceti lety: „kde jest domovník? kde jest polní hlídač? atd.“ V očekávání rozřešení impotence tohoto akademika se zdá býti čímsi *orientálním*.

25. Lásbezný dopis mého drahého kmoťrence Petra-Matěje van der Meera. Píše, že mne brzo navštíví i se svou ženou Kristinou a rozmilým dítkem.

26. Ode dvou dní jsou noviny plny zmišení *Jokondy*, jež byla nevysvětlitelným způsobem ukradena z Louvru. Co značí toto zuření proti uměleckým dílům, jež se odklízí s povrchu, když se neusiluje je zničiti? Já nelituji valně toho *tajemného úsměvu*, nemaje jemné citlivosti Pavlovy, přítele tohoto obecného rčení. Bylo by zajímavě poslechnouti o tom autora tajemné *Veliké Sestry*.

29. Myšlenka vlající. Kdybych pro svou knihu o Napoleonovi vynímal z římského *Misálu*, co praví Liturgie na každý z nejdůležitějších dnů života tohoto výjimečného muže, dávalo by mi to možná nadpřirozenou kostru jeho osudu.

31. Byl jsem u Ämpelossa a našel jsem ho zasmušilého a zmořeného. Nemožno přispěti tomuto nešťastníku, jenž odmítá jakoukoliv útěchu náboženskou a jenž má u sebe jen chásku, těšící se větší

přítzni než my. Často jsem si myslel, že nervositu, s níž se teď všude setkáváme a jež má toliký ráz mámení ďábelského, bylo by třeba vymítati exorcismem. Uhynutí vůle, časté puzení k sebevraždě, jak nepoznati Nepřítele po takových známkách a též kterak neviděti, že tento neduh, tak zcela neznámý *před* r. 1864, rozplemenil se zvláště od démonického zavedení *rozvodu*?

Vše to jest hrozně žalno a jest čas, aby k nám přijeli naši milovaní kmoťřenci.

3. Přišli včera večer naši drazí kmotřenci van de Meerovi. Vznešena ke mně prosba, bych četl svůj Úvod k *Životu Melaniinu*, a nikdy nebudu mítí opojnějšího zdaru. Jedna milá duše plakala ve světle . . . Počínám viděti důležitost této práce vykonané tak krušně a s mimořádnou pomocí, jíž se mi dostalo.

4. Petr a já návštěvou u Ampelossa. Žalostná vyznání tohoto posedlého, jenž se mní nevyléčitelným a mluví jako zoufalec. Marně mu radím, by se vydal k Piu X., jenž by ho možná uzdravil. Namítá nesmyslně, že nemůže jeti. Jeho žena by ho k tomu mohla pohnouti a právě toho ona dozajista neučiní. *Amariorum morte mulierem*, pravil Šalomoun.

6. Namáháme se žítí v té tavné peci. Rozhovor s naším farářem o přišerné duševní bídě valného počtu kněžstva. Tak mjí žhoucí hodiny.

8. Mše Narození Mariina. Petr provází na harmoniu housle naší Magdaleny, a moje slast jest nevyhládivelná. Kromě nás jediná staříčká účastnice, s níž by se bylo ubohému faráři spokojiti, nebýti nás.

9. Jest řeč, jak mnoho kněží nemá víry. Thema přliš známé. Vesměrný povzdech všech duší prostých a upřímných při pohledu na tu hrůzu.

Mše malého Petříka-Lva. Toto milé dítko předurčené a každým dechem žijící pro Boha zapamatovalo si skoro bez chyby všechny úkony kněžovy u oltáře. Slouží po něm před svatostánekem, jež si zrobil, jsa při tom ustrojen v jakési myšlené paramen-

ty. Z hloubi své věčnosti, dříve ještě než stvořil svět viditelný i neviditelný, Bůh se kóchal v této líbezné duši, již vytrhuje pro sebe tak záhy, s takovou silou.

10. Dovídam se, že zemřel Josef Menard. Stal se poslancem a mohl se nadíti všech vrcholů. Konec života škaredého a prostředního.

Dal jsem faráři několik svých knih. Věnování:

Syn Ludvíka XVI. Čtete pozorně motto a rcefe si, že jsem nenapsal ani desetinu hrůz, jako vyžaduje taková látka historická.

Čtyři léta zajetí v Prasečím na Marně. Poskytnete-li vám moje kniha tolik radosti, kolik jest v ní bolestí, zemřete rozkoší prvé než ji dočtete.

Neprodajný. „Ne na prodej“, bylo by možná lépe řečeno. Považte, že by se nevyživil ani slušný kůň za to, co mi nese moje literatura.

Exegese Obecných rčení. Modlitba Páně a Pozdravení andělské jsou též obecná rčení — věčná. Ale Buržoa jich nezná.

Stránky vybrané. Aby byl Pán Bůh uložil nějakému andělu tento výběr! Co by zbývalo ze 400 stránek tohoto ubohého braku?

13. Zničení aleje nádherných stromův, jež okouzlovaly naše oči. Vidíme je ležící na zemi, skácené z vůle jakéhos mrzkého domácího pána. Jest v moci nějakého darebáka zničití nejkrásnější díla Boží.

14. Už skoro nenavštěvuji Ampelossa. Jímá mne nesmírné hoře, když nalézám u něho vždy toho nicotného člověka, jeho hosta a jeho stín, jehož společnost jako by mu postačovala, a jsem ohromen, zděšen uvažuje, že moje tříměsíční sousedství mu snad nepřineslo pražádného užitku.

17. Farář měl u nás poobědvati. Když nepřicházel, rozhodli jsme se dojít na něho. Petr, mrštnější než já, běží do fary a nalézá ho ve spárech sousedního faráře, církevníka fešného a hloupého, který už dvakrát nebo třikrát se nám zhnusil, ale jehož nemůže zbýti. Tento spolubratr, sluha bez jakékoliv horlivosti a patrně špehoun, nahání mu strachu. „My kněží napřed, potom laikové.“ Tak mluvil ten vetřelec, aby se vřel k jeho stolu a zabránil mu, by nepřišel k našemu. Jest to pastýř toulavec a příživník, velmi pilný toho, by se líbil dámám okolních čelních měst kantonálních. Zvěděl jsem, že jej lze potkati všude vyjma prostřed jeho stáde, které ostatně netrpí jeho nepřítomností, ano nepotřebuje nijak jeho přísluhy. Kolik jest v bývalém království velekršanském těchto děsných kněží?

20. Snídáme s Petrem u faráře. Vše šlo dobře, ale v tom přichází sutana, o níž řeč 17 tého. Tehdy necítím než bušení srdce a nesmírnou potřebu „rozprášiti tohoto zpupníka“. Mluvím arci o své ošklivosti ke kněžím světským, kteří zajisté netouží po mučednictví, o těch, kteří odbývají svou mši za čtvrt hodiny, což jest právě jeho obyčejem. Mluvím zvláště o svých denních zápiscích o lidech a věcech tamních a zvláště o církevnících, což zdá se mi má účinek. Všiml jsem si mezi jinými sviňstvy, že dosti jízlivě pohrdá svatým Benediktem Labrem, názor seminární, jež ihned potírám, stavěje tohoto podivuhodného otrhance k svatému Františku Saleskému, stále velebenému elegány kněžství, tak jako obra k trpaslíku.

22. Johanka Termierová mi píše, že toto zaslechla v refektáři lasalettském: „La Salletě se ještě nedostalo jejího Lasserra!“ Činilo se, co se mohlo, aby se zhanobila, ale této potupy jí chybělo až podnes, toť věru pravda.

24. Magdalena žene se hřmotně do dveří všecka umáčena. Hrajíc si s loďkou mlynářovou spadla do vody, na štěstí nehluboké na tom místě a mohla se vrhnouti ihned domů, kdež jí matka pomáhá se převléci. Ale bývalo by se to snadno zle skončilo a byli jsme tím rozrušeni. Poznávám z toho, jak málo jsem dnes ozbrojen proti hrůzám, hoři nebo katastrofám, jež naplnily můj bolestný život.

25. Alfrédu Pouthierovi:

Hrozný slunce zhasíná, ale já se nehrubě zapaluji. Měl jsem právě tolik sil, bych napsal čtyřicet stran svého Úvodu k *Životu Melaniinu*, krušná úloha, jež prý jest veledílem. Rád k tomu svoluji, ale nezůstává mi již ani trošičky genia. Než slíbil jsem vám, ano i snil jsem, že vám pojistím vznešený list, hned po mém osvobození. Třeba tedy posléze, abych se odhodlal, abych se vydal, byť nemaje, co by mne v pohyb uvádělo — toť kruto.

Vaše *Samomluvy* se mi líbí. Pravím to velmi důrazně. Jistě básně mne živě dojaly, ujišťuji vás. Dostalo se vám čestných výsad Mlčení, a bylo to právem. Jste rytířem tohoto znamení-tého Řádu, kterého já jsem Velmistrem. Slušno tedy, abyste se popíнал po mně jako se břečťan popíнаá po starém dubu, na nějž útočí uragany. Vše to jest přirozeno.

Pohřichu nerozumím nic poesii. Jsem buržoou Nadpřirozena, filištínem Zázraku a chápu zřídka, co se mi praví v řádcích nerovné délky osobami kosmatými, jež usilují mne pobouřiti. Když mi bylo psáti o Baudelairovi, Verlainovi nebo o Jo-

hanně Termierové, jistě jste se podívoval málo obyčejné virtuositě mých zámlk a jak vynikám v umění nevyjadřovati zhola nic. Toť velmi prosto. *Neumim.*

Když mi předloží nějakou báseň, mým prvním hnutím jest utéci směrem mých studní, studní mé duše, chcete-li. Jest tu studně Bolesti, která jest bez roubení a do níž padly obě mé děti. Jest tu studnice Nepokoje, na niž jistojistě narazím, sotva že se mi podaří vyhnouti se první. Jest tu studnice Naděje, nevýzpytná propast velmi uzavřená, které jsem nikdy nemohl zkoumati okem leč skrze prastaré desky Archy Potopy, které brání vlnám, aby do ní nevníkly — lkajíce a trnouce, aby snad nezaplavila v ní všech mých velbloudův. Jsou tu ještě jiné, o kterých se neodvažuji říci... Utíkám se tam jako člověk praktický, jsa jist, že básníci mne tam nebudou následovati.

Vy však jste byl tak smělý. Tedy vám pravím, že mi jest zcela lhostejno, následoval-li jste Baudelaira, prvé než jste následoval mne. Tento ubohý veliký snivec zmítaný ví již dlouhou dobu to, co vám se zdálo, že jste zahlédl dvakrát či třikrát, totiž kterak my jsme všichni, i obžerové, i pitomci, neskonale blíže Bohu než tvorové a On jest naším jediným Cílem.

Stále jako muž praktický a který se mnoho o sobě nedomýšlí, sázím se sám se sebou, že nemám jiné myšlenky, a vy, jenž mě poctíváte a následujete mne, když jste tolik následoval Baudelaira, „chodě prostřed melancholických psů“, jste velmi nucen cítiti, že vidíme jasně, on z hloubi svého hrobu, já s výše své hory.

Chystávám se často pro nebe, přechoť.

Člověk, ať si kdokoliv, ukládá mi muka.

... Život jest město mrtvé.

S poběhlicí na prahu každých dveří.

Ah ano, toť vaše osobní vidění, určitější a ostřejší, zdá se

mi, než vidění Baudelairovo, za jehož syna jste se považoval. . .

26. Časopisy oznamují úmrtí Jindřicha Houssaye, posledního talentovaného muže, který byl v Akademii. Tento slovatný Sbor náleží ode dneška Hanotauxům politiky a Donnayům a Rostandům maškary nacionální.

Nesmírná pohroma v Toulonu. Pancéřník *Svoboda* zničen výbuchem a vůkol zničil sousední koráby. Uvádí se 400 mrtvých, nepočítaje raněných. Přihodilo se to právě po vítězných fanfárách-prohlašujících „obrození naší mariny.“

27. Slovo Delcasséa, ministra této obrozující se mariny: „Toť nespravedlivá katastrofa.“ Bůh jediný jest vinen.

28. Slavný Edison, tak nesmyslně obdivovaný Villiersem de l' Islem Adamem, dal tuto odpověď jednomu berlínskému zpravodaji, který se ho ptal, jak naň působilo Německo, jež právě procestoval:

„Jest mezi vaší zemí a Francií jeden rozdíl, který upoutal moji pozornost. Ve Francii viděl jsem všude kathedrály, u vás všude komíny. . . Přednost dávám komínům!“

Srovnej s oním slavným oceněním jiného Amerikána: „V Paříži máte Venuši Miloskou, ale my v Chicagu zabíjíme denně sto tisíc prasat.“

2. Pignoufs-sur-l' Isle. Podivné balzakovské městečko, kde se za každým krokem setkáváme se stopami dávné minulosti.¹ Strhlo se tam mnoho řeží za časů huguenotských. Prastarý kostel, velmi zajímavý, býval poutním místem, střediskem zbožnosti v starých dobách. Vcházíme do hrobky, do níž bylo naházeno velice mnoho mrtvol a jež se tak stala kostnicí, odhalenou až teprve za dvě stě let. Hlavním průmyslem tohoto čelního města kantonálního zdá se býti export pitomcův.

6. Ampelosse nám navrhl vycházku do le-sův nad Sant-Expéditem. V této výši tají se pod nádherným loubím jakýsi rybník nebo tůň divých žíněk. Ubohý doktor přál si nám ukázati tento melancho-lický obraz sama sebe.

Sestoupivše o něco níže, ocitáme se na divoké pláni, na níž roste jenom jalovčí a odkud viděti překrásné údolí Islino, řeky kdysi křesťanské, která se vine nyní jako jedovatá stonožka tímto venkovem Ježíše Krista, který zamořily rouhání a lakota.

Hodláme odejeti za několik dní. Díky Bohu, už nebudeme slyšeti o tom hnusném faráři C...ském, příživníku a postrachu našeho faráře. Stává se posedlostí ustavičná starost tohoto ubohého kněze o jeho nehodného spolubratra, na něhož vyzrazuje nám jeho ohavnosti: jak opovrhne svými povinnostmi, jak se ustavičně toulá, jest hrabivý, dvojaký, honí se za ženskými, za *Filotheami*, jak se řlíká v semináři, ba možná i hůře. Nemaje dosti ráznosti, by se ho

sprostil, bez ustání si do něho stěžuje. Poslední noci byl nucen ho vzít pod střechu a dnes ráno mrzký kněz, obávaje se mé přítomnosti v kostele, čekal, až odejdu, aby odsekal bídně svou mši, jak má v obyčeji. Rozhořčuje nás to.

(Dnes, 11. července 1913, za dvacet dva měsíce přinášejí nám zvěst o smrti, skoro náhlé, našeho nešťastného přítele, faráře Saint-Expéditského. Osoba z venkova, jež nás o tom uvědomuje, vypráví, že téhož dne, na poslední neděli, bylo mu daleko zastávati nepřítomného spolubratra, zabaveného asi mezi sukněmi, a rychle se vrátiti, by celebroidal znovu ve svém kostele, a po té ulehl, aby již nevstal. Lze se domýšleti, že veliká ta námaha, an byl již chorý, přivodila mu smrt. Parasyt i v rakvi, vrtipata farář C...ský bude asi potěšen svými Filotheami).

7. Périgueux. Není dobře patřiti znovu ve čtyřiašedesáti letech na věci, jež jsme milovali nebo jimž jsme se podívovali v dětství. Jest tam ovšem Saint-Front, proslulá kathedrála románsko-byzantská, velebená archeology celého světa, jejíž kolosální krása budí úžas u mých druhův i u mne sama. Ale není to kathedrála se starými kameny někdejšími, *moje* kathedrála, a oprava, byť sebe šetrnější a pozornější byla, učinila z ní cosi nového, co rozladuje moje vzpomínky. Přece však mi uvádí na mysl basiliku Montmartreskou, která jest jen trudnou sloučeninou téhož typu a kterou srovnání to úplně drtí.

Bolestně sevřelo se mi srdce, když jsem uviděl z dále otcovský stateček, již dávno odcizený, kde jsem se narodil a strávil první svá léta. Sama krajina

se změnila. Ani jednoho není z těch milých stromů, jež jsem znal všecky, jež jsem nazýval zamilovaně jich jmény, neboť každý z nich má svou důležitost v prvních dojmech mé duše. Jest na jich místě pitomé pastvisko.

Právě tak tomu se všim ostatním. Přál jsem si shlédnouti dům malomocných, úctyhodné stavení z XIIho století, o němž jsem se tolik nasnil. Tento příbybytek plný tajemství, zbudovaný na úpatí obrovské skály a oddělený řekou ode všech smrtelníkův na rovině, býval před padesáti lety osamoceným příbytkem starého rybáře, kterého vidím jako dnes a kterého nazývali romanticky Jan-gabariér (kapitán, patron gabary). Dnes to jest tyrolský nebo elsaský letohrádek, obklopený směšnými vilami.

Noc moderního okrašlování padla na všechny ty světelné věci. I řeka jest zkrášlena. Vše, co jsem vídal tak veliké a hrdé, když mi bylo patnáct let, stalo se touto ponurou buržoasní elegancí, jež vrhá v zoufalství.

Věž *Vesonskou* a *Āreny*, mohutné zříceniny, dosvědčující bývalou nádheru římského města, jímž bývalo Périgueux přede dvěma tisíci lety, zdobí nyní městské sady pekelné *koketerie*!... Má drahá Věž, stojící kdysi prostřed polí, do jejíhož obrovského stínu se uchylovali volci, když dojížděli konce brázdy a jejíž nerozborné kameny byly rozkoší pasoucím se oslům, kteří si o ně přibíhali odrbat hřbety..., má ubohá stará Věž zamřížovaná a hlídaná strážníkem, který prodává pohlednice!... Chvatně prcháme k Saint-Expéditu.

11. Návrat do Bourg-la-Reine.

15. List onomu ubohému faráři, jehož jsme byli po tři měsíce jedinými věrnými farníky a jenž plakal, vida nás odjížděti. Mluvě o svatém Blažej, Mučeníku, Pomocníku, jemuž jest zasvěcen jeho kostel a jehož jsem mu ukázal důležitost jako nebeského Přímluvce, píšu o tom, jak neznalí neb málo věřící farářové obyčejně nedbají farních patronství:

Když sloužíte ve svém opuštěném kostele, když holomek, jenž vám ministruje neodpovídá nebo odpovídá špatně, řcete si, že tu jest svatý Blažej, jenž odpovídá za něho... Viděti všude ve farních kostelích oltáře více či méně *privilegované* Svaté Paně, svatému Josefu atd. Ale kdož pak pomyslí na tohoto Patrona? ... Marně se budete modliti k Matce Boží a k největším Světcům, budou vám odpovídati: „Obrať se k svatému Blažej, jsi jeho příslušníkem a my nesmíme zabírat jeho pravomocí.“

19. Mimořádná malá katastrofa, ačli však možno říci, že *mimořádné* bylo kdy myslitelné v mém životě. Ampelossovi nás náhle opouštějí, aniž co vysvětlují nebo se nějak hájí, aniž by cokoliv jen dost málo vysvětlovalo jejich chování, z něhož by možno bylo domýšleti se, že mají dosti našich osob a že nevalně nákladné pohostinství, jímž nás dařili po tři měsíce, vyléčilo je na vždy z jejich citův. V odpověď na lístek, v němž poručím doktorovi několik věcí o-
stavších po nás, líče mu krom toho, jak mne bolí, že jsem žil vedle něho tolik dní, aniž jsem mu mohl býti nějak prospěšen, dostávám ohromující list, v kterém mne obviňuje z nedostatku upřímnosti, přátelství, ducha pokojného a že *jeho žena až plakala!*

Nechť si víme, že Ampelosse jest nemocen, toť přece přfliš a žádám ihned o objasnění.

22. Odhodlávají se napsati mi z Paříže, kamž se vrátili, že mi ničeho nelze pověděti *písemně*, ale že vysvětlení jest opravdu nezbytno a že mne očekávají. Tentokráte mluví žena, a to tónem neslýchané povýšenosti.

Odpovídám na to, že jsa možná někdo, *třeba že chud*, a jsa u věku šedesáti pěti let, maje ostatně jiné věci na práci a nemaje zhola ničeho si vyčítati vůči svým dobrodincům, nemohu bojesesměšna přijmouti takového pohnání na soud. Ať se mi prostě omluví a bude to odbyto.

Jsou duše, které, jak se zdá, se vrhají v záhubu, an Bůh jich nechává padati až po bod jemu jedinému známý, na němž naleznou svůj můstek odskočný. Až kam asi sestoupí tyto?

25. Od Borrela. — Jakýs klášterní představený modle se v kůru officium doví se náhle o nějaké pohromě. Zastaví se, zavře knihu a dí: „Bratři, to a to se právě přihodilo. *Nechme officia* a MODLEME SE“!!!

27. Dávám svému kmoťrenci Petru van der Meerovi první náčrtek svého Úvodu k *Životu Melaninu*. V záhlaví toto:

Milý můj Petře Matěji, jsi Benjaminem mých velikých kmoťrencův. Slušno tedy, abych ti dal tento první rukopis nejnovějšího ze svých děl. Ty víš v jakém soužení bylo porozeno. Tyto stránky, o něž jsem se rval s mouchami perigordskými, budou připomínati jednu ze stanic nejdívějších, letní pobyt na ven-

kově nepohodlný, nikoli však beze slasti pro naše duše a na nějž budeme rádi vzpomínati.

Rozmilý Petře, přišedší tak pozdě do mého života, přemýšlívám někdy, že není možno, abys neznal mimořádných muk a tak dlouho trvajících, jež předcházely naše setkání. Ihned jsem postřehl, že Bůh tě posílá, poněvadž jest ve tvé minulosti nebo v minulosti tvých předkův — možná že i v *tajemné budoucnosti tvých potomkův* — cosi, co odpovídá mému osudu, a že v tom smyslu jsi mi bližší než valná část mých bratří, mnohem bližší opravdu. Takto pojmám všecku historii lidskou, kteráž jest velebnou nestvůrou pro myšlení, nesouměřitelným vírem duší, valících se duše za dušemi, ve zdánlivém nepořádku, ale božsky založeném na nevýslovném rozvržení Krůpějí Krve, kanoucích na zemi pod olivami gethsemanskými. Ve smyslu absolutním život křesťanský jest agonii. *Prolixius orabat* jest řečeno o Našem Spasiteli. Nemáme, co bychom činili jiného.

Vím posléze, nebo se aspoň dohaduji, co zavinilo roztržku s Ampelossovými. Jest to dílo výborné dámy pignoufské, notorické ženy železníkovy, již naši hostitelé nám předvedli jako přeušlechtilou sestřenici. Jsouce zbaveni jakékoliv přítěže duchovní a kritické v této pustině inteligencí a duší, uvěřili jsme lehkomylně, že možno uzavříti přátelství stouto prodavačkou hřebíkův, jíž jsme přičítali dobrotu, aniž jsme se měli dosti na pozoru před jejím zbožím. Johanna byla tak neprozřetelná a svěřila se jí potají, jak nám podivno, že zámečtí pánové píelevští, kteří tolik naléhali, abychom k nim přijeli, hledí na nás tak s patra. Hřebíkářka nevěděla jiného, než aby to slovo, přisypavši pečlivě trochu pilin, donesla Ampelossovým, a uražená zámecká paní, rozvíjejíc „ne-

důtklivost krejččinu", prolévala vzteklé slzy, jež přitížily na naši škodu neurasthenii jejího nešťastného manžela.

Vše to jest ostatně velmi normální a poučuje nás opět, že není možno, morálně ani intelektuálně, by obcoval stav se stavem. Nižší a vyšší se nesrovnají. Nižšími jsou ovšem vždy chudí.

28. Katolické „Humory“. Toto nalézám v jednom katalogu pobožného knihkupectví:

Listy mému bratranci. Tato kniha, upoutávající čtenáře a trvale zajímavější tak jako román žitý, líčí ve formě listův nebo deníku *etapy křesťanské duše stíhající dobro sociální.* Autor píše mystiku a sociologii způsobem literárním(?) a živoucím, jakož i přesným a methodickým... Dílo skýtá pocit *dynamismu* života mystického!!!

31. Jeden přítel mi děkuje na několika stranách, že jsem mu poslal *Starce s Hory.* Jeho list datován z Mexika 11. října, a moje kniha běžela za ním z Jarnaku do Alexandrie, potom do Bombaye, do Singaporu, do Shanghaie, pak do San Franciska, až jej posléze dostihla v Mexiku. Jen moje knihy se asi honí takhle za svými čtenáři.

1. Napsal jsem pod jednu svou podobiznu:

Můj obličej, možná, můj obličej toliko lidský, kromě mého obličejce andělského, zcela neznámého vrstevníkům i mně samému. Budete-li chtít zvědět, milý Pouthiere, kdože jsem přisně, netažte se na to mne, netažte se na to nikoho leč Boha, který vám možná odpoví, že jste přerozmilý hoch, ale že vám neráčí svěřiti tajemství takové důležitosti.

3. Ampelossovi, poslední pokus, děj se co děj:

Zůstávám dále bez jakéhokoliv vysvětlení. Váš děsný list, došlý 20. října, jest mi nadále hádankou, k níž mi velmi nespravedlivě odpíráte rozřešení. Brou, jemuž se dostalo vaší návštěvy, mluvil o nevím jakých žvástech, jež prý zavinily vaše nové chování, tak zarážející pro mne. Tož vám postačilo jakékoliv zlovolné nebo hloupé poštívání a zvláště nijak neověřené, byste mne zbavil ihned svého přátelství a i své úcty? To by bylo neslýchané. Já bych potřeboval jistých důkazů, než bych obviňoval nebo jen podezíral přítele.

Jest pravda, že jste mi projevili své přání, bychom se sešli. To však nebylo možno, nejprve, že řádky vyslovující to přání zdály se málo přátelskými; potom, že toto vyzvání, toto obeslání raději, mělo do sebe přímo podezření. Byl jste povinen míti důvěru ve mne a dáti mi pokorně vysvětlení, jehož jsem si žádal, prose mne za odpuštění. Toť vše.

Jsmo si naprosto jisti, že jsme se nedopustili ničeho. Nezapomínáme pohostinství, jehož se nám dostalo u vás, a nezapomněli jsme ho ani na okamžik. *Nezapomínáme ničeho.*

Jest pravda, abychom již všecko dnes řekli, že od 5. července do 10. října nebyli jsme ani jedinkrát pozváni, bychom

zasedli k vašemu stolu, zatím co jiní — a jací to jiní! — byli u něho přijímání každého dne. Neměli jsme na to asi žádného práva, a křesťanému si s dostatek bráti za vděk rodinnou důvěrností. Ale jak jsme se mohli nezhroziti tohoto obratu v chování? Tajemství se již začínalo. Dověděl jsem se, že i jiní ve vsi se tomu divili, tážíce se, nejsme-li jen lecjací nájemníci nebo prostě chudí přátelé vzatí z dobroty pod střechu, ale pečlivě odstavováni.

Jsa zvyklý za čtyřicet let všelikým pokořením, nebyl bych nikdy o tom mluvil, dohaduje se u vás jistě stísněností, působené našimi náboženskými obyčeji, ale nyní, když my zdá se jsme vinníky, proč bych nemluvil o tom, co nás bolelo? My jsme nežádali od vás tohoto letního pobytu, víte dobře. Byl to váš zamilovaný sen už celý rok napřed. Nadáli jsme se arci, že v Périgordu nadále budete k nám tak laskavi a vroucní jako v Paříži, a nebylo možno, aby nás nebyla velmi překvapila taková změna.

Ach, ubohý příteli, jak veliké bylo mé zklamání! Říkal jsem si, že za tu dlouhou dobu tří měsícův rozpředou se mezi námi dlouhé, důvěrné hovory, do nichž budu vkládati vše, co mohu mít srdce a intelligence, že naše přátelství takto vzroste a že se mi snad podaří uvést duši vaši ve stav šťastnější, ano, že se mi zdaří vás uzdravit, býti vám posléze opravdu prospěšným... a hle, kam jsme dospěli!

4. Veliká novina. Monsiňor Amette jest povýšen na kardinála. Ctnost bývá vezdy odměněna.

Jiná novina, ještě slavnější. Francie, přejíc si žítí v pokoji s Německem, postupuje mu bez jakékoliv ocenitelné náhrady polovinu Konga. Děsná aplikace podělaných atheistů evangelického textu: *Et ei, qui vult tecum contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium.*

5. Hodlám posléze začítí svého *Napoleona*. Mé veleobsáhlé četby dost dlouho trvaly a nemohu čísti ještě dále s prospěchem. Potom dlužno též, aby vzalo konec to dlouhé spiknutí mlčení, pro něž jsem tak trpěl, a knihou o Napoleonovi bych toho možná dosáhl.

Podivné dobrodružství. Učená pí. Curieová, vdova po vynálezci, který tak špatně skončil, uchvátila prý, vyrvala jeho rodině, jednoho bývalého žáka svého chotě. Budí podiv, že mohl oheň chytiti v takových kamnech.

6. „*Půlnoc* odbíjela na všech hodinách londýnských.“ Tato věta vypůjčená ze všech románových feuilletonův od Févala až do Montépina, podává ve zkrácení a velmi výrazně historii Napoleonu.

Maurice Barrès podle *Echa pařížského* objevil právě fyziologický úkaz v pravdě neobyčejný. „Jste“, píše jednomu mladému muži, „*synem dvou vojinův*.“ Nuže vysvětlení čte se hned dále v témž čísle téhož časopisu.

Mars. — Socha postavená členu konventu Renatu Levasseurovi (*Porodnima* chirurgu v severních armádách — 1792).

Dostávám od svého kmotřence Jakuba Maritaina:

Obrana filosofie! „Tito modernisté“, píše Pius X., „kteří se hrdě dělají doktory církevními, kteří vychvalují do oblak filosofii moderní a hledí tak s vysoka na scholastiku, nepřidali se k filosofii moderní leč proto, že neznajíce scholastiky, neměli *potřebného nástroje, by pronikli nejasnostmi a roztali sofismata*.“ A dále: „Jaká toho bývá obyčejně příčina (modernismu)? Jest to zřejmě

pyšné zhrdání starobylou moudrostí, opovržení k té *filosofické soustavě* knížat scholastiky, již schválení Církve přec tolika způsobu posvětilo.“ A posléze: „Nejprve přejeme si a přikazujeme, aby *filosofie scholastická* byla položena za základ posvátných věd. A předpisujeme-li filosofii scholastickou, rozumíme tím — toť veledůležitě — filosofii, již nám odkázal Doktor Andělský... Uchylovati se od svatého Tomáše, zvláště v otázkách metafysických, nemíjí bez těžké újmy.“

8. Prapodivná odpověď Ampelossova. „Jen z uctivosti k Leonu Bloy přerušuje mlčení, jež by bylo bývalo *věčné* pro každého jiného.“ Nemůže spolknouti, že jsme ho obviňovali nebo podezírali ať z čehokoliv. Toť zcela prostě „obludno“ a jest „nucen dobře si povážiti mých pětasedesát let“, aby snesl takovou urážku.

Při té příležitosti účinkem jakéhosi zarážejícího špindírství, kterého jsem u něho neznal, tupí nízce a mrzce mou ženu, jež nesmí a nesmí míti pravdu, nejsouc ani cvočkárkou ani švadlenou, byvši vychována jinde než v dílnách nebo v krámech a zvláště pojavši za chotě chudého umělce.

Až dosud však to jest dosti všední. Co jest opravdu ku podivu, jak jsem právě řekl, toť velmi nečekané místo o opovržení, jež třeba míti ke stolu, počínaje asi Večeří Páně a Hody lásky prvních křesťanův, — kocovina sublunární, jíž bych se byl nikdy neodvážil domýšleti:

Ano, ano, Leone Bloy, nepřijímali jsme vás u svého stolu za svého pobytu v Piélevé. Toho nelze popřítí a ihned vám povím proč: jen proto, že nám to *nevstoupilo na mysl*. Ani jedinkrát isme nepomyslili míti vás u svého stolu, z důvodu velmi prostě-

ho, že stůl *neznamená* pro nás nic. Nemilujeme ani jezení ani pití a to, co já vidím jako starou připomínku *shromáždění z dob předhistorických*, jež nutila kupiti se hovada trýzněná hladem, nemělo nikdy kouzla pro nás...

Jest děsno pomyslit, že ten, jenž píše tyto věci, není ani pitomec!

10. *Revue du Temps présent* uveřejnila článek Jana Loewa o výstavě Jindřicha de Grouxa v Podzimním Saloně. Autor, jenž prohlašuje, že mne zhloubi duše obdivuje, jest katolík, což na něm viděti téměř zřetelně z jistých věcí. Uviděl třeba, jak Grouxa strhuje nejpovrženější naturalismus, což mělo za účinek, že mu vnuklo namalovati „Zolu v Urážkách“ po *Kristu v Urážkách*. Žalostné vítězství nejhorších pudův a úpadek vznešeného povolání. Tento článek jest právě, tak o mně jako o Grouxovi, a já mám lepší stránku.

12. Janu Loewovi:

Milý pane, děkuji vám za zdvořilosti, jež jste mi ráčil napsati posílaje mi svůj článek. Četl jsem jej *dvakrát*. Třeba mi to říkati? to se mi stává zřídka. Co pravíte o Jindřichu de Grouxovi jest skorem správně. Velmi dobře jste postřehl zběsilý *naturalism* tohoto nešťastníka, který přestal býti malířem ode dne, kdy stav se obdivovatelem nejnesmírnějšího prasáka literatury, přestal býti mým přítelem. Jest neslýcháno, že se mluví ještě o tomto padlém, který pro mne již zesnul. Přece však jest nesprávně, že by byl de Groux žebrol pro mne. Nanejvýš že jsme žebrali společně.

V zimě r. 91 a 92 na počátku našeho seznámení, tehdy kdy krvácel bídou a téměř umíral, hostili jsme ho kolik měsícův pod svojí střechou a věřím opravdu, že jsme ho zachránili, má žena

a já. V odvetu za naši péči zachoval se k nám za několik let hrozným způsobem. Vypravoval jsem to vše v jedné ze svých knih, bych se k tomu nepotřeboval vracet.

„Nemiloval než svou duši“, pravíte. Běda, co učinil se svou ubohou duší? Bůh však ví, co jsem se napokoušel, bych ho orientoval, bych ho přesunul na pravou kolej. Ví kdosi, že já jsem dal titul jeho jedinečnému obrazu *Kristus v Urážkách*, jímž se stal slavným. Jsem kmotrem jeho prvorozené dcery Alžběty a má žena jest jí kmotrou. Ubohé dítě bylo vychováno v zášti k našim osobám neb aspoň v neznalosti jich! Toť pomyšlení přehořké.

Nelichotíte mi pravě, že jsem „méně spisovatelem než pamfletářem“. Myslil jsem, že některá z mých děl zasluhovala si více. Co na tom, jsouť krásná místa ve vašem článku: „Byli jsme hledateli Božími, druhy svatých, vodili nás ke Guignolu...“ třebaš, i tisknu vám vřele ruku.

13. Četl jsem život svatého Didaka, uctívaného dnes Církví. „Jeho srdce“, dí historik, „bylo nejkrásnějším hospitém, jaký se kdy spatřil. Bylo v něm místo pro všechny bědy jeho času.“

17. Od Filipa Raoux, jemuž jsem poslal nehorázný list Ampelóssův:

...Zdá se, že se vám dostalo poslání vůči těm, kteří vás nechápou, byste dobýval z hloubi jich duší úžasné odpovědi... Jsoutě zajisté deponovány ve vašich knihách věci neslýchané, na něž nemohlo býti odpověděno leč vám, věci nesmírné, duševní monumenty vašich vrstevníkův. Proč musíte vyplácet tyto poklady předchozími bolestnými trampotami?

20. Smrt mého bratra Jindřicha. Byl to jediný, který žil po křesťansku. Ale intelektuálně byl ubožák zcela v úrovni *Dobrého Tisku* a na mne se

díval s zármutkem jako na Bloy, který se prašpatně vydařil.

21. Dovídám se, že nový biskup grenobleský začal tím, že postavil svou diecési nikoli pod záštitu Naší Paní La Saletské nýbrž pod záštitu Naší Paní Ochránkyně. Jest marseillesan. Možno se rozhořčovat nad touto obludnou nevědomostí, ale kterak jen se tomu diviti?

25. Od přítele abbé Pienta Cornuaua:

Vypravoval jsem vám již velmi vzrušující příhodu o Piu X. Není tomu dávno, papež měl u sebe v soukromém slyšení monsiňora Gazeta, jesuitu, apoštolského vikáře madagaskarského. Hovořili o děsných dobách, jež prožíváme. Pius X. jako by se byl na ráz shroutil v propast smutku, nechávaje klesnouti své hlavy velmi nízko, skorem až na kolena, a mlče. Monsiňor Gazet tázal se ho uctivě, co ho sklíčilo takovým smutkem, a Pius X. pozdvihuje hlavy odpověděl mu: „Milý synu, co vidím, jest děsné. Budu to já, či bude to můj nástupce? Jisto však jest, že papež opustí Řím a až bude vycházeti z Vatikánu, bude mu jíti přes mrtvoly jeho kněží...“

Toto bylo sděleno zcela nedávno jedné spolehlivé osobě, kterou velmi dobře znám, jedním barnabitou, otcem Lechienem, autorem knihy, v které se mluví velmi slušně o La Salettě: *Francie a Papežství*.

27. Vincenci d' Indymu, jenž mi poslal svou knihu o Beethovenovi:

Byl jsem živě dojat zásilkou vaší knihy s tak čestnou pro mne dedikací. Budu ji čísti chvěje se, neb jsem v největších rozpacích. Jsem povinen nejprve vyznati, že jsem úplně neobeznalý a naprosto nechápu v hudbě. Přece však k ní nejsem necitelný. Beethoven, Chopín i jiní pohnuli mne k slzám kdysi, ale patrně

účinkem divné nemoci, jež mi jest zcela osobní, nedovedu zřítí v hudbě co jiného než jakousi techniku, neskonale složitou, pro pocity rozkošnické a zvláště *neurčité*. Přitom a přes to rád bych napsal pro *Zápisky Scholy* článek o vaší knize, která jest dozajista, jak jsem přesvědčen jedním z nejznamenitějších děl. Potom vizte mou nesnáz, mou tíseň.

Na štěstí jest tu mimořádná doba, v níž žil Beethoven, veliké Císařství, blízkost Napoleonova, jenž hrál po svém tak vítěznou hudbou po celé Evropě. Vrstevník, svojí touhou a svojí vůlí, těchto zázračných událostí, měl bych možná cosi říci kolem velkého hudebníka, jenž věnoval nebo chtěl věnovati Napoleonovi svou *Heroickou symfonii*. Toť můj jediný zdroj a bude mi třeba posvátné intuice toho, čeho neznám. Pokusím se. Očekáváje velmi nejistého zdaru, prosím vás, byste byl ujištěn mou dobrou vůlí.

3. Od Jakuba Maritaina:

Nový zázrak Písa X. Bylo mi to vypravováno se všemi zárukami hodnověrnosti mým přítelem Dom Bailletem, velikým šířitelem tvých kněh.

Jeden seminarista bydlící v Římě již již měl ztroskotati v modernismu. Tu jednoho dne spatří papeže, an vchází do jeho světnice, vytýká mu jeho myšlenky a živě mu domlouvá. Všecek bez sebe a domnívaje se, že to jest prazvláštní hallucinace, běží seminarista do Vatikánu a prosí o slyšení. A papež (jenž se, ovšem ani nepohnul z Vatikánu) zkazuje mu v odpověď: *Řekněte mu, že nemám čeho připojit. Co jsem mu pověděl, dostačij mu.*"

4. Jakubovi, od něhož jsem dostal včera sumičku, již bylo nejvýše potřebí:

Můj přemilý kmoťřenče, mluvíš mi jen o jednom zázraku a jsou zatím dva. Viz druhý. Dnes ráno v neděli byli jsme bez haléře. V tuto první neděli adventní „pozdvihli jsme duši k Bohu“, snažíce se, jak si přeje Liturgie, „odít se Ježíšem Kristem“, který — stydím se to říci — zdá se nám vždycky oděním příliš těsným. Bůh však „*vir dolorum et sciens infirmitatem*“, jenž má zřetel i k nejničernějším choutkám, ráčil nás uchovati úzkosti. Výjimkou byl jsem načisto v pokoji. Pravit jsem Johanně: „Myslím, že neostaneme bez pomoci, ale nic-li nepřijde, obětuji naše poslední haléře a zajedu do Versailles.“ V tom okamžiku přicházel tvůj list

Termierovi, jenž stůně:

Nemoha do Vaugirardu, aspoň vám chci psát. Modlíme se tu za vás, a jest-li kdo povinen vzpomínati vás v předvečer Neposkvrněného Početí, jsem to dozajista já. Jaké to pouto mezi námi! Jest tomu šest let, byl jste mi poslán Naší Paní La Salettskou, byste mne probudil z dřímoty skorem třicetileté. Někdo

jiný mohl býti vyvolen, padesát jiných, chcete-li, ale nikoliv, vás bylo potřebí, vás jediného, kterého šest let obcování se mnou nemohlo unaviti ani mu mne znechutiti.

Od té doby jaká změna v mém životě! Bylo mi možno napsati *Tu, která pláče*, a hle, co nevidět vyjde *Život Melaniin*. A opakuji, vám samému jest třeba za to děkovati. Jsem-li já milován Parnovníci, jakž se odvažuji věřiti, že byste vy nebyli! Považte jen. Jest-li ona mou dlužnicí, vy jste mým věřitelem, a já jsem insolventní! Hle tedy, Královna Andělův jest nucena mysliti na vás, kdykoliv k ní mluvím. Stává se mi kolikrát, že vám závidím.

6. Krátký list Marka Stéphan, omlouvajícího se mi, že mi kdysi „vynadal“ pro Curie-a, jehož vdova se mu hnusí od té doby, co hýří.

Naši kněží v Bourg-la-Reine nevědí, že jsem katolickým spisovatelem a tato nevědomost se zdá tím nepřemožitelnější, že jsem jim dal některé ze svých knih. [Po dvou letech, jest tomu tak ještě (1913).]

10. Od Petra Matěje van der Meera, posílajícího mi dvacet frankův:

Vehementer doleo, carissime mi Patrine Leo, quod non plus argenti ad te mittere possum. Accipe hunc obolum a liberis tuis spiritualibus, quorum animae nondum resonarent Deum sine tuo juvamine.

Christina, Petrus-Leo et ego te, uxorem filiasque tuas amabiles amplectimur magno amore. Jesus et sancta Maria te tuasque semper protegant. Petrus — Matthias.

Petru Matěji:

Magnopere diligo te, fili mi. Avertat nos Deus noster ab opulentia pessima et ab execrabili filia ejus, hoc est cupiditate, scilicet „radix omnium malorum“, dicit Apostolus.

Sed contra et aliunde, Prodigus in lucem profertur, simul-

que in exitium pharisaeorum crescens est usque ad custodiam porcorum et orbitatem nimiam siliquarum.

Tunc, illa tempestate, surgit gaudens et vadit hilariter in Domum Patris panibus abundatem.

Talis est propensio tua, beate fili.

Christinam carissimam et parvulum Petrum dilectissimum flagrantissime amplector. Vale. L. B.

12. Jeden přítel znepokojený mými *smělostmi* připomíná, že nechť si jakkoliv jest mé poslání zvláštní, jsem přece údem stáda. — Můj otec, pravila Veronika, jest *psem stáda*.

Tento přítel by rád, abych se pro *Život Melaniin* ucházel o *imprimatur*, jež považuje za nezbytno a jehož bych jistě nedostal od žádného biskupa. Dávaje mi tento pokyn, poslouchá impulsu, jehož by se zhrozil, kdyby jej mohl uviděti. Kdybych učinil, co mi radí, kniha by nevyšla *nikdy* a já bych byl z davu zbabělcův a nevěrníkův, vedených biskupy zaslíbenými Sathanovi.

Zrovna téhož dne se dovídám, že knihkupec jménem Weibel, vydavatel knih nebo věcí vztahujících se na La Salettu, dostal nedávno návštěvu svého faráře vyřizujícího mu od monsiñora Ametta, osobního nepřítele Svaté Panny, výslovný zákaz neprodávati ode dneška *Tajemství Melaniina*.

13. List od neznámého, jenž se prohlašuje katolíkem, ba i zdá se mi royalistou. Má rád Huysmanse a želí mých citů k tomuto Sloupu. Přece však mne má za *upřímného* a nabízí mi diskussi. Přijde-li omylem, řeknu mu: Josef de Maistre napsal: „Jest-li

někdo ve své knihovně váben Voltairem *„Bůh ho nemiluje“*. Právě tak tomu s Huysmansem.

16. Brou mi čte zábavnou fantasii, již právě napsal. Jde o individuum, jež co vezme do rukou, to zhaťí a u něhož se to zdá neuprosným povoláním. Jest to jakýsi dar, kterého neumí využítí. Po mnoha pokusech, jež jsou velmi komicky líčeny, nešťastník už už si zoufá, ale v tom náhle osvěcen rozpomene se na diplomacii. Marc Twain nevymyslí lepší.

17. Úroveň biskupa moulinského. Slova tohoto preláta:

Život Melanila jest příliš mimořádný. Nespatřil se nic průměrného v životech světcův. Melanie zajisté nelže, ale klamala se. Tyto věci se jí nepříhodily.

Osoba, jež mi přináší tento dokument, dodává: „Možno býti tak zřejmě hloupým jako tento člověk, poněvadž on zrovna naplňuje tu míru, ale tvrdím, že hloupějším býti už jest nemožno.“

18. Dávají mi čísti cirkulář tištěný vydavatelem Weibelem, jenž uvědomuje své odběratele o zákazu, daném mu arcibiskupem pařížským 27. července, by neprodával *Tajemství La Salettského*, v záští a opovržení k výslovnému příkazu Svaté Panny: *Nuže, milé ditky, zvěstujte to všemu lidu mému.*

Hle, už tři neděle týrá nás *Náboženský týdeník* pařížský kardinálstvím monsiňora Ametta, titulára od Svaté Sabiny, a římskými slavnostmi či obřady při tom. Nevím, jakými pletkami se tento šplhavec dostal k červenému klobouku, ale jest pozoruhodno, že vykoupení jeho galurinu bylo provázeno neb že je těsně předcházelo takové prohlášení války Marii.

Jeden žurnal, vypravuje o pompě slavného vejítí jeho Eminence do Notre Dame de Paris, zakončuje stať těmito slovy:

... Nesčetní věřící, kterým bylo včera dopřáno shlédnouti nového kardinála, mohou se chlubit, že spatřili pod římským červcem, který mu dává vzhled trochu starší, ale skýtá vzezření velebného, že spatřili *muže šťastného*.

Šťastného a hrdého asi, že si tak dovedl stropiti blázna z celého světa, počínaje Svatou Pannou.

19. *K slávě kaváren*. Takový jest titul jedné kroniky *Pařížského Žurnálu*. Mluví se o „lyrickém vzrušení“, pocíťovaném těmi, kdo vstupují do kavárny. Hloupě říkají, že se tam sesurovuje. Projímadla „chovají jakousi *obřadnou* moc“ a „poživatel jest jakýmsi komunikantem“:

A tím dospíváme k podstatnému. V naší době, kdy starobylá náboženství pozbývají postupně svých chrámův a svých věřících, kavárna jest jedním z míst, kde se *vypracovávají* nové svazky lidstva, nová vzrušení náboženská, nová sdílení *Božství*. Přiznám se, naléhá-li se na mne, že lidstvo, žádostivé společenství (*communio*), mohlo by lépe voliti svá místa. . . Ale naše doba se vzpírá úmyslně pořádati veliké slavnosti lidské. . . Umějme se tedy spokojovati skromnými, ale samovolnými a upřímnými, jež nám nabízí, a ctěme kultem, vykonávaným zvláště nádejší, kavárny, ty *zatímni kaple*.

Toto není podepsáno Markem Twainem nebo Jonathanem Swiftem, jak byste se snad domnívali, nýbrž *velice vážně* jiným jménem, které jsem asi zapomněl ve čtvrté hodině.

Starý palác, kde p. Denys Cochin hostí nový klobouk monsiňora Ametta, jest prý hájen děsným

portýrem. — Toť pravda, odpovídají domácí, ale jest nám tu třeba nějakého mrzouta domovníka, sice budeme zaplaveni žebráky; to by byl *pravý dům Pána Boha!*

22. Termierovi:

Milý nemocný, jak se vám daří? Nevím ničeho od osmého, od svátku Neposkrvněného Početí. Vaše dcery mi pravily v ten den, že vše jest dobře. Tam jsem zůstal a trápí mne, že se nemohu rozběhnouti za vámi.

„Rýn teče mou duší“, dle výrazu Taulerova. Starosti všeliké. Rádi bychom nemyslili leč na Boha v této době adventní, za nastávajících Vánoc, jež slyším kvalifikovati „svátkem okouzlujícím“ a jenž se mi nejvíce méně hrozným než Veliký Pátek. Člověče Absolutna, jak jsi divný!

Misto abych patřil na Slovo nově zrozené, jako zbožný vůl betlémský, okusuju jeho slámu. Ono vykonalo právě tu cestu v tělo lidské, tu cestu nepochopitelnou a strašlivou, jež uvrhla na tváře milliony andělův, a hle, já jsem zabrán samým Napoleonem, Beethovenem, Cromwellem atd., ba i svým vydavatelem, jenž mi neposílá korektur, a kolika jinými spoustami prachu.

Co vám mohu potom říci, jste-li ještě nemocen, a co vám mohu říci, jest-li vám dobře? Vidím dobře, čím jste pro mne, ale nevidím, čím já bych byl pro vás, leda jakýmsi prázdným košíkem, s nímž se vracíte s trhu...

Co nám praví dnes ráno Církev? Že Duch Páně spočívá na květu vypučevším z kořene Jesse; že tento Duch jest sedmeré podoby, jda od Moudrosti k Bázni; že nebude souditi dle vidění očí, ani dle slyšení uší; nýbrž že bude souditi chudým dle práva a spravedlnosti...

Vyloučení bohatcův, kterým se nedostane ani pocty, by byli souzeni. *Interficiet impium.* Toť vše, co jim připouští Isaiáš

mluvě 22. prosince před *praeseptem*, dosud k volnému upotřebení, v kterém se co nevidět zrodí „Král lidí“. Tu Maria se vrhá k Alžbětě, a hle, *Magnificat*!

A já nenacházím nic, co bych vám řekl, zůstává tu neméně mlčenliv a jistě zchátralejší ubohého osla, který se neodvažoval hýkati radostí, doufaje poněkud, že budu ospravedlněn svým stářím „a vetustate purgatus“, ale nedoufaje už skorem, že ospravedlním ostatní z jich nevyléčitelné mladosti.

Budete asi sklíčen, vida mne v tak bídném stavu. Aniž bych vyšel ze *stáje*, pozdravuji zamilovaně hlouček Termierův a objímám z celého srdce bdělého pastýře tohoto rozmilého stáda.

23. Zabijí lidi v Paříži za bílého dne před očima všech. Včera či předevčírem vražda pokladního sluhy v ulici Ordener, obrali oběť před zraky všeho lidu a vrahové uprchli na automobilu.

Dnes ráno se dovídáme, že jedné herečce, jež byla v loni pohřbena *se svými skvosty*, dostalo se noční návštěvy neznámých cambrioleurův. Dostavili se, aby oloupili její mrtvolu, jež je div nezadusila zá-pachem.

[Dnes, skorem po dvou letech, vzpomínám si na Rumunsko, vystrojující velikou armádu šakalův, by zaplavila bez nebezpečí bojiště války turecko-balkánské, na níž nemělo pražádné účasti. Červenec 1913.]

24. Jsem zahroucen v kostele konce nebe-roucí řečí jednoho kaplana, aby dokázal farníkům *existenci andělův*.

Náboženský týdeník mne poučuje, že máme posláze „Divadlo Františka Copého“! „Jméno Bás-níka, jemuž jest věnováno toto nové divadlo, povídá už, jaký má cíl a tendence“!!! jistí prospekt.

30. Jednomu příteli, zuřivému antisemitovi, jenž sotva vstal z nemoci, o níž se myslo, že na ni zemře :

Dle toho, co mi píšete, jest zcela jisto, že s vámi bylo už súčtováno. Vaše uzdravení, jak pravíte, prohlašuje úpadek vědy, Budiž. Úpadek podvodnický, dodám, prohlašovaný odedávna a nesčetněkrát! Ale vaše uzdravení prohlašuje docela něco jiného. Kterak a proč jste byl vrácen zdánlivému životu tohoto světa ?

Ale, čeho se domýšlím. Jste přítelem, trochu vzpurným a hašteřivým, pravda, ale přes to vše přec jen přítelem Leona Bloy, a jest věru možno, že vaše náhlé uzdravení jest zcela prostým resultatem, přirozeným *následkem*, smím-li tak říci, obrácení dvou židův, jichž jsem byl apoštolem a kmotrem, kteříž se stali podivuhodnými křesťany, — musím všechny jejich modlitby a všechna díla plným právem míti nesmírné účinky v oplátku na mne a tudíž i na ty, kteří mi jsou blízcí, byť si oni byli nenapravitelnými pohrdači *Patriarchae nostri Abrahæ*.

Přeji vám šťastného nového roku, prose Boha, aby vás zahrnul svými požehnáními a svými světly.

Nenávist ke Kráse totožná u moderních katolíkův i u protestantův, s tím však podstatným rozdílem : u katolíkův to jest rozbředlost, u protestantův to jest zdraví.

31. Třeba, abych vyslechl s kazatelny list našeho milého kardinála o pětistiletém výročí narození Johanny z Arku, neboť Pius X. vyslovil přání, aby toto výročí bylo zvláště uctěno. Zapamatoval jsem si jen jedno slovo : „*Pane! ŽEHNEJ BOHATÝM!*“!!! Takto mluví dnes Jeho Eminence k Ježíši Kristu v přítomnosti Velebné Svátosti ve všech kostelech své diecése. Toť jeho první gesto kardinálské.

Není zbytečno připomenouti, když mluvíme o Johanně z Arku, že toto kníže církevní — ještě před kloboukem — kázalo odvolati 8. května 1910 osvětlení a slavné ozdobení města, jež byl sám poručil a jež bylo už připraveno k uctění Johanny z Arku. PONEVADŽ právě umřel král anglický, — *dle všeho též, aby poslechl přísného zákazu z Vyslanectví*, — ukládaje tak Hrdince, jež oprostila Francii od Angličanův, smutek nad králem anglickým!

Sprostota a hanebnost, již sotva lze pochopiti, jakých nebylo vídáno v dějinách a jež nikdy jistě nebudou předstiženy.

1912

2. Psaní jistého ubožáka, jemuž hlásáme evangelium dvě léta, jenž se stal posléze křesťanem skutkovým a jenž se velmi raduje svému obrácení, za něj nám žehná.

Odpověď přítele antisemity na můj list z 30. prosince. Ničemu neporozuměl. S nepřemožitelnou umíněností a zarputilostí sektářů své školy znovu mi mluví *jenom* o dvou rodech (o Ježíšově a o Jidášově), jako by to mělo smyslu. Není co dělati. Toť přítomnost ďáblova.

4. V *Comoedii*:

S Montmartru do Bourg-la-Reine.

Tam, kde žil sladký André Theuriet, opásán měšťanskou šerpou, bydlí ode dneška hořký Leon Bloy, autor *Žebráka Nevděčnicka*, a napsal na svou změnu adresy: „Prosíme, by návštěvníci neužiteční nebyli povzbuzováni.“ Napsal již kdysi: „Putuju v čele svých myšlenek do vyhnanství velikým sloupením mlčení.“ Baudelaire přiznává se v jakémsi listě, že nemá čím vyplácet své korespondence. R. 1895 Leon Bloy poznamenal takto o své bídě: „Není co říci, jsem *údivně* nešťasten. Nemám ani košile, ani střeviců, ani klobouku, ani šatstva, den ode dne tíseň se vzmáhá a odnikud se pomoc neukazuje. Hledáme, jak neumřít. Dnes ráno, na slavnost Tří Králů zbývá *jeden sou* v domě. Zima krutá, nemožno se zahřátí. Když se ráno probouzívám, mívám často od let mnohých dojem, že jsem jedním z oněch bedných odsouzenců na pozvolnou smrt, kteří, celí rozlámání trýzněmi včerejšími, bývají vzburcováni z příšerného spánku, by trpěli znova muky...”

To není literatura, toť život leptaný královskou lučavkou.

Kéž stinná loubí Bourg-la-Reineská jsou milostiva ubohému spisovateli!

Tento tón jest nový. Říká se tím, že mne přestanou teď tupiti? To mne mate a rozrušuje.

8. Biřmování mého velikého kmotřence Petra Matěje van der Meera. Obřad se koná v ulici Las Cases, blízko svaté Klotildy, v jakési kapličce, řečené katechismů. Než se začalo, Petr, postavený do první řady se svým synem, který jest též mým kmotřencem, oznamuje mi, že tomuto roztomilému dítěti nebude udělena svátost, neboť diecesánní pravidlo toho nedovoluje před jedenáctým rokem. Jaké to pravidlo, když Koncil Tridentský neurčuje jiné meze než věk sedmiletý a když běží o dítě podivuhodně připravené? Ubožátko se tím ostatně opravdu kormoutí a mně se bolestně svírá srdce. A ani pohledem na našeho kardinála, žehnatele boháčů, nebyl tento dojem zmírněn. Viděl jsem zřídka kdy tvář tak dokonale nepřijemnou.

Nechť, Petr Matěj jest pobiřmován novým jménem Barnabáš, jež jsem já poradil.

9. Četba Thierse. Dokončil jsem hroznou kapitolu *Lipsko a Hanava*, jichž nemožno mi přečísti bez utrpení. Nic podobného v celé historii. Takové mrhání lidských sil, lidské obětovnosti, lidské krve! A jaké zázračné řeže! Ovšem ta stará herka Thiers jistě nepochopil nadpřirozené úlohy Napoleonovy, ale jsme povinni uznati, že má pravdu lidsky co do politických chyb a viditelných a děsných následků těchto chyb. A tohoť tuze dosti, by se tím trpělo.

11. Procházka do Gifu. Jakou vzpomínku

vyvolává ve mně toto místo? Návštěvu, kterou jsem tam učinil r. 84. paní Juliettě Adamové v nejbolestnější chvíli svého života. Dala mi sto franků a bez okolků zadržela mne k obědu na své terase, s vyhlídkou na krásnou melancholickou krajinu. Zdá se, že ještě žije, ta ubohá *Pohanka*, majitelka bývalého opatství Gifského. Kolikaletá jest a čím bude její smrt? Kéž almužna, kterou mi kdysi poskytla, jest jí užitečná k její poslední hodině!

12. Josef Florian, můj přítel a propagátor na Moravě, mi píše, že změnil adresu a diecesi, poněvadž mu bylo v diecesi Brněnské odpíráno přijímání a teď v diecesi Olomoucké, kde teď sídlí, jest to zrovna takové. Vše to z nenávisti k La Salettě, jejíž známost chtěl rozšířiti. Také se zmiňuje o knězi, příteli mých knih, na něhož si vrchnost též brousí, a který neví, co činiti. Žádají mne o radu. Co mohu, ne-li jim poraditi, by přijali takovéto mučednictví? Ale vidím, že církevní cholerá jest v této zemi ještě nebezpečnější než v naší.

13. Předmluva k *Zoufalci* pro nové vydání, na něž mi dělají naděje:

Jsem autorem ZOUFALCE, toť nesporno, ale jenom ZOUFALCE, a bude tomu tak vždycky, i kdybych snad napsal sto jiných knih. Toto jest mezi věcmi, kterých žádný člověk nemá moci změnit. Bylo toho třeba, aby moje pověst pamfletáře byla na vždycky nevykořenitelná. Byť bych napsal i NÁSLEDOVÁNÍ JEŽÍŠE KRISTA nebo SUMMU svatého Tomáše, byl bych pořád pamfletářem ZOUFALCE.

Přece však to bude jakási důležitá kniha! Jistě aspoň dokázala, že marnivost několika tělískových literátův jest zranitel-

na, i po jejich smrti — neboť jsem je pohřbil skoro všechny — dvaceti pěti letech — aby ani tak staré rány nebyly ještě zace-
leny! Nebudou zaceleny bez pochyby nikdy, poněvadž tato mar-
nivost jim jest *neosobní*. Zároveň co jsem fackoval pádnou rukou
loutky jako Paul Bourget, Catulle Mendès, Alphonse Daudet
Maupassant a tucet jiných ještě, po jichž ubohých jménech nen-
již ani stopy v žádné paměti, nalezlo se, že aniž jsem tomu
chtěl, aniž jsem toho věděl, moje políčky padaly na množství.

Toto jediné faktum by, myslím, stačilo na důkaz, že
ZOUFALEC není příležitostný nebo časový pamflet, nýbrž o-
pravdu sociální satyra. Osobnosti zmíněné nahoře, ať jsem je uved-
jakkoliv, nejsou tam jmenovány. Jsou ostatně tolik závisly na
cizí milosti a pomíjející, že na nepatrnou vzdálenost i jejich jména
tištěna drobnou versálkou, nebudou asi nic více než těmi hro-
madnými etiketami, vymyšlenými od romanopiscův nebo kari-
katuristův na vymezení druhův neb odrůd...

Když jsem psal ZOUFALCE, už tomu přes čtvrt století, mě-
jsem úmysl zachytiti v trvalém podobenství hanebnost, tehdy
úžasnou a nyní předstiženou, literární republiky. Nově přicho-
zímu, ačkoliv pozdě přichozímu, do tohoto divného světa byli
mi ta individua z valné části neznáma. Huysmans, o kterém jsem
myslil, že jest mým přítelem, a kterého jsem pilně připravova-
na bakalářství katolicismu, uvolil se dokumentovati mne a učini-
to s velikou horlivostí. Měl si, později jsem se toho dověděl, o-
demstítí urážky, a poněvadž sám nebyl válečník, moje naivní
neohroženost se mu ukázala dobrou, by z ní těžil. Prokázal mi
několik službiček peněžních, měl jsem na očích obvazek ze sto-
souových mincí, a pln žádosti učiniti křesťana z tohoto dobro-
dince, přisuzoval jsem mu vznešenou nezištnost. Nikdy žádnému
mrzáku nebylo tak dobře slouženo.

Moje kniha vyšla, Huysmans mne zapřel, právě si, že jest

cizí mým vztekům, přestal mne znáti, a skoro ihned se stal jedním z „Posledních Sloupův Církve“.

Sobec obyčejný snad by se byl spokojil několika oběťmi po své zálibě a byl by mi řekl: „Dobře, dobře. Čtyři nebo pět hlav dostačí pro váš pranyř soudobé bezecnosti. Mějte se na pozoru, byste se neučinil nemožným, útoče hned svou první knihou na všechny rozdavatele proslulosti“. Huysmans učinil zrovna naopak, chápe předobře, že jsem jedním z těch druhův, jež dlužno zardousiti, když se stanou neužitečnými nebo kompromitujícími.

Byl takto prvním organisátorem toho spiknutí mlčení, jímž jsem trpěl přes dvacet let a jež zaplatila životem dvě děťátka, umřevší z mé bídy. Nevím, co asi učinil Bůh s tímto nešťastníkem, kterého jsem dal jeho Církvi a kterého tolik katolíkův obdivovalo, mne nechtějící znáti nebo mne zatracující, jeho považující za vzácného nováčka. Ale vím dobře, že krátce před jeho smrtí, jež byla krutá, marně jsem čekal až do poslední hodiny, doufaje stále, že pošle ke mně někoho, a nevěře, že by bylo možno, aby chtěl umřít bez mého odpuštění...

Zůstal jsem tedy právě na tom místě, kde mne opustil tento obilný hrob, stav se černým obyvatelem mohyly, u níž nikdo nepláče; to znamená, že jsem pořád autorem ZOUFALCE, jen a jen této knihy. Přes dvacet jiných knih, z nichž některé povýšené, bylo marně uveřejněno od tohoto počátku, ba i tahle, nejsou již k nalezení, byla by zahynula bez tohoto nového vydání, kterého jsem přestal doufat.

Co na tom, konec koncův, když hloupý život tohoto světa jest ode dneška bez chuti, a když se pokojně připravujeme, jak budeme státí před Bohem?

Historie ZOUFALCE by nezajímala nikoho. Byl vytištěn r. 1886 jistým člunařem, který se stal vydavatelem plachetním;

den před rozprodáváním tento vydavatel, jehož několik literárních uličníkův ohrožovalo klacky nebo alespoň policejním soudem přestupkovým, náhle ztvarohovatěl a hodil knihu do braku, i bylo mi hledati jiného přenosného řemene. Smilování Boží dalo mi potkati jistého přeubohého muže, pokorného obchodníka s potištěnými papíry již již v úpadku, který doufal, že se mu vrátí štěstí, bude-li mne uveřejňovati.

Strhla se tedy, za černé zimy začínajícího roku 87tého jakási chmurná bitva, jakýsi Jílov sazby a korektur v omladnicové smolárně jistého hladového tiskaře, do níž jenom zřídka ukáplo peněz. Kolikráte mi bylo hnáti muratovskými útoky na jistého epileptického vřeštícího typografa, který nepřipouštěl, bych opovrhoval vrstevníky. Vzpomínám si na jeden den, kdy přechítaje lepkavé, s velikou námahou dobyté kartáčové otisky a umíraje doslova hladem, slyšel jsem patriarchu tohoto doupěte, jak se veselí hned vedle mne, požíraje se svou rodinou čtvrt osla, z níž jsem se neodvažoval žádati svého dílu.

Moje kniha posléze vyšla, pramálo nádherna a o tři měsíce zpožděna. Zvědavost se byla obrátila na jiné věci. Můj ubohý prodavač papírův nemohl uniknouti zkáze a umřel za deset let v bídě. Vyskytlo se, pravda, několik zchytralých kronik, vypočtených, by mi škodily v přítomnosti i v budoucnosti, aniž se mi za to dostalo nějaké rozhlášenosti.

Barbey d'Aurevilly, kterého už dlouho jsem miloval a který miloval mne po svém způsobu, býval by mohl promluvit prospěšně. Nechtěl tak učiniti, a to mi bylo překvapením nejpodivnějším, nejhořčejším. V předvečer urazil několik kilometrů ve své světnici, mluvě mi o mé knize, kterou právě uchvácen přečetl a kterou prohlašoval veledílem. Nazítří se vítr obrátil, jedna nebo několik dam mu řeklo, že tato kniha jest pode všecko. Dlužno, abyste byli znali d'Aurevillyho, byste věděli, jak

neuvěřitelně vrtkav byl tento spisovatel, přece tak vznešený a urozený, který ve své neslýchané lehkomyšlnosti byl stejně schopen plouti po vodách mělkých jako po vodách hlubokých a který skýtal často přelud nejobludnější nestálosti.

Bylo mi spolknouti toto jako tolik jiných věcí, neboť mám už tento osud, polykati po celý život vše, co člověk spolknouti může. Poněvadž žádný hlas poslouchaný se pro mne nepozdvihl, bylo pokdy vyrobiti o mně malou legendu, kterou ve zkrácení snadno vyjádří následující stručný dialog: — Ach! ano, Leon Bloy, pověstný padouch! — Padouch! pravíte. Co pak o něm víte? Och! zhola nic, ale kde kdo ví atd. Ano, honosím se legendou, legendou ZOUFALCE! Jsou znamenití muži, kteří by za to dali nevím co!

Poněvadž nepředvídaným osudem tato kniha, jež mne nedovedla vyživiti, zarputile se vzpírá umříti, předkládám ji tedy dnes novému pokolení, vyšedšímu z hnoje pokolení, které patřilo na její vznik. Někteří snad mezi mladými naleznou v ní posilu, kterou jsem chtěl dáti jejich starším, a ucítí, dá-li Bůh, ušlechtilé mrazení při pohledu na muže, jenž přijímá život, kterého by si galejníci nepřáli, a jenž třicet let podstupuje tento život, by měl právo něco říci.

„Vstoupil jsem do života literárního velmi pozdě“, psal jsem roku 1897, „po mládí děsném a po nevýslovné katastrofě, jež mne střemhlav svrhla s života jen a jen rozjímavého. Vstoupil jsem do něho, jako vyvolenec upadlý v nemilost by vstoupil do nějakého pekla bláta a temnot, bičován Cherubínem neúprosné nezbytností, *Angelus Domini coarctans eum*. Při pohledu na moje hnusné nové spolčníky hrůza mi vyrážela všemi póry. Jak bylo možno, aby moje pokusy literární byly něčím jiným než vzlyky nebo vytím?“ (MŮJ DENÍK.)

Opakuju to, někteří snad naleznou, že takové divadlo jest

dosti jedinečné, a budou-li schopni Absolutna, budou, jak se domýšlím, mít něco více než rozumovou úctu k starému autoru tohoto ZOUFALCE, který jest skorem autobiografií.

LEON BLOY.

14. Četba *Oliviera Cromwella* od Carlyle, překlad od mého milého kolegy Edmunda Barthelemyho. Bitva u Dunbaru a konec druhého svazku.

Hrozný válečník tento Olivier *jména* tak zvláštního, ale kterak se mi oškliví jeho šiшатá zbožnost a jeho kazatelská manie! Carlyle, který nepocituje již směšna aniž vnímá pokrytectví svého reka, bez ustání prohlašuje svůj podiv. „Muž, opojený Bohem“, volá hloupě:

Tázal jsem se, bylo-li kdy v moderní Historii evropské nebo i v Historii starověké člověka, přinášejícího do víru tohoto nízkého světa srdce, jež by bylo více naplněno ideou Nejvyššího?

Svatý Bernard, jak samo sebou zřejmo, není ničím u přirovnání. Naši soudobí sektáři nejsou pitomější.

16. Jakási paní, která mne nazývá svým „milým bratrancem“, poněvadž se provdala před třiceti pěti lety za synovce mé matky, znepokojuje mne pro jakési dědictví „několika sous“, zanechaných osobou, které jsem neznal ani dle jména. Zdá se, že bude třeba mého svolení, jakožto nejstaršího člena rodiny, k prodeji rukou společnou a nerozdílnou. Odpověď:

Paní, poctila jste mne v červenci minulého roku prvním listem, týkajícím se téže věci. Odpověděl jsem vám vyznávaje, že načisto nic nevím ani nechápu z věcí, jež jste mi ráčila psáti. Nevzpomínám si, že bych byl kdy slyšel o pl. X. . . , ani o rodině Z. . . a nevím, jaké bych mohl mít společné zájmy s těmito oso-

bami. Byl jsem již nedůstojně nabrán zprávou o domnělém dědictví a jsem ostatně pln hnusu ke všem peněžním čachrům, i pochopíte snadno, že tato nová věc vnuká mi jenom nedůvěru a protiví se mi. Přece však, když vše, jak pravíte, závisí na mém souhlasu, jsem ochoten jej dát, bych neškodil jiným, ale s jednou výslovnou podmínkou, totiž že mi nebude učiniti *ani kroku* a že mi přísně bude dátí jen jeden podpis. Prosím vás tedy, přičiňte se, by mi poslali listinu zcela přichystanou. Dodávám, že neznaje ničeho z věci a nechápaje ani slůvka z hantýrky pánů notářův, požaduji, aby tato listina byla srozumitelná, sice neučiním nic, ba ani neodpovím.

19. V Rusku zabývají se pilně stým výročím r. 1812. Raoux mi píše o tom a mluví mi o veliké armádě zahynuvší zimou. Odpovídám mu, že veliká nevítězná armáda našich katolíků zahyne možná tohoto roku zimou, jež jest v ní samé. . .

Na potěchu z této hořkosti dostávám list Eugena Borrela, jemuž jsem četl včera předmluvu k *Zoufalci* a článek o Beethovenovi slíbený Vincentu d'Indymu, ježž naleznete o něco dále.

Od Borrela:

Můj přemilý Leone Bloy, dosud nevycházím z podivu nad vaší předmluvou a článkem o Beethovenovi a co se týče článku, mám velmi určitý pocit, že z nesčetných autorův, kteří se jím zabývali, žádný ještě *nic* neřekl. Jen vy za těch málem sto let, co jest jeho duše na pravdě Boží, nalezl jste první platné slovo.

Jediný, kdo měl právo mluvití, byl Berlioz, ale ten se zabýval toliko hlediskem uměleckým. Ostatní hrabali se v archivech, přesýpali atomy, zjišťovali přísně, co Beethoven dělal ráno 15. června 1807. Co nám po tom?

Nejznamenitější z životopiscův před Vincentem d'Indym

byl R. Rolland, ale jest sorbonář a jest zvláštní rozkaz, že se nesmí mluvit o slabosti ducha, jež dohnala některé velikány (na štěstí stále vzácnější) k úkonům života náboženského. Jeho kniha také, ač jinak velmi dobře sepsaná, nepřekáží ani kapičky na napojení těch, kteří očekávají rajských přívalův, by uhasili svou žízeň.

Jest ku podivu, že z několika spisovatelů, kteří jsou ke cti XIX. století, ani Barbey, ani Villiers, ani Hello aniž kdo se do-
tekli by jen mimochodem Beethovena. Bylo toho třeba, abyste přišel vy a abyste několika řádky roztříštil všecky své před-
chůdce, jichž tlusté biblosy rozpadly se v prach pod touto ranou. Zároveň to jest celkové osvětlení života Beethovenova. Vám do-
stalo se v blesku intuice toho, co my luštíme krušně při svitu svých svítilniček. A Beethoven jeví se mi ještě větším, ještě ne-
obyčejnějším, ještě více chtěným od Prozřetelnosti. Ale to jste mohl říci jen vy, poněvadž jste jediným spisovatelem, zvyklým dýchatí vzduch výšin.

21. *Duše Napoleonova.* Nesmírná nesnad-
nost počátku této nové knihy.

29. Jeden mladý muž bydlící v XIII. okrese a přehorlivý katolík mi dává zprávu, že se nějaký muž-
ský podřezal v kostele. „Oběti našich kněží v této čtvrti bída“, praví, „jsou nesčetné; oběti jejich zbabělosti, jejich podlosti srdce, jejich lakomství. Což neřekl náš farář konaje ořeru na opravu kostela, že sám nemíní dáti nic (a jest bohat) ze skromnosti! aby jeho jméno se nestkvělo na seznamu dárcův?“

1. Článek uveřejněný v *Zápiscích Scholy*:

B E E T H O V E N O D V I N C E N T A D' I N D Y H O

I

Eugenu Borrelovi

Mám před sebou neznámou podobiznu Beethovenovu. Předložil mi ji přítel Renát Martineau, známý historik Emmauela Chabriera. Odkud jest tato malba bez podpisu a kolika rukama prošla za století? Neboť nemá méně než jedno století za sebou. Originálu jistě není osmnáct let, a už jako by nesl nebe i zemi. Fysionomie lva na způsob našeho Felixe Raugela, a zrovna by hvězdami zatřásl, když pohodí svojí hřívou.

V této dávné době Ludwig Beethoven nebyl ještě než malým virtuosem z povolání, pravda, už ohromujícím, nad nímž Německo, tehdy, před tlní i potom zuřivé do hudby, počínalo žasnouti. Toto bylo by snad záminkou, kdyby zdánlivý život tohoto světa byl méně krátký, bych uvedl v činnost svůj chauvinism a upíral Nizozemce Beethovena Německu, zhovadilému prušáctvím od pádu Velikého Císařství. Ale nač? Utloukli by mě přes Rýn kostmi Mozartovými, Sebastiana Bacha, ba i Wagnerovými. Hudba německá jest předsudek tak nevyléčitelný jako antisemitism, a z důvodů obdobných. Na Soudu všeobecném, vášnivě žádaném všemi srdci ryzími, bude bez konce stání a tahanic, vyvolaných antisemity a německými hudebníky.

Raději se podívejme na podobiznu. Skoro ještě podobizna dítěte. Vídeňské krejčky, počínajíc hysterickou kněžnou Bagrationovou, Ruskou, neshledají ho krásným. Arci jisto, že jeho kran-

balkový nos má cosi trapného a že ústům nedostává se jemnosti; ale jaké oči, jaká jupiterská obočí, jaké čelo! Bylo by zajímavě pro myšlení, ba snad by je i trochu ohromovalo, viděti po boku obrazu tohoto obraz Napoleonův z téže doby, kdyby jej někdo měl. Byli skoro vrstevníky — sotva čtrnáct měsíců od sebe — neboť Beethoven byl, jako všichni lidé, mladší Napoleona. V témže věku šestnácti nebo osmnácti let budoucí Vládce nezdál se asi mnohem krásnějším než mladý virtuos, kterému „Bůh svěřil, by vypravoval jednoho dne lidem *Symfonii pastýřskou*“. Jinoch Bonaparte podobal prý se malé zlomyslné a neposedné opici, dokud jeho zázračná duše a sto velikolepých bitev mu neustavily oné neslýchané Tváře, na níž Jindřich Heine bude jednoho dne zřetelně čísti tato prostá slova: „Nebudeš mít Boha jiného mimo mne.“ Přiznávám se, že již pouhé pomyšlení na takovou konfrontaci mne rozrušuje, i ptám se, zda z těchto dvou monster geniův mladý varhaník bonský se nezdál mimořádnějším.

Co jest jisto a dokonale tajemno, toť že Bůh je chtěl zároveň: jednoho, aby otřásal zemí, jak nebyla otřesena žádným Titanem, a aby zmizel brzo, zanechávaje po sobě nejvyšší píseň slávy, jakou kdy lidé zpívali; druhého, aby se drkotal v přítmi vznešené bolesti, kterou budou pocítovati všechna srdce živá až do konce světa; bolest duše jakoby nadlidské, jež nenalézá svých hranic a nemůže vyjádřiti svého nekonečna.

Nezdá se, že by Napoleon, který myslil snad, že Goethe jest největší Němec, a který se s ním rád hýčkával, býval znal také jméno Beethovenovo, který mu přece věnoval *Symfonii hrdinskou*, který by se však býval nenechal hýčkat. Přemožitel Dunaje a všech řek nebyl ostatně k tomu, by chápal jeho hudbu. Provozoval hudbu jinou, ve které vynikal a byl umělcem po svém, že nikdo se mu nevyrovnal a že ani nepřemožitelní Andělé ho nikdy nepřekonají.

II

„Pro tebe, ubohý Beethovene, žádného štěstí není očekávatí z vnějšku. Bude ti stvořiti si všechny věci v sobě. Jediné ve světě ideálním najdeš toho, kdo tě miluje.“ Takto si mluví sám milý velikán, jenž nedovedl nikdy vzbuditi lásky v žádné ženě a kterého ani jeho umění nedovedlo utěšiti.

Něžné smutné srdce ve schránce opovrhované! Jest hrozně vzácné, by genius byl milován od žen. „Milují, co se leskne“, říkal Arnošt Hello, jehož škaredost byla hyperbolická, „nemilují, co září.“ Čtěte onu žalostnou podobiznu načrtnutou Vincentem D'Indym:

„... Vizme, jak na rohu ulice se objeví zavalitý človíček, pohledu zamračeného, očí bystrých pod našedivělým obočím, vlasů jako houští, čouhajících zpod šedivého *vysokánu* s širokým okrajem. Svou cihlovou barvou, svým bílým šátkem na krku, svým límcem, jehož nosce mu sahaly do tváří, svým dlouhým bleděmodrým svrchníkem, který mu padá až na kotníky a jehož kapsy jsou napěchovány papíry a naslouchátky, svým házejícím se binoklem a svojí gestikulující chůzí jest legendární postavou, před níž se chichotají vídenští uličníci a jež přiměla paní von Breuning k výroku: „Neodvažuji se věru procházeti se s ním!“

Naslouchátka, běda! Beethoven úplně ohluchl. Jak zvláštní to bída pro obra symfonie, pro největšího hudebníka světa! Dlužno tedy bylo, aby směšná, ale klassická nespravedlivost hluchoty přitížila ještě fysickému nepůvabu jeho osoby. „Beethoven“, praví ještě Vincent D'Indy, „bytosť na výsost čistá a hluboce křesťanská, nedovedl pojmouti lásky smyslné než v její podobě dle přikázání Božích: jediné v manželství.“ Z toho lze usuzovati, že zemřel jako panik — *panic a hluch!* — a to, u člověka takového, není snad příliš daleko vznešena. Dvojnásobně

zajat, uvězněn, přikován v zázračném žaláři svého genia, nepracuje, jak se zdá, než pro duchy andělské a doháněn živiti se výhradně plesnivým chlebem lidského obdivu, tento grandiosní a dojemný milenec, stále zklamávaný, uklidňovaný toliko pohledem „tam nad hvězdy“, píše v pozítří sňatku Julietty Guicciardi, jenž ho v zoufalství uváděl, proslulou sonatu nazvanou *appassionata*, „hrozný výkřik sklíčenosti a zoufalství, končící se slavnou fanfárou“. Citujme ještě Vincenta D'Indyho:

„Žádnému pianistovi není dovoleno pokoušeti se o podání této skladby, jestliže sám netrpěl... Dílo toto zdá se nám jedním z nejrázovitějších s hlediska Beethovenovy autobiografie. Hned v první větě ona dvě themata, jež se zdají zrovna stvořena pro sebe, poněvadž vycházejí z téhož rytmu a z téže povahy harmonické, a jež se až, stále se utlačující, znetvární a ničí, přes pokusy o závěrek, zdaliž tu není ještě lépe definován než v sonatě, nazývané *Na svit měsíční*, bolestný román z r. 1802? Po klidné, skoro náboženské modlitbě, vášně se vrací rozdrážděna, ale tentokrát se žhoucí touhou *vznést se znovu*, a v konečném triumfu, prohlašovaném nedostatečným pianem, kterému jest udělati ze sebe rohů, trubek a bubnů, zdaž neslyšíte výkřiky: „Tot jsem já! Stal jsem se zase Beethovenem posléze!“

Nikdy nepřestal jím býti bez pochyby, ale co by býval mohl činiti než toto: stávat se jím bez ustání víc a více? Převelicí Umělci, ať v hladomornách nebo na svobodě, nemohou, než běžeti, seč jsou za svými Dušemi, trpíce při tom seč jen jsou, a tím získávají svůj život věčný, stávající se stále sebou samými. Pravda příliš zřejmá. Čím kdo jest větší, tím více pocítuje Pád Prvopočáteční a potřebu znova nabýti své *totožnosti* rajské.

„Hluboce křesťanský“ Beethoven, jeho díla to dokazují, nebyl světcem na způsob Františka Assiského nebo kterého-

koliv jiného následovníka Kristova. Nebudete mne o tom poučovati. Byl jedním z největších umělců světa, což jest běda! něco jiného, pobožní přítomci neopomenou vhodné chvíle, by to řekli. Snad proto není kříže na jeho hrobě, jak o tom podává svědectví náčrtek dle skutečnosti od Vincenta D'Indyho na hřbitově wachringském ze 17. června 1880. Až do té doby aspoň, třiapadesát let po jeho smrti, bylo možno viděti tuto obludnou hanebnost. *Missa solemnis*, „jedno z největších veleděl veškeré hudby“, jest přece věc křesťanská. Serafinové a Trůnové to vědí, Panstva také, a Našemu Pánu Ježíši Kristu není to neznámo.

III

Kdybych byl dvacetkrátě hudebníkem, jak jím načisto nejsem, zdá se mi, že po Vincentu D'Indym ani slovíčka bych neměl říci o dílech Beethovenových. Čtěte jeho knihu a uvidíte, zda neklesají člověku ruce, když vidí, s jakou klidnou silou, s jak mocnou jasností neomylný vychovatel ze Scholy předvádí vám postupné *formy* největší umělecké duše, jakou božská Prozřetelnost svěčila ubohému člověku. Neboť jest zcela jisto, že nelze mluvíti než o duši, když běží o Beethovena.

„Takto, po dvacetileté životní dráze už naplněné veledíly, Beethovenovi bylo možno říci na úsvitě jeho 47. roku: „NYNÍ UMÍM SKLÁDATI!“ Co záleží na technickém smyslu slova *skládati*? Beethoven věděl dobře, co chtěl říci. — Až dosud jsem ještě netrpěl dosti, bych si byl jist svou duší, bych ji držel v rukou, jako zkroceného oře. Nyní se to posléze stalo. Mám ji jak náleží v moci a narostou-li jí křídla jako Pegasovi, poletíme spolu do nebes!... Jeho duše, jeho drahá duše, nechtěl nikdy než ji, domnívaje se, že ji nalezne ve všech těch přeludech žen, iež přešly jeho životem, by ho mučily!

Neboť byl nešťasten opravdu jako kameny, jsa sám podoben jednomu z oněch žalostných oblázků, koulených sem tam vlnami Oceánu. Největší část svého života od r. 1792, chcete-li, až do 1815, byl dále nebo blíže ve víru válečném, uprostřed vřavy přecházejících pluků, bombardování, nájezdův, strašlivých krveprolévání; uprostřed apokalyptické historie přílivu a odlivu francouzské Revoluce. Nejméně dvakrát Napoleon hrozně překážel v jeho tichých zvycích vídeňských. Dělostřelba u Slavkova nejprve, potom ještě strašnější dělostřelba u Esslingu a Wagramu dotrhly jeho nemocný ušní bubínek. Tomuto nesmírnému snivci se srdcem tak útlým bylo více než dvacet let býti svědkem, na štěstí hluchým, tohoto neslýchaného rachotu celého světa. Ale jaké byly asi pocity ubohé duše při pohledu na strategické zpuštění břehů jeho krásného Dunaje a okolních polí, kde rád se procházel se svým samotářským rozjímáním!

Ach! toť věru stále táž věc, totéž výkupné velikých umělců, bolest naměřená dle jejich velikostí! *Potentles potenter tormenta patientur*. Zapomenutí a odstrčenost často, bída skoro stále, nenávisť lidí prostředních, výsměch bídáků, nekonečná pokořování, kruté smutky a, co jest horšího nežli vše toto, nesmrtelný sup, jenž hlodá tyto Tantaly Boží, kteří umírají hladem pod stromem Ráje. Nemáme-li na zřeteli v Beethovenovi než umělce, kdo by se odvážil říci, že se mu kdy bylo možno nasytití? O nic více, myslím, než Michel-Ángelovi nebo Shakespeareovi nebo Napoleonovi. Žádné dílo neukojí takových lidí. Kdyby byl Napoleon mohl přemoci Rusko a porazit Anglii, čeho by býval nebažil vydobýti? *Aestuat infelix...* Svět jest příliš těsný pro tato *těliška* Juvenalova.

Co se nenapovídalo o hluchotě Beethovenově? Myslí snad někdo, že by byl vykonal věci větší se sluchem divocha? Zabránil-li mu Bůh slyšeti zvuky tohoto světa, bylo toho třeba, by se

mu jistým způsobem staly slyšitelnými zvuky světa onoho, a by byl takto schopen přeložiti nám stůj co stůj do jazyka padlého šumy Ráje.

Hle, co krásného nám skýtá Vincent D'Indy:

„Roku 1821 pravil Beethoven žertem, že promluvil pohřební řeč Napoleonovi šestnáct let před smrtí Zajatce svatohelenského. Tato pohřební řeč právě tak bývala by se hodila i na něho, neboť oba velcí mužové trpěli na konci svého života stejným osudem, oba jsouce osamoceni, Válečník na ostrově v Oceáně, Hudebník ve svém umění, nepřístupném davu, oba jsouce odloučení od ostatního světa, geniální umělec svojí hroznou nemocí, jako padlý výbojce neúprosným mořem a ne méně neúprosnou Anglií.“

Ano, není pochyby, ale poněvadž život domněle citelný jest jenom zdáním a nemoc fysická tudíž jenom zdáním zdání, přihodilo se, že ve svém smrtelném zápase vznešený hluchý posléze *uslyšel*. — „Slyšíte zvon?“ vykřikl; — „Hle, jak se mění dekorace!“ a vypustil duši, právě když zaburácel hrom, za sněžné bouře 26. března 1827.

LEON BLOY.

Přebolestný list abbé Cornuaua, posílajícího mi odpověď jednoho kněze, na nějž spoléhal, že bude rozšiřovati *Život Melaniin*, a který se vyzouvá ze strachu, aby se do něčeho nezapletl. Kněz ten se zdá dobrým knězem. Čeho čekati od ostatních nežli pronásledování? Cornuau se obává dokonce zavržení od Svatého Officia, že pravím na 29 té straně Úvodu: „Umučení Ducha Svatého“. Řekl jsem to před dvaceti lety ve *Spáse skrze Židy*. Jest pravda, tato kniha nebyla upozorována. Ach, neušetří mne hořkostí, a věděl jsem to. Dlužno věřiti, že ďábel potřebuje býti

odpoután. Tento účinek by mohl býti způsoben mou knihou.

Vracím Cornuauovi list jeho korrespondenta cituje mu proslulý text: *Si consilium hoc est Deo, non poteritis dissolvere illud, ne forte et Deo repugnare inveniamini*. Hlavní újmou jest, že není potřebí věcí nadpřirozených. *Ecce nova facio omnia*, praví Pán. Překlad sulpiciánský: „Neučiním nic mimořádného.“ Připustí-li se, že by snad moje kniha byla zavržena, čehož nemyslím, toto zavržení nevešlo by ve známost leč teprve tehdy, až by moje kniha, všude již se rozlétší, vykonala všecek svůj účinek. Tož pokoj našim duším a důvěřujme v Boha.

Píšu zuřivě dále *Duši Napoleonovu*. Přes nesnáze, přes smutek, že vidím blížiti se bídu, dosahuji dosti čestného úspěchu a zřím nebo myslím, že zřím růsti krásné dílo.

3. Neobyčejně zpozděná zima hlásí se posléze krutě. Teploměr klesl dnes ráno pod deset stupňů, a naše zásoba uhlí jest vyčerpána. Pálíme prachem. Jako už tolikrát cítím starý spár bídy a skličuje mne smutek. Třeba však pracovati.

5. Nalézám v *Journalu* článek nadepsaný *O žebrotě* od Urbana Gohiera. „Člověk, který nastavuje ruku, není už hoden pozornosti... *Ponížené*, to jest žebráky, ty zapuzujme. *Ponížené*! Na pouhé to slovo obrací se žaludek. Není místa pro poníženost, pokoru v nějaké demokracii.“ Odhaluji tak, že *Mag-nificat* není demokracií.

9. *Život Melaniin* dán do prodeje.

10. Smrt někdejšího P. Hyacinta Loyson.

Poslední slova tohoto odštěpence: „Mohu předstoupiti před Boha. Jsem v pokoji o své svědomí a o *svůj rozum!*“

14. Biřmování ve Versailles mého kmotřenečka Petra Lva van der Meera, an se tomu v této diecési nestaví v cestu žádný *předpis* jako v Paříži. Jest známo, že naši biskupové jsou všichni papeži a že dělají, co chtějí, vyjma snad monsiñora Ametta, jenž dělá to, čeho si přeje anglický vyslanec, jde-li o Johanna z Arku (Viz nahoře, 31. prosince 1911). Po biřmování biskup versailleský, méně povýšený než jeho metropolita, ráčil nás přijmouti. Příležitost pro mne, abych mu nabídl *Život Melaniin*. Tento velekněz neznající ani mého jména, jak se sluší na církevního hodnostáře, dovědévši se až při samém setkání, že jsem spisovatelem katolickým a *laickým* — schopným tedy zasahovati duše stojící mimo Církev — mluví k nám s mrazivým nadšením o nesčetných obráceních četbou *Dobrého Utrpení* od Coppého. Byl bych mohl odpovědět, že tato *obrácení*, jistěže hodně sentimentální, bylo by lze hoditi na váhu s opačným blitím rozumářův. Pohroužil jsem se moudře v propast mlčení.

18. Prapodivná návštěva W., nazývaného prorokem montmartreským, ubohého pambíčkáře s obličejem jako venkovští kostelníci a stálého obstaravatele všech slepounův pobožnosti, kteří ho daří svou důvěrou. Praví se býti vyslán od kéhos výboru, aby zvěděl, oč lacinější by byl *Život Melaniin*, kdyby se odkoupil ve značném počtu, 100 až 300 výtiskův. Dobrodružství oslňující. Odpovídám tomuto poslu, jenž

nemá zdání, co to jest knihkupectví, že nejsem prodávčem svých kněh, a že se mu třeba dohodnouti s Valettem, za nímž ho zítra posílám.

19. W. navštívil dnes ráno Valetta a věc se ujednala bez nesnází. Melanie mne protežuje.

Několik věnování:

Pani Alfred Pouthierové. — již jsem byl povinen znáti kdysi v Rusku, když jsem byl bílým medvědem.

Své kmotřence Raisse Maritainové. — Raissa neb Rachel znamená *brebis* v starobylém jazyce tvých předkův, a hle, Ta která pláče, posílá ti svou pasačku.

Jedné osobě úplně hluché. — Od obyvatele tmy obyvatelce mlčení a ticha.

Filipu Raouxovi. — S La Saletty do Polska jest možná deset tisíc mil; z Bourg-la-Reine není tam ani krok.

Felixu Raugelovi. — Může-liž nejkrásnější hudba světa býti co jiného než harmonií dýchání svatých?

Pi. T... — Tuto knihu, danou na hlavní silnici Tou, jež pláče, starému žebrákovi.

Jednomu chirurgovi tak slavnému jako nevěřicimu. Aby ho operovala z jeho bělm, bez anesthesie.

Veronice. — Hle, ona kniha, již miluješ, dcero miláčku. Čítej v ní často s celým svým srdcem, aby tě naplnila velikou žádostí, bys se stala nepatrnou a obětovanou, jakož byla Melanie až do svého posledního dne.

Svým kmotřencům Petru Matěji a Petru Lvu van der Meer de Valcherenovým. — *Ubi thesaurus, ibi cor*. Můj poklad, to jste vy, to jest těch několik duší, jež mi bylo dopřáno uvést na práh Církve. Jakž by mé srdce nebylo s vámi, miláčkové?

Christině van der Meerové. — Tvoje patronka, jedna z nejúžasnějších mučenic, byla ohavně popravena u věku deseti let

svým vlastním otcem v odvetu za to, že rozbila všechny modly, jež byly v domě. Melanie nám dodává odvahy, bychom těžili z tohoto příkladu.

Emilu Baumannovi. — S poukázáním, že zátopy, jež ho zděsily přede dvěma lety, byly opravdu slzy Naší Paní La Salletské.

Ondřeji Dupontovi — jenž měl odvalu kráčet před *Starcem s Hory*, což ho vystavuje odivu našich nejsmrduťjších vrstevníkův.

20. Mému kmotřenci Jakobovi. Zdůrazňuji jeho povinnost křesťana laika, aby sám udělil v poslední hodině křest svému otčimovi, starému israelitovi na shasnutí, i kdyby se zatvrzele vzpíral.

Přechod od toho, co se nazývá životem a co se nazývá smrtí, jest chvilka, jejíž zdánlivé trvání není ničím či skoro ničím, ale jejíž skutečné trvání jest neznámo. Připustíme-li, že by se i neodolatelně vzpouzel, jest převelice možno, že tehdy, prve než duše opustí tento svět, náhle jsa osvícen, zalká přehořce nad svým odmítáním a pojme ho nesmírná radost z pomoci přicházející přes jeho vůli.

21. Dnes ráno dostávám telegram, že otčim byl pokřtěn, „s plným vědomím a svolením“.

24. List doplňující telegram:

Jest to ještě mnohem krásnější, než se snad domníváš. Ale jest to též přebolestno, neboť co nevidět zemře. A budu po prvé vidět umírat. Předevčírem na Popeleční Středu, kázav nám všem, bychom odešli, žádal lékaře, by mu pověděl, jak s ním opravdu jest. Lékař mluvil s ním jako křesťan. Potom pravil, on tak neobyčejně bázlivý: „Třeba, abych se připravil. Učiním, co po mně žádají dítky.“ Lékař zavolal nás. Pokřtil jsem ho sám. A po té Milost dobrotivého Boha bylo jakoby očima viděti.

Načisto proměnil svou duši. Nejprve žádal, aby mu zavěsili na krk medailky, jež měl pod poduškou. Potom pravil, že si přeje kněze, který by ho vyučil pravdě. Potom, že si přeje všeho toho, co se dává těm, kdož umírají. Opsali jsme mu ruskými literami Modlitbu Páně a vzbuzení lásky. Bylo překrásné viděti ho a slyšeti, jak namáhavě slabikuje tato božská slova za pomoci své dcery. Tiskne si na srdce lístek, na němž jsou napsány tyto modlitby a vzývá Marii. Co ti říci, předrahý příteli? Dnes Barnabáš Juda — tak se jmenuje — přijal svaté Viatikum a Poslední Pomazání. Zítra, dopřeje-li mu Bůh ještě života, biskup versailleský ho přijde obřizovat. Má všecku víru. Kněz, jenž o něho pečuje, žasne. Neznaje modliteb, po celý úkon dnes *bez přestání* žehnal se velikými kříži. Při tom zářil mu z očí plných světla nebeský pokoj a ona údivná urozenost posléze osvíceného Pokolení prvorozeného!

Pomyšlení na to, kým byl přede třemi dny a co jest dnes, mate úplně rozum. Co se však těla týče, jest v žalostném stavu. Bylo mu mnohem lépe v den křtu, ale potom... Tož přes vše Boží Milosrdenství, jež jsem spatřil a jehož tak zřejmé dotknutí až drtí, bojím se agonie, jež snad bude dlouho trvati. Modlete se za nás, přemilí...

Tento list mi byl dodán skorem zároveň se zprávou, že tento blahoslavený syn Abrahamův skonal. Dověděl jsem se, že biskup versailleský, ač otrávený tělocvikářstvím, nepohrdl přinésti tomuto nemocnému chudši Biřmování, pastýřský krok, jakého by jistotně nebylo dovoleno žádati po arcibiskupu pařížském.

27. *Šilenství Ježíšovo.* Sviňský článek podepsaný jakýmsi literárním hmyzem jména Pavel Reboux, který dokazuje tvrzení jednoho mrzkého šo-

sáka, jenž se jal pathologicky dovozovati, že Syn Boží byl pomatenec. Jaký hnus vzbouzí tací prasáci, nelze pověděti. Praví mi, že tento Reboux jest synem jakés modistky a že měl učitelem Viktora Charbonnela! Klobouky a apostasie!

28. Z interviewování o *Pahorku inspirovaném*. Barrès praví:

Budu celý svůj život opakovati totéž, snažiti se, bych vyjádřil hlubokou symfonii, jež jest ve mně, a bych ji vyjadřoval vždy úplněji a odstíněněji, s tisícerými nápěvy, jež se musí sladiti, sharmonovati. Není v mé poslední knize více než v mé první, jasné vůle; více přepisuji, než píši. Naslouchám sobě! (*Karlíček se bavi.*) Úvaha, vůle zasahují jen, aby co nejlépe užily materiálu, themat, jež se ve mně rodí samy od sebe.

Jest trapno, že smysl pro směšno tak úplně chybí tomuto hezkému akademikovi.

29. Jeden lotrinský řeholník, jenž právě nadědil, dává za nás sloužiti *čtyři sta* Mšl.

1. Rytec Jiří Lemaire mne podaroval jedním z nejprvnějších exemplářův své medaille na památku r. 1870, založené pro účastníky války. Dovídám se, že jedinému králi srbskému dostalo se takové přízně.

4. Píšu dále *Duši Napoleonovu*. Jaká to práce! neboť každá kapitola, počínaná v úzkostech, jest jako báseň čerpána z vlastního zdroje, aniž jest opravdu ku pomoci jaká dokumentace.

11. Šprýmovný list mladého Holanďana, jenž dychtí po mém přátelství. Říká si *esperantista*, muž obchodu a chce se státi knězem.

Četl jsem *Pravého(!) Huysmanse* od Gustava Coquiota, jenž si osobuje, že ho dobře znal. Tento Coquiot jest jakýs opičák. Neuměje si pomyslití nic krásnějšího než Huysmanse, osvojil si na vlas jeho styl hodlaje mluvití o něm, že by jeho ubohou knihu bylo lze věru považovati za dílo samého Huysmanse. Já tam jsem arci označován jako pamfletář:

A Huysmans baví své přátele svatými výrony, jež se naň nyní valí.

12. Věnování *Neprodajného* Petru van der Meerovi:

„Co znám nejneprodajnějšího a možná nejnezaplatitelnějšího, toť moje vroucí láska k tobě, milý kmotřenče.“

13. Nová návštěva proroka montmartreského, o němž byla řeč 18. února. Výbor(?), jenž zakoupil 300 výtiskův *Života Melaniina*, rád by nyní získal celé vydání tohoto díla. Ždá se, že nadšení jest nesmírné. Ale tito lidé zamýšlejí mi uložiti, bych vklá-

dal do samé knihy pambíčkářskou směšnou stránku z jejich výroby. Vyjadřuji své odmítnutí jazykem nevalně vytríbeným.

14. Divoucí překvapení, jedno z nejkrásnějších pohnutí v mém životě. Poslal jsem knihu Rachildě, a roznítla v ní neobyčejné nadšení; jest to čin samé Melanie, již se ona vášnivě podivuje. Rachilde byla jako ohromena vypravováním malé Pasáčky. Ihned odvrhši všechny otravné romány, o nichž z řemesla vydává posudky, probděla noc nad touto knihou a neprodleně napsala pro *Pařížský Deník* článek, jež by mi velmi ráda přečetla. Jest tak dojata, že ji vidím skorem rozplývatí se v slzách.

16. Přebolestný list Florianův, jemuž na Moravě všude odpírají svátosti a ježž to uvádí v zoufalství. Protikanonické a obludné odpírání Stolu Páně a tribunálu Pokání synu Církve nikterak nevyobcovanému, vinnému toliko tím, že zjevně miluje La Salettu a že překládal mé knihy! Žádá mne o radu.

17. Rachildě, od níž jsem právě přečetl článek v *Pařížském Deníku*:

Rachildo, předrahá přítelkyně, právě jsem přečetl váš překrásný článek, s pohnutím živě sdíleným mou ženou. Vycházelí jsme z kostela a zpozorovali jsme, že tato radost chabě očekávaná přicházela nám přísně v neděli *Laetare* (Raduj se). Není to ponejprv, co projevujete svou náklonnost vůči mně. Ale dnes jde to dále a pocítil jsem to hluboko. Ach, co jsem znal lidí pobožných, dobrá Rachildo, kteří se vám nevyrovnejí. Neumím vám říci nic více, úplně jste mi zmátla rozum.

18. Protiva toho nedává na sebe dlouho čekatí. Jedna karmelitka mi píše dlouhý list. Přála by si

závažných přeměn. Její mínění o Tajemství jest v jádře mínění nepřátel a zdá se, že jí bylo někým namlouveno. Jde až tam, že praví: „Není snad Melanie nástrojem satanovým na potupení kněžstva, právě tak jako by byla vyslankyní Mariinou, aby jim dala výstrahu?“ Tato ubohá řeholnice nevidí, jakého pokryteckého a zasládlého záští se stává ozvěnou.

19. Děkuji Pouthierovi za jednu brožuru, již jsem dostal včera večer, prose ho, aby mi nic neposílal od Frédérika Massona, který jest rozbředlec od narození a *dělá* opravdu příliš ve svých knihách.

Duše Napoleonova, kapitola VIII. Korunovační olej pojímán jako Poslední pomazání, udělené umírající Evropě.

21. Jedné dívce:

Slečno, byl bych zcela nehoden rozmilých věcí, jež jste mi ráčila napsati, kdybych se vymlouval na zaměstnanost a neodpověděl vám. Prosím vás tedy, byste řekla mému milému příteli Ricardo Viñezovi, že jsem s ním velmi nespokojen. Nejprve zdá se, že se rozhodl již mne nenavštěvovati, což jest příliš katalánské. Potom — a to jest mnohem vážnější — nechává vás neomluvitelně nevědět, že odhadovati mne *Mistrem* jest mi protivno, kdyžtž nejsem ani soudním vykonavatelem ba ani akademikem. Obviňuje-li mne, že jsem *hrozný*, jest to druhá proradnost. Víť předobře, že jsem nejtišší z býkův, kuchav až dosud jen žalostné herky určené již pro pohodného a jsa vezdy hotov pokleknouti hezky k nohám nějakého ušlechtilého toreadora. Omlouvaje se, že vám ukládám takové poslání, prosím vás, slečno, byste neviděla ve mně než svého přepokorného sluhu.

31. Nalezl jsem v Tolstém, v *Kreutzerově sonatě*:

V městě může někdo žít sto let a nepozoruje, že už dávno jest mrtev a shnilina.

Uzavřel jsem z toho, že dlíme ve velmi smrduté kostnici.

1. Najali jsme chaloupku v Saint-Piat, v Eure-et-Loir.

4. Zelený čtvrtek. — Kostel Bourg-la-Reineský. Přijímání přecetná a patrně málo častá. Tento buržoasní kraj by rád, aby se věřilo, že mu velmi záleží na náboženství v době velikonoční.

11. Od jednoho přepokorného řeholníka, jenž mne čte s láskou:

Poslyšte krásnou myšlenku P. de Condrena: „Žasnu“, říkal tento svatý kněz, „že nejsem zahrnován bohatstvím a počtami. Bohatství jest kletbou, které bych si věru zaslouhoval za své hříchy.“ Tož, procházíte-li se už tak dávno Pozemským rájem Utrpení a Chudoby, považujte se za požehnaného Páně.

Od téhož:

Dvoji Vzpoura a dvoji Ztrestání:

Knížata Synagogy se zatvrzele vzpírala uznati Našeho Pána Ježíše Krista Synem Božím. Nechtěla v něho uvěřiti přes jeho v oči bijící zázraky, přes vznešenou dokonalost jeho učení a zázračnou krásu a svatost jeho Života. Jejich neslýchaný zločin přivodil na potomstvo Israelovo děsné tresty, jež je stíhají dále po devatenáct set let. Sám Pilát, pohan přece, jsa polekán nesmírnou nespravedlivostí, již byl doháněn stvrditi zákonným odsouzením odrodilým dítkám velikého Abrahama, pravil jim jsa u konce s důvody a myje si ruce: „Povoluji mravnímu násilí, jež mi činíte, ale jsem nevinný rozsudkem, jež na mně vydíráte, a krví tohoto Spravedlivého.“ Slyšte jejich děsivou odpověď: „Krev jeho na nás a na naše syny!“

Ach, nešťastníci! Jak byli vyslyšeni!

Již tomu přes šedesát let, Hlavy Církve francouzské, ra-

něné nejtemnější slepotou, zpěčují se s neméně příkrou zatvrzelostí nežli Židé přijmouti milosrdné Poselství Matky Ukřižovaného, Královny Ráje, která nám je přinesla plačíc 19. září 1846 a svěřila je Melanii Calvatové, Pasačce La Salettské, aby sluhové Páně poučili o něm všecek lid křesťanský. Papežové, nejlepší biskupové, nejsvětější kněží věřili v pravdomluvnost Vidoucí. Ostatně četné zázraky dosvědčily, že se Zjevení, Církví uznávané, opravdu stalo.

Co na tom, veliká většina našich Pastýřův jako by říkala — a s jakou povýšeností! — Vyslankyni Boží: „Jest-li ti těžké Rámě tvého Syna, eh, pusť je už, nechť si nás rozdrtí. Raději volíme neznámé katastrofy, jimiž nám hrozíte a jež se zdají každým dnem blíže a blíže, než připustiti pokošení, že bychom oznamovali tvé Poselství tvému Lidu. Vhruž libo-li ti Křesťanstvo v oceán všech bolestí; rozdrtí je lavinou nejnepomyslitelnějších pohrom; ale buď ubezpečena, že my tě neposlechneme nikdy, poněvadž jsi k nám nebyla uctívalí!“

„Jest docela jisto, pravila Melanie 2. července 1880, že veliké bědy, veliké biče padnou na naši ubohou Francii a že Revoluce z 93 tého není nic u srovnání s tím, co nastane.“

16. Hňupství Výboru(?) montmartreského. Ze zvědavosti dal jsem si poslati ten papír, jež mi chtěli vkládati do nového vydání *Života Melaniina*. Tupohlavost té stránky jeví se mi nesnesitelnější než prvního dne. Začíná to ovšem „Vzpomeňme sobě“: mluví se o „očích zavřených“, o „božském Bratru“, o „povinnostech stavu“ a končí se to „Nezapomeňme nikdy“. Blbství katolického světa má do sebe cosi nadpřirozeného a podobá se svatokrádežně Odpočinku Sedmého Dne.

17. Noviny jsou plny katastrofy *Titaniku*,

nejohromnější zámořské lodi. Sotva vyplul na první cestu, byl vykuchán icebergem. Stěží tisíc lidí bylo lze zachrániti ze čtyř tisíc asi, jež vezl tento ďábelský koráb přetížený bohatstvím. Utonulo kolik miliardářův. Obklopoval je neslýchaný přepych a zároveň bylo na samém dně podpalubí jakési peklo pro ubohé vystěhovalce. Jest mi líto těchto chudákův, ale jakého jiného pocitu než nejsladší potěchy mohl bych zakoušeti, myslé na ony druhé? *Excandescet in illos aqua maris.*

19. Zaslaljí mi číslo *Zrcadla*, kde jest článek neslýchané smrdutosti o Ārturu Meyerovi, článek diktovaný jím samým, v kterém se ten starý dareba staví za vzor všem šplhavcům.

24. *Obrázek z obráčení Huysmansova.* Autor, Ondřej du Fresnois, mi jest načisto neznám. Zdá se, že zamýšlel úplně potupiti Huysmansa, uveřejňuje ty úryvky z psaní, z kterých vyniká příšerně suchopárnost a podlost osobnosti. Slunce jest tam nazýváno „hanebnou hvězdou“ a záchody „tělesnými zpovědníčkami“. Znal jsem již tyto okouzlující výrazy. Znal jsem i jeho záští k La Salettě, jeho opovržení k horám a jak zhola nic nechápe ať z jakékoliv přirozené či nadpřirozené vznešenosti. Dosti jsem o tom všem mluvil v *Posledních Sloupech Cirkve*, ale toto jest novinka.

La Saletta jako poutní místo neskýtá zajímavosti, ale přináším dokumenty o Zjevení, jež naprosto není také, jak je vypravuje kněžstvo. (Každý *dokument* špinící nebo prznící byl Huysmansovi *authentickým*.) Pěkné věci jest tam třeba zjišťo-

vati, jež nebudou po chuti Církvi, která svéhlaavě *překroutila* události a zrobila *madonu*, jež odřikává *povidačky* o žních.

Církev překrucovatelka! a ta Madona!!!

List z 10. října 1891, to jest z doby, kdy prý začalo obrácení, podává nám toto:

Hyzdím se ve svém kanceláři a jest mi dlouhá chvíle. Mnoho které obyčeje brzo náboženské brzo oplzlé mne poněkud vznášejí, ale tak na kratičko! ...

Hle, tedy vzácný rekrut, jehož se naši katolíci tak naobdivovali! Znav Huysmansa mnohem lépe a mnohem více než kdokoliv, trpěv jím ostatně i po jeho trpěv, vím a jistím, že jeho obrácení bylo zcela upřímné; ale stal se katolíkem s duší přeubohou a s bídnou inteligencí, jakou měl, střeže jako poklad děsného daru pošpinití vše, čeho se dotkl, a zemřel posléze, aniž pochopil, že jest povinen v krutých mukách svého konce prositi o odpuštění a o modlitby jistého muže, ke kterému se zachoval při patnácti letech s nejhroznější nespravedlností a kterému skorem dohnal k zoufalství.

25. Dokončil jsem *Duši Napoleonovu*.

28. *Náboženský týdeník*, jehož se nikdy nemůžeme vynačísti, poučuje mne, že po slavné Mladé u Magdaleny za ztroskotance *Titaniku*, mezi nimiž bylo tolik vzácných milionářův, Monsiňor Amele „několika pohnutými slovy sdružil ve svrchovaného holdu nebožtíky z *Titanika* s nebožtíky padlými na bojišti“!!!

Tento ubohý kardinal nepropase nic.

29. Událost, jež zaplavila všechny noviny a všechny mozky: lapili a zabili anarchistu Bonno

náčelníka to roty, jež děsila Paříž a venkov po kolik neděl: krádeže, loupeže, vraždy. Jdu-li v dějinách nazpět ať k Ravacholovi, mohu říci, že jsem nikdy nespatriil nic hanebnějšího, celkověji sviňského co do paniky a buržoasní nakvašenosti.

Bídník se utekl do jakéhosi baráku v Choisy-le-Roi. Ozbrojený dav obléhal tuto pevnost hájenou jediným člověkem, který se bil až do konce, třebaš byl zraněn, a kterého nezdolali až dynamitovou pumou, vrženou resem (!), který operoval kryje se za vozíkem sena a obrněn jsa žíněnkami.

Noviny mluví jen o rekovství. Kde kdo byl hrdinou jenom ne Bonnot. Veškero obyvatelstvo přes zákony neb ustanovení policejní chopilo se zbraně a střílelo ukrývajíč se. Když se dostali až k němu, Bonnot dokonáváje hájil se ještě a bylo jej třeba dorazití.

Slavné vítězství deseti tisíc na jednoho. Kraj jásá a několik špindírův bude dekorováno.

Na štěstí Bůh nesoudí tak jako lidé. Buržoové mrzčí a třesoucí se o své dršťky, kteří měli podíl na štvanci *jako ochotníci*, byli, jak rád věřím, z valné části oni počestní domácí pánové, kteří žijí a tyjí z postu a hladovění chudých, neboť každému z nich, až pojde, bude vydati počet ze zoufalství nebo ze smrti přemnoha nuzákův. Jsou chráněni všemi zákony a jejich mrzkost není ohrožena ničím. Jsouce bez Boha, tak jako Bonnot, mají pokrytectví a peníze, jichž se nedostávalo tomuto nešťastníkovi. Přiznávám se, že všecka má sympathie jest pro zoufalce dávajícího život, aby jim nahnal strachu, a myslím, že Bůh je bude soudití tvrději.

Tato skvělá aféra vzbudila nezbytně nejušlechtlejší zvědavost. Trvalo to několik hodin, že měly kdy přibýti z Paříže nesčetné automobily, vezouce urozené diváky, nedočkávané, až uzří a pochutnají si na utracení chudšasově. Vrcholem hanby bylo, že přijela na autech druhá armáda fotografův, přihnavších se, jak se sluší, aby dodali novinám všechny žádoucí pohledy na bitvu.

2. Aurelianu Coulangesovi, jenž o mně napsal velmi dobrý článek do marseillaiské revue *Marches de Provence*:

Milý pane, apoštol svatý Filip mi poslal včera *Marches*. Velmi zřídka odpovídám na články, jež časem o mně ráčí napsati, neboť život, jak víte, jest velmi krátký a rozum mých soudcův neb jejich poctivost ještě omezenější. Přece však bych vám rád řekl, že jste mne líbezně vzrušil, až jsem se do vás věru zamíloval. Toť jakási spravedlnost, kterou literáti mi pravidelně a disciplinárně odpírají. Dáte-li mi svou adresu, pošlu vám svou knihu o Napolconovi, jež vyjde v říjnu. Tato kniha, jež nebude přes tři sta stránek, jest ovocem deseti let bolestných rozjímání a největšího úsilí mého života spisovatelského.

Četl jsem znovu Bensonova *Pána Světa*, který mne tak zaujal r. 1909. Rozhodné moje mínění jest méně příznivo. Benson jest více umělcem než myslitelem, a maje na zřeteli to, co se nazývá konec časův a Antichrist, zdá se, že nevytušil přísně toho, čeho se tam asi třeba dohadovati. Mínil, že lidstvo nahradí kult božský *liturgickým* uctíváním sebe. Domnívám se však, že nastane nejodpornější, nejobecnější a nejúplnější lhostejnost. A potom zde jako i jinde Benson hledá zvláště úzkosti nízké, *strachu*. A to nemůže býti z Boha.

5. „Drama Titaniku“, od jednoho pána, jenž vypravuje své dojmy v *Journalu*, neopomíjeje říci, že byl ku podivu chladné krve:

Pan Gugenheim, miliardář zvaný „králem mědi“, stiskl mi ruku s zázračným klidem, řka: „Pro mne za mne, jest mi to jedno, udělal jsem štěstí, užil jsem života.“

10. Komusi, jenž ještě *neužil života*, dáváje mu jednu ze svých kněh:

Toť vše, co může pro vás chudák. Neboť vše se může změnit, vyjma toto, poněvadž Bůh si přeje, aby tak bylo. Kdysi jsem hledal mincí stousousových; dnes v šedesáti pěti letech a jsa otcem dvou dospělých dcer hledám sum mnohem větších. Toť všecek rozdíl. Sluší se trpěti a býti hluboko pokořovánu, vzdálíme-li se světa, bychom kráčeli před Tváří Boží.

12. Ve *Starci s Hory* na str. 244. naskytlo se mi mluvit o Eugenu Calvatovi, bratru Melaniinu, „ubohém starém zedníku přepokorném a žijícím ze své práce v sedmdesáti sedmi letech, což se zdá neobyčejně čestno pro zazobané kaplany na Hoře“. Jeden poutník z mých přátel měl nevšední myšlenku, že se tam dal doprovodit tímto starcem, a hle, co mi píše:

Bratr Melaniin ochotně se ke mně přidružil, ale předem mne uvědomil o nepřizní, jakou ho daří kaplani Salettští.

„Kaplani nejen že mne nenavštěvují, když sestoupí do Corpsu, ale dokonce se mi vyhýbají. Byl jsem povolán jednou, abych u nich dělal jakousi zednickou práci. Dobří ti počtáři strhli mi s denní mzdy dvě neb tři hodiny, co jsem šel. Ostatně, jak bych se divil, že si tak počínají ke mně, vzpomenu-li si na to, jak nakládali s mou sestrou. Abych uvedl jen jedinou věc, když byla Melanie naposled na La Salettě, poručila si odcházet ráno bílou kávu. Hostinský stavě před ní koflík, žádal *je-den frank!* Sestra se přemohla, ale odešli jsme oba dusíce se hnusem. A což, sám můžete usouditi o jejich nezištnosti.“

Když jsme přišli na La Salettu, zavedli nás do hostince a tam se zapředl tento rozhovor:

„Co se platí za byt?“ optal jsem se.

„Jest dvě tříd, pane. V první třídě devět frankův za den a za osobu; v druhé třídě šest frankův. *Splatno předem.*“

„Tož prosím, dejte mi dvě světnice a zaplatím vám hned na dva dni po šesti francích.“

Hostinský s tajemnou tváří pošeptal mi do ucha, označuje mi bratra Melaniina:

„Ale tomu pánu bylo by volněji s čeládkou, pojí a přespí s nimi.“

Boje se, aby tento prodavač polévky neuvedl ve skutek své šlechetné myšlenky, řekl jsem mu ihned:

„Prosím vás, dejte mi světnici o dvou lůžkách a prostřejte bratru Melaniinu po mém boku.“

Hostinský vstal láteře, arci neopominuv shrábnouti dvanácti frankův. . .

U stola seděl po mém levém boku jeden kaplan, plný řečí a všude brousící očima. Položil jsem si u talířku *Tu, která pláče*. Zrak kaplanův ustavičně zabíhal na tuto knihu. Podal jsem mu ji.

„Myslím, děl jsem, že jest nesnadno mluvit o La Salettě, nečetlo-li se napřed toto dílo.“

Poprosil mne, abych mu ji zapůjčil do zítřka do rána. Půjčil jsem mu ji. Hovořilo se dále.

Vida, jak mlčí k bratru Melaniinu, pravil jsem tomuto církevníku:

„Pane kaplane, mám po své pravici Calvata, bratra Melaniina.“

„Ach! . . .“

To byla celá jeho odpověď a zas mluvil o jiné věci. Od té chvíle byl jsem upevněn o hanebnosti těchto hospodských.

Nazítří vrací mi *Tu, která pláče*, pravil mi kaplan doslova:

„Co se týče Tajemství Melaniina, ptali jsme se do Říma a odpověděli nám: Volno tomu věřit i zamítat to.“

Pojal mne vztek a pravil jsem mu:

„Jakým právem smíte trhati svědectví? Podržujete tedy Zjevení, jež vám dovoluje, byste drželi hospodu, a zamítáte Tajemství, jež vám překáží...“

Můj rozprávěč byl už ten tam. Slzy ubohého Calvata a bolestný pohled, jež z mne obrátil, nedopustily, bych šel dále.

18. *Doporučený* list jedné dámy proslulé ve světě katolickém. Škoda zpropitného listonoši. Píše mi, jak jí jest hrozně z Anny Kateřiny Emmerichové, naděje se, že mne rozzuří proti podivuhodné visionářce. Ta mě pane zná!

22. „*Blíž k tobě, Bože!* Hymna zpívaná na palubě *Titaniku* v noci při ztroskotání! Slova i hudba „původní“! Na památku lodi i „rekův“, kteří zahynuli 15. dubna.“

Toto se prodává v Paříži u kéhos amerického vydavatele. Koho pak doufá ten mizera oklamati?

Jakýsi časopis, po výtce určený na vytírání, uveřejňuje toto:

Baron z Rothschildů radíval malým kapitalistům: „Chcete-li špatně jísti a dobře spáti, uložte si peníze u Města Paříže nebo na rentu 3%. Volíte-li však raději dobře jísti a špatně spáti, kupujte cenné papíry průmyslnické.“ Co pravdy v tomto rozmaru! Ještě oprávněněji můžeme dodati: Chcete-li i dobře jísti i dobře spáti, uložte si kapitály do činžákův.

25. Versailles, návštěva u generálního vikáře biskupova. Tento církevník mi jest dle všeho přízniv a chválí mi velmi *Život Melaniin* i *Tu, která pláče*, jež mu dali čísti. Mínil, že žádoucí rozšíření *Života* jest jisto, ale že se rozšíří sám od sebe, neboť

prý nenaleznu biskupa, který by se toho ujal, což mi příliš známo.

27. Jeden pán, jehož neznám, mi píše, že pro něho jsem já jediným spisovatelem, ale že mi chybí láska a že to není křesťanské. Bojí se, abych zmínil se o jeho listu nenazval ho hlupcem ve svém příštím Deníku. Ach, může býti zcela kliden.

28. Od jednoho přítele, jenž jest v Egyptě: Píšu vám z kraje velikých a velebných vzpomínek, zbědného kramářství a ničemností moderní, hrůzy, jimiž byste bolestně trpěl. Strom Panny Marie jest obklopen samými plakáty kupců s whiskou, od pyramid odrážejí se okatě návštěví „Michelin“ a „Vichy-Célestins“ atd. Jest to ohavné.

29. Půjčují mi *Paměti a korespondenci Ludvíka Rossela*. Kniha velmi podivná. Viděti, jak tento nešťastný náčelník Kommuny byl válečník opravdu povýšený a krásná duše, již demokratický sofismus zavedl neodčinitelně, ana úžasná hanebnost a neslýchaná pitomost jeho společníkův nebyla s to, by ho přiměla k útěku. Starý Thiers, odpírající zatvrzele svou přízeň, vydává takovou hlavu vyděračským nebo na obrátku kapitulujícím generálům, kteří se asi báli udání, ukázal se dokonalým podlcem. Kdož by se tomu divil?

Odpověď anglického vydavatele Nelsona, je- muž jeden přítel nabídl za mne, by vydal znovu *Krvavý pot*. „Uvědomujeme vás, že vaše kniha *nás bohužel nezajímá*.“

Budiž požehnána Prozřetelnost, jež mne uchovává takových spárův! Dovídám se, že tento Nelson, pravý anglický obchodník, osobuje si právo škrtati

a možná i předělávati v knihách, jež uveřejňuje, sotva je byl koupil. Zdá se, že by Vandal byl souhlasil s touto hanebnou kuchyní pro svoje *Příští Bonapartovo*.

Drzosti toho darebáka, pšícího mi jako začátečníku, nepřekoná nic leda to, až padne na břich v pozítří toho dne, kdy dosáhna velikého úspěchu, seberu ho na své rohožce.

2. Ottovi Friedrichsovi, jenž mi poslal svou brožuru proti Bedřichu Massonovi, nepříteli arci Přežití:

Děkuji vám, že jste zřekl Massona. Tento Bedřich jest beze sporu nejostudnějším vyvolencem, jakého si mohla vybrati Akademie, která se přece už po dlouhá léta zásobuje padouchy nebo pitomci, Bůh to ví!

Ale tenhle jest věru nade všecky, v obojím smyslu. Toť nejkrásnější lanýž hlouposti i zloby, jakého mohl vyčlenichati ry-pák Kupole. Vaše tak švarná a hrdá odpověď bude míti možná ten šťastný účinek, že rozdráždí „hysterii“ tohoto starce zlomyslníka a uvede ho hbitěji v neodolatelné rozbřednutí, jemuž již předem nasvědčuje jeho čtyřicet svazkův.

Co mne se týče, vaše brožura jest dobrodiním. Věřil byste že jsem se opovážil napsati knihu o Napoleonovi beze svolení tohoto domácího pána velikánova? Jen si pomyslete, jak se rozkatí, až tato kniha vyjde.

3. Velikou událostí těchto dvou posledních dní byla projížďka královny hollandské Paříží, příležitost k opisování pro noviny. Četl jsem dnes ráno, že tato Vilemína zakusila kalvinské potřeby navštívit sochu Colignyho a položit vlastní rukou kytku na počest této historické sloty.

4. Raisse, jež mne chce předvésti jednomu knězi:

Bude mi potěšením, setkám-li se s knězem, kterého ty miluješ. Řci Jakubovi toto v odpověď na jisté námitky: „Náš kmotr jest Slepec od narození. Takové jest jeho tajemství. Od té doby, co se stal jasnovidným, říká to, co *vidí*, nestaraje se o

nic. Ty, jeho kmotřenec, říkáš to, co si *myslíš*. Bylo by třeba pochopiti, že nemožno, aby se to vždy shodovalo."

Cituji 11. a 12. verš z XXIX. kapitoly Isaiáše a dodávám: *Liber omnium et nullius, scientes et nescientes contemnunt eums imiliter.*

Od jednoho neznámého obyvatele Montmartru:

Nemohu se ubrániti, abych vám neposlal těchto několik příšerných řádků, vzatých s plakátu nalepeného, není tomu dávno, na našich zdech.

Titul: *20 ze 100 našich nemocných bývá pohřbeno za živa.*
 „Jest dokázáno v jedné knize poctěné Akademií lékařství cenou 2.000 frankův, že 10 nemocných ze 100 bývá zabíjeno a že 20 na 100 jich bývá pohřbeno za živa. Doktor Severin Icard, autor tohoto díla, praví: „Co se týče zjištění smrti, první namanuvší se ošetřovatel smí rozsouditi, že jest úplná, a tělo bývá ihned odneseno na dlažice, kdež je rychle otvírají velikým řezem bisturí. Ani službu konající ani pomocný lékař nezjišťují, zda nemocný opravdu již skonal.“ Uvádí nemocnice, kde ošetřovatelé oblékají do rubáše, sotvaže nemocný přichází do agonie. Tento lékař spatřil, „jak bylo postřeno na pitevní dlažbu tělo dítěte, jehož srdce tlouklo ještě dvě hodiny po té, co se je jali *obráběti*.“

Tento plakát dožadoval se, by byli vráceni řeholníci.

Ale co si myslí o lidu na tolik schlíplém, že takový plakát neměl účinku ani ve chvíli voleb, kdy zajisté byl čten?

5. Emilu Baumannovi:

Jsem povinen říci vám, hned po přečtení a dříve než přikvačí jiné dojmy, jakou velmi opravdovou radost mi způsobila vaše poslední kniha *Tři svatá Města*. Kolik jest nás dnes, abychom pracovali jen a jen pro Boha, mezi těmi, kteří umějí *psáti*? Myslím, že pět prstů ruky bylo by ještě mnoho na spočítání jich. Toť krásná dosti bolestná samota, není-liž pravda? Víme, že jest

třeba trpěti, poněvadž to jest zákon Kristův, dnes však křesťané, kteří nejsou slepi, jsou povinni se připravovati na bolesti vše převyšující, jakých nepoznali dávní křesťané. Víte, co bylo řečeno na La Salettě. Moderní svět jest vydán Satanovi, dekretálně, po více než půl století, a veliká tvrz, Církev, jest proražena. Vy jako byste doufal v jakési navrácení lidu k Bohu, viděl jsem to ve vaší knize. Já toho nedoufám. Minulost jest zcela mrtva, zcela vyhlazena. Dlužno arci, by Bůh triumfoval na konci, ale po jakých strašlivých temnotách! Celý život jsem to psal a byl jsem považován za ztřeštěnce. Tělesní lidé by přece byli povinni viděti, že jejich společnost se rozsouvá. Pravda, duchovní lidé nejsou jasnovídnější. Jsou možná i méně. Viděti všude kněží a věřící, zblblé z *Dobrého Tisku*, jak tvrdí s jistotou, až bychom vzlykali, že vše dobře se daří a že Víra postupuje, zatím co démon šíří naše útroby. Jste vy z těchto slepcův? Psal jsem vám přede dvěma lety: „Po čem mohu toužiti, leda po mučeníctví?“ Nikoliv po mučeníctví *snadném*, pitomě předstíraném našimi křesťany, nýbrž po mučeníctví s hrůzou muk fysických a s ještě větší hrůzou hmatatelné tmy a dokonalé hanby. Budete tehdy mým společníkem? *Fortioribus fortior instal cruciatio*, praví Duch Svatý.

6. Vypravují mi o jednom pobožném milionáři, který se vzpírá přijíti na pomoc chudým, třebaže má „zlaté srdce“. Jest k neuvěření, co jest zlatých srdcí ve světě, zvláště mezi zámožnými katolíky!

9. Jeden přítel, nijak se nezabývající literaturou mluví mi, až nad tím žasnu, o *Spáse skrze Židy*, podle něho nejvyšší z mých knih. Čte ji bez ustání, pravě, že všecky ostatní, ač se jim podivuje, vyjadřují jenom city lidské, kdežto ona jest všecka nadpřirozená, a že jak si myslí, bylo nezbytno, aby mi pomá-

hal *kdosi*, jenž mne učil již předem. V čemž se nemýlí.

Toto mínění, mocně vyjádřené mužem nemnoho vzdělaným, jest věru neobyčejno.

11. List neznámé osoby, jež se zdá býti ženou a jež se podivně podpisuje M. — R. Cimetière! Tato osoba posílá známky na odpověď „Váženého Mistra“, totiž mne. Chce, abych byl jejím „Andělem Dobré Rady“ a nabízí se mi „s tělem i duší“. Nevidím, čím bych odpověděl na tento list, z kterého cítím jen směšno a který stěží chápu.

12. Starý básník Leon Dierx byl včera ráno nalezen nebožtík ve svém lůžku. Posledním známým činem tohoto ubohého muže neznajícího Boha bylo, že v neděli přednesl několik veršů přede zdí, do níž právě zasadili desku na počest Mallarméovu.

Ach, jest zcela se mnou, ten dobrý Cornuau! Myslí tak jako já, že Církev se hroutí, a vypravuje nám o onom exbiskupu dijonském, Le Nordezovi, dokázaném to zednáři, který se zavázal ďábelskou přísahou, že všechna svěcení, jež udělí ve své diecézi, bude udělovati neplatně, takže když byla odhalena tato mrzkost, bylo třeba mnoho kněží znovu ordinovati. Až nás obchází mráz při pomyšlení na neskonale důsledky této strašlivé zpronevěry.

Praví nám též, že Pius X. podle svědectví Rampollova jest veden ve všech svých činech Zjevením La Salettským a že má pevnou důvěru v Tajemství Melaniino, kterou nazývá světicí; že však obavy před schismatem ve Francii mu až dotud brání, by se neprohlásil.

17. Alfredu Pouthierovi:

Milý příteli, netřeba-li než několika řádkův, abych vám způsobil „ukrutnou radost“, nemám toho srdce, abych vám jich odepřel a odhodlávám se neprodleně. Zpozoroval jsem, tak jako vy a jako mnoho jiných, že hlouposti jsou vždycky pro „ihned“, ale zpozoroval jsem také, aspoň co mne se týče, že nejsou jen pro neděli tuto, ale i pro neděle další, nemluvě o útercích, středách nebo sobotách v to spadajících i o ostatních dnech nesvátečních. Hlouposti mi mnoho pomohly k pochopení neko-
nečna, a ani výmluvnost Cambronnova není s to, by je zažeh-
nala.

Jest pravda, že v principu odjíždíváme na konec měsíce ano i dříve, z čehož mi ostatně není do smíchu, ale aplikace této zásady uniká úplně mé jasnovidnosti. Ještě kolik věcí chybí, jež nelze nahraditi *řidkými epithety* ani střelnými prosopopeami, Doufáme, že se vše urovná.

18. Návštěva mladičkého kněze, kaplana v naší farnosti. Četl či si myslil, že četl *Tu, která pláče*, již jsem mu dal, ale nemiluje mého stylu, jež považuje za *moderní*! Jest to dítě pobožné, ale velmi ne- znalé, jak se sluší, když se vychází ze semináře, kde možná že měl úspěchy.

Valeťtovi:

Právě jsem učinil objev, který by snadno v naší době bláz-
nivých koupí vášnivě zaujal zlatem oplývající milovněsky umění. Jde o misál, který lze bez upřelišování přirovnati k slavným ho-
dinkám Renáta Anjouského, Anny Bretaňské, bratra Karla V. nebo k podivuhodnému breviáři Grimauiho, který jest pokladem Benátek. Autor, starý umělec, jenž obětoval dvacet pět let na tuto úžasnou práci, ceněnou na víc než 30.000 frankův, byl by ochoten prodati. Žije úplně odloučen v koutku pařížského před-

městí a sám nečiní žádných krokův, oprávnil však mne, bych pověděl jeho jméno a jeho adresu těm, kdo by chtěli dílo zakoupiti, a spoléhám, že se tací lidé naleznou, na velikou veřejnost *Merkuru*. Jest známo, že jsem se mnoho zabýval illuminováním, neb jsem sám kdysi snil o obnovení tohoto zázračného umění, jež bylo skorem po tisíc let jednou z největších věcí Středověku.

Tím právem odvažuji se doufatí, že moje výzva nezůstane úplně nepovšimnuta.

[Tento list byl uveřejněn *Merkurem Francouzským* 1. července, aniž se na to kdo přihlásil.]

20. Jednomu příteli:

... Můj stav nešťastníka není nikomu neznám. Mé knihy jsou plny mého utrpení. Byl jsem vždy nešťasten. Ježto Bůh si nepřál, abych byl odměněn lidmi a aby jeho nejneohroženější svědek měl nechť jakýkoliv podíl na statcích tohoto světa, jest jasno, že jsem neměl učiniti nic lepšího, než těžiti z tohoto postavení, raduje se z bídy, jež mne přibližuje k Ježíši Kristu, tak jako ostatní se radují ze své zámožnosti, která je od něho vzdaluje. Přinesly-li vám moje knihy něco dobrého, jste za to dlužen přísně tomuto bolestnému a trvalému stavu, bez čehož bych byl dozajista nenapsal ani stránky hodné, aby byla čtena pravými lidmi, a svědectví jako vaše budou mou nejvzácnější mzdou.

Přichází k nám jakýsi raněný, jakýsi umírající, mysleli byste. Rediguje nepatrnou revui, jen a jen katolickou, a nechtěje býti pámbíčkářem, má strašné boje s církevníkou prostředností a sprostotou. Jest to jakési peklo. Znal jsem to ovšem, ale slyšení o tom z úst tak bolestných, to až srdce probodává.

21. Brzo bude nám třeba odjetí, nevím kterého dne. Připravili jsme si s nesnázemi útočiště na venkově. Ale není mi známo, kdy a jak se nám bude

možno z něho těšiti. Místo jest to rozmilé, nebo se takým zdá, a bude-li se líbiti Bohu, budu tam moci pokojně pracovati, připravuje svou duši na Události, jež vidím přicházeti, jež vidím bezmála jediný přicházeti a o nichž mi bylo řečeno před víc než třiceti lety, že jednoho dne mám jich býti svědkem, až se dosti natrám.

Od nějaké doby Belgie jako by na mne byla zapomněla. Ale antverpský *Matin* nepouští mne s myslí a dávají mi čísti podivný článek, jež mi přisoudil před deseti dny. Praví se tam, že jsem spisovatelem skoro nepřirovnatelným, ale že krása mých stránek jest účinkem mé bídy, i že by bylo vandalstvím polehčiti jí.

Lze si pomyslíti Leona Bloy šťastným?... Do smrti nikoli. Žehnejme tedy této trvalé bídě, jež bičuje jeho talent, že až vyrazí tolik podivných výkřiků, a zvláště se chraňme posílati jakékoliv pomoci Leonu Bloy, který po třicet let umírá hladu, není-li to výrazem našeho hlubokého podivu a ujištěním, že pod žádnou záminkou nesvolíme zmírniti jeho losu. Jsou geniové, kterým jest potřeba šibenice...

Jest zřejmo, že nepopěrný Belg, jenž to píše, nikdy nebyl *bičován* a že jest z těch nuzákův, jimž se smí *los umírňovati*. Ostatně vyjadřuje tak dobře řečí své zemi nejvnitřnější myšlenku počestných lidí všech končin světa!

22. Diecéze pařížská slaví dnes vigilii svatého Jana Křtitele, neb svátek Předchůdcův dekretem z 28. července 1911 byl ustanoven na zítřek 23tího. Co to jest tento dekret a co znamená zrušení Tradiice? Svátek svatého Jana ustanovený na 23tího máte

mi rozum. Tož budou předělávat církevní rok. Jak mohl Papež, nepřítel modernistův, k tomu svoliti?

29. Třeba vydělávati na náš naléhavý odjezd na venkov. Děsný prodej 800 výtiskův *Spásky skrze Židy* kramáři Gougymu za 400 frankův. Krása Obchodu. Bylo-li mi za každý z těchto výtiskův zaplacen 0.50 franku a bude-li odprodáván nejméně po 3 francích, Gougy získá svých 400 frankův, odbude-li 133 exemplářů, a 667 zbývajících svazkův nebude ho státi ani haléře.

Vycházeje z této sluje spatřil jsem před Pantheonem přípravy na hnusnou apotheosu Jana Jakuba Rousseaua, jež se strojí na zítřek k dvoustým narozeninám tohoto zatracence.

Petr van der Meer mi čte překládaje článek z jedné katolické revue hollandské, v které sám o mně před několika dny pochvalně psal. Autorem jest kněz, který se nepodpisuje a který jest představován směšně jako *kněz askéta*. Jde o to, aby se zvědělo, jsem-li kompetentním vůdcem pro duchovní život. Tento kněz, který dle všeho nečeřl svýma asketickýma očima než *Tu, která pláče*, a *Život Melaniin*, prohlašuje nejprve, že tato poslední kniha, „halda všech nesmyslů“, vnuká mu jenom nejhnusnější odpor. *Ta, která pláče*, jest ohavná.

Jest prý možno, že na krátko šťastněji či nešťastněji zaujmu duše velmi vzdálené od Boha, ale dobrým katolíkům byla by četba mých kněh jenom se škodou atd... Takový jest pitomec.

2. Svízelné nastěhování do naší chaty Saint-Piatské (Eure-et-Loir), nemožné bez oddanosti mého kmotřence Petra van der Meera, jenž nás šlechetně provázel.

3. Petru bylo se s námi rozloučiti. Zmeškává vlak, neb v jízdním řádě nastal neslýchaný zmatek obludným nálezkem nového označování hodin, nepochopitelnou tou pitomostí, o níž budu mluvit. Vrací se tedy a jest s námi přes hroznou bouři, jež nás zaplavuje, neboť do tohoto níže položeného domu snadno vniká voda s oblak, jest-li průtrž mračen.

5. Návštěva našeho faráře. Kněz podivínský a sympathický. Jest nám zřejmě nakloněn, ale jsem mu načisto neznám a pochybuji, že by mne mohl čísti.

Byv dříve jako domácí učitel ve světě, nedá se získati snadno. Podivuje se hloupým knihám.

Co se týče Písma, jest ještě u směšného překladu Laserrova: *Unum est necessarium*, „jedno krmě stačí“! Nevidím, jak bychom si mohli porozuměti. Zázrakem však to jest kněz zbožný a bedlivý povinností svého úřadu. To nám dostačíž.

10. Opět u našeho faráře. Četl *Krev Chudého*, aniž v ní co pochopil. Připouští shovívavě, že mám jistou sflu spisovatelskou, ale což jsou mé stránky proti stránkám lidí *geniálních (sic)* jako René Bazina, Brunetièra a zvláště Bourgeta?

Chybí jen, aby obdivoval Huysmansa, jehož naturalistní drsnost mu není po chuti. Škoda. A vůbec

bezpečným znamením genia jest býti *akademikem*. Z toho není vyjítí. Opustil jsem ho hluboce zarmoucen.

12. Jedna osoba, jež nám někdy pomáhá, posílá mi v hanebném listě nevyhnutelnou podporu, uvědomujíc mne, že pro toto dobrodiní nedá již cosi jiného, a litujíc, že nemůžeme vyjítí s tím, co se nám dává atd. Jest to buržoa, kterou jsme znali, jež si nemůže odepřítí, by nepokořovala těch, jimž pomůže, a jež by shledávala zcela prostým, by naše dcery byly vychovávány jako tovární dělničky.

Moje povýšenost spisovatele, jí přec uznávaná, není s to, by nás pozdvihla v její úroveň, poněvadž ona má peníze, a zděsila by se, kdybyste ji řekli, že to ona přijímá dobrodiní.

14. Povzbuzuji jednoho přítele zavlečeného v nekalé víry a bojícího se, by se neutopil: „Až budete tvář v tvář nebezpečí, přesvědčte sebe, že jsou před vámi jenom přeludy, a mluvte s jistotou muže, *který má kohosi mocného za sebou.*“

Johanně Termierové:

Hanbím se, píše vám v tento den národní rozmrzelosti, ale pohřichu nemám už jiné volby, boje se, abych nepřišel příliš pozdě, a nechtěje, aby můj list dostala pí. B., jíž se co nevidět stanete. Tento pocit jest pochopitelný. Jsem tolik dlužen Johanně Termierové, začínaje podivuhodným přátelstvím jejího otce, a přál bych si mítí ji něco říci v předvečer dne, kdy její život se tak změní. Ale není to snadno. Jsem chabě nadán k epithalamu a svátost manželství jest v mých očích tak svata a tak vážna.

Osobní moje zkušenost neskýtá mi tu ničeho. Když zlíbilo se Bohu mně poslati družku před více než dvacetidvěma lety,

byl jsem troskou na sebrání, nejsmutnější a nejméně prospěšnou, jakou bylo lze sebrati na pobřeží nejzpuštěnější. K takovému nálezu bylo třeba intuice bolesti a zázračného ducha obětovného té ženy, jež se stala mou chotí, tak jako se vrháme do studny nebo do tavné peci, prostě jen proto, že doufala zachrániti muže, který se jí zdál nešťastnějším než ostatní. Bůh, kterýž jest nepochopitelný, ráčil žehnati tomuto svazku, ježž moudrost světa by byla odhadla tak nebezpečným.

Tak není tomu u vás, přemilá přítelkyně. Vy jste stejně daleko od roubení studně jako od jícnu tavnice a obklopují vás nejsladnější něžnosti. Co mohu, leč se podívatí a kořítí neomylné Vůli, jež rozhodla, byste byla zahrnuta slastí? Rcete si však, že tato slast jest vážna, jako všechny věci Boží, a že neobyčejně zavazuje vaše srdce. Posvěťte svou radost útrpnou vzpomínkou na ty nesčetné bytosti, které neznají žádné na zemi a nemají ani naděje na lepší život. Tak činili někdejší křesťané, když kráčeli jako vy k novým povinnostem, ale cestami vznešenými, tehdy „plnými šibenic a kaplí“.

Toť, milá Johanno, co přichází na mysl starého přítele, jenž na vás patří z velmi daleka a jenž vám žehná zhloubi nového letního pobytu, — an nikdo nemůže zniknouti svého osudu.

15. *Jedné mladé dívce:*

...Čím dále do života, milé dítko, tím více budete pociťovati, jaká požehnání svoláváme na se, odhodláváme-li se těšiti ty, jež svět považuje za *silné* a kteří tím krutěji trpí, že nikdo nemá s nimi útrpnosti. Bůh, kterýž jest Silný silných, tenť nejvíce potřebuje útrpnosti. Sám to pravil skrze Mojžíše v Písmě: „Bude potěšen ve svých služebnících“, a dostačí obrátiti pohled ke Kalvarii, bychom pochopili toto Slovo.

Nářky slabých, ty kde kdo může slyšeti a dojímati se a jest to zajisté velmi dobře, ale *nářky síly!* Kdož jest dosti statečný, kdo má srdce dosti vznešeno, by je slyšel?

Prosím vás, rozjímajte o tom. Co vám právě píšu, vězte, že vám toho nepoví nikdo. Osvojíte-li si tuto myšlenku, jistím, že aniž si budete vědoma úsilí, budete se cítiti zcela blízko u Boha, proniknuvši jedním rázem mnoha prostory dělicími vás od něho, a vaše srdce zázračně vzroste pro Radost a pro Utrpení povýšené. Budete jako by vznešena na vrcholky a budete odhalovati divoucí obzory, o nichž by vás sentimentální pohlost obyčejných kázání zůstavila navždy v nevědomosti.

Třeba míti soucit s Bohem, jenž trpí, a s těmi, kdož trpí s ním *nahoře*.

16. „Vizte“, píše mi kmotřenec můj Petr, „dvě perly, jež jsem našel na hnojišti svých četeb: 1. V jedné církevní historii pro seminaristy se mluví s opovržením o „upřlišené dokonalosti“. 2. V *Pařížském Deníku* shledává jistý de Lautrec, že „dimanche¹ nemá ani hlavy ani paty“, a navrhuje změnití jméno tohoto dne Páně v „soldi“, *dies solis*.“

Kněžská horlivost našeho faráře jest zřejma. Rovná-li se jeho zaslepenosti literární, vše jest zachráněno.

Půjčuje mi „nejkrásnější ze všech knih“. Listuju v ní a myslím si, že to bude všecka moje četba. Titul: *On!*... beze jména autora. Jest to přeobsáhlá lepenice apologetických obecných rčení, beze stylu a bez osobitosti, na dokázání, že Bůh nesporně existuje, a že ho třeba milovati a sloužiti jemu, bychom byli šťastni. Citáty z moderních autorův nejprostřednějších, z Coppého a z Bourgeta mezi jinými. Čirá neznalost vši literatury povýšené. Jest pravda, citován také Hello, ale tak, že z toho do pláče, ano vše,

1 dimanche - dies domínica, neděle.

co by snad o něm skýtalo pojmu velikého spisovatele, bylo vymýceno. Autor, patrně kněz, náleží k tomu neblahému davu neschopnému cítiti krásu a jenž táhne pudem ke všemu, co jest nízko.

Tato kniha, budme spravedliví, snad se hodí pro platíče nebo pro dělníky nevědoucí nic o počátcích křesťanství a nezpůsobilé rozeznati, co jest krásné, od toho, co krásným není. Toť vše, co mohu odpovědět našemu faráři.

18. Děsný pocit úzkosti zvláště nočního času v našem příbytku, kde Bůh, jak se dohaduji, nikdy nebyl přijímán [zvěděl jsem později, že se tam kdosi oběsil] a jehož majitel se nám jeví ohavným.

25. První korektury *Duše Napoleonovy*.

29. Jednomu mladému knězi, kterého už asi nikdy nespatřím:

Jest mi potěšením, že vám mohu dát některé ze svých knih. Budete čísti nejprve *Chudou Ženu*, není-liž pravda? Znáte už *Žebráka Nevděčníka*, uvidíte, že jisté kapitoly, ne-li všechny, v druhé části jsou vypůjčeny z mého života, ale *toliko v druhé části*. *Zoufalec*, který již skorem není k nalezení a kterého vám nemohu dát, vypravuje jiná muka velmi dávno před mým sňatkem. Řeknete si, milé dítě, že tu jest muž, kterého Bůh ráčil soužití takto přes čtyřicet let, a ucítíte možná potřebu modliti se za něho.

Jiný kněz, který si říká „člověk svého věku“ a kterého jsem úpěje doprovázel, nemohl se zdržeti jistého dne, by nevykřikl podivem vida ujížděti automobil, který nás div nerozmačkal, dodáváje, že tento divý povoz se mu zdá krásnějším než nejnádhernější spřežení.

„Áno, zajisté, odpovéděl jsem mu, automobily jsou dílem lidským a koně jsou jenom dílem Božím.“

Hned po té nový výkřik podivu při spatření aeroplánu.

„Kdysi, řekl jsem mu, naslouchalo se na poušti zpěvům žalmů; dnes se naslouchá vrčení aeroplanův.“

On mi na to, že se tím chválí Bůh na jiný způsob! Věru znamenitá odpověď.

30. Píšu mi toto:

Jakás dívka světa, uchýlivši se po *hoři srdce* na čas k benediktinkám v ulici Monsieur (jež by, mimochodem řečeno, lépe učinily, aby tak vůbec nikoho nepřijímaly pod střechem), vrátila se odtud s románem hnusně a nezdravě sentimentálním, nadepsaným *Město Lamp*, které arcí Akademie spěchá okorunovati. Zotročuje křesťanskou mystiku svým chlípným kuriozitám a přizpůsobuje svatokrádežně slova svaté Gertrudy svým špinavým zápalům. Bylo by ulevením, aby tak někdo promluvil o knize, jak si zasluhuje.

31. Skončujeme tento červencový měsíc v dešti a blátě.

1. Příchod van der Meerových.

7. Aurelian Coulanges, o němž se mi již naskytlo mluvit v tomto deníku, rozhodl věnovat svým knihám a mé osobě jedno úplné číslo svých *Marches de Provence*, strojené na říjen. Mobilisuje tudíž kolik neděl již všechny ty z mých přátel, kteří mohou psát: Johannu Termier-Boussacovu, Renátu Martineau, Edmonda Barthélemyho, Emila Bauman-na, Jakuba Maritaina, Alfreda Pouthiera, van der Meera atd. Chystají mi jakousi apotheosu, právě když vyjde *Duše Napoleonova*, z níž přečítám poslední korektury. „Leon Bloy před prasaty“ podle symbolické fotografie nešťastného doktora Ampelossa, bude v záhlaví.

8. Četl jsem slátaničku od Suarésa o Napoleonovi. Nikdy nepřišlo mi do rukou nic podlejšího. Tento Suarés, který jest, zdá se, *nadčlověkem*, mluví o Napoleonovi shůry Himalají.

Výjimkou na několik hodin, nebo několik dní, — nevíme ještě — krásné počasí. Procházka po silnici maintenonské skrze rozkošné město Grogneul. Zřídka viděl jsem kraj tak krásný. Jsem tak jím uchvácen, že ani necítím únavy z tak dlouhé cesty.

13. Ustavičný déšť, bláto, zima a bída.

15. Článek Luciana Descavesa: „*Koupel* ve-zdejší dej nám dnes.“ Jde o tajné filantropické spiknutí nazývané *lidovým lázeňstvím*! Náš Lucian jako by byl filantropií ztloustl a znemotorněl. Byl čtveráčtější v době *Strupu* nebo *Staré Krysy*. Ale rouhání daří se stále, nevyžadujíc žádného genia.

18. Černé odpoledne. Pracuji v jakýchsi temnotách, při šlehajících blescích a za strašlivého deště. Třeba vymetati vodu, abychom nebyli v domě zaplaveni. Bláta jest ovšem čím dál tím více.

21. Do *Marches de Provence* na uveřejnění ve fac-simile pod „Leonem Bloy před Prasaty“:

Milý Coulangesi, nemaje jiné pozoruhodné podobizny své spanilé osobnosti, nabízím vám tuto, udělanou loni v Perigordu jedním náruživým ferinou. Tento obraz, jenž se bude zdáti podivným mezi úžasnými věcmi, jež se praví o mně ve vašem domě, má aspoň tu výhodu, že symbolisuje můj osud Marnotratného Syna Literatury, zmalomyslněvšího množstvím vepřův, kteří ho obkličují a jichž se stal za své hříchy vychrtlým pastýřem.

24. Chartres. Mše o 8 hodinách v kapli Naší Paní pod zemí. Podivný dojem. Přál bych si, abych mohl často obcovati Mši na tomto místě, kde mi bylo, abych tak řekl, plovati temnotami, než jsem se dostal k oltáři. Vane to na nás katakombami. Byli jsme tam všichni vyjma Veroniku, kterou chabě nahražuji.

Po Mši jsme zašli do Kathedrály, jak jsme mohli v jedné hodině, a byli jsme proniknuti tou nesmírnou slávou zapomenutou, jež byla slávou podivuhodných stavitelův minulosti.

28. Poslajť mi tento výstřižek z *Impartial des Andelys, deniku republikánské Demokracie*, z 7. srpna.

POHŘBENA ZA ŽIVA?...

V Saint-Jean-Pla-de-Corts, význačné obci v okrese Céretském, sběhla se v tyto dni událost, jež vyvolala v kraji nemalý poplach.

Minulou neděli v jedenáct hodin byla na hřbitově uložena do hrobu pětadesátiletá náhle skonavší žena Marie Noguèsova.

Za několik hodin, asi ve tři odpoledne, hloučku dětí a mládeže se zdálo, jako by slyšeli volání z rovu, do něhož byla pochována žena Noguèsova. Celé město se ihned vzbouřilo. Lid se sběhl jako šílený. Starosta p. Margail, velel rakev neprodleně vykopati.

Ale když byla vytažena, *rodina nebožčína postavila se na odpor, aby nebyla otevřena.*

1 1 1 1 1

29. Rachildě, jež mi slibuje, že napíše něco do proslulého čísla *Marches de Provence*:

Milá přítelkyně, věděl jsem, že učiníte, oč jsem vás žádal. Lidé z té malé marseillaiské revue, jichž neznáte, jsou chudí, vášnivě zanícení pro mne, kteří vymyslíli, že se skupí do výjimečného svazčků, po kterém už asi bude třeba zemřítí, všecky pohotové obdivy. Budou tam, věřte mi, věci nikoli obyčejné a bude třeba, abyste se svezla poněkud k mým nohám. Přece však není nezbytno, byste psala na mne „chvalořeč“. Toť robota, již bych vzal na sebe sám, kdyby se nikdo nenalezl. Buďte spíše přemoženou Taraskou, ale ještě běsnící a řvoucí. A to bude překrásné.

Vytýkáte, že jsem nebyl dosti zdvořilý, nepsav vám o *Jejim Jaře*. Sám už jsem si to vytýkal. Abych pravdu řekl, tato kniha mi byla tvrda a neuměl jsem vám toho povědětí. Vlastně neřest zajímá mne mnohem více nežli ctnost, přiznávám se, a byl jsem velmi rozmrzen, tolik tam pohřešuje té ďáblice zmítané Bohem, aniž by to věděla, kterouž miluji ve vás. Kdyby aspoň vaše panenka byla úplně ctnostna, tak že by skončila v ohni. Ona však končí ve vodě a to mne zastrahuje...

Když vás nazývám svou „přítelkyní“, není to ani světská ani literární formuľ. Vždyť víte, že nejsem tak jako ostatní. Jest

to cosi mnohem hlubšího, ujišťuji vás. Nezapomínám, jak jste četla článek o Melanii ve čtvrtek Středopostí. Měla jste oči opuchlé, milá Rachildo, a já div se nerozplakal. Bylo to tehdy setkání opravdu na krásné světelné cestě, které jste neznala.

Dnes jest Stětí svatého Jana Křtitele. Náš ubohý farář v pobožném úmyslu tuším, by uctil Předchůdce, vroucně si přál přečísti nám u sebe, ve světnici pečlivě uzavřené, několik vražedných článkův podepsaných „Petr Poustevník“, autor to, jehož prohlašuje rozkošným a *nenapodobitelným*. Tímto Petrem Poustevníkem, velmi hodným *Dobrého Tisku*, který jej hostí, jest zdá se nějaký kaplan samý cukr od Svaté Klotildy. Beseda hrozná. Předčítatel, jenž nevidí naší udřenosti, jako by věřil, že nám objevil velikého spisovatele.

30. Počasí děsné. Déšť, bláto, předtucha blízkého odjezdu mých kmoťrencův, vše to doléhá na mne krutě.

2. Rozloučení s kmotřenci. Co bude s námi v naší blátivé a studené samotě?

3. Abbé Cornuauovi, jenž mi poslal překrásný list na uveřejnění v *Marches*:

Nejmilejší příteli, jak jste se mohl obávat, abych nebyl s vaším článkem nespokojen? Právě naopak naplnil mne nejživější radostí. Tento hlas pravého kněze, přítele Božího, bude mi nejvzácnějším a žádám si, by se mu dalo první místo.

Tož můj trpící miláčku, vy jste mohl svýma bolestnými rukama napsat tuto chvalořeč na chudého, který jest zároveň a právě proto opovržencem, ve psí daným, neuznávaným, neznámým! To jest za mnoho modliteb a jakých modliteb! Nebudou vám oslyšeny, věřte mně.

Miluji vás hluboce, ba tak, že toho neumím ani vyjádřit. Ale jsou v mé minulosti poklady utrpení, ze kterých mohu vážit, když mluvím k Bohu o těch, jež miluji.

„Obětuji ti, můj Spasiteli, neposkvrněným Rukama tvé Mateře, jejímž jsem otrokem tu a tu ránu nožem, jíž se mi dostalo v tvé službě; to a to zbičování svého srdce, když chtěje vystoupiti k tobě, byl jsem opuštěn ode všech; obětuji ti ty žhoucí slzy a hluboké vzdechy, jež dobře znáš, když jsem vzpomněl tvoji Milostí na neskonalou hořkost, že nejsem Světcem a že tak nadarmo přijal jsem v svůj prach kapky Krve z tvé Agonie. Posléze obětuji ti směle a s nesmírným výkřikem děsu všechna svá přestoupení, všechny nečistoty a nepravosti svého špatného života, jež tě donutily, bys mne vykoupil tak draho. Ano, vše to, co vím, i vše ostatní, čeho nevím, obětuji ti za toho a toho rukama Nejčistší.“

Váš list mi přišel včera. Byl možná psán právě ve chvíli, když jsem se takto modlil.

4. Čtu sedmý díl *Zápiskův* Ségurových. Únava. Důležitost přičítaná tímto autorem francouzské Akademii jeví se dnes velmi komickou.

5. Předlouhý a přenudný list jednoho starého faráře lotrinského, jenž si myslí, že četl *Tu, která pláče*, a *Život Melaniin*. Nesčetné námitky, přes vyznání, že se mu obě ty knihy líbí. Jest najednou pro ně i proti nim. Jsem velmi málo uctiv ke kněžství. Skoro vše, co tvrdím, jest zároveň hodnověrně i sporné. Co se týče úplného života Melaniina, toť látka tak choulostivá a byla by autoru takovým nebezpečím, by nedal pohoršení, že by bylo lépe upustiti od toho. Takový jest asi závěr. Jsou telata, jež dospívají vysokého věku, aniž je potřebovali vyklestiti. Neobyčejná plodnost na způsob krávy sulpiciánské.

9. Johanně Termier-Boussacové v odpověď na list, v kterém mi mluví o článku, jež poslala Coulangesovi:

Váš článek, kterého jsem nečetl, jest na výsost krásný. Což nesfačí, že jste jej psala s nadšením? Co pravím? že jste jej psala s nadšením vašim, neomylně řízeným a drženým v rukou jako vzpínajícího se hřebce, rozeznáním jistým a citlivostí povýšenou, neschopnou poblouditi. Chvály, jež mi ráčili někdy vzdávati, byly vesměs provázeny nejjasnějšími pitominkami, jež mne uchovávaly nebezpečí, bych jimi nebyl opojen. S vámi není se mi čeho obávati. . .

11. Počasí tolikrát ohavné stává se děsným! Úplné zmizení slunce a černá zima. Hrozí padati snh. V *Journalu* hnusný článek o německých přípra-

vách na válku, jež asi nastane. Vojenské vzducho-plavectví. Němci vymyslili ohyzdný přístroj dosti podobný netopýru. Jmenuje se to *taube*, to jest holub, možná i *holubice*, uvážl-li se germánská sentimentálnost; jest to kus strojený do příští války. Taube jest přístroj krytý, obrněný, opatřený kulometem na ničení francouzských aeroplanův. Bude to bitva v povětří a Německo koná zběsile tyto přípravy s ďábelskou vůlí a houževnatostí. Zároveň neproniknutelné mlčení a obezřelost.

Co bude tato válka, jíž se nepřipodobní žádná jiná? Očekávaná válka Ducha Svatého, tušená mnou po více než třicet let, ještě než jsem poznal apokalyptické předpovědi La Salettské!

Pouthierovi:

Píšu vám bez nějaké zjevné potřeby, jedině proto, abych utekl, podoben jsa hanebnému vojínu, vykluzujícímu ještě dříve, než se svedla bitva, s křídly na nohou — s křídly *Merkurovými* samo sebou — a se štlítem na zádech. Píšu vám, abych unikl děsu a zoufalství.

Léto jednoduše až dosud stařecké a drkotající se stalo se náhle věkovitým, zsinálým, zledovatělým, mrtvolným, přízračným, apokalyptickým. Neúprosné a stále olověné nebe mece na nás od rána, jehož ani nepozorovati, až do nepomyslitelného večera miliardy ledových jehel, jež mne dohánějí toužití po půlnočním slunci zemí polárních. Takový jest náš letní pobyt.

Neříkám nic o blátě, jež nás oblažovalo již od počátku. Neříkám nic ani o záplavě, jež nám hrozí skoro den co den. Stejně pomlčím o stonožkách, o červené zvěři, o černých pavoucích, o plísni a jedovatých houbách, jež vyražejí na mých žalostných kroknotech. Co se týče obyvatel, nejsem s dostatek

spisovatelem, abych je věrně vylíčil. Člověk by si rád žádal li-
dožroutův. Aspoň by měl naději, že bude upečen a zažije tak
líbezné chvíle. Nebýti několika přátel, kteří přišli milosrdně
s námi poklábat minulý měsíc, nevím, byl-li bych ještě dosti
statný, abych cvakal zuby, píše vám tyto věci. Jsem tak utlačen,
že nenalézám ani ubohého obecného rčení, jež bych vám nabídl.
Naše zahrada rozkvetlá hlemýždi a plži jest příliš pěkným obra-
zem mého mozku. Žádné možnosti utéci do dvou neb tří neděl.
Paktolos opadá stejně jako Eure vzdouvá své vlny. . .

Všecko to jest ostatně předobře, na výsost dobře. Neby-
lo-liž třeba, ó Pouthiere, aby mne navštívilo toto svrchované
soužení v předvečer slavných dnů mého triumfu? Neboť jest za-
jištěn můj triumf, není-liž pravda? Tisíc vydání *Duše Napoleo-
novy* a dvacet vydavatelův zmítáno žádostivostí, plačíce zlaté
slzy na mém škrabátku za dveřmi! Vidíte to? Ubohý Coulanges
nemá ani tušení, jaké způsobí hromobití. . . Čekejme, hřejíce si
zatím nohy, seč budeme.

Někdo mne kárá z tohoto listu, který se zdá upří-
lišeným. Několik úvah při té příležitosti:

Zlost tohoto světa se nevidí dobře, leč když se
přepíná. Napsal jsem to kdesi. V Absolutnu nemůže
býti přepínání a v Umění, jež jest hledáním Absolut-
na, není ho též. Umělec, jenž nezří leč pouhou věc,
nevidí toho. Právě tak tomu u moralisty, filosofa ano
i historika. Možná že zvláště u historika. Aby se po-
vědělo něco platného i též aby se vzbudil dojem krásy,
jest nevyhnutelno zdánlivě přepínati, to jest přená-
šeti pohled až za věc, a potom jest to přísná pravda
bez jakéhokoliv přepínání, o čemž se možno přesvěd-
čiti v Prorocích, kteří byli všickni obviňováni, že pře-
pínají.

Pocítil jsem to píše *Duši Napoleonovu*. Tato veliká postava mi unikala, kdykoliv obrazy nebo výrazy, jež se mi nabízely, nebyly s dostatek ohromny. Viděl jsem tak jasně, že mi třeba aťsi jakkoliv následovati své duše vlastní, jež se unášela přes historickou osobnost a ve všech směrech, jsouc hlubokým pocitem božské přítomnosti stržena v oběh kol tohoto nepřirovnatelného muže. Zajisté naději se drsných kritik, ale později, až bude odstup dostatečný, pochopí se, že jsem nic nepřepínal, ba že jsem možná i ostal pod tím, co by bývalo bylo třeba říci.

Hyperbola jest drobnohledem na rozeznání hmyzův a dalekohledem na přiblížení hvězd.

15. Adorace Nejsvětější Svátosti v našem kostele. Farář se kolik dní hrozně nalopotil, aby jej vyzdobil. Závadou jest, že se vidíte někde na nároží pařížském 14. července. Přece však má možná tento dobrý kněz trochu pravdu míně, že toto banální vábení jest užitečno. Sám Pán Bůh ví.

16. *Sentimentalisté* od Bensonova. Nevím, proč mi byla doporučena tato kniha, která mě trvale nudila a již sotva rozumím. Jest možno, že to jest příjemno nebo prospěšno Angličanům, ale moje *latinství* se tomu vzpírá neodolatelně. Nikdy nepřipustím, aby kdo byl nudným.

Na zotavenou čtu proroka Nahuma, jehož *Onus Ninive* jest zdrcující krásy.

23. Tento výroční kající pobyt na venkově chýlí se šťastně ke konci a do osmi dní bude mi neskonalým Milosrdenstvím možno vrátiti se domů,

bych se připravoval na soud soukromý i na Soud vesměrný, jež velmi důležitě rozvažovati.

27. Trpě nemálo zimou píšu dosti dlouhý list jednomu mladému knězi ze Sarthy, jehož poučení jsem pracně podjal. Žasnu nad jeho obavami, strachujícími se, zda se mi snad neznelšbil, vyjadřuje své opovržení k *Akci prý francouzské* a k tak řečenému katolicismu zbavenému nadpřirozena jeho koryfeji. Žasnu zvláště nad jeho láskou k floutku Sangnierovi, kterého jeho něžnost k nuzným tak málo deptá a jehož intelektuální bída jest k pláči.

... Demokracie jest mínění degenerovaného. Mohl jste postřehnouti, že já nenáležím nikomu leč Třem Osobám, jež jsou v Bohu. Čtěte si vstavku v mém *Starci s Hory* na str. 228. Naprosto opovrhne Počtem, honosím se, že nikdy jsem nehlasoval a nevěřím v žádnou budoucnost politickou. V mých očích vše jest spotřebováno, skončeno, *zavrženo*, a neposlušnost Naší Paní La Salettské bude ztrestána strašně. *Maledictio matris eradicat fundamenta*. Čekám jediné Boha a že Náš Pán Ježíš Kristus sám dosedne na trůn. Mluví-li se mi o něčem jiném, jako by se mi házelo do obličeje bláto nebo výkaly. Jsem ještě u Bully *Unam Sanctam* Bonifáce VIII., pověstné kdysi a tak málo známé nyní Bully o Dvou Mečích v jediné ruce, to jest u absolutní Theokracie, a aniž bych se snažil zvědět, jak ji bude lze uvést ve skutek, stačí mi jistota, že to jest příští nezbytné, jež Bůh ve skutek uvede mnohem dříve možná, než se kdo nadá. . .

[Skoro zbytečno říkati, že za několik dní se můj mladý kněz prohlásil velmi skepticky o Bulle *Unam Sanctam*, o níž asi nikdy neslyšel v semináři.]

„Ach!“ volávala často vztahující ruce k nebi chudák jedna stará sestra mého otce, již soužila má dětská

liknavost, „ach, když se musí psi na hon nosit!...“

29. Potkal jsem jednoho dokonalého chrapouna, líčícího mi přemrštěné věci o formanství a zahradnictví, na kterých nechce ničeho změnit, plnou hubou se přede mnou chvástaje svou nedotknutelnou poctivostí. Nelze činit nic. Stojím před krásnou ukázkou padoušství a špindířství beauceského. Síla těchto hřbetů záleží v tom, že ať jakkoliv dokázána jejich ničemnost, staví se, jako by jim nic nebylo pověděno. Nezbytno přijímati tu nespravedlnost, abychom měli pokoj. Nepamatuji se, že bych byl kdy viděl tak odporného klacka. Jest doopravdy strašlivý a mám dojem, jako by se mne byl dotýkal nečistý ďábel.

Mluvil se dnes ráno o životě *věčném*, zdrcujícím to tajemství pro rozum. Jsme učeni, že Syn Boží zemřel za každého nás zvláště. *Tedy* Ráj jest pro každého z nás, peklo též, byť i byl jen jeden jediný člověk. Div nezbadatelný! Dle pravdy jest toliko JEDEN jediný člověk a tímto jediným člověkem jest Náš Pán Ježíš Kristus. Až přijde den poslední, bude souditi Sám sebe a to bude Soud vesměrný.

30. Noc hrozná, ustavičně rušená přízraky nepokoje. Nedostatek peněz, nezbytnost zaplatiti naše dluhy tady a nesmírné nesnáze s naším přestěhováním. Vše to s děsnými příšerami, vytvářenými tmou v polospánku. Před čtvrtou hodinou, nemoha už toho snést, vstávám se modlit, ale trpím stále, neboť Bůh tomu asi tak chce. Mám duši sám rozvrat a zmatek.

1. Našli jsme a pronajali v Mévoisinsu u Saint-Piatu nový přšbytek. Letní pobyt na příští rok!

Rekomandovaný list. Myslil jsem, že to jsou peníze. Píše vikomtessa Olga de Pitray, strašná ochalebná žvanilka. Dobře pochodí. Psaní její jest pitomé až hrůza. Tato stará vzteklice obnovuje svůj pokus z 18. května, stále doufajíc, že mne navede proti zázračné vidoucí dülmenské, proti níž blbě staví Marii Ágredskou, nepochopivši ničeho ani na té ani na oné. Nenalézá dost silných urážek pro „teutonskou zběhlou řeholnici“ jakož i pro Brentana, jejího hrdiného a podivuhodného flumočníka.

Chce též — a to jest neslýcháno — bych se dal do boje ve prospěch Lasserra, autora „Vznešené historie lurdské“! a „nespravedlivě zavrhaného překladatele Evangelia“! Tato dáma spoléhá na mne, že vypálím znamení těmto „nespravedlivostem“.

2. Co to jest vyjždění na venkov? Podivná potřeba *býti nemocen* tři měsíce do roka.

3. Blahoslavený útěk.

5. Bourg-la-Reine. Vracím se ke svým obyčejům. Nejstálejším jest čekání listonoše, jenž nepřichází.

6. Komusi:

Jsmo posléze zpět po mnoha trýzních a připraveni trpěti ještě. Zde či jinde, co na tom? Ale nechybí mi odvahy. Jsa odhodlán srdnatě bojovati, zavírám rozhodně své dveře, prose osob známých i některých ze svých přátel, by nerušili mé samoty. Prokázal byste mi službu, dbaje tohoto příkazu. Prosim, odpusťte mi a zapomeňte na mne.

7. Doporučuji mi jinou knihu Bensonovu: *Povolání Franka Guiseleye*. Uspokojí mne více tento román než *Sentimentalisté*, kteří mne tak nudili v Saint-Piatu?

8. Termierovi:

Uvidím vás tedy opět v neděli, s radostí, vždyť víte. Už předevěčirem jsem doufal, že mne navštívíte. Jsme posléze osvobození toho deštivého a blátivého letního pobytu. Bude-li znovu třeba trpěti — což již se začíná — budeme trpěti aspoň v domě obývatelném, na místě suchém a na menší vzdálenost od svých přátel. Nemíním vám nic vypravovati, bylo by to příliš dlouhé. Vracím se o dvacet let starší, uvažuje, že mám asi devět měsícův k přípravě na novou zkoušku a na smrt stavší se trvalou látkou mého přemýšlení. Žena polekána mým náhle rozrušeným sklíčeným stavem, prosila mne, ať jedu první, berouc si vše na péči, a jel jsem očekávat jí ve Versailles, šťasten, že jsem unikl svírání srdce, způsobeného stěhováním a též obavami z jednoho věřitele. Jsme tu se sto sous přepočítanými dnes ráno a s klasickým doporučením Juvenalovým:

Durate atque exspectate cicadas.

Jest pravda, že máme též Boha, Boha zvláště, a že to mi dostačuje, bych *plakal naději* den co den. Ale milý příteli, jak jsem utrácen tím neuvěřitelným životem zoufalých tísní a hanebné žebroty! Bůh, jenž vidí žalostnou ztrácenost chudého, který sestaral v jeho službách, ráčí mi snad dáti několik posledních dnů méně krutých, uděle něco úspěchu *Duši Napoleonově*, jež vyjde ve dvou týdnech. Tehdy posléze okusil bych radosti dělníka, jenž pracovav od úsvitu jest stejně odplacen jako dělník hodiny jedenácté, a jemuž není již potřebí útrpnosti lidí. Nepravím toho pro vás, přemilý Termiere, vy jste muž pokorný a oddaný, ale pro jiné, kteří mi dali tvrdě pocítiti svou přízeň.

Četba knihy Bensonovy. Cosi neobyčejného vchází ve mne. S velikým vzrušením nalézám opět autora *Neviditelného Světla*, to jest přemocné neodolatelné prohlašování Nadpřirozena. Nevím, možno-li, aby žili lidé jak hlavní osoba této knihy, ale co na tom?

9. Dočten Benson. Zklamání. Vidím zajisté, že tento autor chtěl dáti ponětko o jakési nesmírné zcela nadpřirozené oběti. Ale nevyslovuje *přesně* této oběti a žertva závěrečná se nezbytně jeví nepochopitelnou. Jeho hrdina přivádí nazpět — nikoliv k Bohu, nýbrž prostě k její matce — padlou dívku, která se stydí toho, jenž ji zachraňuje, a nechápe nic. Ihned po té má rek v kostele jakési vytržení, potom běží se dát ubíti rošťákem, kterého mu nijak nebylo potřebí opět navštěvovati.

Jest zřejmo, že si Benson přál ukázati duši střetnuvší se s Vůlí vyšší, které jest povinna poslouchati. Bůh požaduje smírné oběti, ale proč? To ukázáno není. Takový způsob mysticismu bez ocenitelného cíle nesrovnává se s mým latinským katolicismem. Nemožno zvědět, nač a za koho se tento muž obětuje. Jest-li to pro slávu Boží, sláva ta nevzchází. Jest-li to na něčí obrácení, nezví se o tom nic. Souhlasím, že by to snad bylo na dodání „toho, co chybí Utrpení“ Spasitelovu, ale nic mi toho nedokazuje a bylo by se toho třeba dohadovati. Pro mne to jest mysticism septentrionalní, kimerický, hyperborejský, dosti podobný mysticismu osvícencův Ruska. Jest pravda, že mluví o růženci, o svátostech, o mniších s neskonale úctou a šetrností, ale zdá se, že to jest nadar-

mo, a vše to působí dojmem literárních gest. I jsem po přečtení jako hladovec, jemuž slíbili dobrý oběd a jenž vidí sklízeti šalebný stůl, na nějž nebylo přineseno nic.

14. Dnes večer Johanna vracejíc se z Paříže s rozličnými balíky, spatří, že jí chybí jeden, jehož ztráta by pro nás byla neštěstím. Dohnána jsouc vrátiti se neprodleně na nádraží luxembourgské, z něhož vyjížděla, a nenalézajíc nic, usedá všecka sklíčena. Tu jakási neznámá žena, s kterou před tím nemluvila, přistupuje a praví jí, by se odebrala do toho a toho kanceláře, že tam nalezne, čeho hledá, a ihned se její slova vyplňují. *Poselkyně* zmizela.

15. Řeholník, jenž dal v únoru sloužití za nás čtyři sta Mši, píše nám, že dle výrokův jedné „Svaté duše“, již on zná a již Bůh dává zjevení, není se ničeho dobrého nadíti od roku 1912.

Vypravují mi toto :

Jedna mladá žena v Nyanze sotvaže přijala první začátky katechismu, porodila dvojčátka. Ihned přináší je ke křtu. Misionář jí připomíná, že jen dívky již pokřtěných manželův jsou připouštěny ke křtu, jakmile se narodily. Krutý zármutek matčin. Namítá plačky, jak byl udělen křest novorozenátku jedné z jejích sousedek, rovněž pohanky. „Áno“, odpovídá Otec, „ale ubožátko bylo v nebezpečí smrti.“

Za krátkou dobu, hle, jedno z dvojčátek se roznemůže. Co nejspěšněji horlivá katechumenka přináší je k misionáři, a on je pokřtí. Matka předkládá neprodleně i druhou dcerušku; zase chce, aby ji pokřtili. Věrný ostříhatel pravidla zůstává neoblomným a mladá žena odchází úpějíc. Ale jak se zhrozí Otec, když zdravé a nepokřtěné dítko nalezne ostaveno na prahu chrá-

movém. Dává ihned zavolat matku a ta praví s bolestným a odhodlaným přesvědčením: „Když se zpěčuješ učiniti je dítkem Božím, koj si je sám. Já nemohu kojiti zároveň dítko Boží s dítkem ďáblovým!“

Otec byl přemožen. I druhá dceruška byla učiněna dítkem Božím.

16. Vychází *Duše Napoleonova*.

Návštěva jednoho kněze autora, přinášejícího mi svou poslední knihu a své nářky. S největší hořkostí nařká si do církevní autority, do nejkrutější tvrdosti nebo nespravedlnosti, jež jest obětí. Znáám zajisté hloupost, zbabělost, zlobu toho světa řečeného kněžského, počínaje Jeho Eminencí! Ale tento ubohý kněz, jenž se mi zdá pln sebe a lehkovážných mravů, mluví mi, co mu libo, a nemám žádné možnosti, bych zjistil pravdu. Arcibiskupství mu odpírá *celebret* a nechce mu dovoliti, by se ospravedlnil z těch neb těch obvinění. Jest to možno, ba pravděpodobno, ale nevím nic a nevidím nic. Myslí si, že jest povolán k velikému úkolu. Odpovídám mu, že i kdyby trpěl nejhorší nespravedlností, jest ji povinen snášeti jako kněz, nikoliv těch loutek, nýbrž Ježíše Krista, to jest s trpělivostí, zůstavuje Bohu, by zahanbil jeho nepřátele, přijímaje spíše všecka pokoření a urážky, než aby upouštěl od sloužení Mše. Ale zdá se, nezáleží mu valně na Mši a prohlašuje se neschopným heroismu. Ulevilo se mi, když odešel.

Zkusil jsem čísti jeho knihu, jež jest jakýmsi románem. Literatura ledajaká a nesnesitelná nuda.

17. Četl jsem v *Thomistické hlídce* článek svého kmotřence Jakuba Maritaina: *Dva Bergsonis-*

my. Jest známo, jak chabou zálibu mám ve filosofii, v mých očích nejnudnějším to způsobu, jak mařiti vzácný čas života, a jehož hyrkánská hatlanina mne zastrašuje. Ale u Jakuba se věc ku podivu mění.

Věděl jsem, že jest znamenit můj přemilený kmotřenec a v kolikerém směru! Ale nenadál jsem se, že by se vztáhla paže tak silná z veteše filosofické. Paže athlétova a vznešený hlas bédovatele. Pocítil jsem zároveň jako by vlnu bolestné poesie, mocnou spodní vlnu, přivalivší se z veliké dálky.

Pan Bergson se stal slavným svým *Evolucionismem*, děsné barbarské slovo značíci myslím, že tento professor prodělává jakýkoliv vývoj na způsob — možno se toho obávati — divokých svlačců, tak obávaných sadaři, nebo kolokvint, jež jsou přehořké popínavé tykvičky. Co na tom, slovo dostačí, a ježto se má dnes za nesporno, že vše se daří velmi dobře a že náboženství prospívá, nemálo našich výborných katolíkův neváhá skorem viděti v p. Bergsonovi budoucí sloup Církve. Do haraburdí se svatým Pavlem a se starými velikými či malými Proroky. Pentateuch nenapravitelně pozbyvší ceny ustupuje před *Tvůrčí evoluci* (I) a chudák svatý Tomáš jest šetrně vybízen, by se pohrouzil ve scholastický prach.

Jakub Maritain s přesností a silou opravdu strašnou tresce „vrozenou pýchu“, jíž trpí filosofie, jakýsi to závoj, který lze srovnati s děsným *velamen*, jež viděl svatý Pavel na tváři bohovrahův. Filosof došedší hranic filosofie, jakž tomu asi bylo u p. Bergsona, jest nucen uviděti jsoucnost Boha osobního, živoucího a jednajícího:

Můžete se dále chovati k Němu tak jako theoretik k své myšlence a nikoli jako člověk k svému Pánu? Jsou tajemství, jež on jediný může odhaliti. Jste sám jedním z těchto tajemství. Poznal byste svůj cíl a kterak ho dospěti, kdybyste znal tato tajemství. Ale nepoznáte jich, leč zlíbí-li se Bohu, by je sám vyjevil.

Opravdu filosofové hrají podivnou hru. Vědí dobře, že jen na jedné věci záleží a že všechna směsice vznešených rozprav zakrývá jedinou otázku: Proč jsme na zemi? A vědí též, že nikdy nebudou moci odpověděti. Přece však se dál vážně rozptylují. Což nevidí, že se k nim přichází se všech stran, nikoliv z touhy bráti díl na jejich obratnosti, nýbrž poněvadž se doufá od nich přijati Slovo života? Mají-li taková slova, proč jich nekřičí na střeších, žádajíce po svých učenicích, by dávali, kdyby třeba bylo, krev svoji pro to, co jim káže? Nemají-li jich, proč trpí, aby se očekávalo od nich to, čeho dáti nemohou? Ach, odpusťte, mluvil-li kdy Bůh, jestliže na některém místě na světě, byť na šibenici ukřižovancově, zpečetil svou pravdu, řekněte nám to, hle, tomu jste nás povinni učit: či snad jste mistry v Izraeli, abyste nevěděli těch věcí? Jakmile jde o věci Boží a o naši spásu, na tuto vše předčící otázku nejprve třeba odpověděti: Jest dáno nějaké Zjevení?

Takto rozum vede filosofa až k Živoucímu, většímu než ona a jehož Jméno jest nevýslovno. A zajisté, když tam dospěje, bude jí možno se naučiti, čím by obnovila svou vědu od základů až do vrcholu. Ale bude filosof následovati rozumu až do konce?

Taková jest odpověď Jakuba Maritaina na bergsonský evolucionism, který jako by se škrabal na hvězdy a který na mne působí dojem jakéhos *ekvilibristu*, neboť tím dospíváme k mluvě ohavné. Budiž tedy požehnán můj duchovní syn. Za to že si žádal

jen moudrosti, jak to učinil Šalomoun, Bůh dává jemu nádavkem, by byl statným a osvíceným spisovatelem.

[Pod tímto titulem: *Filosofie Bergsonovská* Jakub Maritain uveřejnil právě v krásném svazku u vydavatele Marcela Riviéra sedm pozoruhodných přednášek, čtených jím v Katolickém Institutu pařížském od 9. dubna do 24. května. Promluvím ještě o této ušlechtilé apologii křesťanské filosofie proti blouznění ostudného a zavržení hodného pedanta, s jásotem vítaného hloupostí přemnoha našich katolíkův. Říjen 1913.]

22. Odesílám přepychový výtisk *Duše Napoleony* mladému dedikátáři Ondřeji Martineauovi:

„*Beatius est magis dare quam accipere.* Jest větším štěstím dávatí než dostávatí.“ Slovo Našeho Pána Ježíše Krista. Ujisti se tedy, milý synu, že mé štěstí, mohu-li ti dátí tuto knihu, o mnoho převyšuje tvou radost, že ji dostáváš. Pochopíš to později, až Bůh ti dá milost, bys pocítil nebo se dohadoval tajemné muky — průměrné jediné k mukám pekelným — těch ubohých duší, které nemohou nebo neumějí dávatí. Celuji tě a žehnám ti z celého svého srdce.

23. Jiné zásilky. Renatu Martineauovi, otci Ondřejovu:

Poněvadž jste *znovuzrozený*, milý příteli, rád bych věděl, v kterém čase jste se asi narodil poněprv. Bylo to bez pochyby v době velmi neznámé, kdy se nerodil ještě žádný buržoa. Jsme ku podivu bez dokumentův o této periodě. Ale dohad jest přípustný. Byl jste označen před více než deseti lety, byste první mi přispěl v mé nejhorší tísní, a jste tudíž nejúžasnějším z lidí v mých očích, i jest se domýšleti, že jste byl, neznámo mi kdy, individuem načisto nepředstavitelným. Co vím jistě, toť že jste

dnes otcem Ondřejovým, předurčeného dedikátáře *Duše Napoleonovy*, a že to jest vaší odplatou pro život přítomný i budoucí.

Jakubu Maritainovi:

Myslíš jsi, že jsi odhalil mé *tajemství*, bych psal své knihy, ale nevíš, že mám ještě jiné tajemství, bych nepsal vůbec nic. Když jsem byl odsouzen státi se spisovatelem, bylo mi po neodolatelné ostraze Vůle Boží potřebí nejneuvěřitelnější lstivosti. Tímto jiným tajemstvím, jež ti dovoluji rozhlásiti, jest, že *jsem zbaven rozumu*, neschopen ještě v 66 letech rozeznávati pravice od levice Syna Božího a rozlišovati kozly od beránkův. Ježto trvalá bída hmotná, přijímaná ostatně bez radosti, jest jedinou pomocí, bych ukryl tuto nesmírnou bídu, vrhl jsem se do ní úpěje, a toť, co omýlilo celý svět, vyjma několik chytrákův. Tož když mi bylo kázáno psáti, psal jsem v temnotách, ve svých temnotách osobních, jež nejsou temnotami jiných, spoléhaje na jediného Boha, jako Jeremiáš, a toť všechno moje kouzlo.

Jiřímu Rouaultovi:

Hle, co vypovídá poslední svědek tohoto vznešeného bankrotáře, jímž byl Císař.

Doktoru Josefu Termierovi, mému milému tovaryši:

Nesnadná operace, jež se možná zdaří, nenastane-li krise zuřivého blbství. Šlo o to, by se vyměnily mozky mým vrstevníkům.

Ottovi Friedrichsovi:

Hle, moje Waterloo s předchozí porážkou Blüchera a s nahrazením Grouchyho neomylným Archandělem.

24. Kristině van der Meerové:

Johanna mi pravila, jak sis vyčítala, že jsi mi napsala nesmyslný list. Dejž Bůh, aby mi často takové docházely! Dostal jsem již velmi nadšená psaní, zvláště jedno od Petra, ale tvoje mi líbezně proklálo srdce. Nenalézám jiného výrazu.

„Slovo Boží“, pravíš. Co píšeš, zdá se ti Slovem Božím! Toť zdrcující, toť rozkoš, až by se umřelo radostí a hanbou. Já, ten veliký ubožák, člověk tělesný a bídný, jakého znám, poněvadž mi bylo někdy dáno, že jsem přijal trpěti něco, toužití po uzdravení několika ubohých duší, neméně vzácných než moje, nebo hledati jich s pláčem na nebezpečných cestách; ano, pro toto budu postaven, neznámo mi kterak, do víru temnot a světla, jež se nazývají Slovem Božím, budu bydleti v hromu!...

Ale opravdu tohle jest bláznivo, toť šílenstvím a přece není to nesmyslné a jest to úplně opojující. Třeba věřiti, že mi toho třeba, abych se vzmužil, neb se mi zdá, že moje sebedůvěra poklesá dle toho, jak se stávám více spisovatelem. Opravdu nikoliv, to není nesmyslné. Jsme údy Božími, Bohy, Mistr sám to jistí svými ústy. Máme tedy moc a tudíž povinnost mluvití božsky, kdykoliv nemluvíme na plano. V našem vědomí nesmírné bídy a slabosti jest možná vrcholem pokory uvěřiti prostě, že tomu tak jest. Podivuji se tedy tvé víře, předrahá Kristino.

Ondřeji Dupontovi, jenž psal, že bude se mnou interviewovati:

V pramrzuté lopotě s zasíláním mé knihy nebylo mi možno, bych vám dříve odpověděl. Hle, velmi stručně, co můžete učiniti. Zvědév o vyjití *Duše Napoleonovy*, pojal jste záměr vrhnouti se ke mně, byste se mne tázal, co myslím o Balkáně. Odvětil jsem Vám vlídně, že jak jsem pln Napoleona, ani starého kozla si nedělám z Bulharů, Srbů, Černohorcův a Řekův, smrdutých rozkolníkův, kteří mne zajímají právě tak málo jako Turci. Pravda zabýval jsem se Bulhary před několika lety. Ale měl jsem tehdy na zřeteli hrozného cara Samuele a strašného Bulharobljce, jenž rozdrtil na jedno století ten bídný národ, dávno před první křížovou výpravou. Vše, co chci viděti v zuřící teď válce, jest pravdě podobný začátek nesmírného konfliktu evropského, který do

úpadu předpovídám po dvacetpět let a z kterého asi vzejde po ohromných krveproléváních muž neobyčejný, poslaný Bohem, jako byl Napoleon. Toť vše.

Po tomto prohlášení nebylo Vám už možno zadržovati mne na Balkáně, a mluvili jsme už jen o Napoleonovi. Potom čerpaje z mé knihy a z zajímavé brožury, již vám posílám, budete mi, moci vložiti do úst nejznamenitější věci.

Hle, již několik dní, co vyšly *Marches de Provence*. Jest to největší nebo lépe řečeno *jediné* veliké úsilí o veřejnost, jež bylo podniknuto pro mne. Přáli by si tak mého úspěchu a *Duše Napoleonova* zdá se tak vhodnou k tomu! Aurelian Coulanges učinil, co mohl, ba asi ještě něco více, než mohl, jsa chud. Ale pochybuji, že by to učinilo konec *Spiknutí Mlčení*, nevyhladitelnému jako bývalé kuběny nebo rezatí staří omrzové.

Začíná se to listem abbé Pienta Cornuaua:

Pane řediteli.

Prosím naléhavě o místo v říjnovém čísle vaší revue, bych tam promluvil o Leonu Bloy s hlediska, se kterého jeho přátelé, patřící naň asi jako na velikého umělce, nevstaví ho možná s dostatek do světla.

Ano, Bloy jest spisovatel velemocný. Jest jím tolik a tak silně rozechvívá jisté duše, schopné proniknouti jeho myšlenku, že, když četly jeho, nemohou už čísti nikoho. Nevěřím, že by bylo pro spisovatele slávy nad tuto slávu.

Ale Bloy jest především veliký křesťan; a to dlužno říci bez okolkování v revui, jež si osobuje čest představovati ho obecnstvu.

Ano, křesťan v plné síle slova; to jest přítel Kristův až k obětování bez mezí, až k smrti.

Není dokonce ani křesťanem z řady, nýbrž hlavou, jedním z těch, kteří pozitivně mají poslání povolávaní duše a vésti je Pánu.

Och, rozumím dobře, že není oficiálně ustanoven v Církvi pro tento úřad apoštolský; nikdy se ostatně nesesměšňoval a nevlastnil si ho. Svítí s láskou na cestu duším dobré vůle; a když je tak dovede k nohám kněze toho, jehož Prozřetelnost jako by označovala k dokonání božského díla, nechť byl sebe poníženější; — uchyluje se někdy do mlčenlivého ústraní, by se slzami děkoval Bohu, že si ho vyvolil za převozníka.

A přece taková jest jeho tajemná a vznešená investitura v tomto převysokém poslání, a taková jsou požehnání Ducha Svatého na jeho knihách, že ti, kdož je čtou, pronikajíce do jejich síly i něhy, jdou skoro nezbytně k Bohu, pro kteréhož jedině byly napsány.

A myslím, tolik-li moderních katolíků se odvrací od Bloy, děje se tak proto, že zvětřili toto nebezpečí, toliko jediného se bojíce: by nebyli strženi náhlým útokem enthusiasmu a vrženi tímto strašlivým přítelem Božím, bez kompromisů a bez odkladů, do zuboví křesťanského heroismu, který jest jejich děsem.

Znám kněží, kteří mnoho dostali od Leona Bloy, více než od kohokoliv jiného na tomto světě, a kteří se tím netají. Jeho vášeň pro pravdu bez příměsí rozplamenila jejich život. Jeho pokojná odvaha vůči všem obětem, vzmužila jejich srdce, někdy se třesoucí.

A jeho neslýchaná věrnost, na všechny hrozby a přes pokusy svůdné, za jeho dlouhý život katolického spisovatele, vzbudila v nich onu hrůzu, jež poctívá muže, ze všech těch šilhavých přizpůsobování, kde bídne bere za své neporušenost charakteru.

Kolik jich naučil nadcházkám vedoucím k Bohu bez oklik, těm cestám Absolutna, u nichž kvetou zářící pravdy, zasazené

kdysi Ježíšem, jež jsou božské a přečisté květy svatého Evangelia!

A také kněží, kteří znají cenu duší, kteří chtějí jejich velikosti, kteří mají ostatně péči o své osobní zdokonalení, nemohu přát nic opravdověji účinného, nežli hledati v díle tohoto bezúhonného umělce učení bezpečného, ušlechtilého a bez úbytku, které on do něho tak velikolepě všude zasazuje s jedinou vůlí, v pravdě sloužiti slávě Boží.

A dumám s oslněním o pravé kráse oné myšlenky, napsané duší, jež ho zná nejlépe z lidí: „Duch Leona Bloy jest jako kathedrála, v níž by Nejsvětější Svátost stále byla vystavena.“

PIENT CORNUAU,

Almužník Námořnictva, na odpočinku.

Jiný list kněze:

Pane,

Vaše rozmilé vyzvání běží za mnou po poště čtrnáct dní, třeba mi tedy nezbytně utéci se k nějaké telegrafii, bych nepřitížil tomuto dlouhému zpoždění.

Myslím ostatně, že neočekáváte od nepatrného kněze „ocenění literárního“: potká-li se vaše ušlechtilá iniciativa s dobrou vůlí, jaké si zasluhuje, budete míti hojnost odpovědí skvěle motivovaných a plných kouzla a lesku, jichž by se mým řečem příliš zjevně nedostávalo. Za to milerád vám posílám úvahy přisně kněžské, jež ve mně už dlouho vzbuzuje mimořádné postavení, v jakém jest Leon Bloy.

Vše, co autor „Brelanu Vyobcovaných“ pravil o „divoké nevysvětlitelné nenávisti“, projevované moderními katolíky proti Umění, jest desettisíckrát dokázáno tím, jak se mají k němu.

Od smrti Arnošta Hella jest Leon Bloy *jediným* spisovatelem Francie, jehož dílo stkvěle, poněvadž ryze katolické, vrhá

nádhernou září na podstatné pravdy a . . . na koleje, jimiž se obyčejně vlekou spisovatelé domněle náboženští.

Et sui eum non receperunt, ale jest také jediným, od něhož všichni Argusové „Dobrého Tisku“ zarytě, s ďábelskou vytrvalostí odvracejí svoje nesčetné oči . . .

Oh ano, připomenete-li, nikoliv bez hořkosti, intrády vyvolané tím neb oním prostředním obrácením, dobré duše vám neopomenou našeptatí se zřejmou opportunitou čtení o Marnotratném synu . . . zapomínajíce prostě, že syn Prvorozený, Věrný radoval se v domě Otcově ze všeho toho, čeho se dovoláváme pro Bloy a čeho mu až posud bylo odpíráno.

Nezměrnost nespravedlnosti jest nevýslovná; vizte však, co zcela jistě z toho vznikne: totiž nevyhnutelné vzdutí té „Neobyčejné povodně hlouposti“, jejíž hroživou blízkost ohlašoval nedávno *Stařec s Hory*.

Zdaří-li se úsilí vaší revue postavití jakousi hrází, budete mítí neupíratelné právo na vděčnost všech těch, kteří již již by byli zatopeni.

Zde jest buď jak buď můj kámen.

LÉONCE PETIT.

Nemožno ofiskovatí dlouhého nádherného článku Johanny Termierové-Boussacové, nadepsaného *Básníci a Leon Bloy*. Aspoň několik úryvků ukázkou z této znamenité studie, jež se bude možná čísti za čas se slzou v oku na pokojném hřbitově, na němž budu odpočívati:

... Mnoho se citovalo slovo Pascalovo: „Ježíš bude v agonii až do konce světa; nesmí se spáti po ten čas.“ Zdá se mi, že nemožno otevřítí ni jedné knihy Leona Bloy, ni jedné z těchto knih samé utrpení, a nevzpomenouti toho. Jest kde duše probuzenější, duše, která by byla příměji zasáhnuta a prudčeji drásána straš-

livou opuštěností Spasitelovou, pokožením jeho veliké Církve, znetvořením a skoro k nepoznání, nevzdělaností a zmrtvělostí jejích posledních věřících? Tato soustrast má přízvuk bolesti osobní, tolik jest úsilná, prudká a bez utišení.

.

Ale co se osvětlilo zvláštním svitem pro duši tohoto křesťana bez ospalosti, láskou zažehnutou, čeho mu bylo nemožno nevidět již každou minutou kolem sebe, toť ten vesmír neviditelný, jehož tvářnosti vpravdě zachycují a zmocňují se jen převzácni vyvolenci Bolesti. Neprozkoumaný svět duší, který má rovněž své propasti a své pláně, svá páchnoucí rašeliniště i svá jezera, zjevil se mu blízkým a důvěrným. A právě pro tuto zvláštní jasnozrakost, přijatou, zdá se, jako trest, nelze knih jeho zapomenouti.

Měli jsme ideje, pojmy, a věřili jsme o nich, že jsou zřejmy; jakž takž zrovnovážili jsme pro sebe nějakou metafysiku, ziadivše si vesmír po sobě, stavějíce každou věc na její místo, a ohražujíce směle Nepoznatelné, bychom jím nebyli již znepokojováni. I nejméně dogmatictí a nejhlubší z nás takto si vedou, a vnášejí do svého ducha podobné dětinské konstrukce.

Leon Bloy poplení tento pořádek a tyto domnělé jasnoty. Jestliť jedním z nejpozoruhodnějších rysů jeho genia tato moc obohatiti tajemstvím, ihned učiniti bezmeznými věci, o nichž pojednává. Staví před naše oči své vlastní vnímání světa, nikoliv již určité a lineární, ale chaotické a v rozvratu rozštípané novými, až dosud nemyšlenými prorvami. Toť veliký nepořádek po Pádu, takový, jak jej asi vídali závratní mystikové, kde nic není na svém místě, kde nikdo nezná svého pravého jména, ani s kterou bytostí jest v souručenství, „ani zda jest hoden nenávisti nebo lásky“. Tajemství jsou pravými osobnostmi knih Bloyových, nikoliv tajemství náboženství rozumného a starostlivého, líbiti se

jež lze snadně vypočítati, ale tajemství rojící se všude, tryskající z každé okolnosti, rostoucí za živými, s nimiž jsme se potkali, podpírající nejnepatrnějšího žebráka, který tluče na dveře, vyprovázející svými temnými nádherami bytosti nejnezřetelnější.

Vytýká se mu, že jest bez shovívavosti a pln hořkosti. Protože dnešní člověk nemá již vědomí té básně úplného vítězství a úplné radosti, již by mohl býti život křesťana, patření na bahnité buržoasní tvory neděsí již, sousedství duší slepých, nesčetných srdcí bez lásky nesytí již smutkem tíživým. Útrpně se vzdychá nad těmito životy neúplnými; odhalují se u nich dojemné city, dobré úmysly.

Leon Bloy připomíná si jenom, že jest možno každému člověku obroditi se a zploditi Boha, a že lásky není, není-li synonymní se všemohoucností. Právě proto naše rozumná společnost a její „prostřední morálka“ jsou dokonale nesnesitelný to-
muto hladovci absolutních realit, a právě proto, jako u chmurného Samsona mezi sloupy Chrámu, i u něho veliké spasné opovržení otřásá sloupovím jeho knih tak hrozně.

Mluvila jsem o opovržení Bloyovč. Teď hle, kterak se mi řítí na paměť všechny ostatní oslňující *formy* jeho duše. Ustavičné bleskotání jeho genia předvádí mi ráz na ráz jeho neúnavný vzlet, neutuchající zanícení, jeho bezprostřední a zdrcující rozeznávání směšna, a tu ironii pokojnou a radostnou, která využije kde které chvílky, by odpůrce popravila. Jak ráda bych oslavila jeho převzácné umění, neslýchané bohatství jeho slovníku, zásobovaného tak vzácnou znalostí jazyka latinského, jak ráda bych vypověděla také jeho převznešenou odvahu, dobrou mysl, tak francouzskou, která ho provází na nejčernějších pouťích, a ještě raději ukázala údivnou živoucnost tohoto Zoufalce

povždy opojeného nadějí, podporovaného bez ustání a posilňovaného chmurným vínem své bolesti.

Ale co se mi zejména jeví v jeho knihách, toť vznešená šlechtnost, naprostá láska, hluboký soucit beze slabostí, něha, která hřeje a která křísí krvácející a utištěné. Nikdo se nedával štědřeji, slepěji, než ten, jehož pojmenovali Žebrákem Nevděčníkem. Nikdo nebyl prudším v obdivování, vášnivějším v nadšení, citlivějším a bezbrannějším než tento obávaný pamfletář. V jeho díle od konce ke konci vidíme ho, jak nese všecku svou duši těm, kteří trpí nespravedlivě, hrdým umělcům, o jejichž velikosti se mlčí. Komu on neudělil almužny, a ostatně, kdo pak před osobností této síly a moci mohl se zdát bez chudoby?

Čtete-li jeho Deník, spatříte zmateně bolestné fysionomie těch, kteří čekali od něho své potravy, kteří žili z jeho zásob, pro něž v nejkruťjších zápasech, vyčerpán marným sháněním a jalovými pokusy, nalézal, jak psátí ony veliké listy oživující: „Milý příteli, pokusil jsem se říci vám něco. . .“ A v tomto davu hladovců jsou velicí umělci, „trýznění bezesností vlastního srdce“, v nichž uměl rozdmýchatí pocit síly, pro něž sám dovedl „oživiti a rozplameniti k novému záření staré obrazy“, před nimiž pokolení za pokoleními poklekala. Jsou i jiní, jejichž jména, temnější, zamlčuje, neznámí příjemcové, snad nebožtíci, jistých listů, dělníci bez hluku a lesku díla pro nynížšek skončeného, o nichž nevíme nic, leda že byli rozbouřeni jako my, „snášejíce břímě dne i vedra“, a že trpěli před námi, vidouce stále zsinadou a zhanobenou, nerozeznatelnou a v temnotách Tvář Pravdy.

Leon Bloy jest tolik básníkem Chudoby, že nemůže pochopiti Boha v jiné podobě. Není-liž poněkud z dob oněch Patriarchů, kteří se třásli, by snad nepovrhli Hostem strašlivým v nejnepatrnějším z podělovaných tuláků? Zvídá na všech tvorech, zda není některý oním Psancem, na něhož se nikdo nepoptává.

Přepokorně a jako tápáním v noci symbolů a předobrazů hledá Toho, jenž nepromluví o sobě, leč aby řekl: „Měl jsem hlad a žízeň, byl jsem cizincem, nemocen a nah“, a nádherná „modlitba umění“, jež slove „Spása skrze Židy“, nejeví se mu bezpochyby ničím jiným, leda velice posměšnou a velice soucitnou almužnou tomuto Chudému v pravém slova smyslu.

Řekne někdo, že by se slušelo, abych tu přestal. Nemohu. Třeba býti spravedliv sám k sobě. Hle, po třicet let celý svět literární nebo domněle literární vraždí mě bedlivě nevalně hrdinským spiknutím mlčení. Posléze dostává se mi hlasů, tím vzácnějších, že nejsou *všeobecné*. Proč bych na ně nebyl hrd? A potom, píšu pro Boha, jsa dnes možná jeho jediným svědkem, a nejsem-li tím, nejsem nic. Jest tudíž nezbytno, aby mne slyšeli, aby se aspoň vědělo, že existuji, i těžím radostně z vhodné té chvíle.

Poslyšte nyní, co praví moji kmotřenci:

T A J E M S T V Í L E O N A B L O Y

Knihy Leona Bloy působí na jisté duše vlivem, jehož ani umění ani genius nestačí vysvětliti. K tomu by se obrátila srdce k Bohu, třeba něčeho jiného než nejnádhernější výmluvnosti. Jaké jest tedy tajemství Leona Bloy? Zbytečno hledati dlouho, pověděl mi je sám:

„Hle, mé tajemství, abych psal knihy, jež se ti líbí:

„Totiž milovati z celé své duše — tak až bych v obět položil život — takové duše jako jest tvoje — ať známé či neznámé — povolane, by mne někdy četly.“

„Beatius est magis dare quam accipere.“ — *Žebrák Ne-*

vděčník má neskonalou potřebu dávat. Kdyby byl bohat, všechno zlato světa by nestačilo jeho štědrosti: nemoha živiti bohatstvy nepravosti celého národa chudých, s krajní přehojností dává sám sebe; píše, aby se dával. A jeho nejhořčejším bolem jest asi, že mezi jeho vrstevníky tak málo jich si přeje bráti, co jim nabízí s tolikerou láskou. Jest jen jediná možnost působiti na lidi: totiž toužiti velikou touhou, abychom jim byli za pokrm. A v tomto myslím, že ubohý ten služebník Ježíšův napodobí nejlépe svého Mistra.

Z této šlechetnosti a z této něžnosti, jež ho ojediňují tak krutě v naší době studené bezbožné tvrdosti, Bloy činí štědrost všelikého způsobu. Mluví se stále o těch, jež šlehá jeho hrozlivá polemika (která, poznamenávám mimochodem, mívá mnohem méně na ten neb onen fakt hmotný, než na poblouzení vnitřní neb na ochablosti duše, jichž se dohadne s děsivě jistým instinktem); zapomíná se těch, jež on hájí i mezi moderními; Hella, Verlaina, Villiersa, nemluvě o Rictusovi a Rosenfeldovi! Jeho násilnost jest jen rub jeho lásky — jeho lásky pro Pravdu, to jest pro Osobu Spasitelovu. Kdekoliv vidí někoho trpěti nespravedlností, vrhá se k němu: ke Křištofu Kolumbovi, k Marii Antoinettě, k Ludvíku XVII., k převznešené Melanii; k Židům, kteří přes svůj zločin a svou proradnost jsou držiteli slibův Boha, slibův nezrušitelných: k Chudému posléze, k Chudému a k Chudobě, jež miluje k vůli Chudému po výtce; a posléze nad vše to k Naší Paní, Královně světa, jež pláče a již nikdo neslyší, — všem dostalo se jeho svědectví. Tajemství Bloyovo, toť neobyčejné zalíbení si v duších, láska, jakou by mohli pochopiti jediné ti útlouciti lidé střevoděku, kteří byli tiši tak, jako on jest tich a něžný, a kteří milovali Slzy tak, jako je miluje on. Neboť „se pláče mnoho v jeho domě“. „Pane, pláču přechořím. Jest to smutkem, vzpomenu-li si na to, co trpím? Jest to radostí, vzpomenu-li si na vás?“ Kdo ne-

chápe tohoto, nechápe nic z jeho díla a zejména z knihy o Napoleonovi, jež vyjde v tyto dni a jež dle mého jest jen úžasným vyjádřením nejhlubší a nejšlechetnější lásky k Duším při duši, v které se zhlížela jeho duše.

Nemůžeme nic dáti, čeho jsme nedostali, jsouce stvoření k obrazu Toho, jenž přijímá všecko od svého Otce. Proto čím kdo více dává, tím více potřebuje přijímati, tím více jest žebrákem; a proto též jen chudí jsou ti, kdož dávají. Bloy jest strašlivým žebrákem, jenž netrpí prostředností v lidech a jehož Bůh neuspokojí leč mučnictvím a viděním své Slávy. Někdy byste řekli, že ve své touze po blaženém vidění schválně zavírá oči světlům obyčejným a že raději tápaje kráčí k ryzímu oslnění. Tato mystická netrpělivost jest dle mého mínění samým zdrojem umění Leona Bloy.

Jde mu především o to, by „dal ponětí a dojem tajemství“, to jest naší nemohoucnosti dívatí se do světla, jež nás osvětluje, a dáti zároveň nejnádhernější květenou obrazův citelné podobenství té Pravdy, na niž ještě nepatříme a již neznáme leč *per speculum in oenigmate*. „Jest nevyhnutelno, dí, aby Pravda byla ve Slávě. Skvělost stylu není přepych, toť nezbytnost.“ Všecko jeho umění jest oživováno vášní viděti; to proto, že smysl jest intuitivní, citlivá obraznost má v něm místo tak převážné. Není dovoleno považovati Leona Bloy za theologa nebo za doktora; toť imagier, illuminator, malíř skvoucích oken chrámových. Nikoliv! Toť *poutník k Božímu Hrobu*. „Jest-li Umění v mém zavazadle, tím hůře pro mne! Nezbyvá mi jiné pomoci, leč uvéstí v službu Pravdě to, co mi bylo dáno Lží. Útočiště vrtkavé a nebezpečné, neboť vlastností Umění jest utvářeti Bohy!“ — „Jsem upřímně chudás, jenž hledá svého Boha, volaje ho se vzlykáním na všech cestách...“

Není však proto méně pravdou, že tento *chudás* jest jed-

ním z největších spisovatelův francouzských, jedním z nejvyšších mezi umělci geniálními, jedním z těch, jimž Bůh udělil nejkrálovštěji těch výjimečných darův, jež jsou v naší přirozenosti jakoby ozvěnou jeho Slova. Ale toto Umění nezkrotné a tvořící Bohy on uvedl v poslušnost Víře, v kázeň zjevené Pravdy, v službu svaté Církvi. „Pravdou velmi jasnou a jež vyzařuje ze všech mých kněh, jest, že nepíšu leč pro Boha.“ Jest pravým opakem anarchisty nenávidějícího „buržoů“; jest křesťanem, jenž nenávidí *Buržoy*, což jest pro toho, kdo umí chápati, jedním z moderních jmen starého Nepřítele. Katolík a latiník má v ošklivosti nepořádek, nerovnováhu, sentimentalism, ducha protestujícího a revolucionářského. „Píšu věci nejbouřlivější s velikým klidem. Vzteklost jest bez moci a svědčí zvláště odbojníkům. Nuže, jsem popravcem *poslušným*.“ Staví nade vše naprostou věrnost pravdě nadpřirozené. „Příliš vědy lidské a příliš málo vědy božské“, řekl mluvč o Villiersu de l'Isle-Adamovi. Totéž vyjádření jako pro Edgara Poe. „Tito básníci se nemodlili a jejich opovržení, někdy výmluvné, jest jen hořkostí jejich pozemské netrpělivosti. Jsou plni země tak jako modly.“

Vše to snadno vysvětluje, kterak Leon Bloy působí tak zázračně na *publikány*. K nim cílí jeho dílo, mnohem více než ke katolíkům. Jsou duše hynoucí, jež hledají Krásy v temnotách a jež by apologetika Coppéova nebo Marc Sangnierova obrátila na útěk hrůzou. Ba ani sama ryzí nauka — perla vyhražená synům království — nemá účinkův na takové duše, jichž rozum jest příliš zemdlen nebo vyvržen z rovnováhy; posléze děsí je prostřednost velikého počtu kněží, nevěrnost světských katolíkův. Bloy křiče na střechách, zahrucuje vlašné a lakomce, stavěje před oči a dává je hmatatí nádheru Víry, vnuká těmto ubohým duším tušení slávy Boží; jde jich hledat v hloub jejich noci a vábí je k světlu. Ale nic by nemělo rozhodného účinku bez *tajemství*, o němž

jsem pravil. To *láskou* svojí tento domnělý pamfletář, to tím, že miluje Boha a duše, dosahuje všeho. A takové působení, jež Prozřetelnost vykonává skrze něho, utěšuje ho asi poněkud z jeho dlouhých bolestí, neboť ten, jenž dává takto duše Bohu, jest nezbytně *přítelem Božím*. „Přítel Boží!“ volá. „Vzlykot dere se mi z hrudi, pomyslí-li na to. Nevíme již, na který špalek položit svou hlavu, nevíme již, kde jsme, nevíme již, kam třeba jít, přáli bychom si vyrvat srdce, tolik žhne v nás, a nemůžeme pohleděti na některého tvora, abychom se netřásli láskou. Přáli bychom si vléci se po kolenou od kostela ke kostelu se shnilými rybami na krku, jak pravila vznešená Angela. A když vycházíme z těchto chrámův po hodinách, jež jsme rozmlouvali s Bohem tak jako milý s milou, vidíme se těmi tak špatně kreslenými a tak špatně malovanými dobrotisky z křížových cest, krácejícími a posunujícími nábožně ve zlatých pozadích. Všecky myšlenky, o nichž jsme nevěděli, vězněné až dotud v jeskyních srdce, přibíhají společně podobny pannám zmrzačeným, slepým, hladovým, nahým a vzlykajícím. Ach, zajisté v takových okamžicích nejkruťejší ze všech muk volila by se — s jakým zanícením!..“

JAKUB MARITAIN

OTEVŘENÝ LIST P. DICKU COSTEROVI V DELFTU (Nizozemsko)

.....

Znám *Duši Napoleonovu*. Ah, nikdy nezapomenu těch hodin, kdy jsem naslouchal, jak Bloy sám předčítal kapitoly postupně, jak je skládal. První ten dojem byl silný, ujišťuji tě, a ten zázračný jazyk, nepřirovnatelný styl, jenž vzbouzí nostalgie po Kráse věčné, mne oslňoval, ale ještě více jsem se kochal světelnou koncepcí, vznešeností myšlenky, tím křesťanským nazírá-

ním na Historii, v níž Bůh nikdy není nepřítomen. Jest to kniha ducha mocného a hlubokého, jenž má sebe úplně v moci. A zvláště jsem se podívoval, že, mluvě o duši Císařovně, mluvil o své duši vlastní. A potom Bloy čte nádherně; jeho poddajný hlas stupňující se od chvějivé něhy až k vážné nebo bouřlivé zvučnosti, uchvacuje vás, znát jazyk, svůj nástroj, jako nikdo jiný; slova, jež se čtla sta a stakrát a jež neměla už pro vás výraznosti, třaskají náhle jako puny nebo se rozvírají jako přelíbezné květy. Pokaždé při této četbě svíralo se mi srdce dojetím; naslouchal jsem žádostivě, s hrudí bušící, s očima plnými slz. Nebylo-liž to podivuhodné: křesťan, jenž miluje Boha, Stvořitele duší, nade vše, praví vám, a jakou řečí, co uzřel a vyfušil v duši Napoleonově?

.

Ukazuje nám tajné určení Napoleona, poslaného Bohem na zemi. Poněvadž se dle toho, co se praví v dětském katechismu, nic neděje bez Božího rozkazu nebo bez jeho dopuštění, Bůh jest v Historii všude přítomen. Tuto myšlenku jest si stále připomínati, bychom dobře porozuměli této knize. Neboť Leon Bloy jest přede vším, i před tím, že jest geniálním básníkem, jež milujeme, křesťanem, římským katolíkem, jenž se modlí, jenž přijímá, jenž hledá svého Boha s nesmírnou žádostí, pokorně, a jehož duše se třese láskou před ubohým oltáříkem venkovského kostela. Miluje bytostí, jež si Bůh zřejmě oblíbil, muže, kteří ve svém životě a ve svém tajemném poslání jsou jakoby stíny Boží Všemohoucnosti a Nádhery. Kdož mezi lidmi jest větší Napoleona?

Bloy hledá „totožnosti“ osobností; táže se, co znamená ta a ta událost v Absolutnu; patří na Historii lidskou shůry a takto viděna stává se Písmem tak skrytým jako ono jiné, jež se nazývá Písmem Svatým. Vše jest symbolem. Tož co jest Napoleon? Co znamenají tyto bitvy? Jaký jest hluboký smysl jeho boje s Pape-

žem? Co jest tato duše, „jeho ohromná duše“? Jaký jest smysl jeho příchodu na svět? ...

Jsem úplně neschopen ti vyličiti, milý příteli, zvláště v jazyku, který mi jest, běda, příliš daleký, co nám Bloy dával tušiti. Čti tuto knihu, čti tuto báseň, jež tě povede nad umění v kraje světla, a slibuji ti oslnění Krásou a Myšlenkou křesťanskou.

PIETER VAN DER MEER DE WALCHEREN

Ihned po mých kmotřencích nastupuje úžasný přítel Alfred Pouthiers, ten, jenž běžel za mnou dvacet let:

Legenda učinila z Leona Bloy „člověka divého a nemožného“. Ti však, kdož s ním obcovali, vědí, jak jest na této legendě chabý díl pravdy. Ale neškodí konec koncův, že bývá někdy mezi ním a mezi ostatní společností přehrada, které se lhostejní neb vlažní, jako ti, kdož jsou jiného plemene, ani neopovázají překročiti...

Bylo řečeno, že Bloy jest úplně celý v svých knihách. Nelze o tom pochybovati. Jakž by mohly fikce Obraznosti, byť na výsost podivuhodné, dospěti toho neslýchaného přízvuku? Aby se tak vylíčil život děsivé bídy, úzkosti bez naděje pozemské, úpěnlivý i vzbouřený, stíhající *na kolenou* cestu bolestnou, ostnatou hroty bratrských kamenování; život bez jiné úlevy než samota vnitřní; ohrožený posléze každým krokem se zastaviti, nebyti posily Modlitbou, té berly v ruku Poutníkův padajících zemdeností; na to potřebí žíti sám, v každé hodině a intenzivně tímto životem.

Ale objevíte-li záhy lidskost, již má do sebe dílo Leona Bloy, jste ihned uchvázeni jeho mohutností Spisovatele. Když on zhrdá Slávou takovou, jaká bývá obecně udílěna, chápáte to; dychtí po nesmrtelnosti méně náhodně! Ale jest psáno, že ne-

unikne ani té ani oné; ať si jí přeje, ať ji přijímá či nikoliv, jest a zůstane slavným; pomník, jež si postavil, není z těch, jež berou kdy za své.

Jinou bezpečnou zárukou, že jest tomu tak, jest ona noc, ono mlčení, do něhož jej Opovrhovatelé vším, co předstihuje, s ďábelskou vytrvalostí a vztekem za živa zazdívají. Neboť *„hlubiny mívají někdy podivná překvapení. Kdož ví pravdivě z té luzy, neobjeví-li se někdy opět tento „Chudý“ na povrchu temnot, drže v ruce nádherný tajemný květ, — květ Mlčení, květ propasti.“*

Nikdy slovo Buffonovo: *„Styl toť člověk“*, neosvědčilo se do té míry jako u Leona Bloy. Prozřetelností, prorocký Nositel Slova se rty ohnivými, plačící krvi prostřed jeho zpustošených oltářův, připomíná jakoby posledního Lva, uchýlivšího se do svého doupěte, nataženého na hromadě kostí a očekávajícího už jenom konec všeho...

Leon Bloy *„vyvolil si přibýtek v Absolutnu“*. Tam dýchá se vzduch přetížený hrotem. Mnozí odešli od něho, ale podržují jakoby nesmazatelnou pečeť, otisk jeho palce hnětaře duší, jakých se málo nalezlo, jakých se možná již nenalezne po něm!...

Příležitostí k ošklivosti jest až dost. Jenom že Leon Bloy nedal si ujíti ani jednou, by nevolal, nekřičel svojí ošklivosti. Toť duše urozená, do níž nemá přístupu Strach. Takto vypustil nemálo smrtících šípův; namísl žíravých jedů do ambrosie číší; zasedl mezi hodovníky na způsob přízraku Banquova. A někteří jmou se svolávat, že Bloy jest pamfletář, že není než to, domnívajíce se, že ho pod touto etiketou pohřbí za živa!

Zajisté, to jest lepší než býti pro rozněžněné Davy autorem nějaké *nádoby rozbité!* Ale přece dovoleno se rozhořčovat, že všechna tvářnost díla Leona Bloy jest šmahem zapírána a smazována, jako by nebila v oči a nerozrývala srdce, právě nejznamenitější, ta, v které nejvíce jest sebou!

Pamfletář, budiži! Bloy jest ještě něco jiného, zejména veliký, jedinečný umělec, veliký přesvědčením, jedinečný výrazem. Ale co nebylo pověděno? Nuže tento člověk *divý a nemožný* jest člověk prostý a plný lásky; tento *žebřák nevděčník* jest muž slechetný, vlídný, jenž hledá v tom svého potěšení, že nějakým způsobem zahrnuje láskou všechny ty, kdo s ním obcují!

Odvolávám se k těm, kdokoliv ho zastihli prostřed rodiny, jeho choť a dvou dcer, obklopena několika vzácnými přáteli, hovořícího nebo předčítajícího novou stránku a přerušujícího se tehdy časem, nikoliv aby posoudil způsobený dojem, ze spisovatelské marnivosti, nýbrž aby se zhlížel sám v sobě a poslouchal svou duši... Vážnost té pověsti jest předražována, ohavně předražována: ale kdo jest na svém místě a na své pravé úrovni, a komu vlastně byla vykonána spravedlnost?

ALFRED POUTHIER.

Bylo by nesmyslné necitovati potom Edmunda Barthélemyho, již zmíněného při jiné okolnosti; a vítězného autora *Obětovaného*, jedné z vzácných kněk křesťanských v této době, Emila Baumanna:

Mám mnoho obdivu pro spisovatele jako jest Leon Bloy. S takovým spisovatelem jest literatura ještě jedinou věcí, jakou jest povinna býti, pod trestem nebýti ničím než zahálkou a marnivostí: chci říci, že jest *činností*. Činnost; bojující výraz nějaké víry, nějakého přesvědčení; praktický projev nějaké věrouky. Postavte Leona Bloy do Společnosti méně skeptické a méně neschopné skutku než naše, jeho dílo by bylo bývalo „písní o činu“, v epopeu, zpěvem, tím zpěvem, který přirozeně provází činnost, jako sám její rytmus a sama její vnitřní radost. Realisováno za stádnův našich, toto dílo zdá se snad od toho daleko; a jest tím ne přece, po svém způsobu, který jest také způsobem naší doby, žádným, který připouští. Epopeu, nikoliv; ale pamfletem, to jest je

u Leona Bloy věci podstatně stejnou. Ptám se, není-li taková stránka jako *Nářek Meče* epickým zpěvem; opravdovou „písní o činu“ této doby, v kteréžto písni, mezi přemnoha nevyčerpatelnými věcmi, opovržení, ve výši, do níž je nese duše mohutně prostá, a v samé své intenzitě a činné bujarosti, přirozeně *zpívá*. Už tomu dávno, co jsem slyšel tento mstitelský *Nářek Meče*, a dosud cítím vzrušení, jež mi způsobil; stránku, kde strašlivý lyrický vztek pamfletáře, který kárá a který bije, žene se zhromující a přímý jako sám vítr dělové koule; stránku, kde se chvěje, kde víří „cosi z oné smršti, o níž se mluví v Písmech“ a jejíž dechnutí jest s to, by v okamžení zmrtnilo rozkvetlou podlost a „svrblavou“ marnost doby dekadentní. Před tímto zpěvem o Meči poznal jsem (jako jsem se seznamoval potom se vším, co nám přišlo od Leona Bloy) stránky *Zoufalce*, té knihy otřásané a zmítané bouřemi duše, jež se bije, útočí, brání se, s mezidobími něžněji rytmickými, kde se pokouší *zpěv* rozvinouti do oblastí milosrdenství, mezi samými dojmy, oduševnělými Náboženstvím, Historií, Uměním. Krátké a netrvanlivé chvíle polevy! Netrvanlivé; jako vše, co není (vyjma Náboženství) určením Leona Bloy, jako vše, co není tím zápasem přímým, těsným, ale podivně melodickým, plným bídy a plným slávy.

EDMUND BARTHÉLÉMY.

... Leon Bloy jest ve stavu ustavičné války, poněvadž chtěje již zde na zemi triumf Ježíše Krista, bydlí ve společnosti, v které se Ježíš Kristus vidí tupen právě od těch, kdož nosí na sobě jeho znamení. Má v očích božský obraz, k jehož podobnosti jsme stvořeni, a setkává se s bídnými karikaturami. Šerednost se mu hnusí tak jako nejcitelnější přívlastek hříchu; a také žádná metafora se mu nezdá dosti upřílišenou, by vyčerpala její ohavnost. Myslí s Barbeyem d'Aurevillem, že „jsme povinni pravdou všem, o všem, na každém místě, v každé chvíli, a že

třeba utíti ruku těm, kdož majíce ji v této ruce, zavírají ji". Přál by si svýma tělesnýma očima dohleděti se bytostí takových, jaké se ukáží pod blesky Soudu, na němž „vše, co se skrývá, vyjde na jevo"; a škrabošky, jež vidí šklebiti se na pokryteckých tvářích, ty on strhuje.

Velebí Chudého tak, jako jsme povinni velebiti skrytého Boha; mučeníctví se mu jeví nejžádoucnější branou blaženosti. A má vrstevníky lidi, kteří si dokonale oškliví chudobu a utrpení.

Tento svůj hnus odhaluje v sebe nejmenších gestech; neboť před jeho zrakem nic není bez významu, vše jest „značením". Jsa tím více realistou, čím více jest mystikem, a tím více mystikem, čím více jest realistou, má, aniž by se pachtil býti pozorovatelem, pouhou stálostí svého transcendentního hlediska privilegium pronikavého pozorování.

Taková suma vlastností přesahuje neskonale to, čeho by bylo dosti, aby si zasloužil kletby od luzy. Proto dostalo se mu jí bez míry a bez možnosti návratu; pomsta ta byla nejkrutější, jakou se mohli hojiti na spisovateli, totiž pomsta mlčením. Spátlil se, on citlivý na nejnepatrnější zranění, uprostřed nepřátel mnohonásobných, potměšilých, neúprosných nebo lhostejných, kteří mají uši, by neslyšeli, a ruce, by nedávali. Třeba žasnouti, musil-li se vzpírati, řvati a potýkati se s veškerou svou statností; chápal-li se nemaje už meče, kamení a v nouzi i čehos jiného!

Světec, řekne se, kochal by se urážkami a mlčel by. Možná; ale umělec není Světcem. Osobitost Bloyova sesílila, rozhořčila se účinkem záští, pod nimiž by byl slabý padl. Nevidím lítějšího mezi záštími jeho pokolení. Proti době, v které skoro každý se bojí býti sám sebou, odhaluje se dvacetkrát originálnějším, ba výstřednějším a obluzeným; má vzhled strašlivého meteoru le-tícího mimo planetu, které už hvězdy nenavštěvují; a zůstane

povždy samotářem v tom smyslu, že napodobiti jeho styl nebo jeho chování by bylo neskonale směšno a zvláště nebezpečno.

Jest obecným rčením podivovati se u něho štipcům apostrofy, tomu šípu, jehož šrámy vtiskují se tak v nečisté obličejě jako spálenina hromu. Ale příliš se opomíjí, co jeho duše má do sebe něžného ba líbezného. Křesťanská vlídnost se zřídka kdy vyjádřila, jako se line v jeho listech. Důvěrnost jeho života se podobá v jeho pokojných dnech „tomu bleděmodrému aksamítovému stanu na tiché mýtině, kde smaragd a korál vegetace, jakou spatřujeme v knihách hodinek, promítaly se s melancholickou něžností na zlato byzantinského nebe“.

Neznám nic libějšího než poslední slovo *Chudé ženy*:

„Jest jen jediný smutek, totiž že není Světcův.“

Ā není-liž to on, jenž uměl napsati v *Té, která pláče*, jedinou slavnou stránku o Ráji, jaké se odvážil po Dantovi katolický básník?

Dílo Leona Bloy se podobá keři ostružinníkovému, v němž plála na poušti Tvář tajuplná a jenž hořel praskaje, aniž se dost málo spaloval.

EMIL BAUMANN.

Můj výborný a věrný Renat Martineau podal též — se svou krásnou přesností prodavače medvědíků a přísežného odhadce slaviců — bibliografii čtrnácti neb patnácti svazků, jež jsem uveřejnil v posledních deseti letech; a jedna slovuťná úřední osoba, jež se neleká bezesností, poslala pod pseudonymem Jan Faber tři zábavné stránky nadepsané *Nestvůra*:

... Leon Bloy jest opravdu nestvůrou; nedrží a nechce

držeti žádného z vzácných statkův, jimiž se pyšní lidé. Nenávidí zlata. Opovrhne poctami. Směje se čestným titulům a medaillám.

Posloucháme ho a strach roste. Jeho slovo vás obrací v kámen, *tak jest upřímné*. Pozorujeme chvějíce se, že jest poctivý, nezištný, oddaný, bratrský a že se s ním nebude možno šťastně dorozuměti.

A hle, jak vztyčuje popravní kůl; chce abyste byli podobní jemu! Očekává vás lože Prokustovo! Který nynější člověk, táží se vás, při nejlepším vůli by se směstnal do tak těsného ležení?

... Mluví aniž by čeho šetřil. Dopouští se nejhroznější ze všech zločinných urážek humanity: *Praví to, co si myslí!*

Humanita jest krásná dívka; má právo na obdiv; nedopouští, aby se o ní rokovalo; vříská vztekem, když ji odměřují. Ale naše nestvůra, jež zdá se postrádá zvláště intelligence, nechápe myšlenek tak prostých. Jako by nevěděla že „jediná Lež se kupuje a prodává“ a že Pravda, obecná mince někdejší, jest teď úplně zbavena ceny... Možno pomyslití beze strachu na to, kam by se poděl svět, kdyby lidé ku podobenství této nestvůry stali se na ráz poctivými, nezištnými, oddanými a bratrskými? ja

... Cítím lépe než kdy, že Leon Bloy jest obludou, ale že jest *obludou krásy*. Jakéž obludné duševní síly bylo mu věru třeba, aby před světem olidněným halamy a pítomci jistil svůj spiritualistní ideál, aby byl *dobrovolně* chud, aby miloval chudé, aby se odpoutal tak dokonale od statkův pozemských, aby byl lhostejný ke všem korunám.

Ach, zajisté jsou v žule tohoto díla (a tam jest kámen úrazu) spravedlivé a prudké satiry, jež potvrzují. Ale synthesí jeho záští jest jen podivná píseň lásky.

I ti dokonce, jež on zmrskal, honosili by se stanouce se jeho obránci. Nebylo by nelibo, aby jejich obličej, jež uviděl vi

bez reliefu, nabraly něco plnosti tváří v tvář proti němu. Ale možno žádati po nich, aby se, byť na jediný den, povznesly nad svou přirozenost a byli i oni nestvůrami? Bojím se, aby Bloy neměl pravdu až do konce...

Ať tomu jakkoliv, časy ty přijdou. Jest příliš nespravedlivě, aby tento jedinečný spisovatel sestárl, jsa zbavován zároveň peněží slávy. Prosím almužnou o trochu spravedlnosti pro tuto *nestvůru krásy*, kterouž jest Žebrák Nevděčník.

JAN FABER.

Posléze uvedme nejoprávněnější příspěvek ze všech svědectví:

... Roku 1903 vyšel jediný *Žebrák Nevděčník* z řady pěti svazkův, tvořících až do tohoto dne jeho Deník.

Dnes toto dílo jest tu, a rozpomínám-li se na léta strávená s autorem, přichází mi na paměť jedna stará legenda o řeholníku, jenž vyšel časně zrána modlit se do lesa, byl upoután zázračným zpěvem jakéhos ptáka, jenž nebyl s této země. Naslouchal mu, až ptáče odletělo, potom se vrátil samotěn do kláštera jako stoletý stařec, — neboť, dí legenda, tisíc let jest Bohu jako jeden den a jeden den jako tisíc let.

Knihy Leona Bloy jsou tímto zpěvem, kterého se nemůžeme naposlouchati.

Můj Denník nebo lépe *Sedmnáct měsícův v Dánsku; Čtyři leta Zajetí v Prasečím na Marně; Neprodajný; Stařec s Hory* vyznívají týmž přízvukem; přízvukem božského Absolutna, a úsudky o Leonu Bloy a o jeho díle mění se dle schopnosti každého povznést se až k němu.

Ale, kde přece bydlí?

Pročítajíce svazky, v nichž vypravuje svůj důvěrný život, vidíme ho stále bloudícího, aniž se může ustáliti v kterém obydlí v městě neb na venkově. Jest to pravda, a přece nikdy neopustil

svého přibýtku. „Duše Leona Bloy jest kathedralou, v níž Velebná Svátost jest stále vystavena“, jest to dům „Mé Paní Spolupřítelky“.

Několika duším se zdařilo vniknouti tam s ním, brána jest nízká a říká se tam růženec s tváří na zemi. Tam právě napsal *Tu, která pláče, Krev Chudého, Život Melaniin po Posledních Sloupech Cirkve a Epopeji Byzantské*. Tamtéž se setkal s *Duší Napoleonovou*.

Vstupme za ním a připojme své hlasy k jeho hlasu ve staré bretonské písni:

*Kdož by měl právo nenáviděti své bídý
Před synem Božím v mukách na Kalvarii?
V hrozných bolestech jest samá trpělivost.
Ježíši, vlož v srdce naše lásku k utrpení.*

JOHANNA-LEON BLOY.

25. Nové vydání *Zoufalce* Jiřím Crèsem v jeho sbírce „Mistrův knihy“ jest posléze rozhodnuto. Dvacet let na to čekám.

26. Dnešního dne, rád bych si to dobře zapamatoval, rozhodl jsem se uvésti ve skutek již dávný záměr a jak opojný! napsati parafrázi *Písně písní*, bych tam ukázal symbolické Čtení o Umučení.

27. Guy de Cassagnac, jemuž jsem poslal předevčtrem *Duší Napoleonovu*, odpovídá mi:

Přemilý druhu, jisté kmeny arabské dávají svým dětem jísti lví srdce, aby se staly urozenými a statečnými. Toho poskytuje nám vy svou krásnou knihou o Císaři.

Věnování. Pouthierovi:

„Komu pak byla vykonána spravedlnost?“ pravíte zakončuje svůj ušlechtilý a tak srdnatý článek (v *Marches*). Ale zajisté že mně. Spravedlnost na tomto světě jest věc podle lidské míry. Soudce nezbytně přisuzuje jiným to, co pozoruje sám na sobě.

V tomto smyslu ti, kdož mnou opovrhují neb mne nenávidějí, jsou spravedliví, právě tak jako ti, kdož mne oslavují. Vidí mne ve svém zrcadle. Vaše zrcadlo mi dostačí, přemilý příteli, a hlas několika takových jako vy utěšil by mne v hojnosti z nejhorších urážek, kdybych potřeboval býti z nich utěšován. I když strádám, bývám někdy nejšťastnějším člověkem, jaký jest na zemi. Pocítil jsem to, čta vás.

28. Petru van der Meerovi:

In nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus. Vzpomínáš si, milovaný můj kmotřenče, na ty dva těžké řetězy nevědomosti a hříchu i na ty dva nepozorné vojíny, jimiž by myslím snadno byly tvé srdce a tvá mysl a jichž „zmatek byl nemalý“ podle svatého Lukáše, když spatřili, že jsi unikl? Já byl jsem na ulici jako starý bídák hledající dobrodružství. Potkal jsem tě tehdy, a že ti tvář zářila světlem, zpozdálí jsem tě následoval, nečině hluku a pláče láskou.

29. Viděl jsem v Odeonu vrchního prodávče Flammarionova. Privil mi, že kniha jde dobře na odbyt a že se lze nadíti úspěchu. Ale bylo by potřebí nějakého pokřiku kdesi, a toho neslyšeti.

Vítu de Cassagnacovi:

Jsem, jak asi víte, nepřitelem velikého počtu svých vrstevníkův, zasnoubil jsem se z lásky s Chudobou, jíž jsem po velmi dlouhou dobu velmi věren, i jest zcela proti mým obyčejům a proti mé chuti, bych žádal o veřejnost svým spisům. Jste jediným žurnalistou, kterému jsem poslal svou knihu, poněvadž mě ujisthovali, že jste vysokomyslný duchem, na nikom nezávislý a mužně srdnat.

Nemýlili se asi, poněvadž jste odpověděl ihned na mou zasilku, pravě mi, že dávám jisti těm, kdož mne čtou ze „srdce

lvího“. Tu vznikla ve mně naděje, že byste si přál poskytnouti podílu na oné potravě i mnoha jiným.

Nežádám o nic pro sebe. Pohrdaje moderní podlostí, hrd na to, že jsem chud a že trpím pro to, co se mi jeví spravedlností, žebrám pro Napoleona o něco té spravedlnosti, které mu nebylo přiznáno ani jeho přáteli, pro Napoleona, jenž byl *ve skutečnosti* největším nešťastníkem. Takový jest smysl mé knihy, nejzvučnější hlas prý, jakého se dostalo tomuto neobyčejnému muži za sto let.

Ač daleko od vši politiky, jakž se sluší na poustevníka, řekl jsem si přece, že v postavení, jaké vy máte, byste oslavil Císaře, snad byste byl váben učiniti něco skvělého, nikoliv pro mne, opakuji, nýbrž pro tuto knihu. Bylo by to tak spravedливо a tak šlechetno! Mých šedesátšest let vás pozdravuje.

30. Dostal jsem ohromný feuilleton z *Temp-su* podepsaný Pavlem Soudayem, v němž se mluví o všech mých knihách při *Duši Napoleonově*. Tento Souday jest tedy mým dobrodincem a jeho článek mne zmlazuje o pětadvacet let. Už tak dlouho se o-pomňjelo mluvíti o mé pamfletářské „skatologii“. Pro tohoto lenochoda Pavla Soudaye jsem stále „zabláceným Jeremiášem a Ezechielem stoky“. Nelze mne čísti leč se zacpaným nosem. Moje Absolutno jest sporno a jsem pln kontradikcí, ale jaká virtuosita! atd. Celkem článek užitečný. Spiknutí mlčení by posléze bylo překonáno?

Zároveň jeden františkánský řeholník ze Svaté Země, který si patrně tak zacpával nos, až pozbyl čichu a úsudku, píše mi toto v odpověď na zaslané *Marches*:

Vše jest krásně a dobře, vůle jest dobrá; *ale jste lepší a více než toto*.

Věnování jedné dívce:

Tato kniha jest ti dána, drahá Bětuško, na svědectví velkého křesťanského zánícení. Za deset nebo dvacet let, možná i mnohem dříve, až budu spálen za živa nebo rozsekán na kousičky, budeš vzpomínati chudého, jenž ti mluvil o jediné hluboké radosti: přijímati utrpení a nespravedlnost z lásky k Bohu. Tehdy matka svatého Jana Křtitele, jež jest tvou pravou matkou, zrobí ti jako svému synu hezké šaty z velbloudí srsti, bude tě živiti kobyilkami a divokým medem a povede tě do Ráje.

1. Všech Svatých. Johanně Termier-Bous-sacové:

Četl jsem několikrát váš nádherný článek. Jest čas, abych promluvil o něm. Říci vám to? Když jsem přečetl ponejprv, nebyl jsem úplně spokojen. Úvodní část zdála se mi na některých místech poněkud namáhavou. V leckterých odstavcích zdála jste se mi zmáhána přetěžkým břemenem, nevědouc příliš, jak se ho sprostiti, jsouc zapletena v „tůních“ a „jílech“ temné cesty. Tato dvě *slůvka* mne uvědomila a vaší námaze, jež byla veliká nějakou dobu, že ano. Na chvíli ztratila jste mne s očí a nenalezla jste mne, až jste přemýšlela o „duších bez propastí“.

Tu se náhle vše rozsvěťovalo, stala jste se opět křepkou, živoucí, velikolepou.

Pročítaje znovu váš článek pokaždé jsem ucítil tuto chvilkovou tíseň, toto tápání, ale jak oslabované skvělostí všeho ostatního! Ujišťuji vás, Johanno, že jsem velmi hrd, když jsem mohl býti záminkou a látkou takového lyrismu myšlenkového i výrazového. Nevím, jest-li mé dílo tak úžasné, jak pravíte, jsa ostatně sám vždycky překvapen, dovidám-li se, že jest ve mně neobyčejný spisovatel. Ale jaké to přesné vidění, jaká inteligence na onom podivuhodném místě: „Leon Bloy poplení tento pořádek...“ Ach, drahá předrahá, nejraději bych vás sevřel do svého náručí pláče radostí a pýchou. Nevím už, kým jste. Vidím vás tak blízko sebe a přece tak světelnou, tak důvěřující se v Boha, jenž vzal něco bláta, a jakého bláta! a učinil mne tím, čím jsem, aniž bych na věky byl na tom měl podílu.

Není-liž tomu tak i u vás? Chcete, abych byl nesmírným umělcem, i svoluji velmi rád k tomuto zázraku, aniž bych na tom co chápal. Já zase vidím ve vás převznešenou básnířku, a

vy budete velmi nucena s tím souhlasiti, o nic více toho nechápajíc. Jsme jedinečné bytosti, postavené pro Radost nebo pro Bolest v kraj předaleký, na Západ tuším, na břeh toho Atlantického oceánu, zvaného kdysi *Mořem temným*, kde Bůh dává dštít krásným slzám všech Svatých svých. Buďme osadníky věrnými a nehledejme jinde. Toť vše, co vám mohu dnes říci, prose úpěnlivě sto čtyřicet čtyři tisíce průvodců Beránkových, by propast vaší duše obkličovali dnem i nocí.

Johanna a Magdalena byli na velké v Notre-Dame. Vypravují mi, že když kněz doporučoval modlitbám věřících rozličné nebožtíky, doporučoval zejména Duši Napoleonovu!

2. Jednomu neznámému příteli, jenž mi psal nejvýše tklivý list, že jsem ho nemohl čísti bez poňnutí.

Milý pane, byl bych velmi málo hoden citův, jež mi vyjadřujete, kdybych vám opominul odpověděti. Čet mě, víte, jak byl můj život tvrd a jakými nespravedlnostmi mne napájeli moji vrstevníci trestem za to, že jsem se nikdy nedal strhnouti do prostítku.

V 66 letech, když jsem byl zůstal chud, ba nuzákem, po dvaceti dílech, jež by mi byla pojistila slávu a bohatství, kdybych byl souhlasil a vystavoval je *na chodniku**, jest mi velikou potěchou, spatřuji-li, že mne posléze docházejí hlasy takové jako váš, i žehnám vám zhloubi svého srdce. Obyčejně si každý, a jak rád, promíjí, by napsal několik slov na poděkování nebo na povzbuzenou autoru, jehož miluje a o němž ví, že jest nešťasten. Přece však by to bylo službou lásky a jak spravedlivou!

Posílají mi jakýs bordeauxký časopis *Sporty*,

* Hra slovní na fr. úsloví être sur le trottoir, býti na cestě ku štěstí, a na femme de trottoir, znamenající nevěstku.

kde čtu toto záhlaví: *Sportovní Dušičky!* Rouhání v absolutní nevědomosti a pitomosti.

4. Věnování. Veronice:

„Tvář Boží v temnotách.“ Budeš to čísti, milovaná, na druhé straně. Toť jako bych tam byl napsal tvé podivuhodné jméno, jehož nemožno vysloviti, aby se nevybavila v mysli bolestná Tvář Ježíšova. Jaké to předurčení! Ale když na tě patřím v hloubi svého srdce, má Veroniko, zdá se mi, že tato velebná Tvář jest ve světle, a to právě mi asi nejvíce pomáhalo napsati tuto knihu.

Magdaleně:

Až ti Ježíš prokáže milost, že tě postaví k patě svého Kříže, nejmilejší Magdalenko, pochopíš vidouc ho trpěti a umíratí, že všechny dary, kterých se ti snad dostalo, jsou jediné k jeho slávě. A až Dobrý Lotr řekne: „Rozpomeň se na mne, Pane, až přijdeš do svého království“, tato slova budou se ti zdáti nadpřirozenou hudbou, k níž by nic nebylo možno přirovnati, ba ani zázračné hudby děl velikého Císaře, jenž byl po svém způsobu Dobrým Lotrem Historie, ukřižovaným na pravici Syna Božího a umírajícím bolestí, že nemůže před Ním pokleknouti.

Ondřeji Dupontovi:

Věříte možná s nízkým davem, že Napoleon zemřel na Svaté Heleně. Jest na čase, abych vás lépe poučil. Strašlivý Císař zemřel v Périgucux roku 1846, právě v okamžení, kdy svým zrozením měl jsem odítí opět jeho tělo k neskonale mrzutosti nováčkův literatury.

Aurelianu Coulangesovi, vydavateli *Marches de Provence*:

Bůh vám žehnej, milý příteli, za to, co jste ráčil učiniti, za to, co jste učinil, i za to, co ještě míníte učiniti. To chudý vám to praví zhloubi svého srdce, chudý stařec, jenž prosí o almužnu ostatní chudé na nejnižším ze všech stupňů, jež vedou do Ráje.

5. Jiná věnování. Termierovi:

Přál bych si věděti, čeho nevím, abych vám napsal nějaké krásné věnování geologické. Chci však doufati, že jako geolog oceníte onu kapitolu nadepsanou *Podnoží*, kde vykládám více méně novou myšlenku nadpřirozené geologie, jež by měla tu *praktickou* přednost, že činí ze všech údův Ježíše Krista velkostatkáře, nemajících poplatkův a daní nežli smrt.

Kristině van der Meerové,

která má dar slzí, tuto knihu psanou slzami, jak byly psány všecky mé ostatní knihy. V den, kterého bych psal inkoustem obyčejným, bylo by třeba plakati jinými přehořkými slzami na mém hrobě, kterému by se vyhýbali Svatí Andělé. Nevíme, Kristino, co to jsou slzy přátel Božích, a domníváme se, že víme něco od nespočetných a nerozumných hvězd!

6. Bylo nám posláno trochu hnoje. Dovfdám se, že jakýs abbé Claraz, rujný kaplan u Svatého Germana Auxerana a spisovatel již knihy, v níž se žádá manželství kněží, právě odhalil, že není udržitelného náboženství vyjma kult Priapův, boha to zahrad, a že jest tedy nevyhnutelně nezbytna morálka občanská. Div se nestrhal, aby to našel. Kdybych byl přítelem tohoto občana bez zaměstnání, poradil bych mu obchodovati s volebními lístky *průsvitnými*.

7. Věnování Petru Lvu van der Meerovi:

Až dorosteš, bys mohl čísti *Duši Napoleonovu*, milý kmořčenče, budu ti blíže než dnes, poněvadž budu přebývati mezi nebožtíky s velikým Napoleonem. Mé tělo bude v hrobě méně nádherném než hrob u Invalidův, ale má duše zůstane v tvém sousedství a dovolí-li Bůh, bude k tobě mluvití přelíbezně, jakž mohou mluvití duše, jež už nemají pozemského hlasu. Bude třeba, abys si na to vzpomněl a naslouchal jí pozorně, milý Petříčku,

modle se z celého srdce svého za ubohého kmotra, jemuž bude možná mnoho trpěti v Očistci.

9. Svěcení aeroplanu ve Villacoublay biskupem versailleským monsiňorem Gibierem. Slova tohoto pontifika světcího všeliké sporty:

Biskupové jezdí dnes automobilem, brzy budou možná cestovati aeroplanem. A kdož nám poví, zda vy, mladí apoštolové cizozemských missií, neponesete za krátko Evangelium a civilisaci nejvzdálenějším národům na perutích biplanu nebo monoplanu? Náboženství nemůže nebrati účasti na postupu aviatiky.

Vím, osobně se o tom přesvědčiv, že náboženství monsiňora Gibiera nemá naprosto žádné účasti na životě nadpřirozeném. Gymnastika a akrobatismu dostačují. Jsa biskupem Republiky má *přirozená* hlediska velmi povýšená nad všelikou mystiku. Ale jsou duše, které pláčí...

10. Narození Anny Marie van der Meerové.

12. Křest tohoto dítky v Saint-François-Xavier.

Líbezný dojem, který nás odnáší na kolik tisíc mil od Versailles a ode všech diecesí. Tento křest na počátku zimy, v ošklivé roční době, udál se pro nás v kraji, jaké vídáme v modlitebních knihách, pod nebem zlatým, v hloubi poustevnického zázračného venkova, kde se nespátří leč lidští tvorové bez hříchu nebo přepokorná zvířata, přišlá schválně z Ráje.

13. Věnování mému starému příteli Bedřichu Brouovi:

Mluvil jsem vám již o „Napoleonu na dlažici“, podle přírody, dflu důstojném vás, kdyby vám bylo o sto let méně; ale

tato kniha vám poví všecku mou myšlenku. Stručně řečeno Napoleon byl *hromada neštěstí*, ale hromada tak jako vy i já, a hle, čím se můžeme potěšiti.

Mladičké děvče u nás sloužící bylo pozváno jako ostatní dívky jeho věku, by se chodilo cvičit v katechismu. Sotva začalo, učí je takovým věcem, že se skoro ihned rozhodujeme, neposílati ho nikam. Ukázky:

Jak třeba rozuměti šesti dnům stvoření? 1. Dozajista to nejsou dni o dvaceti čtyřech hodinách. 2. Ba ani nejsme vázáni věřiti, že by bytosti přišly na svět *v pořadí, jak vypravuje bible*. 3. AUTOR! rozdělil vypravování v šest dnů, aby vštípil vysoké mínění o odpočinku sobotním.

Tak jsou vyučovány dívky, kterým jest z valné části sotva dvanáct let, od druhého kaplana naší farnosti, mladého kněze nedávno vyšlého ze semináře a plného modernismu, jakým tam možno nasáknouti. Vtloukati do dětí *ducha kritického*, to jest opovržení vznešenými přesnými údaji Mojžíšovými, jehož úskočně a svatokrádežně označuje *autorem* — a připravovati je, by přijaly všecky moderní hypotheses! Ničení prosté víry pochybnostmi o psaném Zjevení.

Taková jest ďábelská práce kněze, jenž si myslí, že to koná dobře, jenž se má za zbožného, jenž možná i jest zbožný a jehož pitomost až strachu nahání.

Ale jak připustiti, že by byla bez viny pitomost tak nebezpečná a z které ďábel jistě tak těží? Komu svěřiti duše dítek, když vychovatelé náboženští, kteří jen s hrůzou mluví o vychovatelích laicích, učí v podstatě téměř sofismatům, s autoritou svého kněžského důstojenství?

15. Alžbětě Joly:

... Myslívám přechoasto na tebe, drahoušku, a přál bych si, aby mé přátelství ti bylo na prospěch. Přál bych si toho ze vši své duše, Bůh to ví, a doufám, že mi nebude odepřeno této milosti. Mluvil jsem ti onehdy večer o životě vyšším, tak úplně neznámém všem těm, kteří hledají štěstí na tomto světě, kde zcela jistě štěstí naléztí nelze. Andělé vánoční slíbili jenom *pokoj* na zemi, nic více než pokoj, lidem dobré vůle. Třeba toho býti pamětlivu.

Blahopřál jsem Johanně Termicové, že tak jasné rozeznala a tak velikolepě vyjádřila trvalé vidění Tajemství, jež jest v hloubi i na povrchu všech mých knih. Toť jedno z nejvzácnějších svědectví, jakého se mi dostalo, po svědectví mé drahé ženy. Ani rozmilý kmotřenec můj Jakub Maritain, jehož článek tak proniká a jest tak krásný, neměl téže síly, by to pověděl, ač přece to jest nezbytně zahrnuto v jeho nádherném tvrzení, že „stavím nade vše absolutní věrnost nadpřirozené pravdě“.

Jakub a Johanna prisuzují mi svatost, správně bezpochyby, mají-li na zřeteli svatost žádosti, jako se praví křest žádosti. Ti, kdož mne dobře znají, vědí, co o tom třeba souditi. Není tedy proč se u toho zastavovati. Dostačíž, že Jakub ukázal realní snahy mého srdce a že Johanna znamenitě vystihla soukromé vidění spisovatele, ať jakékoliv jsou jeho zásluhy, velmi pochybné myslím, nebo jeho proviny, jež se mi jeví strašlivými. Neboť konec koncův jsem spisovatelem, obracejícím se na známé či na neznámé, a čtenáři nejsou povinni viděti ve mně než spisovatele. Jako takový vždycky jsem chtěl ze všech svých sil, a to bije v oči na každé mé stránce, aby se mé myšlenky a mé city překládaly takřka ve skutky, s všelikou možnou intenzitou a výrazností.

Jsa proniknut, stíhán, posedlý jistotou, že vše jest tajemno, lidé i věci, poněvadž to jest symbolické a obrazné, chtěl jsem

ukázati všude tajemství, vždy zřejmé pro mne, a dáti je pocítiti s nejzazší prudkostí, až bych způsobil svírání nebo rozšíření srdcí. A tato touha jest tak silna, že jsem po mém soudu neučilnil až dosud nic.

V každé duši — píši to pro tebe, Alžběto, — jest „propast tajemství“. Každý má svůj bezedný jícen, jehož nezná, jehož nemůže znáti. Až dle Přislíbení budou nám odhaleny věci skryté, budeme žasnouti, jak si ani nelze pomyslíti. Nevím, čemu tě učili, drahoušku, ale vím příliš to, čemu tě jistě opominuli naučiti. Pravili ti, že máš nesmrtelnou duši, již dlužno spasiti atd. Ale nikdo ti neřekl, že tato duše jest propastí, jež by snadno pohltila všechny světy, jež pohltila samého Boha, Stvořitele všech světův; že tato duše jest opravdu Hrobem Kristovým, za jehož osvobození kdysi davové kladli své životy.

Pravili ti též, že Ježíš umřel za tebe, za tvou duši, ale nedověděla jsi se, že máš právo ba povinnost viděti se *samotnou* na světě, v tom smyslu, že kdybys byla jedinou dcerou Adamovou, Druhá božská Osoba byla by se vtělila, byla by se dala ukřižovati za tebe, jako se vtělila a dala ukřižovati za miliardy jiných, a že tudíž jsi nevyličitelně a *jedinečně* vzácna, an byl svět stvořen pro tebe samotnu, Ráj, Očistec a Peklo byly připraveny pro tebe samotnu a Matka se srdcem probodeným trpí a oroduje za samotnu tvou duši.

Mluvili ti možná o Obcování svatých, poněvadž to jest článek víry, aniž ti vysvětlili, že náležíš-li Ježíši Kristu jako podstatný úd jeho božského Těla, jsi-li tím okamžením netoliko ho účastna, nýbrž totožna s ním, čili sama Bohem na tento způsob a Bohem Vykupitelem, jsou nespočetní tvorové lidští, kteří závisí na tobě, kterým jest čekati pomoci, spásy od tebe, Alžběty, vnučky bez svatozáře z dávných Cenomanův, kteří bojovali s Cesarem. Obcování svatých, kazijed nebo odveta Rozptýlení ba-

belského, svědčí o lidském souručenství tak božském, tak zázračném, že není možno lidské bytosti, by neodpovídala za všechny ostatní, ať žijí v kterékoliv době, ať v kterékoliv době žily, nebo ať v kterékoliv době jsou povolány žít. Sebe menší náš skutek oznívá v neskončených hlubinách a ochvívá všemi živými i všemi mrtvými, takže každý z miliard člověčenstva jest opravdu *jediným* před Bohem. Taková jest propast našich duší, takové jest jejich tajemství.

Napsal jsem to několikráte tím neb oním způsobem, a přál bych si, abys to pochopila, rozmilá přítelkyně, poněvadž těmito myšlenkami roste srdce a poněvadž vzbuzují opovržení ke světu. Jenom že ke vniknutí do nich a k zalíbení si v nich třeba nemíti strachu z utrpení. Znáš poněkud můj život, aspoň to, co jsem z něho vypravoval. Jisté epizody více než bolestné, již dávno a skryté ve světle, smím říci, opravňují mne, bych věřil, že dospíváme k událostem nesmírným, v kterých hladovci tajemství, kteří hynou vysílením, budou posléze nasyceni. Již od nynějška tě zvu k stolu Žebráka nevďčnicka.

„Život“, psal mi posledně Filip Raoux, „zdá se prostším, když krácejíce čtete vaše knihy. . . Váš hlas jest hlasem vroucně milující duše, jež by volala bez přestání, úpěnlivě prosíc a říkajíc: „Nechte svých jalových starostí pozemských a následujte mne. Znam stezky, půjdeme společně na břehy řek Ráje a cestou mi naslouchejte; budu vám vypravovati zázračné věci, a to bude tak slastno, tak slastno! . . .“

17. Zachycuji tu za čerstva, co jsem dnes uviděl při přijímání:

Co nevidět budu přijímati. Kněz pronesl ta strašlivá slova, jež tělesná pobožnost nazývá *utěšujícími*: DOMINE, NON SUM DIGNUS... Ježíš přijde co nevidět a já mám sotva minutu, abych se Ho připravil uvítati... V minutě bude pod mojí střechou.

Nevzpomínám si, že bych byl vymetal tento příbytek, do něhož vnikne jako král nebo *jako zloděj*, neboť nevím, co si myslí o této návštěvě. Vymetal jsem jej vůbec kdy, ten svůj příbytek necudnosti a krveprolévání?

Vrhnou tam pohled, ubohý pohled zděšení, a vidím jej plný prachu a plný neřádu. Jest tam všude jakoby zápach hniloby a špíny.

Nesmím se podívat do tmavých koutův. Na místech nejméně temných spatřuji hrozné skvrny, staré neb nové, jež mi připomínají, jak jsem jatečně vraždil nevinátka, v jakém počtu a s jakou krutostí!

Mé zdi jsou poseťy hmyzem a všechny opoceny studenými krůpějemi, jež mi přivádějí na mysl slzy tolika nešťastníkův, kteří se mne nadarmo dovolávali, včera, předevčírem, před deseti lety, před dvaceti lety, před čtyřiceti lety...

Ajhle! *Zde*, před touto matnou branou, jaká to skrčená nestvůra, jíž jsem až dosud nezpozoroval a jež se podobá té, kterou jsem někdy zahlédl ve svém zrcadle? Zdá se, jako by spala na těchto bronzových padacích dveřích, které jsem s takovou péčí zapečetil a zuzamykal, abych neslyšel řvaní nebožtíkův a jejich žalostného *Miserere*.

Ách, jest věru třeba býti Bohem, aby se bez bázně vstoupilo do takového domu!

Hle, On přichází! Jak se zachovám a co řeknu neb co učiním?

Naprosto *níc*.

Dříve ještě než překročí můj práh, přestanu myslit na Něho, nebude mne tam již, zmizím jakýmsi

způsobem, budu neskonalé daleko, mezi obrazy tvo-
rův.

On bude samotný a Sám vyčistí ten dům s po-
mocí Svě Matěře, jejímž se honosím býti otrokem a
jež jest dle pravdy mou pokornou služebnicí.

Až Oba odejdou, by navštívili jiné sluje, já se
vrátím a přinesu nového neřádu.

18. Eugen Borrel uviděl v *Duši Napoleono-
vě* toto:

S hlediska víry jest zřejmo, že byste mohl napsati tutéž
nadpřirozenou historii o kterékoliv jiné duši, byť to byla duše
soudního vykonavatele.

Není pochyby, milý Borrele, ale kde vzíti duši
soudního vykonavatele?

Nezdar mé knihy se zdá už zajištěn, což by bylo
přesvědčivým důkazem, že Bůh asi rozhodl, abych
nepřijal své odměny od lidí. V tomto smyslu bylo by
vytrvání lstivého spolku mlčení čímsi nadpřirozeným.

19. Přinášejí mi toto slovo jednoho kaplana
od Svatého Tomáše Akvinského: „Nepřikazujte zpí-
vati latinsky. Latina škodí pobožnosti“.

Termierovi:

... Chcete mluvit o mně zase při Atlantidě a při Křištofu
Kolumbovi. Toto sblížení mého jména se jménem Holubice Kris-
tonoškyň jest zdrcující. Hodláte tím následovati své dcery Jo-
hanny, jež mi nevidí rovného. Neboť jste jedinečnou tlupou hy-
pnotisovaných nebo halucinovaných, která mne na konec při-
nutí uvěřiti, že jsem osobností zcela neobyčejnou, což by mi bylo
krušno. Rád bych věděl, co o tom všem myslí Bůh.

21. Věnování:

Mému vřele milovanému Filipu Raouxovi, jenž možná mi-

loval kapitolu nadepsanou *Podnoží*. „... Nesmíte již plíti na zemi, jež jest Tváří Ježíše Krista, neboť budete cítiti, že tomu opravdu tak jest“, praví se na 94. stránce.

Přídavek pro něho samotného: „Pochopíte tehdy to, čeho jste nemohl dříve pochopiti: jak jest nanejvýš potřebno líbatí zemi a jaká to nesmírná rozkoš, jest-li kdo světec.“ Co myslíte o tom, rozmilý uhlíři, jenž se hrabete v zemi, byste ohřál ubohé údy Ježíše Krista?

22. Na zuřivé dorážení několika přátel začínám novou řadu *Exegese Obecných Rčení*.

Vše, ať to cokoliv, jest důležitější pro bonapartisty než Duše Napoleonova. Naskýtá se mi o tom přesvědčiti. Co se o tom řekne za padesát let?

25. „Panegyrik na Iva skládaný divokým vepřem.“ Výrok jednoho kněze, jenž mne právě četl.

28. Filipu Raouxovi:

Dostal jsem předevčírem váš veliký měch uhlí, na svátek Svaté Jenovéfy *des Ardents*.* Shřívám se tedy píše druhou řadu svých *Obecných Rčení*, již se dožadovali všichni moji přátelé a jež bude, chovám naději, něco intensivnější než ona první.

Ano, máte pravdu, dlužno, abychom sami potřebovali útěchy, máme-li býti schopni potěšiti jiných, a pravíte to s hloubkou. Jakými díky jsme povinni Bohu, jenž nám dal trpěti, abychom pochopili tuto zázračnou věc! Vám bylo jistého dne srdce rozdrceno a znáte můj život. Nespravedlnost není krásna na pohled, zajisté, ale jakou sílu může vnuknouti její chmurná a krutá tvář těm, kteří jsou schopni hleděti na ni beze strachu! Nová kniha, do níž jsem se právě dal a jež mne zabaví po celou zimu dokáže vám to.

* *Ardent* adj. zn. hořící, žhavý; *mal des ardents*, oheň svatého Antonína, růže puchořovitá, hrozná nemoc, z níž byli r. 1129 zachráněni Pařížané ostatky svaté Jenovéfy.

Já též sestupuji denně do podzemních hrozných štol, kde se mi zjevují podoby démonův. Sestupuji tam, aby se mohlo o mně říci jako o Dantovi, že jsem spatřil peklo. Ujišťuji vás, že třeba nebojácnosti a řádné důvěry v Boha, aby se konaly takové výzkumy.

Jiní ukázali nebo chtěli ukázati spodinu mravův, kterážto spodina jest, abych tak řekl, zároveň se zemí. Já bych rád ukázal *spodinu řeči*, které nemožno dosáhnouti leč v děsivé hloubce. . . Když vystupuji vzhůru, srdce mi buší a ubohá moje hlava jest jako buben.

Správně myslíte, milý příteli, že proto asi vám nic neposlám, že se nic neděje. Mlčení úplné. *Autorité*, jež by mi byla mohla býti tak prospěšna a jejíž vrchní redaktor se tak silně zavázal, trvá ve své nečinnosti. Nikdo nic nečiní. Víím, že se má kniha kupuje o něco více než ostatní, ale úspěchu zvučného jest jí odpíráno z toho důvodu prostě, že tato kniha, jež by měla buditi mnoho ohlasu, jest podepsána mým jménem. Víím také, že v světě literárním obecně sluji velikým spisovatelem, někteří nazývají mne „největším“; ale není, kdo by to prohlásil v důležitých veřejných časopisech, a množství mne nezná. Staniž se vůle Boží a budiž moje vůle jeho vůlí!

Hrozná práce ta *Obecná Rčení* a plní mne strachem. Bude mi třeba neobyčejné posily a pomoci, abych nepřetrásal těchže myšlenek a těchže forem, abych našel časem uprostřed tohoto bahna nějaký můstek, od něhož bych se mohl odraziti.

30. Posléze přicházejí dva články. Vít de Cassagnac se odhodlal. Mluví velmi ušlechtilé o mé knize i o mně, toť nesporno, ale pochybují, že by četba této literární zprávy roznítla dosti obdivovatele Napoleonovy, by se rozhodli čísti mne. Uvádí mne

jako mystika ba jako apokalyptika, což mi neprávě náklonnosti. Ať sebe více jsem sám zamil do zázračného, takové uvedení by dostačilo, b tlačilo mou zvědavost a odvrátilo mne od krásné knihy.

Na můj nemalý podiv Vít de Cassagnac že kolika opovržlivých epithet na Bourbony. Cítuje při tom dokonce velmi rytířský výrok svého otce: „Nemiluji, aby se snižovali moji protivníci“, jako by se mohlo mluvit o protivnících Napoleonových. A potom v historii není rytířskosti. Jest tam pravda nebo lež. Nic více.

Jiný důležitější článek jest od mého přítele Edmunda Barthélemyho v *Mercure de France*. Chválí mne zřejmě a jasně, s tlumenými zámlkami kritickými. Moje Absolutno ho uvádí do rozpakův, ale vidí velikou povýšenost a prohlašuje to velmi upřímně, nikoliv bez dojetí. Končí tím, že čta jisté mé věty, jež cítuje, mní se slyšeti v sobě jásavé allegro *Hrdinské symfonie*:

I zavírám knihu. I nechávám se unášeti probodávající radostí, že unikám ze skepticismu, že věřím ve velikost, v krásu, v slzy...

4. Raugelovi:

Milý Felixe, nemoha zítra přijít si poslechnout *Messiáše*, rád bych aspoň, aby vás vroucí list potěšil z mé nepřítomnosti. Právě jsem přečetl poněkud vzrušen váš *Rozvrh Oratoria* a uviděl jsem ve vás spisovatele. Jest doopravdy krásné a silné to literární rozvinování hudebního díla, s nímž se začínám dosti seznamovati a jež se mi zdá nade všecko. Toto roztomilé *ovíjení* vašich vět na každou z částí tohoto obrovského památníku učinilo mne opět jednou ohromeným účastníkem a posluchačem vašeho *Messiáše*, neboť jest věru *vaším*, že jste tak zázračně obnovil a vzkřísil nesmírné veledílo, jež zahrabači moderní hudby jako by byli pohřbili.

Všiml jsem si důmyslného a osvíceného ztotožňování této hudby sladkosti a hromu, vzlykání lásky a Sinaje, s děly největších malířův, a to jest tak mistrné, milý příteli! Viděti tak dobře, že stojíte nahoře, v absolutním vidění Umění vesměrného, kde se v mohutném lesku prozrazují všichni Svědkové Života vyššího! Všiml jsem si též, že jste si na tomto vrcholu vzpomněl na ubožáka, jenž se opovážlivě nazval „Starcem s Hory“, a viděl jsem, že jest pro něho neobyčejnou ctí, býti tam citovánu. Objímám vás tedy na nejvyšším hrotě Himalaje.

6. Bruselský *Katolik* rád svoluje podivovati se mé knize, ale s podmínkou, že mne srovnává se Suarèsem a možná že mne i staví trochu níže tohoto spisovatele, autora zdá se čehosi o Napoleono-vi (?). Tento časopis jest pohoršován a roztrpčován katolicky takovýmto odstavcem:

Jest v nejskromnějších kostelících Francie chudičká lampa, svítící dnem i nocí před Velebnou Svátostí Oltářní. Přichází

mi tato myšlenka, možná nesmyslná, že tato lampa jest čímśi jako důvěřivost Napoleonova.

Nelze býti belgičtějším.

7. Napoleon jest tak veliký, až možno říci, že panství nad světem bylo mu jen z *nouze dobrým*.

14. Četl jsem v *Náboženském týdenníku* neobyčejně významnou řeč Pia X. Obraceje se ke kněžím, mluví jim o lásce, jakou jsou povinni míti k pa-
peži, zvláště honosí-li se jménem kněží; o poslušnosti bez jakékoliv výhrady, kterou mu jsou zavázáni a bez níž není svatosti. Velmi podivné naléhání Nejvyššího Velekněze na tuto jedinou věc projevuje jakousi hlubokou úzkost. Jest jasno, že nesmírná bída nynějšího kněžstva jest mu známa a že nechová ani nejmenší illuse. Ví a praví, že jeho pokyny, ba jeho rozkazy jsou přetřásány, posuzovány a že posléze upadají v opovržení, i želí toho s hořkostí.

Náš arcibiskup neodepřel *imprimatur* tomuto dokumentu, jenž mu jistě vyluzoval úsměv na tváři.

Týž *Týdenník* řečený „náboženský“ mi dává „bolestnou zprávu“ o smrti otce Baillyho „výborného řeholníka“, zakladatele Dobrého Tisku.

Monsiňor Amette musil projevití svou sklíčenost a uvědomuje diecesi, že se vroucně modlí za tohoto zlosyna.

16. Z časopisu *Kříž*, aniž co opravováno na stylu:

„IN HOC SIGNO VINCES“

Otec Bailly byl *shněten z ducha* víry. Ostatně *nedýchal se nic jiného* kolem otce d' Alzona a kolem otce Picarda.

Když *Kříž* vyšel, ani okamžení se nemeškalo a *ozdobili* jej velikým krucifixem, jenž kázal všem svaté bláznovství křížce, kterým byl spasen svět.

Ale v táboře liberalním bouřili se živě a pod nátlakem jistého bojácného mínění arcibiskup pařížský žádal, by krucifix byl odklizen a nahrazen praskrovným křížkem, který jako by se byl bál sám sebe.

Ovoce ukázalo se záhy: výpovědi předplatného sypaly se jako krupobíti.

Před tímto faktem bylo třeba usouditi, že se svět nebojí tolik kříže a že z něho tryská jakási moc ke spáse.

Objevil se tedy znovu, a časopis postupoval ke všem *výbojům*.

Víra triumfovala!!!

Jest jasno, že lidem z *Dobrého Tisku* teploměrem víry jest rejstřík předplatitelův. Jsou *uhněteni* z ducha kasovního.

21. Mladému knězi:

Zřídka kdy dostalo se mi souhlasu od katolíkův a zvláště od kněží, kteří chtějí ve mně viděti ducha přenebezpečného, poněvadž myslím v *Ābsolutnu* a prohlašuji se nezávislým. Třeba jim skupin a stád, a samotáři jim jsou podezřelí. Jest dvě příčiny tohoto ostrakismu stíhajícího mé spisy v katolickém světě; mimořádná neintelligence moderních křesťanův a jejich hluboké odvrácení se od Krásna. Ono odvrácení má do sebe cosi satanského. Jest-li jim vyvoliti si mezi stránkou psanou nádherně a mezi stránkou vyjadřující tytéž myšlenky s plochostí, nejsou nikdy na rozpacích, pudově tíhnou k plochosti. Tisíckrát naskytlo se vám to pozorovati a budete to viděti více a více, neboť úroveň ta klesá den ze dne.

Také jsem se již dávno rozhodl psáti zvláště pro nevěřící,

a nikoliv nadarmo, poněvadž mi bylo dopřáno přivésti nejednoho do Církve. Dokonale ohyzdnou nespravedlivost těch, kteří by měli býti mými bratřími, tu snáším jak mohu s pomocí Boží, věda, že jest nepřemožitelná, nikoli však bez utrpení a bez hořkosti. Když tedy nějaký katolík, nějaký kněz přijde ke mně, jako přicházíte vy, zdá se mi, že mne Náš Pán zbičovaný líbá na rty a cítím líbeznou útěchu.

Jednomu knězi:

Vy jste tedy osaměl. Nevím, mám-li vám k tomu blahopřáti, neb se mi zdá, že tím trpíte, ale jsou dni, kdy bych byl pokoušen vám záviděti, tak se mi zdá styk s lidmi odporen a zkrušující. Jest opravdu příliš mnoho pitomcův.

Přece však vidím ve vašem listě řádek, kterého neschvaluji. „Nemám duše světcovy“, pravíte mluvě sám o sobě. A píšete to autoru *Exegese Obecných Rčení!* Nuže, já vám odpovím s jistotou, že mám duši světcovu; že můj domácí pán, který jest děsný buržoa, že můj pekař, můj řezník, můj kupec, kteří jsou asi hroznými padouchy, mají všichni duše světcův, jsouce všichni povolání, právě tak jako vy a já, právě tak jako svatý František nebo svatý Pavel k Životu věčnému a jsouce koupeni za tutéž cenu, *magno pretio empti estis*. Není člověka, který by nebyl světcem virtuálně, a hřích nebo hříchy, ať sebe černější jsou jen nahodilostmi, jež nemění ničeho na podstatě.

Toť myslím pravé hledisko. Jdu-li do kavárny číst hanebné nebo pitomé noviny, zřím kolem sebe návštěvníky tohoto místa, vidím jejich hloupou radost, slyším jich žvásty, nebo jejich rouhání, i pravím si, že tu jsem mezi nesmrtelnými dušemi, které se neznají, dušemi stvořenými k tomu, by se klaněly na věky Svaté Trojici, právě tak vzácnými jako duchové andělští; a někdy pláči, nikoliv ze soucitu, nýbrž láskou, uvažuje, jak všechny tyto duše, ať jest sebe větší jich nynější slepota a nechť jakáko-

liv jsou jich viditelná gesta tělesná, děj se co děj, neodolatelně půjdou k Bohu, který jest nezbytně jejich metou.

Ach, kdyby se vědělo, jak to jest krásné! Vy to však víte a byl byste povinen mne o tom poučiti, kdybych toho nevěděl. Jakými ubohými křesťany to jsmel! Přijali jsme Svátost Křtu, Svátost Biřmování, Svátost Svěcení kněžstva snad a při všem tom se nám nedostává *charakteru!*

Jest jistá illusorní tvář pokory, jež se podobá nevděčnosti. Byli jsme učiněni svatými Naším Pánem Ježíšem Kristem a neodvažujeme se věřiti a pevně říkati, že jsme světci! Ach, milný příteli, jaká krásná úchvatná slova by asi splynula se rtů kazatele jenž by byl naplněn touto myšlenkou!

25. Vánoce. Půlnoční Mše. Začíná to pro mne špatně. Musím vyslechnouti ihned po posledním úderu dvanácté ohavnou žráčskou píseň ze šantánu: *Půlnoc, křesťané...*, vždycky požadovanou démonem a které by se za živý svět naši biskupové neosmělili zavrhnouti. Tím okamžikem vzata mi všechna možnost usebrání. Mimo to děsný dav buržoasní, jenž nás mačká, není tím, čeho by bylo potřebí, by se rozšířilo mé srdce. I utíkám se do duše dobrého otce M..., o němž vím, že se právě za nás modlí daleko a daleko, v zemi popelu a bolesti.

27. Jisté zázračné přítelkyni:

Jste dobrou křesťankou přijímajíc, že Bůh vám dává tak málo zdraví, ale ti, kteří vás milují, rmoutí se proto, i byl bych rád, abych vám mohl dáti něco ze svého zdraví, jež jest nestoudné a pohoršlivé. Přál bych si též, bych se o ně mohl podělití s naší ubohou Veronikou, jež stále strádá nedostatkem sil a jež takto tráví u vysílení nejkrásnější chvíle svého mládí. Jest nám to velikou hořkostí, ale jak oslazovanou pohledem na její krásnou duši!

Víte, milá přítelkyně, že jsou výjimečné duše, do nichž jest Náš Pán zvláště zamilován. Proč, dovíme se, až bude odhaleno tajemství Obcování Svatých. Jsoutě zajisté drahé duše, jež Bůh označil, by dokonávaly jeho Umučení, trpíce za ty, kteří nechtějí trpěti. Jste myslím jednou z těchto duší a moje sladká Veronika jest jinou takovou duší. Milujte ji a modlete se s ní. Doporučuji vám ji jako druhou dceru přeupřímnou a nevinnou, v níž užijete Ráj, když budete na ni patřiti z velmi blízka.

Oh, má bolestná, slasti plná a milovaná Veronika, prvozenka mé bídy a mého utrpení, kdybyste věděla, s jakou uctivou něžností ji miluji a kterak na ni spoléhám pro odpuštění mých hříchův! Jsou lidé, kteří žasnou nade mnou, považujíce mne za převelikého siláka a kteří si ani zdaleka nepomyslí, že bych chodil do boje podporován jedině tímto ubohým dítkem, jež jest pro mne veškerými nezdolnými vojsky Nevinnosti.

Tu minutu právě, co vám to píšu, slyším ji zpívati ze sousední světnice *Adeste fideles* a zdá se mi, že by nebylo ničím přimouti nejstrašnější mučednictví...

Hle, dospěl jsem konce dvacátého roku tohoto Deníku. Dvacet let v šesti svazcích. Budu postupovati v této práci, která jako by zajímala několik samotářův a kterou zase jiní vidí snad zbytečnou nebo nudnou?

Nevím nic. V šedesáti sedmi letech jsem tak znaven a přesycen! Po mnohem delší dobu než čtvrt století zakoušel jsem všeho, abych si uměním dobyl dostatečné autority, *jakési kathedry Nadpřirozena*, s které bych mohl promlouvat k duším. Neboť mám jim opravdu cosi říci, cosi, co mi bylo dáno pro ně a čeho by jim jiný pověděti nemohl.

Stane se zajisté, jak si bude přát Bůh. Až do dneška líbilo se mu zahrnovati mne mukami a potupami. Jsem povinen zároveň pověděti, že mi poslal též několik chudých přátel, bez kterých bych byl nemohl žít; ale bylo úradkem jeho Prozřetelnosti, abych po celý svůj život byl tak trýzněn, jak to jen možno, aby se nezemřelo. Bylo toho asi potřebí, abych, nepodobaje se ani šťastným ani pološťastným pozemšťanům a nemaje ani místa mezi obyčejnými nešťastníky, mohl napsati aspoň několik řádek na svědectví Agonie Spasitelovy... Několik duší tuláckých a bolestných, vím to, bylo jimi dotčeno, a to jest pro moji duši zázračným požehnáním.

Dnes však, hle, zjevují se mi posléze zcela nesporná znamení moci. Přicházejí se na mne dívat jako na převzácné zvíře, přivezené odkudsi z neznámé

končiny. Chtějí si prohlédnouti člověka, o kterém koluje pověst, že se nepodobá nikomu jinému, a cestuje se schválně do Bourg-la-Reine. Tohoto svrchovaného zhrzení až dosud bylo mi odpíráno.

Přibíhají ke mně boháči, prohlašující se mými obdivovateli, ve skutečnosti jen a jen proto, aby viděli obludu, a odcházejí bez jednoho slůvka útěchy nebo na povzbuzenou, šťastni, že vymámili jednu nebo dvě hodiny na ubohém umělci, který si nežádal naprosto ničeho, ale který se nemohl ubrániti, by nedoufal v nějakou účinnou posilu od těchto nečekaných návštěvníkův. I vidím, že jsem hlupák, svoluje vystavovati tak zadarmo svou duši, neboť opravdu svoji duši jim ukazují, jako bych ji ukazoval nějakému žebráku, jenž by byl přítelem Božím. Jest-li to nestvůra, co si míní prohlížeti, pravil jsem si, měli by si aspoň zaplatiti své místo jako v cirkusu nebo ve zvěřinci. Marné myšlení a ještě marnější nářek. . .

Nuže, nazývám to znamením. Nešťastný spisovatel, snil jsi o dobývání duší a nemohl jsi dobýti leč uší! Nadál jsi se, že drahé a ušlechtilé obrazy vyšedší z tvého srdce budou jako veliká řeka, by unášely k Bohu mnoho jiných srdcí! Ale vidíš, nikdo se do ní nepouští. Zůstávají na břehu, ba s rozkoší se tam opožďují, by viděli, jak tekou tvé slzy a tvá krev, a jest to rozhlášená podívaná, která se honosí tou předností, že diváky nic nestojí. Což jsi nepochopil, či jsi již zapomněl, co řekl ten belgický prorok: „Leon Bloy jest podivuhoden, chraňme se však, bychom ho následovali a zvláště bychom něco proň učinili. To by byl *vandalism*. Má tak krásné výkřiky, když trpí!“

Toto bylo napsáno, ba i vytištěno. Oni poutníci
celí ve zlatě neříkají úplně těchže slov, ale taková jest
jejich myšlenka! *Hoc tibi signum quia unxit te Deus.*
Utrpení a hanba nedostačovaly. Bylo ti potřebí vý-
směchu židovského a posléze se ti ho dostalo!

LEON BLOY

16. ledna 1914.

Mám jednoho přítele svých kněh a své osoby, vášnivě zaujatého zcela zvláště pro Spásu skrze Židy, záliba velmi podivná už u člověka málo vzdělaného, zejména v tom smyslu, jak by bylo třeba, aby ocenil takové dílo, jistotně nepřístupné množství. Tento přítel, obchodní cestující, nevydává se na cestu bez této knihy, již přečetl už mnoho a mnohokrát.

Hle, co úžasného se mu přihodilo:

Jest v Toursu, 21. února 1914, jsa nucen čekati hodinu poblíž pošty. Pro déšť jest se mu utéci do jakési kavárny, kdež se ovšem dává do čtení Spásy skrze Židy. Nějaký stín padne náhle na jeho papír. Tento stín setrvává. Pozdvihnuv hlavy, vidí prodavače kobercův v arabském úboru, jenž ho mlčky pozoruje. Tento cizinec špinavý a zapáchající zdá se býti stár 80 až 500 let, neboť žádné odhadnutí věku není možno. Krásen jest jako prorok, oči upírající se s nesnesitelným leskem mají takovou hloubku, až se zdá, že vhrouziti se do nich, došli bychom snad až na konec věkův. Těmi asi slovy ličí mi na druhý den vypravovatel toto dobrodružství.

Neobyčejně jsa vzrušen přítel můj zve cizince, by se posadil, a táže se ho, jest-li israelita. Na jeho přisvědčení podává mu mou knihu.

„Znáte to?“

Muž vynímá z kapsy sedm zápisniček popsaných hebrejskými písmeny.

„Tohle, di, a toto (ukazuje na mou knihu) jest táž věc...“

Přítel dovidá se potom, že tyto zápisníky jsou doopravdy Spása skrze Židy, přeložená do hebrejštiny a rozdělená v sedm částí, aby se kniha čtena jsouc každého večera mohla přečísti do jednoho týdne.

„Jsou dva z mých bratři v Israeli, di tento neznámý, kteří čini tak jako já a kteří nosí s sebou těchto sedm zápisníkův. Jeden jest v Hamburku, druhý v Londýně. Den co den po práci. v touž hodinu, my tři čítáme tutéž sedminu knihy Leona Bloy atd., na druhý týden začínáme znovu !!!“

Podav toto vysvětlení a promluviv několik jiných slov, svědčících, že zná velmi dobře mou knihu, neznámý odchází zvolna a velebně, jako prorok nějaký starých dnův, a po tváři kanou mu veliké slzy.

Přítel můj úplně zdrcen zůstával po kolik hodin v opojení a ještě za dva dni byl všecek tím zmaten.

LEON BLOY.

DOBŘÉ DÍLO

pořádá

a s pomocí Boží a přátel Studia
vydává Zdeněk Černý.

Tento svazek 54.

upravil Jaroslav Benda,
natiskl Fr. Obzina ve Vyškově
léta Páně 1918.